

Mizan’ul Hikmet

13. Cilt

Muhammed Muhammedi REYŞEHİRİ

islam kütüphanesi
CONFIDENTIAL

Çeviri: Kadri ÇELİK
Tatbik: Nuri DÖNMEZ

İçindekiler

[3815. Bölüm](#)

[Muhammed \(s.a.a\) Allah’ın Resulüdür](#)

[3816. Bölüm](#)

[Peygamberlerin Sonuncusu](#)

[3817. Bölüm](#)

[Allah’ın, Resulullah’ın \(s.a.a\) Nübuvvetine Tanıklık Etmesi](#)

[Bir Açıklama](#)

[1-Vahiy ve ilham](#)

[2- Sözlü Mucize](#)

[1-Mucize](#)

[2-Takrir ve Beyan](#)

[3818. Bölüm](#)

[İlmin Tanıklığı](#)

[Bir Açıklama](#)

[3819. Bölüm](#)

[Kendinden Olan Şahidin Şهادeti](#)

[3820. Bölüm](#)

[Peygamberlerin Tanıklığı](#)

[3821. Bölüm](#)

[Ehl-i Kitap Bilginlerinin Tanıklığı](#)

[Tefsir](#)

[3822. Bölüm](#)

[Muhammed’in \(s.a.a\) diliyle Muhammed \(s.a.a\)](#)

[3823. Bölüm](#)

[Ali’nin \(a.s\) Diliyle Muhammed \(s.a.a\)](#)

[3824. Bölüm](#)

[Bi’set Anında Dünyanın Durumu](#)

[3825. Bölüm](#)

[Muhammed’in \(s.a.a\) Risaletinin Evrensel Oluşu](#)

[3826. Bölüm](#)

[Peygamber’in \(s.a.a\) Mektupları](#)

[3827. Bölüm](#)

[Peygamberin \(s.a.a\) Hanedanı](#)

[3828. Bölüm](#)

[Peygamber'in \(s.a.a\) Özellikleri](#)

[Yetim](#)

[3829. Bölüm](#)

[Fakir](#)

[3830. Bölüm](#)

[Ümmi Peygamber](#)

[3831. Bölüm](#)

[Peygamber Büyük Bir Ahlaka Sahipti](#)

[3832. Bölüm](#)

[Emin](#)

[3833. Bölüm](#)

[Sadık \(Doğru Sözlü\)](#)

[3834. Bölüm](#)

[Peygamber'in En Çok Nefret Ettiği Haslet Yalancılıktı](#)

[3835. Bölüm](#)

[Adil](#)

[3836. Bölüm](#)

[Cesur](#)

[3837. Bölüm](#)

[Rahmet Sahibi](#)

[3838. Bölüm](#)

[Hilim Sahibi](#)

[3839. Bölüm](#)

[Haya Sahibi](#)

[3840. Bölüm](#)

[Tevazu Sahibi](#)

[3841. Bölüm](#)

[Tevekkül Sahibi](#)

[3842. Bölüm](#)

[Sabırlı](#)

[3843. Bölüm](#)

[Zühd Sahibi](#)

[3844. Bölüm](#)

[Kendisini ve Ailesini Belaya Siper Kılmak](#)

[3845. Bölüm](#)

[İnsanları Kendisine ve Ailesine Tercih Etmek](#)

[3846. Bölüm](#)

[Kendisi İçin Gazaplanmamak](#)

[3847. Bölüm](#)

[İbadetlerde Kendisini Sıkıntıya Düşürmesi](#)

[3848. Bölüm](#)

[Peygamberin Düşmanlar Tarafından İtham Edilmesi](#)

[Peygamberimizin Evlilikleri İle İlgili Başka bir İlmi Araştırma](#)

[3849. Bölüm](#)

[Yıldızlar İlmi \(Astronomi\)](#)

[3850. Bölüm](#)

[Kulağa Fısıldaşmak](#)

[3851. Bölüm](#)

[Münacat](#)

[3852. Bölüm](#)

[Gece Karanlıklarında Münacatta Bulunmanın Fazileti](#)

[3853. Bölüm](#)

[İmam Ali'nin \(a.s\) Münacaatı](#)

[3854. Bölüm](#)

[İmam Hüseyin'in \(a.s\) Münacaatı](#)
3855. Bölüm

[İmam Zeyn'ül-Abidin'in \(a.s\) Münacaatı](#)
3856. Bölüm

[Necat Sebepleri](#)
3857. Bölüm

[Kurtuluşa Erişemeyen Kimse](#)
3858. Bölüm

[Kurtuluşun Zorluğu ve Kolaylığı](#)
3859. Bölüm

[Nahiv İlmi](#)
3860. Bölüm

[Amellerin İ'rabı!](#)
3861. Bölüm

[Nahiv İlmine Boğulmayı Kınamak](#)
3862. Bölüm

[İnsanı Pişmanlıktan Güvende Kılan Şey](#)
3863. Bölüm

[Pişmanlığa Sebep Olan Şey](#)
3864. Bölüm

[Kıyamet Pişmanlığı](#)
3865. Bölüm

[Adak](#)
3866. Bölüm

[Kendisine Bir Şey Farz Kılmanın Keraheti](#)
3867. Bölüm

[Adağın Kaza ve Kaderi Def Ettiğini Belirten Rivayetler](#)
Açıklama

[3868. Bölüm Nasihat ve Hayır Dilemek](#)
3869. Bölüm

[Nasihat Eden ve Nasihat Dileyen Kimsenin Hakkı](#)
3870. Bölüm

[Hayır Dileyen Kimsenin Nişanesi](#)
3871. Bölüm

[İnsanlardan En Çok Hayır Dileyen Kimse](#)
3872. Bölüm

[Nasihatın Fayda Vermediği Kimse](#)
3873. Bölüm

[Nasihatı Kabullenmek](#)
3874. Bölüm

[İnsaf](#)
3875. Bölüm

[Adalet ve İnsaf](#)
3876. Bölüm

[İnsafı Olmayan Kimseye İnsafı Olmaya Teşvik](#)
3877. Bölüm

[İnsanın Kendine İnsafı Olması](#)
3878. Bölüm

[Hakkını Almayan Kimse](#)
3879. Bölüm

[Göz Kalbin Kılavuzudur](#)
3880. Bölüm

[Gözler Şeytanın Tuzaklarıdır](#)
3881. Bölüm

[Bakışının Dizginlerini Salı Veren Kimse](#)

[3882. Bölüm](#)

[Gözlerini Aşağı Salan Kimse](#)

[3883. Bölüm](#)

[Boş Bakışları Kınama](#)

[3884. Bölüm](#)

[Kendilerine Bakmanın İbadet Sayıldığı Kimse](#)

[3885. Bölüm](#)

[Gözünü \(haramlardan\) Kapamaya Teşvik](#)

[3886. Bölüm](#)

[Gözleerin Hainliği](#)

[3887. Bölüm](#)

[Kadınlara Bakmanın Helal Olduğu Yerler](#)

[3888. Bölüm](#)

[Gözünü Haramla Dolduran Kimse](#)

[3889. Bölüm](#)

[Gözleri \(haramlara\) Yummak ve İbadetin Tatlılığı](#)

[3890. Bölüm](#)

[Birinci Bakış İstemeksizin, İkinci Bakış ise Kasıtlı Bakıştır](#)

[3891. Bölüm](#)

[Herkim Güzel Bir Kadını Görürse](#)

[3892. Bölüm](#)

[İnsanın Haramlara Göz Yummasına Yardım Eden Şey](#)

[3893. Bölüm](#)

[Göz Nurunu Çoğaltan Şey](#)

[3894. Bölüm](#)

[Tartışmak](#)

[3895. Bölüm](#)

[Kendisini Tartışmaya Davet Eden Kimseye İmam'ın Verdiği Cevap](#)

[3896. Bölüm](#)

[Temizliğe Teşvik](#)

[3897. Bölüm](#)

[İslam ve Temizlik](#)

[3898. Bölüm](#)

[Elbise Temizliğine Teşvik](#)

[3899. Bölüm](#)

[Düzen-İntizam](#)

[3900. Bölüm](#)

[Allah'ın Sayısız Nimetleri](#)

[3901. Bölüm](#)

[Gizli ve Aşık Nimetler](#)

[3902. Bölüm](#)

[Nimetlerin İlki ve En Büyüğü](#)

[3903. Bölüm](#)

[Allah'ın Nimetlerini Anmaya Teşvik](#)

[3904. Bölüm](#)

[Allah'ın Kendisine Nimet Verdiği Kimseler](#)

[3905. Bölüm](#)

[3907. Bölüm](#)

[Nimetlerin Baki Oluş Sebepleri](#)

[3908. Bölüm](#)

[Günah Yolunda Allah'ın Nimetlerinden Yardım Almak](#)

[3909. Bölüm](#)

[Nimeti Sadece Yemekte ve İçmekte Gören Kimse](#)

[3910. Bölüm](#)

[Nimetlerin Birbiri Ardınca Verilişı ve Allah'ın Mühleti](#)

[3911. Bölüm](#)

[Allah'ın Nimetlerini Dile Getirmek](#)

[3912. Bölüm](#)

[Nimetin Kemali](#)

[3913. Bölüm](#)

[Nimete Küfranda Bulunmak](#)

[3924. Bölüm](#)

[Nefis](#)

[Nefsin Soyut Oluşu](#)

[3915. Bölüm](#)

[Yaşlanıldığı Zaman Nefsin Gençleşmesi](#)

[3916. Bölüm](#)

[Nefsi Emmare](#)

[3917. Bölüm](#)

[Kınayan Nefis](#)

[Tefsir](#)

[3918. Bölüm](#)

[Senin Nefsin Bineğindir](#)

[3919. Bölüm](#)

[Nefsi Eğitmek, Terbiye Etmek ve Tezkiye Etmek](#)

[Ahlak](#)

[3920. Bölüm](#)

[En Faydalı Araştırma](#)

[3921. Bölüm](#)

[Nefsi İslah Etmenin Sebepleri](#)

[3922. Bölüm](#)

[Nefisle Mücadelede Allah'tan Yardım Dilemek](#)

[3923. Bölüm](#)

[Herkim Nefsini Tezkiye Etmezse](#)

[3924. Bölüm](#)

[Nefsin İsteklerine Uyma Hususunda Nefse Ruhsat Vermek](#)

[3925. Bölüm](#)

[Nefsi Yüceliğinin Etkileri](#)

[3926. Bölüm](#)

[Nefsin Afeti](#)

[3927. Bölüm](#)

[Nifak](#)

[3928. Bölüm](#)

[Nifak Ahlakın Utancıdır](#)

[3929. Bölüm](#)

[Nifak Sebebi](#)

[3930. Bölüm](#)

[Münafiğin Özellikleri](#)

[3931. Bölüm](#)

[Nifakın Nişaneleri](#)

[3932. Bölüm](#)

[Münafiğin Özellikleri](#)

[3933. Bölüm](#)

[İnsanlardan Nifakı En Açık Olan Kimse](#)

[3934. Bölüm](#)

[Güzel Konuşan Münafıktan Sakınmak](#)

[3935. Bölüm](#)

[Nifakın Temelleri](#)

[3936. Bölüm](#)

[İki Dilli Kimseyi Kınamak](#)

[3937. Bölüm](#)

[Münafıkların Haşrolma Şekli ve Akıbetleri](#)

[3938. Bölüm](#)

[Münafıkların Vücutunda Bir Araya Toplanmayan Hasletler](#)

[3939. Bölüm](#)

[Nifakı Ortadan Kaldıran Sebepler](#)

[Asr-ı Saadetteki Nifak Hakkında Bir Çift Söz](#)

[3940. Bölüm](#)

[İnfak](#)

[Zekat ve Diğer Sadakalar Hakkında Bir Çift Söz](#)

[3941. Bölüm](#)

[Herkim İnfak Ederse Kendi Lehine İnfak Etmiştir](#)

[3942. Bölüm](#)

[Allah İnfakı Mükafatlandıracağına Dair Vaad Etmiştir](#)

[3943. Bölüm](#)

[İnfak Edilen Şey Kalır, İnfak Edilmeyen Şey İse Ortadan Kalkar.](#)

[3944. Bölüm](#)

[İnfakta Bulunmanın Adabı](#)

[3945. Bölüm](#)

[Herkim Allah’a İtaat Yolunda Harcamada Bulunmazsa Allah’a Masiyet Yolunda Harcar](#)

[3946. Bölüm](#)

[Darda Olan Kimsenin İnfakta Bulunmasının Fazileti](#)

[3947. Bölüm](#)

[Mal Toplamaktan Sakınmak](#)

[3948. Bölüm](#)

[İnfakı Kabul Etmeyen Kimse](#)

[3949. Bölüm](#)

[Enfal](#)

[Tefsir](#)

[3950. Bölüm](#)

[Nafile \(Müstehap Olan İbadetler\)](#)

[3951. Bölüm](#)

[Farzları Müstehaplardan Öne Geçirmek](#)

[3952. Bölüm](#)

[Söz Taşımak](#)

[3953. Bölüm](#)

[Söz Taşımaktan Sakınmak](#)

[Tefsir](#)

[3954. Bölüm](#)

[Kur’an-ı Kerim’de Temel Yasaklar](#)

[3955. Bölüm](#)

[Peygamber’in \(s.a.a\) Yasakları](#)

[3956. Bölüm](#)

[Nurun Nuru](#)

[3957. Bölüm](#)

[Vahiy Nuru](#)

[3958. Bölüm](#)

[İmamın Nuru](#)

[3959. Bölüm](#)

[Basiret Nuru](#)

[3960. Bölüm](#)

[Allah'ın Kalbini Aydınlatığı Kimse](#)

[3961. Bölüm](#)

[Kalp Nuru ve Çehre Nuru](#)

[3962. Bölüm](#)

[Her Doğru İş Nur İle Birliktedir](#)

[3963. Bölüm](#)

[Kıyamette Müminin Nuru](#)

[3964. Bölüm](#)

[İnsanlar](#)

[3965. Bölüm](#)

[İnsanlar Madenler Gibidir](#)

[3966. Bölüm](#)

[İnsanların Haklar Hususundaki Eşitliği](#)

[3967. Bölüm](#)

[İnsanların Çeşitleri](#)

[3968. Bölüm](#)

[İnsanlardan Olmayan Kimse](#)

[3969. Bölüm](#)

[İş Güzâr Kimseler](#)

[3970. Bölüm](#)

[İnsanlara Benzeyenler ve Mesnas](#)

[3971. Bölüm](#)

[İnsanlara Benzeyen Kimseler](#)

[3972. Bölüm](#)

[İman Açısından İnsanların Çeşitleri](#)

[3973. Bölüm](#)

[İmme'et Kelimesinin Tefsiri](#)

[3974. Bölüm](#)

[Uyku](#)

[3975. Bölüm](#)

[Uyku ve Ölüm](#)

[3976. Bölüm](#)

[Çok Uyumaktan Sakındırmak](#)

[3977. Bölüm](#)

[Uyku Zamanında Ruhların Göğe Yükselmesi](#)

[3978. Bölüm](#)

[Uyumanın Adabı](#)

[1-Temizlik](#)

[2-Taharet](#)

[3-Def-i Hacette Bulunmak \(Tuvalet İhtiyacını Gidermek\)](#)

[4-Amelleri Hesaba Çekmek](#)

[5-Kur'an'ı Kıraat Etmek ve Uyurken Duada Bulunmak](#)

[6-Sırt Üstü veya Sağ Tarafına Uyumak](#)

[7-Uyanırken Okunan Dua](#)

[3979. Bölüm](#)

[Niyet](#)

[Tefsir](#)

[3980. Bölüm](#)

[Niyetin Ameldeki Rolü](#)

[3981. Bölüm](#)

[İyi Niyetin Sevabı](#)

[3982. Bölüm](#)

[Başar Niyet Miktarıncadır](#)

[3983. Bölüm](#)

[Müminin Niyeti Amelinden Daha İyidir](#)

[3984. Bölüm](#)

[Her İşte Bir Niyet Üzere Olmaya Teşvik](#)

[3985. Bölüm](#)

[Niyetin Güzelliği](#)

[3986. Bölüm](#)

[Kötü Niyet Sahibi Olmak](#)

[3987. Bölüm](#)

[Habeşistan'a Hicret](#)

[Tefsir](#)

[3988. Bölüm](#)

[Medine'ye Hicret](#)

[Bir açıklama](#)

[3989. Bölüm](#)

[Hicretin Kesilmemesi](#)

[3990. Bölüm](#)

[En Üstün Hicret](#)

[3991. Bölüm](#)

[Hicretten Daha Üstün Şey](#)

[3992. Bölüm](#)

[Günahkarların Toprağından Hicret Etmek](#)

[Tefsir](#)

[3993. Bölüm](#)

[Taarrubtan Sakındırmak](#)

[3994. Bölüm](#)

[Hicretten Sonra Taarrub'un Anlamı](#)

[3995. Bölüm](#)

[Küsmek-Darılmak](#)

[3996. Bölüm](#)

[Kardeşiyle Üç Günden Fazla Küsülü Durmaktan Sakınmak](#)

[3997. Bölüm](#)

[Allah'ın Genel Hidayeti](#)

[Tefsir](#)

[3998. Bölüm](#)

[İnsanın Hidayeti: Genel Hidayet](#)

[3999. Bölüm](#)

[Hidayet Yoluyla Diriltmek](#)

[4000. Bölüm](#)

[Hidayete Erdirmenin Sevabı](#)

[4001. Bölüm](#)

[Hidayete Erdirmek Allah'a Mahsustur](#)

[4002. Bölüm](#)

[Allah'ın Hidayet Ettiği Kimseler](#)

[4003. Bölüm](#)

[Allah'ın Hidayete Erdirmediği Kimseler](#)

[4004. Bölüm](#)

[Allah'ın Saptırdığı Kimseler](#)

[4005. Bölüm](#)

[En Üstün Hidayet](#)

503. Konu

en-Nubuvvet(3) Nübüvvet (3)

☞ *Bihar, 15-22; Ebnab-u Tarih-u Nebiyyuna Muhammed (s.a.a)*

☞ *Kenẓ'ul-Ummal, 12/347, Feẓail'un-Nebi*

☞ *Bihar, 18/244, 2. bölüm; Keyfiyet-u Sudur'il-Vahy*

bak.

☞ 52. konu, el-Mübahale; 530. konu, el-Hicret; er-Rüya, 1400. bölüm; el-Emsal, 3600-3603. bölümler; et-Tekellof, 3509. bölüm; ed-Din, 1317. bölüm

3815. Bölüm

Muhammed (s.a.a) Allah'ın elçisidir.

Kur'an:

“Muhammed Allah'ın elçisidir.”^[1]

“And olsun ki, içinizden size, sıkıntıya uğramanız kendisine ağır gelen, size düşkün, iman edenlere şefkatli ve merhametli bir elçi gelmiştir.”^[2]

“De ki: “Ben de ancak sizin gibi bir insanım; ancak bana ilahınızın tek bir ilah olduğu vahyolunuyor. Rabbine kavuşmayı uman kimse salih amel işlesin ve Rabbine kullukta hiç kimseyi ortak koşmasın.”^[3]

“Biz seni şâhid, müjdeci, uyarıcı; Allah'ın izniyle O'na çağıran, nurlandıran bir ışık olarak göndermişizdir.”^[4]

19739. *Huẓeyfe şöyle diyor:* “Medine sokaklarından birinde Allah Resulü'nün (s.a.a) şöyle dediğini işittim: “Ben Muhammed ve Ahmetim. Ben Haşir, Mukaffi (son) ve rahmet Peygamberiyim.”^[5]

19740. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “Ben Muhammed'im. Ben Ahmed'im, ben küfrün kendisi vasıtasıyla ortadan kalktığı Mahiyim (mahveden). Ben insanların ardından haşır olup toplandığı Haşir'im ve ben Akib'im -ve Akib- kendisinden

sonra bir Peygamberin olmadığı kimse anlamındadır.”

19741. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “Ben insanların Adem’e en çok benzeyeniyim. İbrahim yaratılış ve ahlak açısından insanlardan bana en çok benzeyeni idi. Allah Arş’ının üzerinden bana on isim verdi, sıfatlarımı beyan etti ve kavmine gönderilen her Peygamberin diliyle benim gelişimi müjdeledi. Adımı Tevrat’ta yazdı, beni tanıttı. İsmimi Tevrat ve İncil’e tabi olanların arasında yaydı. Kitabını bana öğretti. Göklerde makamımı yükseltti. Kendi isimlerinden benim için bir isim türetti. Beni Muhammed olarak adlandırdı. Onun adı Mahmud’dur. Beni ümmetimden en iyi nesil arasında gönderdi. Tevrat’ta ismimi Uhayd olarak adlandırdı. Daha sonra - tevhit sebebiyle ümmetimin bedenlerine ateşi haram kıldı. İncil’de beni Ahmet olarak adlandırdı. O halde ben, gökte Mahmut (övlümüş) bir kimseyim. Allah ümmetimi hamd edenlerden kıldı. Zebur’da da adımı Mahi (yok eden) koydu. Zira aziz ve celil olan Allah benim vasıtamla putperestliği ortadan kaldırıp yok etmiştir. Kur’an ise beni Muhammed olarak adlandırmıştır. Daha sonra ben kıyamet boyunca hüküm verme anında övülürüm. Benden başka hiç kimse şefaet etmez. Kıyamet günü de Allah beni Haşır olarak adlandırmıştır. Zira insanlar benim önümde haşrolurlar. Ayrıca Allah beni Mevkif (durduran) olarak adlandırmıştır. Zira insanları aziz ve celil olan Allah’ın karşısında durdururum. Beni Akib (sonucu) olarak adlandırmıştır. Zira ben bütün Peygamberlerin sonuncusuyum ve benden sonra bir Peygamber gelmeyecektir. Beni rahmet Peygamberi tövbe elçisi, savaş ve kahramanlıklarının elçisi ve muktefi olarak karar kılmıştır. Zira bütün Peygamberlerin ardı sıra geldim. Ben, Mukim, Kamil ve Cami’im. Rabbim bana ihsanda bulundu ve bana şöyle buyurdu: “Ey Muhammed! Allah’ın selamı sana olsun. Ben her Peygamberi ümmetinin diliyle onlara gönderdim. Ama seni siyah ve beyaz bütün yaratıklarına gönderdim. Korku ve dehşet vasıtasıyla sana yardımcı oldum. Oysa daha önce bu vesiyle hiç kimseye yardım etmemiştim. Ganimeti sana helal saydım. Oysa senden önce hiç kimseye ganimeti helal kılmamıştım. Sana ve ümmetine Arş’ının hazinelerinden birini bağışladım; Fatihat’ul-Kitap ve Bakara suresinin son ayetlerini verdim. Senin ve ümmetin için tüm yeryüzünü secde yeri kıldım. Toprağını sana temiz ve temizleyici saydım. Sana ve ümmetine tekberi (Allah-u Ekber demeyi) bağışladım. Adını kendi adıma yakın kıldım. Öyle ki ümmetinden herkim beni anarsa adımın yanısıra senin adını da anar. O halde Ey Muhammed! Sana ve ümmetine ne mutlu!”^[7]

19742. *“Resulullah (s.a.a), kendisinin, neden Muhammed, Ahmet, Ebu’l-Kasım, Beşir, Nezir ve Dai olarak adlandırıldığını soran Yahudi’ye şöyle buyurmuştur:* “Muhammed (övlümüş) olarak adlandırılmamın sebebi, şüphesiz yeryüzünde övüldüğüm içindir. Ebu’l-Kasım (bölenin babası) olarak adlandırılmamın sebebi aziz ve celil olan Allah’ın kıyamet günü ateşin bir bölümünü ayırması, ilk ve son insanlardan bana küfredenleri ateşe koyması ve cenneti de bir bölüme ayırması ve bana iman edenleri ve nübuvvetimi ikrarda bulunanları cennete koyması hasebiyledir. Dai (davet eden) olarak adlandırılmamın sebebi ise şüphesiz ben insanları aziz ve celil olan Rabbimin dinine davet ettiğimden dolayıdır. Nezir (uyaran) olarak adlandırılmamın sebebi ise, şüphesiz bana isyan edenleri ateş ile uyarmam sebebiyledir. Beşir (müjdeleyen) olarak adlandırılmamın sebebi de şüphesiz bana itaat edenleri cennetle müjdelemem sebebiyledir.”^[8]

3816. Bölüm

Peygamberlerin Sonuncusu

Kur’an:

“Muhammed içinizden her hangi bir adamın babası değil, Allah’ın elçisi ve peygamberlerin sonuncusudur.

Allah her şeyi bilendir.”²

19743. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “Ey insanlar! Benden sonra bir Peygamber yoktur. Benden sonra benim sünnetimden başka bir sünnet mevcut değildir. O halde herkim nübuvvet iddiasında bulunursa, iddiası ve bidatı ateşte olacaktır. Herkim böyle bir iddia ederse onu öldürün.”^[10]

19744. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “Peygamberler arasında benim örneğim, bir ev yapan, onu güzel, kamil ve temiz olarak bitiren ve sadece onda bir tuğla yeri baki bırakan insanın örneği gibidir. İnsanlar o evin etrafında döner, ondan hoşlanır ve şöyle derler: “Keşke bu tuğlanın yeri de bitseydi.” Evet, ben de Peygamberler arasında o tuğla gibiyim.”^[11]

19745. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “Ben Fatih^[12] ve Hatimimim (Peygamberlerin sonuncusuyum.)”^[13]

19746. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “Peygamberlerin ilki Adem, sonuncusu ise Muhammed’dir.”^[14]

19747. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “Çok yakında ümmetim arasında Peygamberlik iddiasında bulunan otuz yalancı kimse çıkacaktır. Oysa ben Peygamberlerin sonuncusuyum ve benden sonra hiçbir Peygamber gönderilmeyecektir.”^[15]

19748. “*İmam Sadık (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Şüphesiz zikri aziz olan Allah sizin Peygamberinizle nübuvvet zincirine son verdi. O halde ondan sonra asla peygamber gönderilmeyecektir ve aynı şekilde kitabınızla da bütün semavi kitaplara son verdi. O halde sizin kitabınızdan sonra da asla bir kitap nazil olmayacaktır.”^[16]

19749. “*İmam Sadık (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Sonunda Muhammed (s.a.a) geldi, Kur’an, şeriat ve metodunu getirdi. O halde onun helali, kıyamet gününe kadar helaldir ve onun haramı kıyamet gününe kadar da haramdır.”^[17]

19750. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Münezzeh olan Allah vaadini gerçekleştirmek, nübüvvetini tamamlamak için Muhammed’i (s.a.a) gönderdi.”^[18]

19751. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “O (Hz. Muhammed), Allah’ın azabıyla korkutandır. Vahyinin emini ve rahmetiyle müjdeleyen, elçilerinin sonuncusudur.”^[19]

19752. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “Ben Akib’im. Yani benden sonra Peygamber yoktur.”^[20]

19753. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “Ben Peygamberlerin sonuncusuyum. Ali de vasilerin sonuncusudur.”^[21]
bak. El-İmamet, 186. Bölüm; Sahib-i Müslim, 4/1790, 7. Bölüm

3817. Bölüm

Allah’ın, Resulullah’ın (s.a.a) Nübuvvetine Tanıklık Etmesi

Kur’an:

“Fakat Allah sana indirdiğine şahitlik eder, onu bilerek indirmiştir, melekler de şahitlik ederler. Şahit olarak Allah yeter.”^[22]

“Bütün dinlerden üstün kılmak üzere, Peygamber’ini, doğruluk rehberi Kur’an ve hak din ile gönderen O’dur. Şahit olarak Allah yeter.”^[23]

“De ki: “Benimle sizin aranızda şahit olarak Allah yeter. Doğrusu O, kullarını görür, haberdardır.”^[24]

“De ki: “Allah benimle sizin aranızda şahit olarak yeter. O, göklerde ve yerde olanı, batıla iman edenleri ve Allah’ı küfredenleri bilir.” İşte kaybedenler bunlardır.”^[25]

“Veya, “Onu uydurdu” derler. De ki: “Eğer onu uydurdumsa, beni Allah’a karşı hiç bir şekilde savunmazsınız; O, Kur’an için yaptığımız taşkınlıkları daha iyi bilir. Benimle sizin aranızda şahit olarak O yeter. O, bağışlayandır, merhamet edendir.”^[26]

“Deki: Şahit olarak hangi şey daha büyüktür?” Allah benimle sizin aranızda şahittir. Bu Kur’an bana, sizi ve ulaştığı kimseleri uyarmam için vahyolundu; Allah’la berâber başka ilahlar bulunduğuna siz mi şahitlik ediyorsunuz?” “Ben şahadet etmem” de.”O ancak tek ilahtır, doğrusu ben ortak koştuğunuz şeylerden uzağım” de.”^[27]

19754. *Kelbi şöyle diyor:* “Mekke halkı Peygamber’in (s.a.a) yanına gelip şöyle dediler: “Allah senden başka bir Peygamber bulamadı mı? Biz senin sözünü onaylayan hiç kimseyi göremiyoruz. Senin hakkında Hristiyan ve Yahudilere sorduk. Onlar kitaplarında senin adının zikredilmediğini söylediler. O halde bizlere senin dediğin gibi Allah Resulü olduğuna tanıklık

edecek birini göster.” Bunun üzerine şu ayet nazil oldu: **“De ki: Kimin tanıklığı herkesten daha üstündür?”** Mekke ehli şöyle dediler: “Çok ilginç! Allah-u Teala insanlara göndermek için Ebu Talib’in yetiminden başkasını bulamadı.” Bunun üzerine şu ayet nazil oldu: **“Elif Lam Ra. Bu hikmet dolu kitabın ayetleri insanlar için ilginç midir...?”** ^[28] ^[29]

1975. İmam Bakır (a.s), Allah-u Teala’nın, **“De ki: Kimin tanıklığı herkesten üstündür?”** ayeti hakkında şöyle buyurmuştur: “Allah Resulü (s.a.a) Mekke’de davetine yeni başlayınca, Mekke müşrikleri şöyle dediler: “Ey Muhammed! Acaba Allah göndermek için senden başka bir Peygamber bulamadı mı? Biz senin sözünü onaylayan hiç kimseyi bulamıyoruz. Yahudi ve Hristiyanlara seni sorduk. Ama onlar da kitaplarında senin adının anılmadığını söylediler. O halde bizlere senin Allah Resulü olduğunu onaylayan birini getir.” Resulullah (s.a.a) şöyle buyurdu: **“Benimle sizin aranızda Allah şahittir.”** ^[30]

Açıklama

Allah-u Teala’nın peygamberlerin nübuuvetine tanıklık etmesi iki yolla düşünülebilir:

1-Sözlü tanıklıkla

2-Fiili tanıklıkla

Fiili tanıklık da iki şekilde olabilir:

1-Vahiy ve İlham

Allah-u Teala bir kişinin Peygamber oluşunu insanlar için açıklayabilir. Vahiy ve ilham yoluyla onun nübuuvetine tanıklık edebilir. Ama bu yoldan yardım almak insanlarda vahiy ve ilhamı algılama kabiliyeti var olduğu zaman mümkündür.

Başka bir tabirle problem verici tarafından değil, alıcı tarafından. Zira alıcı, yani halk Allah’ın kelamını algılama gücüne sahip olursa, Allah-u Teala da Peygamberinin nübuuvetinin hakkaniyeti hakkında onlara direk olarak mesajını gönderebilir. Kur’an-ı Kerim’den de anlaşıldığı üzere Allah-u Teala bu metodu sadece bazı Peygamberler hakkında uygulamaya geçirmiştir. Bu cümleden olarak Havarilere Hz. İsa’nın nübuuveti için bu metodu uygulamış ve şöyle buyurmuştur: “Havarilere, “Bana ve Peygamber’ime iman edin” diye vahiy etmiştim, “inandık, bizim Müslüman olduğumuza şahit ol” demişlerdi.” ^[31]

2- Sözlü Mucize

Birinci metot yani vahiy ve ilham kalbi marifet örtülerini yırtan, marifetin gerçeklerine erişmek maksadıyla mebde’ (Allah) ile irtibat kurma imkanına sahip olan kimselere özgüdür.

İkinci metot ise umumi ve genel bir metottur. Yani kalbi tanıma gücüne sahip olmayan, halkın geneli bu yoldan yardım alabilir. Bu yol Allah-u Teala’nın mucize olan sözü vasıtasıyla Peygamberinin nübuuvetine tanıklık etmesidir. Yani halkın genelinin açık bir şekilde bu sözün bir beşerin sözü olmadığını anlamasıdır. İnsanın her ne kadar ilim, kültür ve edep açısından yücelirse yücelsin, yine de böyle bir sözü söyleyemeyeceğini anlamasıdır.

Ama fiili tanıklığa gelince, bu tür tanıklık da iki şekilde olabilir:

1-Mucize

Yani nübuuvet iddiasında bulunan kimsenin Allah-u Teala ile irtibatını göstermesidir. Bu delilledir ki Kur’an-ı Kerim bu fiili, ayet ve beyyine olarak ifade etmiştir. Örneğin asanın atılması ve ölülerin diriltilmesi gibi.

Bu esas üzere nübuuvet iddiasında bulunan kimse, mucize getirince o mucize Allah-u Teala tarafından onun iddiasının hakkaniyeti hakkında fiili bir tanıklıktır.

2-Takrir ve Beyan

Eğer bir şahsın halk için kendisini falan şahsın temsilcisi olarak tanıttığını, o şahsın huzurunda insanlar için bir takım açıklamalarda bulunduğu, ve bu açıklamalar çerçevesinde o şahsiyetin temsilcisi olduğu ve o şahsın da özgürce ve hiçbir öze’ri olmadan sessiz kaldığı düşünülecek olursa, böyle bir sükut ve sessizlik o şahs tarafından iddiada bulunan kimsenin naipliğinin doğruluğunu beyan etmekte ve açıklamalarının doğruluğuna tanıklıkta bulunmaktadır.

Bütün bu söylenenler ışığında eğer bir şahıs kendisini Allah'ın elçisi olarak tanıtıyor ve herhangi bir şekilde alemleri yaratan yaratıcının huzurunda söz konusu ediyor ve nübuuvetini de sadece halk değil, ilim ve bilgi ehli kimseler de kabul ediyor, Allah-u Teala da onun iddiasını halk karşısında açık bir şekilde iptal etmiyorsa, böyle bir sükut, ameli bir şهادettir ve de onun iddialarının hakkanîyet ve dürüstlüğünü teyit etmektedir.

Allah-u Teala islam Peygamberinin Peygamberliğine teyit için hangi yolu tutmuştur?

Allah-u Teala'nın tanıklık etmesinin anlamı açıklığa kavuşturduğuna göre, şimdi de Allah-u Teala'nın İslam Peygamberinin nübuuvetini tasdik için önceden söylenen yollardan hangisini tercih ettiğine bir bakalım.

İslam Peygamberinin (s.a.a) sireti mülahaza edildiğinde de açıkça anlaşıldığı üzere Allah-u Teala onun nübuuvetinin hakkanîyet ve doğruluğunu her dört yolla da teyit etmiş ve bu yollar vasıtasıyla onun nübuuvet ve risaletine tanıklıkta bulunmuştur. Bu konunun detaylarını "Muhammedi (s.a.a) tanıma" başlığı altında yazdığım yazılardan mülahaza etmek mümkündür.

3818. Bölüm İlmin Tanıklığı

Kur'an:

"Kendilerine ilim verilenler, sana Rabbinden indirilenin hak olduğunu, güçlü ve hamde layık olanın yolunu gösterdiğini bilirler." [\[32\]](#)

"Bu, kendilerine ilim verilenlerin Kur'an'ın, senin Rabbinden bir gerçek olduğunu bilip de ona inanmaları ve gönülleri bağlamaları içindir. Allah iman edenleri şüphesiz doğru yola eriştirir." [\[33\]](#)

19756. Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur: "İlim İslam'ın hayatı ve imanın direğidir." [\[34\]](#)

19757. İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur: "İman ve ilim ikiz kardeş ve ayrılmayan iki dostturlar." [\[35\]](#)

Açıklama

Beyan edilen ayet ve rivayetler İslam Peygamberinin nübuuvetinin akli ölçülerle uyuşan ilmi bir gerçek olduğuna delalet etmektedir. İlim ve iman arasındaki ilişki aslında kopmaz bir ilişkidir. İlim ve iman arasındaki birliğin nasıl bir birliktelik olduğunu anlamak için aşağıdaki şu nüktelere teveccüh etmek gerekir:

1-Kitap ve sünnet açısından ilim, ilmi bir basiret anlamındadır.

2-İlmi basiret bütün bilgilere ve insani derklere öncülük eden duygu, nur ve görmekten ibarettir. Yani ilim ve marifeti, fert ve insani toplumun tekamül yolunda karar kılmaktadır. Başka bir tabirle ilmi basiret, ilmin cevberi ve ruhudur.

3-İslam ilim ve marifetin bütün dallarına saygı duymaktadır. Elbette bunlar da ilmi basiret ile birlikte olmalı, insanlığın hedef ve tekamülünü gözetmelidir.

4-İlmi basiretten boş olan bir bilgi, insanın çöküşüne neden olur. Her ne kadar tevhit ve Allah'ı tanımayla ilgili bir ilim veya diğer ilimler de olsa durum aynıdır. Hatta söylenebilir ki ilmi basiretin olmadığı bir ilim, ilim değildir. Zira ilmin üstünlüğünü oluşturan insanın rüşt ve tekamülünden yoksundur.

5-İlim, tümel olarak ilmi basiretle birlikte olduğu taktirde tevhit ve Allah'ı tanıma ilmidir. Bu yüzden Kur'an'ı Kerim Allah'tan korkmayı da beraberinde getiren ilmi ilim saymaktadır. "Şüphesiz Allah'tan sadece alim kulları korkar."

Bu ayetten iki anlam elde edilmektedir:

1-İlim ve bilgi izah ettiğimiz anlamda ilmi bir basiretten ibarettir. Zira her ilim hatta tevhit ilmi bile, ilmin cevher ve ruhuna sahip olmadığı taktirde korku ve hayrete sebep olmamaktadır.

2-İlim ve iman arasındaki bağ kopmaz bir ilişkidir. Yani insanın var olan alemini gördüğü halde bu alemde Allah'ın kudretini ve sanatını görmemesi mümkün değildir.

İşte bu yüzden Kur'an-ı Kerim alimleri, melekler sırasında alemlerin yaratıcısının birliğine tanık olarak karar kılmakta ve şöyle buyurmaktadır: "Allah, melekler ve ilim sahipleri de Allah'tan başka ilah olmadığına tanıklık ederler."

6-Önceden söylendiği anlamda ilim, sadece tevhit ve Allah'ın birliğine iman ile iç içe değildir. Nübuuvete imanı da içermektedir. Zira insanın

alemi gördüğü halde, işinin Allah'a imanla sonuçlanmaması mümkün olmadığı gibi, aynı şekilde insanın bu alemini yaratıcısını gördüğü, Allah'ın varlıktaki yerini tanıdığı halde yaratılışın hikmetine öncülük eden Allah'ın risaletine iman etmemesi mümkün değildir. **“Hani onlar (yahudiler) şöyle dediler: “Allah bize bir şey nazil buyurmamıştır.” Onlar Allah'ın büyüklüğünü hakkıyla tanımadılar.”** Yine genel nübüvvet bahsinde de isbat ettiğimiz gibi nübüvveti inkar etmek, tevhidi inkar etmeye denktir.

7-Önceden söylediğimiz anlamda ilim sadece tevhide ve genel nübüvvetle iman ile birlikte değildir. Aksine özel nübüvvet de iman ile iç içedir. Yani insan ilmi bir basiret elde ettikten, marifetin ışığında, vücudun eserlerini mülabaza yoluyla Allah'ı müşabade ettiği zaman bu ilmi basiret, o marifetin ışığında ve nübüvvetin etkilerini mülabaza yoluyla rahat bir şekilde Allah'ın gerçek elçilerini de tanıyabilir. Ama elbette bu görüş, bazen güçlü bir aşamaya ulaşmakta ve insan kalbi bakışıyla da nübüvvet nurunu Peygamberde açıkça müşabade etmektedir. Nitekim İmam Ali (a.s) Allah Resulü (s.a.a) hakkında bunu müşabade etmiştir ve de bir yerde şöyle buyurmuştur: “Ben vahiy ve risalet nurunu görüyorum ve nübüvvetin kokusunu alıyorum.” Böyle bir marifet kalbi bir marifet, keş ve batını şuhud olarak adlandırılmaktadır. Bazen de bakış ve görüş bu aşamaya ulaşmamaktadır. İnsan akli bakışıyla, nübüvvetin nişane ve etkilerini ilahi elçinin şahsında mülabaza etmektedir. Böyle bir marifeti ise, akli marifet olarak adlandırmaktadırlar.

Marifetin her iki türü de Kur'an açısından ilmi tanımadır. İlmi marifettir ve de ilmi basirete isnat edilmektedir. Bu konuda daha detaylı bilgi için “Muhammed'i (s.a.a) ilmi açıdan tanıma” adında yazdığımız bölüme müracaat ediniz.

Gazali Açısından Nübüvvetin Kalbi Marifeti

“Gazali el-Munkiz min'eş-Zelal” adlı kitabında Peygamberleri tanımanın en kesin ve doğru yolunun kalbi tanıma, keşif ve batını şuhud olduğunu söylemektedir. Gerçekten de durum böyledir. Zira kalbi basiretiyle gören, semavi yolla Muhammed'in nübüvvetini mülabaza eden bir kimse Muhammed'in (s.a.a) nübüvvetini isbat için her türlü delile ihtiyaç duymaktan müstağni olmakla birlikte, marifet ve basiretin en üstün derecesine de yükselir.

Bak. Et-Takva, 4174. bölüm

3819. Bölüm

Kendinden Olan Şahidin Şehadeti

Kur'an:

“Rabbinin katından bir belge üzere (gelmiş) olan ve arkasından kendinden (akrabasından) bir şahidi (Hz. Ali gibi bir vasisi) bulunan, ayrıca kendisinden önce de bir önder ve bir rahmet olarak Musa'nın kitabı bulunan kimse (yalan söyler mi?) Onlar (hakikati arayanlar) Kur'an'a iman ederler. Hangi topluluk onu küfrederse yeri ateştir; senin de bundan şüphen olmasın. Doğrusu o, Rabbinden bir gerçektir, fakat insanların çoğu iman etmezler.”^[36]

“Küfredenler: “Sen peygamber değilsin” derler; De ki: “Benimle sizin aranızda şahit olarak Allah ve Kitab'ı bilenler yeter.”^[37]

Tefsir

Allah-u Teala'nın, “Rabbinin katından bir belge üzere (gelmiş) olan ve arkasından kendinden (akrabasından) bir şahidi (Hz. Ali gibi bir vasisi) bulunan, ayrıca kendisinden önce de bir önder ve bir rahmet olarak Musa'nın kitabı bulunan kimse (yalan söyler mi?)” ayetindeki cümle, Kur'an'ın münezzeh olan Allah tarafından nazil olduğu hususundaki delili beyan eden, önceki sözün bir neticesidir. Ayette yer alan men (kimse) kelimesi mübtedadır ve haberi ise hafzedilmiştir. “Ke gayrihi” kelimesi veya o anlama yakın bir şey taktire alınmıştır. Bu konunun delili ise şöyle buyuran sonraki ayettir: “Kur'an'a iman ederler. Hangi topluluk onu küfrederse yeri ateştir; senin de bundan şüphen olmasın.”

Ayette yer alan istifham, inkara dayalı bir istifhamdır ve mana şöyle oluyor: “Şöyle ve böyle olan bir kimse şöyle ve böyle olmayan bir kimse gibi değildir ve sen bu sıfatlara sahipsin. O halde Kur'an'ın hakekaniyeti hususunda hiçbir şek ve şüphe içinde olma.” “Ala beyyineti rabbibi” (Rabbinden bir belge üzere) cümlesinde yer alan “beyyine” (belge) kelimesi aşikar ve açık anlamına gelen sıfat-i müşebbebedir. Elbette bazen aşikar ve açık olan şeyler kendilerine katılan şeyleri de açıklığa kavuşturmakta ve aydınlatmaktadır. Örneğin ışığın hem kendisi açık ve aşikardır ve hem de onun vasıtasıyla diğer şeyler açığa çıkmaktadır. Bu yüzden de “beyyine” terimi başka şeyleri de aydınlatan şeyler hakkında çok kullanılmaktadır. Tıpkı hüccet, ayet ve nişane gibi. Bir davalının iddiasının şahidine de “beyyine” denilmektedir. Allah-u Teala da hüccet ve delili şu ayette olduğu gibi beyyine olarak adlandırmıştır: “Fakat Allah mahvolan, apaçık beyyineden ötürü mahvolsun”^[38]

Hakeza şu ayette de Allah ayet ve nişanesini beyyine olarak adlandırmıştır: **“Rabbinizden size bir beyyine geldi: Allah’ın bu dişi devesi size bir delildir, onu bırakın.”**^[39] Hakeza Peygamberlere verilen özel ilahi bakış ve basiret de beyyine denilmiştir. Örneğin Nuh’un sözünden naklen şöyle buyurulmuştur: **“Ey kavmim! Eğer ben Rabbim tarafından bir beyyine üzerinde isem ve O bana kendi tarafından bir rahmet mirilmiş de...”**^[40] Hakeza mutlak ilahi basiret ve bakışa da beyyine denilmektedir. Nitekim şu ayetin zahiri de bunu göstermektedir: **“Rabbinin katından bir beyyinesi olan kimse, kötü işi kendisine güzel gösterilen kimseye benzer mi? Bunlar heveslerine uymuşlardır.”**^[41] Başka bir yerde ise bu anlamda şöyle buyurmıştır: **“Ölü iken kalbini diriltip, insanlar arasında yürürken önünü aydınlatacak bir nur verdiğimiz kimsenin durumu, karanlıklarda kalıp çıkamayan kimsenin durumu gibi midir?”**^[42]

Söz konusu ayette yer alan “beyyine” kelimesi zahiren ve sonraki “ulaike yu’minune bihi” ayetinin de delil teşkil ettiği üzere bu son genel anlamdadır. Yani mutlak ilahi basiret anlamını ifade etmektedir. Elbette bazı yerde de adeta kullanıldığı haseb üzere de maksat, Peygamber’in (s.a.a) şahısdır. Çünkü usulen cümle şu sonucu elde etmek için ifade edilmiştir: “Fela teku fi miryetin minhu” ondan bir şüphe içinde olma. O halde beyyineden maksat Peygamber’e (s.a.a) verilen ilahi basiret anlamındadır, Peygamber’e nazil olan Kur’an-ı Kerim değil. Zira bu durumda zahiren bu sonucu elde etmek, güzel olmamaktadır ki “fela teku fi miryetin minhu” ayetinden açıkça anlaşılmaktadır. Elbette bu konu Kur’an’ın da kendi kendine Allah tarafından bir beyyine olduğu gerçeğiyle de çelişmemektedir. Zira Kur’an’da, Allah tarafından bir ayet ve nişanedir. Nitekim şöyle buyurulmuştur: **“De ki: “Ben Rabbim’den bir belgeye dayanmaktayım, halbuki siz onu yalanladınız.”**^[43] Bütün bu bilgiler ışığında açıkça anlaşıldığı üzere “Men kane” cümlesinden maksadın Peygamberin olduğunu ve bu tabirin Peygamber hakkında kullanıldığını söyleyenlerin sözü yerinde değildir. Aksine Peygamber örnek ve obje uyumu açısından kastedilmiştir. Hakeza maksadın Peygamberin (s.a.a) mümin ashabı olduğunu söyleyenlerin sözü de doğru değildir. Zira ayeti bu fertlere has kalma hususunda hiçbir delil mevcut değildir. Hakeza beyyineden maksadın Kur’an olduğunu söyleyenlerin görüşü de doğru değildir. Aynı şekilde beyyineden maksadın akli delil ve hüccet olduğunu söyleyenler de doğru söylememektedir. Beyyine kelimesinin Allah’a izafe edilmesi de Allah’ın akli ve nakli delilleri insana sunması hasebiyle açıklığa kavuşmaktadır.

Bu sözlerin doğru olmadığının sebebi ise ayeti belli fertlere has kalmak hususunda hiçbir delilin olmamasıdır. Öte yandan Allah-u Teala tarafından Peygamber’e (s.a.a) verilen beyyine de Allah’ın akıllar vasıtasıyla bizlere sunduğu marifet ve tanımayla da kıyas edilemez.

“Ve yetluhu şahidun minhu” ayetindeki şehadetten maksat da şehadeti eda etmektir ki bu da şehadet edilen konunun doğruluğunu ifade etmektedir, bir şeye oranla şahitliği kabul etmek anlamında değil. Zira makam Kur’an-ı Kerim’in hakkaniyetini ispat makamıdır. Dolayısıyla bu konu şehadeti eda etme anlamındaki şehadetle uyumludur. Şahid olmakla değil.

Zahiren şahitten maksat da Kur’an’ın hakkaniyetine yakın eden, Kur’an hakkında ilahi basiret ve bakış sahibi olan bu yüzden de basiret üzere Kur’an’a iman eden kimsedir. Bu kimse tevhit ve risalet hakkında şehadette bulunduğu gibi Kur’an’ın Allah-u Teala tarafından nazil olduğuna da şehadette bulunmaktadır. Zira yakın ve basiret üzere bir şeye iman eden kimse, o şeyin doğruluğuna şehadette bulunursa bu şehadet insanda o inanç hususunda yalnız olduğu şüphesini de ortadan kaldırmaktadır. Zira insan bir şeye inandığı ve de o inançta tek olduğu zaman bu yalnızlık onu korkuya düşürmektedir. Ama eğer başka bir şahıs da aynı sözü söyler, onun görüşünü teyit ederse bu korku ve yalnızlık duygusu ortadan kalkar, kalbi ve sırtı güçlenir. Allah-u Teala bu anlama yakın bir şeyi delil olarak göstermiş ve şöyle buyurmıştır: **“De ki: “Eğer bu Kitab Allah katından ise ve siz de onu küfretmişseniz; İsrailoğullarından bir şahit de bunun böyle olduğuna şehadet edip de iman etmişken, siz yine de büyüklük taslarsanız...”**^[44]

O halde “yetluhu” terimi “tilh” (ardı sıra gitmek) maddesinden türemiştir, “tilavet” (bir şeyi okumak) kelimesinden değil ve zamiri de “men” ya da “beyyine” kelimesine dönmektedir. Zira beyyine nur veya delildir. Her haliyle her ikisi de bir anlam ifade etmektedir. Zira beyyine sahibi bir şahsa uyan bir şahit, tabiatıyla onun beyyinesine de uyar. “Minhu” zamiri de “men” kelimesine dönmektedir. “rabbibi” kelimesine değil ve buradan da açıkça anlaşıldığı üzere bu zaminin mercisi de beyyine değildir. Özetle ayetin anlamı şöyledir: “Herkim bir şey hakkında ilahi basiret sahibi olur ve kendinden olan biri de ona katılacak olursa bu onun yol ve inancının doğruluğuna tanıklık eder.”

Bu esas üzere şii ve sünni rivayetlerde yer aldığı esasınca şahitten maksat, Ali’dir (a.s). Eğer maksat bu ise, misdak ve obje uyumu hasebiyledir, onu kullanmaktan maksadın Ali (a.s) olduğu anlamında değil.^[45]

19758. İmam Ali (a.s), Allah-u Teala’nın, **“Rabbinin katından bir belge üzere (gelmiş) olan ve arkasından kendinden (akrabasından) bir şahidi (Hz. Ali gibi bir vasisi) bulunan, ayrıca kendisinden önce de bir önder ve bir rahmet olarak Musa’nın kitabı bulunan kimse (yalan söyler mi?)”** ayeti hakkında şöyle buyurmıştır: “Resulullah (s.a.a) rabbinden

bir beyyine üzeredir ve ben de ondan bir şahidim.”^[46]

19759. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur: “Rabbinin katında bir belge üzere gelen”* cümlesinden maksat benim ve **“arkasından kendisinin bir şahidi bulunan”** cümlesinden maksat Ali’dir.”^[47]

19760. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur: “Rabbin katında bir beyine üzere”* cümlesinden maksat benim ve **“Arkasından kendisinin bir şahidi bulunan”** cümlesinden maksat ise Ali’dir.”^[48]

19761. *İmam Ali (a.s), Cuma günü minberde hutbe okuyarak şöyle buyurmuştur: “Taneyi yaran ve insanı yaratan Allah’a andolsun ki bülüğa eren her Kureyşli hakkında aziz ve celil olan Allah’ın kitabından bir ayet nazil olmuştur ve ben o şahsı ve o ayeti biliyorum.”* Bir şahıs kalkarak şöyle arzetti: “Ey Müminlerin Emiri! Senin hakkında nazil olan ayet hangisidir?” İmam şöyle buyurdu: “Şimdi sorduğuna göre dinle. Bu konuda başka birine sorman da gerekmez. Sen Hud suresini okudun mu?” O şöyle arzetti: “Evet ey Müminlerin Emiri!” İmam şöyle buyurdu: “O halde aziz ve celil olan Allah’ın şöyle buyurduğunu işitmişsinizdir: “Efemen kane ala beyyinetin min rabbihi ve yetluhu şahidun minhu” O şöyle arzetti: “Evet” Hz. Ali şöyle buyurdu: “Rabbinden beyyine üzere olan Muhammed Resulullah’tır ve arkasından kendinden bir şahidi ise Ali b. Ebi Talib’dir. Ben o şahidim ve ben ondanım (Resulullah’tanım).”^[49]

19762. *İmam Ali (a.s), kendisinin en üstün faziletini soran birine şöyle buyurmuştur: “Allah’ın kitabında nazil buyurduğu şeydir.”* O şahıs şöyle sordu: “Senin hakkında ne inmiştir?” İmam şöyle buyurdu: “Efemen kane ala beyyinetin minrabbihi ve yetluhu şahidun minhu” ayeti. İmam daha sonra şöyle buyurdu: “Ben Allah Resulü’nün (s.a.a) o şahidiyim.”^[50]

19763. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur: “Eğer benim için yargı kürsüsü kurulur ve ben de üzerine oturursam, şüphesiz Tevrat’ın takipçileri arasında, tevrat esasınca hükmederim. İncil’in takipçileri arasında da İncilleri esasınca hükmederim. Zebur’un takipçileri arasında da Zeburları esasınca hükmederim. Furkan’ın takipçileri arasında da Allah’ın dergahına yükselip parlayacak bir şekilde hükmederim. Allah’a yemin olsun ki Allah’ın kitabından gece veya gündüz nazil olan her ayetin kimin hakkında nazil olduğunu bilirim ve bülüğa eren her Kureyşli hakkında Allah’ın kitabından bir ayet nazil olmuştur ve bu ayet onu cennete veya cehenneme sürükler.”* Bir şahıs ayağa kalkarak şöyle sordu: “Ey Müminlerin Emiri! Senin hakkında hangi ayet nazil olmuştur?” İmam şöyle buyurdu: “Allah’ın **“Rabbinin katından bir belge üzere (gelmiş) olan ve arkasından kendinden bir şahidi bulunan kimse (yalan söyler mi?)”** diye buyurduğunu işitmedin mi?” Daha sonra İmam şöyle buyurdu: “Rabbi tarafından beyyine sahibi olan kimse Allah Resulü’dür. Ben de bu konuda onun şahidiyim ve onun ardısıra hareket ederim.”^[51]

19764. *İmam Ali (a.s), minberde şöyle buyurmuştur: “Kureyş’ten herkes hakkında mutlaka bir veya iki ayet nazil olmuştur.”* Minberin önünde oturan bir şahıs (İbn-i Kevva) ayağa kalkarak şöyle sordu: “Senin hakkında hangi ayet nazil olmuştur?” İmam (a.s) kızdı ve şöyle buyurdu: “Bil ki eğer bunu insanların huzurunda benden sormasaydın cevabını vermezdim. Eyvahlar olsun sana! Hud suresini okumadın mı?” İmam daha sonra **“Rabbinin katından bir belge üzere (gelmiş) olan ve arkasından kendinden bir şahidi bulunan, kimse (yalan söyler mi?)”** ayetini okudu ve şöyle buyurdu: “Allah Resulü beyyine sahibidir. Ben de onun kendinden olan şahidiyim.”^[52]

Şöyle diyorum: “Meclisi (r.a) bu hadisin altında şöyle buyurmuştur: “İbn-i Betrik Müstedrek’te şöyle demiştir: “Hafız Ebu Naim, kendi senediyle, Abbad’dan, o da Ebu Meryem’den ve hakeza Sabbah b. Yahya ve Abdullah b. Abdulkuddus da A’mes’den ve o da Minhal b. Amr’dan bu rivayetin benzerlerini nakletmişlerdir.

19765. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur: “Bülüğa eren herkes hakkında Allah bir ayet nazil buyurmuştur.”* Bu arada İmam’ın kötülüğünü dileyenlerden biri şöyle dedi: “Senin hakkında Allah-u Teala hangi ayeti nazil buyurmuştur?” İnsanlar onu dövmek için o şahsın üzerine yürüdü. İmam şöyle buyurdu: “Onu kendi haline bırakın.” Daha sonra İmam şöyle buyurdu: “Hud suresini okudun mu?” O şahıs şöyle dedi: “Evet.” İmam **“Rabbinin katından bir belge üzere (gelmiş) olan ve arkasından kendinden bir şahidi bulunan, kimse (yalan söyler mi?)”** ayetini okudu ve şöyle buyurdu: “Rabbi tarafından beyyine üzerine olan Muhammed’dir ve onun ardısıra hareket eden şahidi ise benim.”^[53]

19766. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur: “Kureyş’ten her şahıs hakkında Kur’an’dan birkaç ayet nazil olmuştur. Bir şahıs*

ayağa kalkarak şöyle sordu: “Senin hakkında hangi ayet nazil olmuştur?” İmam şöyle buyurdu: “Hud suresini okumadın mı: **“Rabbinin katından bir belge üzere (gelmiş) olan ve arkasından kendinden bir şahidi bulunan, kimse (yalan söyler mi?)”** Allah Resulü Rabbinden bir beyyine üzeredir ve ben de onun kendinden olan şahidiyim.” İbn-i Merduye ve İbn-i Esakir İmam Ali’den (a.s) şöyle buyurduğunu nakletmişlerdir: “Allah Resulü’nün (s.a.a) Rabbinden bir beyyinesi vardır ve ben de onun kendisinden olan şahidiyim.” İbn-i Merduye başka bir yolla da Ali’den (a.s) şöyle buyurduğunu nakletmiştir: “Resulullah (s.a.a), **“Rabbinin katından bir belge üzere (gelmiş) olan ve arkasından kendinden bir şahidi bulunan, kimse (yalan söyler mi?)”** ise Ali’dir” diye buyurmuştur.”^[54]

Şöyle diyorum: Meclisi (r.a) bu hadisin altında “beyan” başlığı altında şöyle buyurmuştur: Allame bu rivayetin benzerini Ehl-i Sünnet yoluyla da nakletmiştir. Seyyid b. Tavs Sa’d’us-Suud adlı kitabında şöyle diyor: “Muhammed b. Abbas b. Mervan, kendi kitabında altmış altı yolla senetlerini de zikrederek “kendinden bir şahidi” ayetinden maksadın Ali b. Ebi Talib olduğunu rivayet etmiştir.

19767. İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur: “Kureyş’ten herkes hakkında Allah’ın kitabında bir veya iki ayet nazil olmuştur.” Cemaatin arasından birisi şöyle sordu: “Ey Müminlerin Emiri! Kendiniz hakkında hangi ayet nazil olmuştur?” İmam şöyle buyurdu: “Hud suresini okumadın mı: **“Rabbinin katından bir belge üzere (gelmiş) olan ve arkasından kendinden bir şahidi bulunan, kimse (yalan söyler mi?)”** Muhammed Rabbi tarafından bir beyyine sahibidir ve ben de onun şahidiyim.”^[55]

19768. İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur: **“Rabbinin katından bir belge üzere (gelmiş) olan ve arkasından kendinden bir şahidi bulunan”** ise benim.”^[56]

19769. İmam Ali (a.s), Allah-u Teala’nın **“Rabbinin katından bir belge üzere (gelmiş) olan ve arkasından kendinden bir şahidi bulunan, kimse (yalan söyler mi?)”** ayeti hakkında şöyle buyurmuştur: “Allah Resulü Rabbinden bir beyyine üzeredir ve ben de onun şahidiyim.”^[57]

19770. Abdullah b. Ata şöyle diyor: “Ben İmam Bakır (a.s) ile Mescid’un Nebi’de oturmıştım. Aniden Abdullah b. Selam’ın oğlunun bir köşede oturduğunu gördüm. İmam Bakır’a (a.s) şöyle arzettim: “Bu şahsın babasının kitap ilmine sahip olduğunu söylemektedirler.” İmam şöyle buyurdu: “Hayır, o kimse Müminlerin Emiri Ali b. Ebi Talib’tir ve bu ayet de onun hakkında nazil olmuştur: **“Rabbinin katından bir belge üzere (gelmiş) olan ve arkasından kendinden bir şahidi bulunan, kimse (yalan söyler mi?)”** Peygamber Rabbi tarafından bir beyyine üzeredir, Müminlerin Emiri Ali b. Ebi Talib de onun kendinden olan şahididir.”^[58]

19771. İmam Bakır (a.s) şöyle buyurmuştur: “Rabbinden bir beyyine sahibi olan Allah Resulü’dür. Ona tabi olan ve onun kendinden olan şahidi de Müminlerin Emiridir. Daha sonra da onun tek tek vasileridir.”^[59]

19772. İmam Sadık (a.s), Hudeybiye barışı hakkındaki bir hadis hususunda şöyle buyurmuştur: “Hafs b. Ahnef ve Suheyl b. Amr Allah Resulü’nün (s.a.a) yanına dönüp şöyle dediler: “Ey Muhammed! Kureyş senin İslam dininin özgür kılınması ve hiç kimsenin dinine zorlanmaması şartını kabul etmiştir.” Allah Resulü (s.a.a) hokka ve kalem istedi. Müminlerin Emirine (a.s) da seslenerek şöyle buyurdu: “Yaz.” Müminlerin Emiri (a.s) şöyle yazdı: “Rahman ve Rahim olan Allah’ın adıyla. Suheyl b. Amr şöyle dedi: “Biz Rahman diye bir ilah tanımıyoruz. Sen de babaların gibi, “Bismikeallahumme” (Ey Allah’ım! Senin adınla” diye yaz.” Allah Resulü şöyle buyurdu: “Bismikeallahumme” diye yaz. Zira bu da Allah’ın adlarından biridir.” Müminlerin Emiri daha sonra şöyle yazdı: “Bu Allah’ın Resulü Muhammed ile Kureyş arasında yazılan bir sözleşmedir.” Suheyl b. Amr şöyle dedi: “Eğer biz senin Allah’ın Resulü olduğunu kabul etseydik seninle savaşmazdık. O halde şöyle yaz: “Bu Muhammed b. Abdullah ile! Sen kendi soyundan utanıyor musun?” Allah Resulü şöyle buyurdu: “Siz her ne kadar ikrar etmeseniz de ben Allah’ın Resulüyüm.” Daha sonra şöyle buyurdu: “Ey Ali! Sil ve “Muhammed b. Abdillan” diye yaz.” Müminlerin Emiri (a.s) şöyle arzetti: “Ben asla nübuvvetten adınızı silmem.” Allah Resulü (s.a.a) kendi mübarek eliyle Resulullah kelimesini sildi, daha sonra şöyle yazdı: “Bu Muhammed b. Abdillan ile Kureyş’in ileri gelenleri ve Suheyl b. Amr arasında yazılmış bir sözleşmedir. Onlar on yıl boyunca savaşmayacakları, birbirine karşı saldırmayacakları, hırsızlık ve yağmaya baş vurmayacakları, anlaşmanın maddelerine karşı hıyanet içinde olmayı, anlaşmayı çiğnemeyi kalplerinden geçirmeyecekleri, isteyen herkesin Muhammed’in dinine gireceği veya onunla anlaşacağı hususunda özgür olacağı ve

herkimin de istediği taktirde Kureyş ile sözleşip onların dinine girmek hususunda özgür olacağına dair anlaşmışlardır. Kureyş'ten bir kimse velisinin izni olmadan Muhammed'in (s.a.a) dostlarına katılırsa geri çevirilecektir. Eğer Muhammed'in (s.a.a) dostlarından biri onlara karışırse geri verilmeyecektir. İslam Mekke'de aşıkâr ve özgür olacaktır. İnsanlar dinler hakkında özgür bırakılacaktır. Eziyet ve aşağılanmaya maruz kalmayacaktır. Muhammed ve dostları bu yıl Mekke'ye girmekten sakınıp geri döneceklerdir. Gelecek yıl Mekke'ye dönerek orada üç gün kalacaklardır. Her yolcu ile birlikte bulunan kınları içindeki kılıçları dışında hiçbir savaş aletlerini Mekke'ye getirmeyeceklerdir.” Ali b. Ebi Talib bu barış sözleşmesini yazdı. Muhacirler ve Ensar da ona tanıklık ettiler.

Daha sonra Allah Resulü (s.a.a) şöyle buyurdu: “Ey Ali! Sen nübuvvet şartından adımı silmekten sakındın. Beni hak ile Peygamber seçen Allah'a yemin olsun ki sen de darda kalarak ve zorla bu cemaatin çocukları karşısında böyle bir şeyi imzalamak zorunda kalacaksın.” Yıllar sonra Sıffin savaşı geldiğinde ve savaşan taraflar hakemiyet olayına rızayet gösterdiklerinde Müminlerin Emiri (a.s) şöyle yazdı: “Bu Müminlerin Emiri Ali b. Ebi Talib ile Muaviye b. Ebi Süfyan arasında imzalanan bir sözleşmedir.” Amr b. As şöyle dedi: “Eğer biz senin Müminlerin Emiri olduğuna inansaydık, seninle savaşmazdık. O halde şöyle yaz: “Bu Ali b. Ebi Talib ile Muaviye b. Ebi Süfyan arasında yapılan bir sözleşmedir.” Bu esnada Müminlerin Emiri (a.s) şöyle buyurdu: “Gerçekten de Allah ve Allah'ın Resulü ne de doğru buyurdu. Zira Allah Resulü (s.a.a) bu konuyu barış anlaşmasını imzaladığında bana haber vermişti.” ^[60]

Şöyle diyorum: Muhammed b. Ka'b şöyle diyor: “Bu anlaşmada Allah Resulü'nün katibi Ali b. Ebi Talib (a.s) idi. Allah Resulü (s.a.a) ona şöyle buyurdu: “Şöyle yaz: “Bu Muhammed b. Abdillâh ile Suheyl b. Amr arasında imzalanan bir anlaşmadır.” Ama Ali ağır davrandı ve Muhammed Resulullah (s.a.a) dışında bir şey yazmaktan sakındı. Allah Resulü (s.a.a) şöyle buyurdu: “Sen de zorla böyle bir isteğe teslim olacaksın.” Bu esnada Ali (a.s) onların dediğini yazdı.” ^[61]

Başka bir rivayette ise şöyle yer almıştır: “Peygamber (s.a.a) ona şöyle buyurdu: “Ey Ali! Onu sil.” Ali (a.s) şöyle arzetti: “Ey Allah'ın Resulü! Elim sizin adınızı nübuvvetten silmeye varmıyor.” Allah Resulü şöyle buyurdu: “Parmağımı onun üzerine koy.” Allah Resulü (s.a.a) kendi eliyle onu sildi ve Müminlerin Emirine (s.a.a) şöyle buyurdu: “Çok yakında senden böyle bir şey istenilecek ve sen de çaresiz bu istediği kabul edeceksin.” Müminlerin Emiri daha sonra mektubu yazarak bitirdi.” ^[62]

19773. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Mekke müşriklerinin Peygamber ve ashabını geri çevirip Mescid'ul-Haram'a girmelerine izin vermedikleri Hudeybiye sözleşmesinin imzalandığı günde Allah Resulü onlarla barıştı ve kendileriyle barış anlaşmasını imzaladı. Ali (a.s) şöyle buyurdu: “Barış anlaşmasının katibi ben idim ve şöyle yazdım: “Bismikeallahumme! (Ey Allah'ım! Senin adınla) Bu Allah Resulü Muhammed (s.a.a) ile Kureyş arasında yapılan bir sözleşmedir.” Suheyl b. Amr şöyle dedi: “Senin Allah'ın Resulü olduğunu kabul etseydik, seninle savaşmazdık.” Ben şöyle dedim: “Sen istemesen de o Allah'ın Resulüdür.” Allah Resulü bana şöyle buyurdu: “Onun istediğini yaz ey Ali! Benden sonra sen de böyle bir isteğe teslim olacaksın.” Müminlerin Emiri şöyle buyurdu: “Benimle Şamlılar arasındaki barış anlaşmasını imzaladığım zaman şöyle yazdım: “Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla. Bu Müminlerin Emiri Ali ile Muaviye b. Ebi Süfyan arasında yazılan bir sözleşmedir.” Muaviye ve Amr b. As şöyle dediler: “Eğer senin Müminlerin Emiri olduğunu kabul etseydik, seninle savaşmazdık.” Ben şöyle dedim: “O halde istediğinizi yazınız.” Böylece Allah Resulünün (s.a.a) sözünün doğruluğunu anlamış oldum.” ^[63]

bak. 3823. Bölüm

El-Bihar, 20/333 s. 368 ve s. 371; Tarih-u Dimesşk, İmam Ali'nin (a.s) Biyografisi, 3/152; el-Kafi, 8/326; Nebc'us, Seadet, 2/273, 230

3820. Bölüm

Peygamberlerin Tanıklığı

Kur'an:

“Meryem oğlu İsa: “Ey İsrailoğulları! Doğrusu ben, benden önce gelmiş olan Tevrat'ı doğrulayan, benden

sonra gelecek ve adı Ahmet olacak bir Peygamber'i müjdeleyen, Allah'ın size gönderilmiş bir Peygamber'iyim" demişti. Ama o elçi, kendilerine belgelerle geldiği zaman: "Bu, apaçık bir sihirdir" demişlerdi. Müslüman olmağa çağırılmışken gelmeyip Allah'a karşı yalan uydurandan daha zalim kimdir? Allah, zalim olan topluluğu doğru yola erdirmez."^[64]

"Yanlarındaki Tevrat ve İncil'de yazılı buldukları o elçiye, o ümmi Peygambere uyanlar..."^[65]

bak. Bakara, 89, 101, 129, 146; Al-i İmran, 81, 82

19774. İmam Rıza'nın (a.s) çeşitli din ve inanç mensuplarıyla yaptığı tartışmada şöyle yer almıştır: "Re's'ul-Calut şöyle dedi: "Muhammed'in (s.a.a) nübüvvetini nasıl ispat ediyorsun?" İmam Rıza (a.s) şöyle buyurdu: "Musa b. İmran, İsa b. Meryem ve Allah'ın yeryüzündeki halifesi Davud, onun nübüvvetine tanıklıkla bulunmuşlardır." Re's'ul-Calut şöyle dedi: "Musa b. İmran'ın böyle bir şey dediğini ispat et." İmam Rıza (a.s) şöyle buyurdu: "Ey Yahudi! Bildiğin gibi Musa İsrailoğullarına tavsiyede bulundu ve şöyle dedi: "Gelecekte kardeşlerinizden bir Peygamber gelecektir, onu tasdik edin, sözlerini dinleyin. Eğer İsrail'in İsmail ile ve İbrahim (a.s) tarafından birbiriyle soy bağılılığını biliyorsan (de bakayım) İsrailoğullarının çocuklarının İsmailoğullarından başka kardeşleri var mıdır?" Re's'ul-Calut şöyle dedi: "Bu Musa'nın sözüdür, biz bunu reddetmiyoruz." İmam Rıza (a.s) şöyle buyurdu: "İsrailoğullarının kardeşlerinden, Muhammed'den başka bir Peygamber size gelmiş midir?" O, "Hayır" dedi. İmam Rıza (a.s) şöyle buyurdu: "Böyle bir şey sizler arasında da gerçek değil midir?" O şöyle dedi: "Evet gerçektir. Ama onu Tevrat'tan bizler için beyan etmenizi istiyorum." İmam Rıza (a.s) şöyle buyurdu: "Tevrat'ın size şöyle dediğini inkar mı ediyorsun: "Nur Tur-i Sina dağı tarafından geldi, Sair dağından insanlara nur saçtı ve Faran dağından bizlere aşikar oldu" Re's'ul-Calut şöyle dedi: "Bu cümleleri biliyorum, ama tefsirini ve yorumunu bilmiyorum." İmam Rıza (a.s) şöyle buyurdu: Sana tefsir edeyim. "Nurun Tur-i Sina'dan gelişinden maksat, Allah Tebareke ve Teala'nın vahyidir. Allah Tur-i Sina dağında bu nuru Musa'ya nazil buyurmuştur. İnsanlar için Sair dağından nur saçmasından maksat ise İsa b. Meryem'in (a.s) üzerinde olduğu bir durumda aziz ve celil olan Allah'ın kendisine vahiy gönderdiği dağdır. "Bizler için Faran dağından aşikar oldu" cümlesinden maksat ise kendisiyle Mekke arasında bir iki günlük yol bulunan Mekke dağlarından biridir. Senin ve dostlarının da dediği gibi Şe'ya Peygamber Tevrat'ta şöyle demiştir: "Ben yeryüzünün kendisi için ışıldadığı iki süvari gördüm. Bir süvari merkebe binmiş idi. Diğeri ise bir deveye binmiş idi. O merkebe binen kimdir ve hakeza o deveye binen kimdir?" Re's'ul-Calut şöyle dedi: "Bilmiyorum, siz bizi ondan haberdar kılın." İmam şöyle buyurdu: "Merkebe binen İsa'dır, deveye binen süvari ise Muhammed'dir (s.a.a). Bunun Tevrat'ta böyle olduğunu inkar mı ediyorsun?" O şöyle dedi: "Hayır inkar etmiyorum." İmam Rıza (a.s) daha sonra şöyle dedi: "Sen Haykuk Nebi'yi tanıyor musun?" O şöyle dedi: "Evet, tümüyle tanıyorum." İmam şöyle buyurdu: "O sizin kitaplarınızda da yer aldığı üzere Allah-u Teala'nın beyanını, Faran dağından getirdiğini, göklerin Ahmet ve ümmetinin tesbihiyle dolduğunu söylemiştir. O süvarilerini kara olduğu gibi denizde de harekete geçirdi. Beyt'ül-Mukaddes'in yıkılışından sonra da yeni bir kitap -maksatı Kur'an'dır,- getirecektir. Bunu kabul ediyor ve ona iman ediyor musun?" Re's'ul-Calut şöyle dedi: "Elbette bunu Haykuk Nebi demiştir ve biz bunu inkar etmiyoruz." İmam Rıza (a.s) da şöyle buyurdu: "Davud da bildiğin gibi Zebur'da şöyle demiştir: "Allahım! fetret döneminden sonra, sünneti ihya eden kimseyi gönder." Acaba fetret döneminden sonra sünneti ihya eden Muhammed'den (s.a.a) başka bir Peygamber tanıyor musun?" Re's'ul-Calut şöyle dedi: "Evet, bu da Davud'un sözüdür ve biz de onu kabul ediyor ve inkar etmiyoruz, ama onun maksadı İsa'dır (a.s) ve onun zamanı da fetret dönemi olmuştur." İmam Rıza (a.s) şöyle buyurdu: "İsa'nın sünnete muhalefet etmediğini bilmiyor musun? Aksine o Allah'ın kendisini katına çıkarıncaya kadar Tevrat'ın sünnetine uygun hareket etmiştir. Nitekim İncil'de de şöyle yazılıdır: "O iffetli kadının çocuğu gider, ondan sonra Farkalita gelir, o defalarca ağırı kolaylaştırır, herşeyi sizler için açıklığa kavuşturur. O bana tanıklık ettiği gibi ben de onun gelişine tanıklık etmekteyim. Ben sizler için emsal (örnekler) getirdim. O da sizler için tevîl getirecektir." İncil'in bu sözüne iman ediyor musun?" Re's'ul-Calut şöyle dedi: "Evet, bunu inkar etmiyorum."^[66]

19775. Resulullah (s.a.a), Yahudilere sorarak şöyle buyurmuştur: "Okuduğunuz kitap hakkı için söyleyin. Orada İsa benim gelişimi müjdelememiş ve sizlere Ahmet adında bir Peygamberin geleceğini ifade etmemiş midir?" Yahudiler şöyle dediler: "Evet biz kitaplarımızda onun adını görmekteyiz. Ama senden hoşlanmıyoruz. Zira sen malları helal kılıyor, kanlar döküyorsun."

Bunun üzerine Allah şu ayeti nazil buyurdu: **"Herkim Allah'a, meleklerine ve elçilerine düşman olursa."**^[67]

19776. Resulullah (s.a.a), işinin başlangıcı hakkında (ve ne zamandan beri Peygamber olduğun) sorulunca şöyle buyurmuştur: “Ben İbrahim’in duası ve İsa’nın müjdesiyim ve annem ben doğduğumda kendisinden bir nurun çıktığını, o vesileyle Şam saraylarının ışıklandığını görmüştür.”^[68]

19777. İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur: “Ta ki münezzeh olan Allah peygamberlere verdiği sözü tutmak için alametleri meşhur olan Muhammed’i (s.a.a) gönderdi.”^[69]

19778. Allah Yakub’a şöyle vahyetmiştir: “Ben senin soyundan hükümdarlar ve Peygamberler karar kılacağım. Böylece Mekkeli bir Peygamber göndereceğim ki ümmeti, Beyt’ül-Mukaddes tapınağını bina etsin. O Peygamberlerin sonuncusu olup adı da Ahmet’tir.”^[70]

19779. Şa’bi şöyle diyor: “İbrahim’in (a.s) kitabında şöyle yer almıştır: “Senin soy çocuklarından kavimler ve kavimler türeyecektir. Sonunda Peygamberlerin sonuncusu olan ümmi bir Peygamber gönderilecektir.”^[71]

19780. Ka’b şöyle diyor: “Muhammed’in (s.a.a) Tevrat’taki sıfatı şöyledir: “Muhammed benim seçkin kulumdur. Ne sert huyludur ve ne de kaba. Sokak ve pazarlarda ortalığı velveleye vermez. Kötülüğe kötülükle karşılık vermeye çalışmaz. Aksine o bağışlar, affeder. Doğum yeri Mekke’dir. Hicret yeri Medine’dir, hükümdarlığı ise Şam’dadır.”^[72]

19781. Abdulhamit b. Cafer babasından şöyle nakletmiştir: “Yahudilerin en alimi olan Zübeyr b. Bata şöyle diyordu: “Ben babamın benden gizlediği bir kitap buldum. O kitapta, Kurz (beni Kureyze) topraklarında zuhur edecek ve şöyle şöyle özellikleri olacak, Ahmet adında bir Peygamber zikrediyordu.” Zübeyr babası öldükten ve Peygamber (s.a.a) gönderilmeden önce bu konuyu defalarca ifade ediyordu. Ama Peygamber’in (s.a.a) Mekke’de zuhur ettiğini öğrenince o kitaptaki bilgileri sildi, Peygamber konusunu gizledi ve şöyle dedi: “Bu şahıs o Peygamber değildir.”^[73]

19782. Ebu Nem’le şöyle diyor: “Beni Kureyze Yahudileri Allah Resulü’nü (s.a.a) adını kendi kitaplarında okuyor ve çocuklarına onun adının ve nişanelerinin ne olduğunu ve yanlarına hicret edeceğini öğretiyorlardı. Ama Allah Resulü zuhur edince onu çekemediler ve hakkı yok edip şöyle dediler: “Bu şahıs o Peygamber değildir.”^[74]

19783. Necran temsilcileri Peygamber’in huzuruna geldiler. Ebu’l-Haris b. Alkame b. Rabia da onların arasında bulunuyordu. O bir din alimi, reis, papaz, önder ve onların medreselerinin sahibiydi. Onlar arasında yüce bir makama sahipti. Tesadüfen Ebu Haris’in katırı onu yere düşürdü. Kardeşi şöyle dedi: “O şahıs alaşağı olsun” Maksudı, Allah Resulü (s.a.a) idi. Ebu Haris şöyle dedi: “Sen alaşağı ol. Peygamberlerden olan bir şahsa mı söviyorsun? O İsa’nın gelişini müjdelediği ve adı Tervat’ta yer alan bir kimsedir.” Kardeşi şöyle dedi: “O halde hangi şey seni onun dinini kabul etmekten alı koymuştur?” O şöyle dedi: “Bu topluluk beni büyük görüyor, yüce tutuyor ve bizi kendilerine efendi sayıyorlar. Bunlar ise ona muhalefet etmeyi gerektirmektedir.”^[75]

bak. El-Bihar, 15/174, 2. Bölüm; Tabakat’ul Kubra, 1/360; A’nisu’l A’lam, 48-186

3821. Bölüm

Ehl-i Kitap Bilginlerinin Tanıklığı

Kur’an:

“İsrailoğulları bilginlerinin bunu bilmeye bir delilleri yok muydu?”^[76]

“Peygamber’e indirilen Kur’an’ı işittiklerinde, gerçeği öğrenmelerinden gözlerinin yaşla dolarak, “Rabbimiz! İnadık, bizi de şahitlerden yaz.” dediklerini görürsün. Rabbimizin bizi salih bir toplulukla birlikte bulundurmasını umarken niçin Allah’a ve bize gelen gerçeğe inanmayalım?”^[77]

“De ki: “Eğer bu Kitab Allah katından ise ve siz de onu küfretmişseniz; İsrailoğullarından bir şahit de bunun böyle olduğuna şahadet edip de iman etmişken, siz yine de büyüklük taslarsanız, bana söyleyin kendinize yazık etmiş olmaz mısınız?” Doğrusu Allah zalim topluluğu doğru yola erdirmez.”^[78]

Ömer b. Hattab, Allah-u Teala'nın **"Kendilerine Kitap verdiklerimiz, onu (Peygamber'i) çocuklarını tanıdıkları gibi tanırılar"** ayeti nazıl olduğunda Abdullah b. Selam'a şöyle demiştir: "Sizler kendi kitaplarınızda Muhammed'i tanıyor musunuz?" O şöyle dedi: "Evet, Allah'a yemin olsun ki sizin aranızda oldukça onu Allah'ın bizler için beyan ettiği sıfatlar vasıtasıyla bizden her birinin diğerleri arasında çocuklarını gördüğünde tanıdığı gibi tanımaktayız. İbn-i Selam'ın yemin ettiği kimseye yemin olsun ki ben bu Muhammed'i çocuğumdan daha iyi tanıyorum."^[79]

1975. İbn-i Abbas şöyle diyor: "Kureyş Nazr b. Haris b. Alkame, Ukbe b. Ebi Muayt ve diğer birkaç kişiyi Yesrib Yahudilerinin yanına gönderdiler ve onlara şöyle dediler: "Yesrib halkından Muhammed'i sorunuz." O topluluk Medine'ye girdi ve şöyle dediler: "Biz aramızda ortaya çıkan bir konu hususunda sizin yanınıza geldik. Yetim ve hakir bir genç büyük bir söz söylemektedir ve kendi zannınca Rahman'ın elçisidir. Oysa biz Yemame Rahman'ından başka bir Rahman tanımıyoruz." Yahudiler şöyle dediler: "Bize onun sıfatlarını söyleyiniz." Kureyş'in elçileri onlara Peygamber'in sıfatını beyan ettiler. Yahudiler şöyle dediler: "Sizin aranızda ona kimler uymaktadır." Onlar, "Aşağılık kimseler" diye cevap verdiler. Yahudi alimlerinden biri güldü ve şöyle dedi: "Bu bizim sıfatlarını bildiğimiz ve kavminin kendisine insanların en çok düşman kesildiği Peygamberin bizzat kendisidir."^[80]

Tefsir

Allah-u Teala'nın **"İsrailoğulları bilginlerinin bunu bilmeye bir delilleri yok muydu?"** ayetindeki *"en Ye'lemebu"* zâmiri Kur'an'ın haberine veya Kur'an'ın Peygamber'e (s.a.a) nüzul haberine dönmektedir. Yani anlamı şudur: "Acaba İsrailoğlu alimlerinin Kur'an veya Kur'an'ın önceki Peygamberlerin kitabında müjde olarak yer aldığı esasınca sana nüzulu müşrikler hakkında senin nübüvvetinin hakkaniyetinin doğruluğu ve dürüstlüğünün bir nişanesi olduğuna ilimleri yok mu? Nitekim Allah-u Teala'nın, **"Daha önce küfredenlere karşı kendilerine yardım/zafer gelmesini bekledikleri halde"**^[81] ayeti hakkında da dediğimiz gibi Yahudiler Peygamber'in (s.a.a) zühurunu müjdeliyor ve onun sayesinde Araplara galip gelmeyi arzuluyorlardı."

Yahudi alimlerinden bir grubu Peygamber'in (s.a.a) zamanında müslüman oldular ve kendi kitaplarında Peygamber'in geleceğinin müjdelendiğini itiraf ettiler. Bu sure (Şuara) hicretten önce nazıl olan ilk Mekki surelerden biridir. O zamanlar Yahudilerin Peygamber'e (s.a.a) düşmanlığı hicretten sonraki düşmanlıkları haddine ulaşmamıştır ve genel de olsa ellerindeki gerçekleri ifade etmeleri umuluyordu.^[82]

Allah-u Teala'nın, **"De ki: "Eğer bu Kitab Allah katından ise ve siz de onu küfretmişseniz; İsrailoğullarından bir şahit de bunun böyle olduğuna şahadet edip de iman etmişken, siz yine de büyüklük taslarsanız..."** ayetindeki *"kane"* ve *"bibi"* ve *"mislibi"* zâmirleri, konunun akışından da anlaşıldığı üzere Kur'an'a dönmektedir ve **"ve şehide şahidun min beni israil"** cümlesi de şart olan cümleye atfedilmiştir. Dolayısıyla da her iki şartın cezası da birdir. Kur'an'ın benzerinden maksat ise anlam ve ilahi marifetler açısından onun benzeri olan, Musa'ya (a.s) nazıl olan asıl Tevrat'tır. **"Ve amene ve istekbertum"** cümlesinin manası da şudur: "O mezkur İsraili olan şahit de tanıklığından sonra iman etmiştir.

"Doğrusu Allah zalim topluluğu doğru yola erdirmez" cümlesi ise şartın hafifletilmiş cezası için bir neden konumundadır ve cezaya delalet etmektedir. Zahirin bu ceza da "Acaba sizler sapık değil misiniz?" cümlesidir, bazıların dediği gibi "Sizler zalim değil misiniz?" cümlesi değil. Zira Allah'ın zalimleri hidayet etmemesinin ceza nedeni görülmesi onların dalalet ve sapıklığıyla uyumludur, zulmiyle değil. Gerçi onlar her iki sığata da (sapıklık ve zalimlik) sahip idiler.

Velhasıl ayetin anlamı şudur: "Müşriklere de ki: Bana söyleyin bakayım! Eğer bu Kur'an Allah nezdinden ise —oysa siz ona inanmamakta ve küfretmektesiniz- ve Ben-i İsrail'den olan bir şahit de (Tevrat'ta) Kur'an öğretilerine benzer öğretilerin olduğuna tanıklık eder ve de iman ederse, ama sizler kibire kapılırsanız bu durumda sizler sapıklıkta değil misiniz? Zira Allah zalimler topluluğunu asla hidayete erdirmez.

Bazı rivayetler esasınca Kur'an'ın benzerine tanıklık eden ve bizzat da iman getiren kimse, Yahudi alimlerinden olan Abdullah b. Selam idi. O halde bu noktaya teveccüh söz konusu ayet Medeni'dir, Mekki değil. Zira Abdullah b. Selam Medine'de iman eden kimselerdendir. Bazıları ise şöyle demişlerdir: "Gerçi kıssa (Abdullah b. Selam'ın tanıklığı ve iman edışı) sonralardan vaki olmuştur, ama gelecekte kesin bir şekilde vaki olan bir şey geçmiş hükmün olduğundan dolayı, ma'zî (geçmiş) ifadesiyle tabir edilmiş ve şöyle buyurulmuştur: "ve şehide şahidun min beni israil fe amene." Bu söz zayıf bir söz"dür. Zira delil makamında olan ayetin akışıyla da uyumlu değildir. Çünkü müşrikler,

Peygamber'in gelecek hakkında kendisine bildirdiği rivayetler vasıtasıyla teslim olacak ve ona iman edecek kimseler değillerdi.

3822. Bölüm

Muhammed'in (s.a.a) diliyle Muhammed (s.a.a)

19786. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “Ben Allah’ın terbiye ettiği bir kimseyim, Ali de benim terbiye ettiğim bir kimsedir.”^[84]

bak. El-Edeb, 73. Bölüm

19787. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “Ben (Allah tarafından) hediye edilmiş bir rahmetim.”^[85]

19788. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “Ey insanlar! Gerçekte ben (Allah tarafından) hediye edilmiş bir rahmetim.”^[86]

19789. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “Ben Ka’be’nin temellerini attığında İbrahim’in ettiği şu duayım: **“Ey rabbimiz!**

Bunlar arasında kendilerinden bir Peygamber gönder.”^[87]

19790. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “Ben İbrahim’in duasıyım. Benim zuhurumu müjdeleyen en son kimse İsa b. Meryem’dir.”^[88]

19791. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “Ben müslümanların sığınağı ve dayanağıyım.”^[89]

19792. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “Övünmek için söylemiyorum ama ben Ademoğullarının efendisiyim.”^[90]

19793. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “Maksadım kendimi övmek değildir, ben kıyamet günü Ademoğullarının efendisiyim.”^[91]

19794. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “Ben mezardan kalkacak olan ilk kimseyim.”^[92]

19795. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “İnsanlar dirilince ben dışarı çıkan ilk kimseyim. İnsanlar Allah’ın huzuruna gelince de ben onların hatibiyim. Onlar ümitsiz düştükleri zaman onlara ümit veren kimseyim.”^[93]

19796. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “Kıyamet günü benim takipçilerim diğer Peygamberlerin takipçilerinden daha çoktur.”^[94]

19797. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “Övünmek için söylemiyorum ben, Peygamberlerin önderiyim. Övünmek için söylemiyorum ben Peygamberlerin sonuncusuyum. Övünmek için söylemiyorum ben ilk şefaathane eden kimseyim ve şefaati kabul edilecek olan ilk kimse de benim.”^[95]

19798. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “Cennetin kapısını çalan ilk kimse benim.”^[96]

19799. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “Kıyamet günü aziz ve cebbar olan Allah’ın yanına varan ilk kimse benim. Daha sonra Allah’ın kitabı, sonra Ehl-i Beyt’im ve sonra da ümmetim! Daha sonra onlara (ümme time), Allah’ın kitabına ve Ehl-i Beytime ne yaptıkları sorulur.”^[97]

19800. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “Ben Meryem’in oğluna (Hz. İsa’ya) insanlardan en yakın olan kimseyim. Peygamberler bir baba ve bir kaç annenin oğludurlar.”^{[98], [99]}

19801. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “Ben dünya ve ahirette insanlardan İsa b. Meryem’e en yakın olan kimseyim. Benimle onun arasında bir Peygamber yoktur. Peygamberlerin tümü bir anne ve birkaç babanın çocuklarıdır. Anneleri çeşit çeşittir ve dinleri ise birdir.”^[100]

19802. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “Ben Muhammed ve Ahmet’im. Ben Rahmet Peygamberiyim, ben kahramanlık Peygamberiyim, ben mukaffi ve haşirim. Cihat için gönderildim, ekincilik için değil.”^[101]

19803. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “Ben sizlerin en fasih konuşanıym, ben Kureyştenim, dilim ise Beni Sa’d b. Bekr kabilesinin dilidir.”^[102]
19804. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “Ben içinizden Allah’tan en çok korkan kimseyim ve Allah’ın hududlarını en çok bilen kimseyim.”^[103]
19805. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “Sizin en takvalınız ve Allah’ı en çok tanıyanınız benim.”^[104]
19806. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “Ben dört şeyle yüceltildim: ...Korku ve dehşetle yardım edildim ki bir aylık mesafeden benden önce hareket etmektedir.”^[105]
19807. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “Bana dört şeyle diğer Peygamberlerden üstünlük verilmiştir: Bütün insanlara gönderildim, bütün yeryüzü benim ve ümmetim için secdegah, temiz ve temizleyici karar kılınmıştır... ve ben korku ve dehşet ile yardım edildim. Bir aylık mesafeden Allah düşmanlarımin kalbine korku salmaktadır ve bizlere ganimet helal olmuştur.”^[106]
19808. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “Aziz ve celil olan Allah şöyle buyurmuştur: “Sana korku ve dehşet vasıtasıyla yardım ettim. Oysa ki senden önce hiç kimseye onunla yardım etmedim.”^[107]
19809. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “Bana benden önce hiç kimseye verilmeyen beş şey verilmişim: Yeryüzü benim için secdegah ve temiz kılınmıştır, ganimet bana helal edilmiştir. Korku ve dehşet ile yardım edildim. Cevami’ul-Kelam (Kur’an) bana verildi ve şefaata bana ihsan edildi.”^[108]
19810. *İmam Rıza (a.s), kendisinden Peygamber’in, “Ben iki zebihin (kesilenin) çocuğuyum” sözü sorulunca cevap olarak şöyle buyurmuştur:* “Maksat İsmail b. İbrahim Halilullah ve Abdullah b. Abdilmuttalib’tir.”^[109]
19811. *Resulullah (s.a.a), İbrahim’den (a.s) üstünlüğü hususunda şöyle buyurmuştur:* “Eğer İbrahim (a.s) Allah’ın halili ise ben de onun habibi Muhammed’im.”^[110]
19812. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “Bilin! Allah’a yemin olsun ki ben gökte eminim, yeryüzünde de eminim.”^[111]
19813. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “Allah benden daha üstün ve yüce bir yaratık yaratmamıştır.”^[112]
19814. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “Rabbime iman eden ilk kimse benim. Allah Peygamberlerden söz aldığında ve onları “Acaba ben sizin rabbiniz değil miyim?” diye tanık tuttuğunda cevap veren ilk kimse benim ve ben, “Evet” diyen ilk Peygamberim.”^[113]
19815. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “Yaratılan ilk kimse benim ve gönderilen son Peygamber de benim.”^[114]
19816. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “Benden önceki Peygamberlere verilmeyen beş şey bana verilmiştir: “Ben beyaz, siyah ve kızıla gönderildim. Yeryüzü benim için temizleyici ve secde yeri kılınmıştır. Korku ve dehşet ile yardım edildim ve benim için ganimetler helal kılınmıştır. Oysa benden önce hiç kimseye –veya “hiç bir Peygambere” diye buyurmuştur- helal kılınmamıştır ve kelimelerin toplamı (Kur’an) bana bağışlanmıştır.”^[115]
19817. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “Bana Cevami’ul-Kelam (Kur’an) verilmiştir ve kelam benim için özetlenmiştir.”^[116]
19818. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* Peygamber’e (s.a.a) şöyle sordular: “Sen hiç puta taptın mı?” Peygamber şöyle buyurdu: “Hayır!” Şöyle sordular: “Hiç şarap içtin mi?” Peygamber şöyle buyurdu: “Hayır, sürekli insanların yaptığı şeyin küfür olduğunu biliyordum, oysa o sıralar henüz kitabın ve imanın ne olduğunu dahi bilmiyordum.”^[117]
19819. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “Bana vahyedilmeyen şeyler hususunda ben de sizlerden biri gibiyim.”^[118]
19820. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “Hakikatte ben de sizin gibi bir beşerim. Zan bazen yanılır, bazen doğru çıkar.

Ama benim size dediğim Allah'ın dediğidir ve ben asla Alalh'a yalan isnat etmem.”^[119]

3823. Bölüm

Ali'nin (a.s) Diliyle Muhammed (s.a.a)

19821. “İmam Ali (a.s), Kufe mescidinde kılıcını kuşandığı bir sırada kendisine Peygamberin (cismani) özelliklerini soran birisine şöyle buyurmuştur: “Allah Resulü’nün (s.a.a) beyaz ve kırmızıya çalan bir yüzü, iri ve siyah gözleri, düz ve yumuşak saçları, gür sakalı, dolgun olmayan ve kemikli yanakları, kulak memesine kadar uzanan saçları, gümüş bir ibriği andıran boynu vardı ve boğazının altından karnına kadar ney gibi biten kıldan ince bir çizgi vardı. Ondan başka göğsünde ve karnında bir kıl yoktu. El ve ayakları kalın ve kemikli idi. Yol yürüdüğünde yokuştan aşağı iner gibi yürür, kalktığına da seri ve çabuk davranırdı. Bir yöne dönünce bütün bedeniyle dönerdi. Yüzündeki ter taneleri bir inci gibiydi. Bedeninin teri miskten daha güzel kokuyordu. Ne kısa boyluydu, ne de uzun. Ne güçsüz idi ne de düşük. Onun gibi birini ne ondan önce ve ne de ondan sonra gördüm.”^[120]

19822. İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur: “Allah, süttten kesildiği andan itibaren meleklerin büyüklerinden birini ona (s.a.a) arkadaş etmişti. O melek, ona gece gündüz yüceliklerin yolunu, alemin güzel ahlakını öğretirdi... Her yıl Hira dağına çekilirdi, onu ben görürdüm, benden başkası da görmezdi. O gün İslam Resulullah ve Hatice’nin evinden başka hiç bir evde yoktu; ben de onların üçüncüsüydim. Vahyin ve risaletin nurunu görür, nübüvvetinin kokusunu duyardım. Gerçekten de ona (s.a.a) vahiy geldiği zaman, şeytanın inlemesini duydum da “Ya Resulullah! Bu inleme nedir?” dedim. “Bu kendisine kulluk edilmesinden ümidini kesen şeytandır. Benim duyduğumu duyuyor, gördüğümü görüyorsun. Ancak sen nebi değilsin, vezirsin ve hayır üzeresin” dedi. Kureyş’in ileri gelenleri ona (s.a.a) geldiğinde onunla beraberdim. “Ya Muhammed! Sen atalarından ve ailenden hiç kimsenin bulunmadığı büyük bir iddiada bulunuyorsun, biz senden, nebi ve resul olduğunu bilmemizi sağlayacak bir şey göstermeni istiyoruz. Eğer yapmazsan, seni sihirbaz ve yalancı biliriz” dediler. Resulullah (s.a.a) “Ne istiyorsunuz?” dedi. “Bizim için şu ağacı çağır da köküyle beraber yerinden sökölüp yanına gelsin” dediler. O (s.a.a) , “Allah şüphesiz her şeye kadirdir; eğer Allah sizin için bunu yaparsa hakka iman ederek şahadet eder misiniz?” dedi. “Evet” dediler. “İstediginizi size göstereceğim, hayra dönmeyeceğinizi de biliyorum. İçinizde (Bedir’de) kuyuya atılacak, (Hendek’te) hiziplere ayrılacak kimseler var” dedi. Sonra “Ey ağaç eğer Allah’a ve ahiret gününe iman ediyor ve benim Allah’ın Resulü olduğumu biliyorsan, Allah’ın izniyle kökünle beraber sököl ve önümde dur” dedi. Onu hak ile gönderen Allah’a yemin olsun ki ağaç yerinden sökölde, şiddetli bir gürültü kopardı, kuşun kanatlarını çırpması gibi ses çıkararak yerinden sökölde geldi, dalları kuşların kanatları gibi birbirine değerek Resulullah’ın (s.a.a) önünde durdu. En yüksek dalı Resulullah’ın (s.a.a) üzerine, bazı dalları da benim omuzlarıma geldi. Ben Resulullah’ın (s.a.a) sağındaydım. Onlar bunu gördükleri zaman kibirlenip böbürlenerek “Ona emret tekrar gelsin fakat yarısı orada kalsın” dediler. O da bunu emretti. O da daha şaşırtıcı bir şekilde daha şiddetli bir sesle yarım olarak geldi; neredeyse Resulullah’a (s.a.a) sarılacaktı. İnkâr ve kibir dolu olarak “Tekrar bu yarısına emret de geldiği gibi öbür yarısına dönsün” dediler. Resulullah, o yarıya emretti ve o da döndü. “Allah’tan başka ilah yoktur; ben sana iman edenlerin ilkiyim ya Resulullah” dedim. “Sözünü yüceltmek, nübüvvetini tasdik etmek için Allah’ın emriyle bu ağacın emredileni yaptığını ikrar edenlerin de ilkiyim” dedim. Onların hepsi birden; “Hayır, sihirbaz ve yalancıdır. Sihrinin şaşırtıcılığı bu işi kolaylaştırdı. Bu işinde ancak bunun (beni kastediyorlardı) gibiler sana inanabilir” dediler. Ben, Allah yolunda olan, kınayıcının kınamasına aldırış etmeyen, simaları sıddıkların siması, sözleri iyilerin sözleri olan bir toplumdanım. Onlar geceyi (ibadetle) ihya ederler, gündüzün yol gösteren işaretleri olurlar. Onlar, Kur’an’a sınıksız sarılmışlardır. Allah’ın ve Resulünün sünnetlerini diriltirler, kibirlenmezler, büyüklük taslamazlar, hıyanet etmezler, bozgunculuk yapmazlar. Kalpleri cennette, bedenleri ameldedir”^[121]

19823. İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur: “ Allah Resulü (s.a.a) göğce götürüldüğü gecenin sabahı ben onunla birlikteydim ve o kendi odasında namaz kılıyordu. Namazı bitince ben de namazımı sona erdirdim. Şiddetli bir ses işittim ve şöyle arzettim: “Ey Allah’ın Resulü! Bu ses nedir?” Peygamber şöyle buyurdu: “Bilmiyor musun?! Bu ses dün gece göğce götürüldüğümü anlayan şeytanın sesidir. Bu günden sonra yeryüzünde kendisine ibadet edilmesinden ümidini kesmiştir.”^[122]

Şöyle diyorum: ‘İbn-i Ebi’l-Hadid bu hadisin altında şöyle diyor: “Bu konunun benzeri bizât Peygamber’den (s.a.a.) rivayet edilmiştir.

Ensar'dan yetmiş kişi Akabe'de Peygamber'e biat edince, gecenin ortasında kalbinden (derinliklerinden) bir ses işitildi ki şöyle diyordu: "Ey Mekke Ehlî! Bu kınanmış ve dinden dönmüşler sizlerle savaşmak için el birliği etmişlerdir." Allah Resulü (s.a.a) Ensar'a şöyle buyurdu: "Ne söylediğini işitiyor musunuz? Bu Akabe şeytandır."^[123]

İbn-i Ebi'l-Hadid daha sonra şöyle diyor: "Allah Resulü'nün (s.a.a) seslendiği ağaç konusunda nakledilen rivayetler oldukça fazladır ve istifaze derecesine ulaşmıştır. Hadis alimleri onu kitaplarında nakletmiş, mütekelimler de bu konuyu peygamber'in (s.a.a) mucizelerinden saymışlardır. Bu hadislerin çoğu bu haberi Müminlerin Emiri'nin (a.s) hutbesinde yer aldığı şekliyle rivayet etmişlerdir ve bazıları da onu özetle rivayet etmiş ve Peygamber'in ağaca seslendiğini o ağacın da yeryüzünü yararak Peygamber'in (s.a.a) yanına geldiğini söylemişlerdir."^[124]

19824. İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur: "Ben Mekke'de Peygamber (s.a.a) ile birlikteydim. Onunla birlikte şehrin etrafındaki bölgelerden birine gittik. Peygamberin yolda gördüğü dağ, toprak ve ağaç kendisine şöyle sesleniyordu: "Selam olsun sana ey Allah'ın Resulü!"^[125]

19825. İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur: "Allah Resulü (s.a.a) ile Mekke vadilerinden birine gittim. Peygamber'in geçtiği her taş ve ağaç kendisine şöyle sesleniyordu: "Selam olsun sana ey Allah'ın Resulü!" Ben de bu sesi işitiyordum."^[126]

19826. İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur: "(Halk dalalet içindeydi.) Derken Allah Muhammed'i (s.a.a) şahit, müjdeleyici ve korkutucu olarak ümmetine gönderdi. Çocukluğunda insanların en hayırlısı, olgunluğunda en seçkini idi. Ahlak bakımından temizlerin en temiz kılınmışıydı. Cömertlik bakımından kendisinden hayır umulanların en cömerti idi."^[127]

19827. İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur: "O'nu nebiler soyundan, ışıklar saçan en yüce yerden, Mekke'nin göbeğinden, karanlıkları aydınlatan nurlardan, hikmet kaynaklarından seçmiştir."^[128]

19828. Hz. Ali Peygamber (s.a.a) hakkında şöyle buyurmuştur: "Peygamber, dileyenlere hidayet ateşini alevlendiren ve şaşıranlara işaretleri gösterendir. Allahım! O senin eminin, din gününde tanışın; nimetinle, hak ile rahmet olarak gönderdiğin elçidir."^[129]

19829. İmam Ali (a.s) bakeza şöyle buyurmuştur: "Ta ki ateşini yaktı, sapık karanlık yolda yürüyenler için hak yolu aydınlattı. Günah ve fitne bataklığına batmış gönüller onunla hidayete erdi. Apaçık nişaneleri ve dini hükümleri (toplumda) ikame etti."^[130]

19830. İmam Ali (a.s) bakeza şöyle buyurmuştur: "O, görevini aşıkâr kıldı, rabbinin mesajlarını ilettiler. Böylece Allah onun vesilesiyle insanlar arasında barışı hakim kıldı. Yolları güvenli kıldı, kan dökülmesini önledi. Kinli kalpleri yakın (ölüm) gelip çatıncaya kadar birbirine ısındırdı."^[131]

19831. İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur: "Peygamber karşılaştığı iki işten mutlaka en zor olanı seçerdi."^[132]

19832. İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur: "Allah Muhammed'den (s.a.a) daha iyi bir insan yaratmamıştır."^[133]

19833. İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur: "Onu aydınlatıcı bir nur, şüpheleri gideren kesin bir delil, apaçık bir yöntem ve yol gösterici bir kitapla gönderdi. Ailesi en hayırlı aile, soyu en iyi soydur. Dalları düzgündür, meyveleri kolay toplanır. Doğduğu yer Mekke, göçtüğü yer tertemiz Medine'dir."^[134]

19834. İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur: "Sonunda şanı yüce olan Allah'ın lütfü Muhammed'e (s.a.a) ulaştı. Onu en yüce kaynaktan, en değerli ekin topraklarından; enbiyasını açığa çıkardığı ve eminlerini seçtiği ağaçtan çıkarmıştır. Soyu soyların, ailesi ailelerin, şeceresi şecerecilerin en hayırlısıdır. Yolu itidal, sünneti rüşt (olgunluk), sözü furkan (hakla batılı ayıran), hükmü adil olandır."^[135]

19835. İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur: "O (Peygamber), dertlerine deva bulmak için tıp bilgisiyle hastalarını dolaşan bir hekimdir. İlaçlarını hazırlamış, tıp malzemelerini ısıtmıştır ve ihtiyaç duyulduğunda onlarla kör gönülleri, sağır kulakları, söylemez dilleri iyileştirir. Gaflet ve şaşkınlık içinde olanları ilaçlarıyla iyileştirmek için arar bulur. Ama (Ümeyyeoğulları) hikmet nuruyla nurlanmamış, nurlu ilimlerin ışığıyla aydınlanmamış kimselerdir. Onlar bu durumda otlayan dört ayaklı

hayvanlara benzemekte; katlıklar, kayaları taşları andırmaktadır.”^[136]

19836. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Halkı O’na (Allah’a) itaate çağıran, dini yolunda cihad ederek düşmanlarını mağlup eden; yalanlayanların toplanıp birleşmelerinin ve nurunu söndürmek isteyenlerin gayretinin ona engel olamadığı Muhammed’in, O’nun kulu ve elçisi olduğuna şahadet ederim”^[137]

19837. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Münezzeh olan Allah, Muhammed’i (s.a.a) alemler için uyarıcı, Resulleri için de şahid olarak gönderdi.”^[138]

19838. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Allah Muhammed’i (s.a.a) hakka davetçi ve halka şahid olarak göndermiştir. Risaletlerini gevşemeden ve ihmal etmeden tebliğ etmiş ve Allah yolunda Allah düşmanlarıyla gevşemeden, bahane ileri sürmeden cihad etmiştir. O muttakilerin imamı ve hidayete erenlerin gözüdür.”^[139]

19839. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Allah onu ikna edici delillerle ve apaçık bir zafer ve apaydın bir yolla göndermiştir. O da risaleti açıkça tebliğ etmiş ve delillere dayanarak insanları risalete sevk etmeyi üstlenmiştir.”^[140]

19840. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Onu yeterli delil... şifa verici, öğüt ve telafi eden bir davetle gönderdi.”^[141]

19841. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Allah, Peygamberi ışıkla göndermiş, seçerek öne geçirmiş ve ayrılıkları onunla gidermiştir. Galiplere Peygamberle üstün gelinmiş, zorluklar onunla aşılmış, problemler onunla çözülmüş, sağdan ve soldan gelen sapıklık sona erdirilmiştir.”^[142]

19842. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Allah, emrini bildirmek, uyarısını söylemek için onu göndermiştir. O da emin olarak eda etmiş, kamil olarak geçip gitmiş ve aramıza hak bayrağını bırakıp gitmiştir.”^[143]

19843. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Hakeza şahadet ederim ki Muhammed O’nun kulu ve elçisidir. Onu meşhur bir din, aktarılmış bir ilim, yazılmış bir kitap, parıldayan bir nur, ışıldayan bir ışık ve insanlar arasında hükmeden bir emirle şüpheleri gidermek, apaçık delillerle delillendirmek, mucizeleriyle sakındırmak ve cezalarla korkutmak için gönderdi. O zaman insanlar din ipini koparan fitnelere düşmüştü.”^[144]

19844. *İmam Ali (a.s) Resulullah’a (s.a.a) gusül verip tecbiziyle uğraşırken şöyle buyurmuştur:* “Anam babam sana feda olsun ya Resulellah! Başkasının vefatıyla kesilmeyecek olan nübüvvet haberleri ve göklerden gelen hükümler senin vefatınla kesildi. Senin vefatının bir özelliği vardır; senin ölümünün musibetine düşenler başka musibetleri unuttular ve herkes aynı şekilde senin ölümünün musibetinde yasa büründü... Anam babam sana feda olsun! Rabbi’nin katında bizi hatırla, bizi unutma!”^[145]

19845. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Allah’ım! En değerli rahmetini ve aşkın bereketini, kulun ve elçin Muhammed’e özgü kıl ki o kendinden önce gelip geçen peygamberlerin sonuncusu, kilitlenmiş şeyleri açan ve hakkı hakk ile aşıkarak kıldır... Allah’ım! (rahmet ve ihsan) gölğinde ona geniş, ferah bir yer ver, fazlından kat kat hayırlar nasib et. Allah’ım! Onun binasını (önceki) bina yapanların binasından (onun dinini, önceki dinlerden) yüce kıl, nezdinde derecesini değerli kıl. Nurunu tamamla, risaletini kabulüne karşılık olarak tanıklığını kabul et. Adalet mantığının sahibinin ve hak-batılı ayıran peygamberin sözünü makbul, rızana uygun kıl.”^[146]

19846. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Ben Muhammed’in (s.a.a) kölelerinden bir köleyim.”^[147]

bak. 3819. Bölüm

3824. Bölüm

Bi’set Anında Dünyanın Durumu

19847. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Allah onu insanlar şaşkınlık içinde delaletle düşmüşken gönderdi. Fitneye dalmışlar, heva ve hevesleri onları azdırmıştı. Kibirleri ayaklarını kaydırmıştı.”^[148]

19848. İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur: “Dalalet karanlığından sonra ülkeleri onunla aydınlattı. Her şeye galip gelip kuşatan cehaleti, sınır tanımayan zulmü, cefayı onunla giderdi. İnsanlar haramları helal sayıyor, alimlerini hor görüyor, ilahi şeriatten habersiz yaşayıp küfür üzere ölüyorlardı.”^[149]

19849. İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur: “Allah, onu hiç bir dikili işaretin kalmadığı, hiç bir aydınlatıcı meşalenin olmadığı ve apaçık bir yolun bulunmadığı bir zamanda göndermiştir.”^[150]

19850. İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur: “Allah onu, insanların fitne kargaşalığı içerisinde bulunduğu, şaşkınlık dalgalarının dalgalandığı, helaket gemlerinin kendilerini yönlendirdiği ve kalplerini sapıklık kilitlerinin kilitlediği bir dönemde gönderdi.”^[151]

19851. İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur: “Onu hidayet nişanelerinin yıprandığı, dinin yollarının yok olduğu bir dönemde göndermiştir. O da, hakkı aşıkâr kılmış, halka nasihat etmiştir.”^[152]

19852. İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur: “Şüphesiz Allah Muhammed’i (s.a.a) gönderdiği vakit Araplar içinde ne bir kitap okuyan vardı, ne bir peygamberlik iddia eden. (Daha sonra) Peygamber onlara kılavuzluk etti. Onları yurtlarına yerleştirdi ve onları kurtuluş yerlerine ulaştırdı.”^[153]

19853. İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur: “Her türlü noksanlıktan münezze olan Allah Muhammed’i (s.a.a) gönderdiğinde, Araplar arasında ne bir kitap okuyan, ne nübüvvet iddiasında bulunan ve ne de vahiy geldiğini söyleyen vardı. O, kendisine itaat edenlerle beraber, isyan edenlere karşı savaştı ve onları ölüm gelip çatmadan kurtuluşlarının olduğu yere sevk etti.”^[154]

19854. İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur: “Yeryüzü ehli o gün çeşitli dinler, dağınık istekler ve farklı yollara yönelmişlerdi. Kimisi Allah’ı yaratıklarına benzetmiş, kimisi isminde ilhada düşmüş (müsemmanın hakikatinde yanlışya düşmüş) kimisi de başkasına işaret etmişti. (şirk koşmuştu.) Böylece Allah Peygamber vasıtasıyla onları hidayete erdirdi ve onları cehaletten kurtardı.”^[155]

19855. İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur: “Onu, (Hz. Muhammed’i) resullerin yollanmasına ara verildiği, ümmetlerin uzun gaflet uykusuna dalıp gittiği, sağlamlığın çözüldüğü bir zamanda gönderdi.”^[156]

19856. İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur: “Onu, peygamberlerin arasının kesildiği bir zamanda; ümmetlerin cehalete düştüğü, amellerinde büyük yanlışlar içinde oldukları bir dönemde gönderdi.”^[157]

19857. İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur: “Allah onu (Muhammed’i,) Peygamberlerin gönderilmediği bir dönemde ve farklı söylemlerin çatıştığı bir zamanda göndermiştir. Kendisini peygamberlerin peşinden göndermiş ve onunla vahyini sona erdirmiştir.”^[158]

19858. İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur: “Onu, elçilerini gönderdikten bir zaman sonra, ümmetlerin uzun uykular ve büyük fitneler içinde, işlerin darmadağın, savaş ateşinin tutuşmuş, dünya nurunun kararmış, aldatışların apaçık olduğu bir çağda gönderdi. Dünyanın yaprağı sararmış, meyvesinden ümit kesilmişti.”^[159]

19859. İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur: “Allah-u Teala Muhammed’i alemleri uyarmak ve indirdiği hükümleri emin bir halde korumak için gönderdi. Siz Arap toplumu en kötü bir din üzereydiniz ve en kötü bir yeri yurt/ev edinmişsiniz. Sarp taşlar/kayalar ve (seslerden ürkmeyen) zehirli yılanlar vardı çevrenizde/yörenizde. Bulanık/pis sular içiyor, (kertenkele, hurma çekirdeğinden yapılan un gibi) sert şeyler yiyor, birbirinizin kanını döküyor, yakınlık hakkını gözetmiyordunuz. Putlarınız aranızda dikilmişti.”^[160]

19860. İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur: “Sonra münezze olan Allah dünyanın yok olmaya yaklaştığı, ahiretin doğmak üzere olduğu bir zamanda Muhammed’i (s.a.a) hak ile gönderdi. Dünya, aydınlıktan sonra karanlığa bürünmüş, ehline zorluk diz boyu yükselmiş, güvenliği şiddete dönmüş, viran oluşu yaklaşmış, ömrü sona ermiş, yok oluş nişaneleri aşıkâr olmuştu.”^[161]

3825. Bölüm

Muhammed’in (s.a.a) Risaletinin Evrenselliği

“Şahit olarak hangi şey daha büyüktür” de.” Allah benimle sizin aranızda şahittir. Bu Kur’an bana, sizi ve ulaştığı kimseleri uyarmam için vahyolundu; Allah’la berâber başka ilahlar bulunduğuna siz mi şahitlik ediyorsunuz?” de.”Ben şahadet etmem” de.”O ancak tek ilahtır, doğrusu ben ortak koştüğünüz şeylerden uzağım” de.”^[162]

“Biz seni bütün insanlara ancak müjdeci ve uyarıcı olarak göndermişizdir; fakat insanların çoğu bilmez.”^[163]

“De ki: “Ey insanlar! Doğrusu ben, göklerin ve yerin hükümranı, O’ndan başka ilah bulunmayan, dirilten ve öldüren Allah’ın, hepiniz için gönderdiği Peygamber’iyim. Allah’a ve okula gitmeyen haber getiren Peygamber’ine iman edin; ona uyun ki doğru yolu bulasınız.”^[164]

“Biz seni ancak âlemlere rahmet olarak gönderdik.”^[165]

“Şirk koşanlar hoşlanmasa da, dinini bütün dinlerden üstün kılmak üzere, Peygamber’ini doğru yol ve hak dinle gönderen Allah’tır.”^[166]

19861. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “Herkime Kur’an ulaşırsa ben onun vesilesiyle onunla yüz yüze konuşmuş gibiyim. Peygamber daha sonra şu ayeti tilavet buyurdu: “Bu Kur’an bana, sizi ve ulaştığı kimseleri uyarmam için vahyolundu.”^[167]

19862. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “Ben, beni hayattayken gören ve benden sonra doğan kimselerin Peygamberiyim.”^[168]

19863. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “Ben bütün insanlara gönderildim. Peygamberler silsilesi benimle sona erdi.”^[169]

19864. “*Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “Benden önce her Peygamber kavminin diliyle ümmetine gönderilmiştir. Ama Allah beni Arapça dille, siyah ve beyaz herkese göndermiştir.”^[170]

19865. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “Önceki Peygamberlerden hiç birine verilmeyen beş şey bana verilmiştir... Ben siyah, beyaz ve kızıl insanlara gönderildim.”^[171]

19866. *İmam Sadık (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Allah Tebareke ve Teala, Nuh, İbrahim, Musa ve İsa’nın (a.s) şeriatlerini Muhammed’e (s.a.a) vermiştir ve onu siyah, beyaz insanlara ve cinlere göndermiştir.”^[172]

3826. Bölüm

Peygamber’in (s.a.a) Mektupları

19867. *Allah Resulü (s.a.a) hicri altıncı yılın Zilhicce ayında Hudeybiye’den dönünce padişahların yanına elçiler gönderdi, onlar için mektup yazdı ve onları İslam’a davet etti. Peygamber’e şöyle arz edildi: ‘Ey Allah’ın Resulü! Padişahlar mühürsüz mektubu okumazlar.’ Allah Resulü (s.a.a) o gün bir gümüş yüzük ve taşı temin etti. Üzerine üç kelime Muhammed Allah’ın Resulüdür yazısını kazıdı. Onunla mektupları mühürlendi. Altı elçi bir günde (Medine’den) dışarı çıktılar ve bu hicri yedinci yılın Muharrem ayında idi. Elçilerden her biri Allah Resulü’nün kendilerini gönderdiği topluluğun diliyle konuşuyorlardı.*

Allah Resulü’nün (s.a.a) gönderdiği ilk elçi Amr b. Umeyye Zemri idi. Peygamber onu iki mektupla Neccâsi’ye gönderdi. O mektupların birinde Peygamber Neccâsi’yi İslam’a davet etti ve kendisi için Kur’an’dan ayetler yazmış idi. Neccâsi Allah Resulü’nün (s.a.a) mektubunu aldı, gözlerine sürdü, tevazu göstermek için tabtından indi, müslüman oldu, Kelime-i Şehadeteyn’i (La ilahe illallah, Muhammeden Resulullah) diliyle ifade etti ve şöyle dedi: “Eğer bu zürre gidebilseydim, kesinlikle giderdim.” Daha sonra bakkı onayladığını ve Cafer b. Ebi Talib’in vasıtasıyla müslüman olduğunu ve alemlerin Rabbi olan Allah’ın karşısında boyun eğdiğini ifade eden bir mektubu yazıp Allah Resulüne (s.a.a) gönderdi. İkinci mektupta ise Resulullah (s.a.a) Neccâsi’ye Ebu Süfyan b. Harb’in kızı Ümmü Habibe’yi kendisiyle evlendirmesini istemişti. Ümmü Habibe’de kocası, Ubeydullah b. Cayş Esedi ile birlikte Habeşistan’a hicret etmişti. Ubeydullah ise Habeşe’de Hristiyan olmuş ve orada vefat etmişti. Resulullah (s.a.a) baka Neccâsi’ye Habeşistan’da olan ashabının geri dönüşü için gerekli imkanları sağlamasını

ve onları geri göndermesini istemişti. Neccâşî de emir gereği Ebu Süfyan'ın kızı Ümmü Habibeyi Allah Resulü ile evlendirdi. Onun için dört yüz dinar mehir tayin etti. Peygamberin ashabının dönüşü için gerekli imkanları sağladı. Onları Amr b. Ummeyye Zemri ile birlikte iki gemi vesilesiyle geri gönderdi. Daha sonra Fil dışından yapılmış bir sandık istedi. Allah Resulü'nün (s.a.a) her iki mektubunu da içine koydu ve şöyle dedi: “Bu iki mektup Habeşistan'da olduğu müddetçe hayır ve bereket içinde olacaktır.”^[173]

19868. Resulullah (s.a.a) altı elçisinden biri olan Dihye b. Halife Kelbi'yi Kayser'e doğru onu İslam'a davet etmesi için gönderdi. Peygamber Dihye'ye bir mektup verdi ve ona o mektubu Kayser'e teslim etmesi için Busra komutanına vermesini emretti ve Dihye mektubu Bursa komutanına iletti. O da o mektubu Kayser'e verdi. O gün Kayser, Hims bölgesindeydi ve de Rumlular İran'a galip geldiği takdirde yalın ayak Konstantiniye'den İrma'ya (Beyt'ul-Mukaddes'e) gideceğine dair adakda bulunmuştu. Kayser mektubu okudu ve Hims bölgesindeki tapınakta kendisiyle birlikte bulunan Rum büyüklerine şöyle dedi: “Ey Rum büyükleri! Kurtuluşa ve bidayete erişmeyi, hükümdarlığımızın sağlam kalmasını ve İsa b. Meryem'in emrine itaat etmiş olmanızı ister misiniz?” Rum büyükleri şöyle dediler: Ey padişah! Ne yapmamamız gerekir? Kayser şöyle dedi: “Bu Arap Peygambere tabi olunuz.” Ravi şöyle diyor: “Onlar merkep yavruları gibi ürktüler, ortalığı velveleye verdiler, Haçı yükselttiler, Harkı, onlardan bu tepkiyi görünce İslam'a teslim olmaktan ümidini kesti, kendi canı ve hükümeti hakkında tehlike hissine kapıldı. Bu yüzden onları sakinleştirerek şöyle dedi: “Sizlere dediğim şey gerçekte sizlerin dininizde bağlılığınızı denemek içindi ve sizlerin istediğim gibi olduğunuzu gördüm.” Bu esnada onlar Kayser'in karşısında secdeye kapandılar.^[174]

19869. Peygamber altı elçisinden biri olan Abdullah b. Huzafe Sebnî'yi Kisra'yı İslam'a davet etmek için bir mektupla birlikte ona gönderdi. Abdullah şöyle diyor: “Allah Resulü'nün (s.a.a) mektubunu Kisra'ya teslim ettim. Mektubu kendisine okuduklarında mektubu alıp yırttı. Bu haber Allah Resulüne (s.a.a) ulaşınca Peygamber şöyle buyurdu: “Allah'ım! Hükümdarlığını yık” Kisra Yemen'deki varisi Bazan'a bir mektup yazarak, hızlı binicilerden iki kişiyi, Hicaz'daki bu kimsenin (Peygamber'in) yanına göndermesini ve ondan kendisine haber getirmesini emretti. Bazan'da kahramanlarından birini bir mektup eşliğinde başka birisiyle birlikte gönderdi. O ikisi Medine'ye girince Bazan'ın mektubunu Peygamber'e (s.a.a) verdiler. Allah Resulü (s.a.a) tebessüm etti ve orada titreyen bu iki elçiye İslam'a davet etti ve şöyle dedi: “Bugün gidiniz ve yarın geliniz ki size gerekli olan şeyi söyleyeyim.” Ertesi gün o ikisi Peygamber'in yanına geldiler. Peygamber onlara şöyle buyurdu: “Efendinize söyleyin ki benim rabbim dün gecedен yedi saat geçtikten sonra onun rabbi olan Kisra'yı öldürdü” O gece hicri yedinci yılın, Cemadi'ul-Evvel ayının onuncu günü olan Salı günüydü. Peygamber daha sonra şöyle buyurdu: “Allah-u Teala Hüsrev'in oğlu Şireveyh'i ona galip getirdi ve o da Hüsrev'i öldürdü.” O iki elçi bu haberle Bazan'ın yanına geri döndüler. Böylece Bazan ve Yemen'de bulunan tüm İranlılar müslüman oldular.”^[175]

19870. Allah Resulü (s.a.a) altı elçiden biri olan Hatib b. Ebi Belte'a Lehmi'yi bir mektup eşliğinde İskenderiye'nin hakimî ve Kabtillerin büyüğü olan Mukavkis'e gönderdi. Hatib, mektubu Mukavkise verdi. Mukavkis onu okudu ve hatip ile güzel bir şekilde konuştu. Mektubu fil dışından bir sandığa koydu. Ağzını mühürledi ve onu cariyesine verdi. Allah Resulü'ne (s.a.a) ise şöyle yazdı: “Henüz bir Peygamber'in baki kaldığını biliyordum, ama onun Şam'da zühur edeceğini sanıyordum. Senin elçine ikramda bulundum. Şimdi de kabtiller arasında yüce makamı olan iki cariyeyi, bir elbiseyi ve binmen için de bir katırı bediye olarak sana gönderiyorum.” O başka bir şey yazmadı ve Müslüman olmadı. Allah Resulü (s.a.a) Mukavkis'in bediseyini kabul etti. Cariyelerden biri Resulullah'ın oğlu İbrahim'in annesi olan Mariye, diğeri ise Mariye'nin kız kardeşi Sirin'in idi. Peygamber bu iki cariyeyi kabul etti. Gönderdiği merkep de o zamanlar araplar arasında eşi olmayan bir katır idi ve o da diüldül idi. Resulullah (s.a.a) daha sonra şöyle buyurdu: “Bu aşağılık kimse, padişahlığına tamablandı. Oysa onun padişahlığı çok sürmeyecektir.” Hatip şöyle diyor: “Mukavkis beni saygıyla ağırladı, beni sarayında bekletmedi ve ben onun yanında sadece beş gün kaldım.”^[176]

19871. Resulullah (s.a.a) diğer altı elçiden biri olan Şuca' b. Vebel Esedî'yi bir mektup eşliğinde İslam'a davet etmesi için Haris b. Şimr Gessani'ye gönderdi. Şuca' şöyle diyor: “Gavtat-i Dimesk'te bulunan Haris'in yanına gittim. O Hims bölgesinden İlya'ya gelmek isteyen Kayser'i karşılamaya hazırlanıyordu. Ben iki ve üç gün sarayında bekledim. Daha sonra kapıcısına şöyle dedim: “Ben Allah Resulü'nün (s.a.a) Haris'e gönderdiği elçiyim.” O şöyle dedi: “Dışarı çıkacağı falan güne kadar ona ulaşamazsın.” Rum ehlinde olan ve adı Mera olan kapıcısı benden Allah Resulü hakkında sorular sordu. Ben de ona Allah Resulü'nün özelliklerini ve davet ettiği dini anlattım. O bundan çok etkilenerek ağladı ve şöyle dedi: “Ben İncil'i okudum, şu anda da bu Peygamber'in özelliklerini aynen görüyorum. Ben ona iman ettim ve onu tasdik ediyorum. Ama Haris'in beni öldüreceğinden korkuyorum. Mera bana ikramda bulundu, beni sıcak bir şekilde ağırladı. Haris içeriden dışarı çıktı. Tahtına

oturdu, başına tacını koydu, daha sonra içeri girmem için bana izin verdi. Ben Allah Resulü'nün mektubunu ona teslim ettim. O mektubu okudu, daha sonra onu fırlatarak şöyle dedi: "Kim benden hükümdarlığı alabilir. Ben ona doğru gideceğim. Eğer Yemen'de de olsa onun yanına varacağım." O bir takım hayaller kurarak ayağa kalktı, atlara nal vurulmasını emretti ve daha sonra şöyle dedi: "Bu gördüklerini efendine haber ver." O Kayser için mektup yazdı. Benim gelişimi ve bu konuda aldığı kararı ona ilette. Kayser de ona cevap olarak şöyle dedi: "Ona (Peygambere) doğru hareket etme. Bu işten vaz geç ve İlyâ'ya benim yanıma gel." Haris'in mektubunun cevabı gelince beni istedi ve şöyle dedi: "Ne zaman efendinin yanına dönmek istiyorsun?" Ben, "Yarın" dedim. Haris bana yüz miskal altın vermelerini emretti. Mera yanıma geldi ve bana bir miktar harçlık ile bir elbise vermelerini emretti ve şöyle dedi: "Benim selamımı Allah Resulüne (s.a.a) ilet. Ben Allah Resulü'nün yanına vardım, konuyu kendisine ilettem. Peygamber şöyle buyurdu: "Hükümdarlığı yok olsun." Hakeza Mera'nın selamını ve konuştuğu sözleri kendisine ilettem. Peygamber şöyle buyurdu: "O doğru demiştir" Haris b. Ebi Şimr Mekke'nin fethedildiği yıl öldü."^[177]

19872. Kayser'in Amman'daki valisi olan Ferve b. Amr Cüzami Belka bölgesinden idi. Allah Resulü (s.a.a) ona hiçbir bir mektup yazmadı. Ama o kendisi müslüman oldu. Müslüman olduğuna dair Allah Resulüne (s.a.a) bir mektup yazdı ve onu hediyelerle birlikte kendi kavminden biri olan Mes'ud b. Sa'd vasıtasıyla gönderdi. Allah Resulü (s.a.a) mektubunu okudu, hediyesini kabul etti. Mektubuna cevap yazdı. Mes'ud b. Sa'd'a on iki buçuk Ukiyye, yani beşyüz dirhem bağışta bulundu."^[178]

19873. Allah Resulü (s.a.a) altı elçiden biri olan Selit b. Amr Amiri'yi bir mektup ile birlikte İslam'a davet etmek için Hevze b. Ali Hanefi'ye gönderdi. Selit onun yanına vardı. Hevze onu ağırladı, misafir etti, ona bağışta bulundu. Peygamberin mektubunu okudu, Felit'e açık bir cevap vermedi ve Peygambere (s.a.a) şöyle bir mektup yazdı: "Davet ettiğin şey çok iyi ve güzeldir. Ben kavminin şairi ve hatibiyim. Araplar benim makamıma saygı göstermektedir. O halde benim için bölgede bir vali tayin et, ona tabi olayım." O Selit'e ödül verdi. Hecer kumaşından elbiseler giydirdi, Selit onların tümünü Peygamber'in huzuruna getirdi, sözlerini Peygamber'e ulaştırdı. Peygamber (s.a.a) Hevze'nin mektubunu okudu ve şöyle buyurdu: "Eğer benden bir olgunlaşmamış hurma tanesi miktarınca toprak dahi isterse ona vermeyeceğim.

O ve sahip olduğu herşey yok olsun!" Peygamber, Mekke fethinden dönünce Cebrail ona Hevze'nin öldüğünü haber verdi."^[179]

19874. Ebu Süfyan şöyle diyor: "Şam'da olduğum zaman Allah Resulü'nden (s.a.a) Herkil'e bir mektup getirildi. Herkil şöyle dedi: "Bu Peygamber olduğunu söyleyen şahsın kavminden olan bir kimse burada var mıdır?" Oradakiler, "Evet" dediler. Ebu Süfyan daha sonra şöyle diyor: "Ben ve Kureyş'ten birkaç kişi davet edildik. Herkil'in yanına varınca o beni karşısında oturttu. Benimle beraber olanları da arkama oturttu...

Daha sonra mütercimine şöyle dedi: "Ona Peygamber'in hasep ve nesebinin nasıl olduğunu sor." Ben şöyle dedim: "O bizim aramızda haseb ve neseb sahibi bir kimsedir." Herkil şöyle dedi: "Onun babalarından padişah olan var mıdır?" Ben, "Hayır" dedim. Herkil şöyle sordu: "Nübuven iddiasında bulunmadan önce onu yalancılıkla itham ettiniz mi?" Ben, "hayır" dedim. O şöyle dedi: "Ona kimler tabi olmaktadır. Eşraf takımı mı yoksa düşük insanlar mı?" Ebu Süfyan şöyle diyor: "Ben şöyle dedim: "Düşük kimseler ona tabi olmaktadır." O şöyle sordu: "Günden güne onların sayısı artmakta mıdır yoksa azalmakta mıdır?" Ben şöyle dedim: "Hayır, aksine hergün artmaktadır." O şöyle sordu: "Herhangi bir kimse onun dinini kabul ettikten sonra, onun gazabından veya hoşnutsuzluğundan ötürü dinini terk etmiş midir?" Ben, "hayır" dedim. O şöyle dedi: "Onunla savaştınız mı? Ben "evet" dedim. O şöyle dedi: "Sizin onunla savaşınız nasıl olmuştur?" Ben şöyle dedim: "Bizimle onun arasında bir çok şiddetli savaşlar olmuştur. O bizden öldürdü, biz de ondan öldürdük." O şöyle sordu: "O hıyanet ve vefasızlık göstermekte midir?" Ben şöyle dedim: "Biz onunla birlikte olduğumuz müddetçe ondan bir şey görmedik..." Herkil şöyle sordu: "Ondan daha önce hiç kimse böyle bir iddiada bulunmuş mudur?" Ben şöyle dedim: "Hayır..."

Herkil şöyle dedi: "Eğer onun hakkında dediğin doğruysa şüphesiz ki o Peygamberdir. Ben onun zuhur edeceğini biliyordum. Ama sizden olacağını tahmin etmiyordum. Eğer benim için mümkün olsaydı, onu görmeyi isterdim. Eğer onun yanına gitseydim, ayaklarını yıkardım. Onun hükümdarlığı ayaklarımın altında olan yere kadar ulaşacaktır." Ebu Süfyan şöyle diyor: "Herkil daha sonra Allah Resulü'nün (s.a.a) mektubunu istedi. Onu şu şekilde okudu: "Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla! Allah'ın Resulü Muhammed'den Rum büyüğü Herkil'e! Selam olsun hidayete tabi olan kimseye... Ben seni İslam'a davet ediyorum. Müslüman ol ki esenlik içinde kalasın. İslam'ı kabul et ki Allah sana kat kat mükafat versin. Eğer

kabul etmezsen, halkının günahı da senin boynunadır. **“Ey kitap ehli! Bizimle sizin aranızda ortak olan kelimeye gelin. O da şudur ki: “Allah’tan başkasına ibadet etmeyelim ve ona hiçbir şeyi ortak koşmayalım.”**^[180] Mektubu sona erdirince sesler yükseldi. Her tarafta fısıldaşmalar oldu. Bunun üzerine bizi yanından çıkarmalarını emretti. Dışarı çıkınca benimle birlikte gelenlere şöyle dedim: “Ebu Kebşe’nin oğlunun (Peygamber’in) işi büyüdü.”^[181]

19875. Dihye-i Kelbi şöyle diyor: “Allah Resulü beni bir mektupla birlikte Kayser’e gönderdi. O Papaz’a mesaj gönderdi, Muhammed’in (s.a.a) haberini ve mektubunu ona iletti. Şöyle dedi: “Bu gelişini beklediğimiz Peygamberdir, İsa b. Meryem onun gelişini müjdelemiştir.” Papaz şöyle dedi: “Ben ona iman ediyorum ve ona tabi oluyorum.” Kayser de şöyle dedi: “Ama eğer bende bu işi yaparsam, padişahlığım ortadan kalkar.” O daha sonra şöyle dedi: “Onun kavminden burada olan birini yanıma getirin ki onun hakkında bir takım sorular sorayım.” Ebu Süfyan ve Kureys’ten olan bir grup daha önce ticaret için Şam’a girmişlerdi, Kayser onları çağırttı ve şöyle dedi: “Sizden ona en yakın akrabası olan yanıma gelsin.” Ebu Süfyan yanına vardı, Kayser ona şöyle dedi: “Ben Peygamber olduğunu söyleyen bu kimse hakkında sana bir takım sorular sormak istiyorum.” Daha sonra Ebu Süfyan’ın yanında olan şahıslara şöyle dedi: “Eğer o yalan cevap verirse, siz yalan olduğunu söyleyin.” Ebu Süfyan şöyle diyor: “Eğer yanımdakilerin beni yalanlamasından korkmasaydım, Herkil’e gerçeklerin aksini söylerdim.” Herkil şöyle dedi: “Onun nesebi ve aile durumu sizin aranızda nasıldır?” Ben, “muteberdir” diye cevap verdim. O şöyle dedi: “Sizden başka biri de bu iddiada bulunmuş mudur?” Ben, “Hayır” dedim. O şöyle sordu: “Onu daha önce yalancılıkla ittiham ettiniz mi?” Ben, “hayır” dedim. O şöyle sordu: “Kavmin büyükleri ve eşraf takımı mı ona uymaktadır, yoksa sıradan insanlar mı?” Ben, “sıradan düşük insanlar” dedim. O şöyle sordu: “Sayıları çoğalıyor mu yoksa azalıyor mu?” Ben, “Artıyor” dedim. O şöyle sordu: “Hiç kimse ondan hoşnut olmadığı sebebiyle dininden dönüp mürted olmuş mudur?” Ben, “Hayır” dedim. O şöyle sordu: “Hıyanet ve vefasızlık göstermiş midir?” Ben, “Hayır” dedim. O şöyle sordu: “Sizler onunla savaştınız mı?” Ben, “Evet” dedim. O şöyle sordu: “Sizin onunla savaşınız nasıl olmuştur?” Ben şöyle dedim: “Çok şiddetli olmuştur, bazen o galip gelmiştir. Bazen de biz.” Herkil şöyle dedi: “Bu nübuuvetin nişanesidir” Daha sonra şöyle sordu: “Size neyi emrediyor?” Ben şöyle dedim: “Bize, sadece Allah’a ibadet etmemizi, ona hiçbir şeyi şirk koşmamamızı emretmektedir. Bizi, babalarımızın taptığı şeylerden alı koymaktadır. Bizlere namaz, oruç, iffet, doğruluk, emanete riayet ve ahde vefayı emretmektedir.” Herkil şöyle dedi: “Bu Peygamberin özelliklerindendir, ben onun zuhur edeceğini biliyordum. Ama sizden biri olacağını tahmin etmiyordum. Çok yakında iki ayağımın altındaki yerlere de sahip olunacaktır. Eğer yanına gidebilseydim, şüphesiz onu görmeye koşardım. Eğer yanında olsaydım, ayaklarını yıkardım.” Hristiyanlar, onu öldürmek için Papaz’ın yanına toplandılar.” Herkil şöyle dedi: “Efendinin yanına git, ona selamını söyle ve ona bildir ki ben Allah’tan başka ilah olmadığına ve Muhammed’in onun elçisi olduğuna tanıklık ediyorum. Hırsitiyanlar benim bu işimden dolayı gazaplandılar.” Herkil daha sonra Hristiyanların arasına gitti, onlar da onu öldürdüler.”^[182]

19876. Allah Resulü (s.a.a) Rum imparatoruna şöyle bir mektup yazdı: “Rahman ve rahim olan Allah’ın adıyla! Allah’ın Resulü, kulu ve elçisi Muhammed’den Rum büyüğü Herkil’e! Selam doğru yola tabi olanlara olsun. Ben seni İslam’a davet ediyorum. İslam’ı kabul et ki güvenlikte olasın, Müslüman ol ki Allah ecrini kat kat versin. Eğer kabul etmezsen halkının günahı da senin boynunadır. Ey kitap ehli! Bizim ve sizin aranızda ortak olan kelimeye gelin! Bu kelimede Allah’tan başkasına ibadet etmememiz ve ona hiçbir şeyi ortak koşmamamızdır. Bizden biri diğerini Allah yerine ilah edinmesin. Eğer yüz çevirirlerse de ki: “Şahit olun ki biz Müslümanız.”^[183]

19877. İbn-i Mebdi Metamiri’nin Mecalıs Adlı kitabında yazdığı üzere Allah Resulü (s.a.a) Kisra’ya şöyle bir mektup yazdı: “Allah Resulü Muhammed’den Kisra b. Hermezde! İslam’ı kabul et ki güvenlik içinde olasın. Aksi taktirde Allah’a ve Resulüne karşı savaş ilan et. Doğru yola tabi olanlara selam olsun.” Mektup Kisra’ya ulaştıncı o mektuba itinasızlık göstererek yırttı ve şöyle dedi: “Beni dine davet eden ve adını benim adımdan önce yazan bu kimse kimdir?” O Peygamber’e bir avuç toprak gönderdi: “Peygamber de ona şöyle buyurdu: “Allah mektubumu yırttığı gibi onun padişahlığını da yok etsin. Biliniz ki çok geçmeden onun saltanatı dağılacaktır. O benim için bir avuç toprak göndermiştir. Biliniz ki çok geçmeden onun topraklarını ele geçireceksiniz.”^[184]

19878. Muhammed b. İshak şöyle diyor: “Resulullah (s.a.a) Abdulalh b. Hüzafe b. Kays’ı İran padişahı Kisra b. Hürmüz’e

gönderdi ve ona şöyle yazdı: “Rahman ve Rahim olan Allah’ın adıyla! Allah Resulü Muhammed’den İran büyüğü Kisra’ya! Doğru yola tabi olanlara selam olsun! Allah’a ve onun elçisine iman et... Ben seni aziz ve celil olan Allah’a davet ediyorum. Zira ben Allah’ın tüm insanlara gönderdiği ve canlı olan herkesi uyarmak ve kafirler için hak sözü açığa çıkarmak için gönderdiği elçisiyim. O halde İslam’ı kabul et ki güvende olasın. Eğer bundan sakınırsan, mecusilerin günahı da senin boynunadır.”^[185]

19879. *el-Herais ve’l-Ceraib adlı kitapta şöyle yer almıştır:* “Kisra Hüsrev Seyf b. Zi Yezen’in geri kalan dostlarından biri olan Firuz-i Deylemi’ye şöyle yazdı: “Adını benim adımdan önce yazan, küstahça beni dinimden başkasına davet eden kimseyi benim yanıma gönder.” Firuz Resulullah’ın (s.a.a) yanına geldi ve şöyle dedi: “Benim rabbim seni onun yanına götürmemi emretmektedir.” Allah Resulü şöyle buyurdu: “Benim Rabbim de bana, senin rabbinin dün öldürüldüğünü haber vermiştir.” Bu esnada oğlu Şirveyh’in o gece ona saldırdığı ve onu öldürdüğü haberi geldi. Böylece Firuz ve beraberindekiler, İslam’ı kabul ettiler. Yalancı Absi kıyam edince, Allah Resulü Firuz’u onu öldürmek için gönderdi. Firuz da damdan yukarı çıkıp onun boynunu sıktı ve onu öldürdü.”^[186]

19880. *Resulullah (s.a.a), Tihame dağında toplanan, Kinane, Muzeyne, Hekem ve Kare kervanlarına saldırıp yağmalayan ve Allah Resulü’nün (s.a.a) galibiyetinden sonra da ona elçiler gönderen (yol kesici) bir gruba ve onlara uyan bir grup köleye şöyle yazmıştır:* “Rahman ve rahim olan Allah’ın adıyla! Bu Allah’ın elçisi Muhammed’den Allah’ın özgürlüğe kavuşmuş kölelerine! Eğer iman eder, namaz kılar ve zekat verirlerse, ferdi olarak kölelikten özgürdürler ve onların efendisi Muhammed’dir. Herkim bir kabileden olursa, o kabileye geri çevirilmez. Eğer boynunda bir kan varsa veya bir mal almışsa kendisine aittir ve bağışlanır. Eğer halktan bir alacakları varsa onlara geri çevrilir, onlara asla zulmedilmez. Onlar Allah’ın ve Muhammed’in emanı altındadır. Selam olsun sizlere.”^[187]

19881. *Enes şöyle diyor:* “Resulullah (s.a.a) Kisra, Kayser, Neccaşi ve diğer hükümdarlara mektuplar yazdı. Onları Allah’a teslimiyete davet etti. Bu Neccaşi, Allah Resulü’nün (s.a.a) kendisine (öldüğünde gıyabında namaz kıldığı) Neccaşi değildir.”^[188]

19882. *İbn-i Abbas şöyle diyor:* “Resulullah (s.a.a) şu ayeti yazdı: “**Bizimle sizin aranızda eşit olan kelimeye gelin...**”^[189]
bak. El-Bihar, 20, 377, 21. Bölüm; Tebekeat’ul Kubra, 1/258

504. Konu

en-Nübuuvvet(4)

Nübüvet (4)

Peygamberimizin Sıfatları

☞ *Bihar, 16/194, 9. bölüm; Mekarim’ul-Ahlakıhi ve Siruhu ve Sünenih (s.a.a)*

☞ *Bihar, 16/294, 10. bölüm; Mizabih ve Zibkih*

☞ *Bihar*, 16/299, 11. bölüm; *Fezaluhu ve Hesaisubu (s.a.a)*

☞ *Kenz'ul-Ummal*, 12/451, *el-Hesais*

bak.

☞ *el-Hulk*, 1102. bölüm; *es-Sünnet*, 1916. bölüm; *es-Silah*, 1852. bölüm; *el-Emsal*, 3600-3603

3827. Bölüm

Peygamberin (s.a.a) Hanedanı

19883. *İmam Ali (a.s)*, *Peygamberlerin sıfatı hakkında şöyle buyurmuştur*: “Allah, peygamberleri en üstün emanet yerlerine emanet etmiş, en hayırlı karar yerlerinde kararlaştırmıştır... Sonunda şanı yüce olan Allah’ın lütfü Muhammed’e (s.a.a) ulaştı. Onu en yüce kaynaktan, en değerli ekin topraklarından; enbiyasını açığa çıkardığı ve eminlerini seçtiği ağaçtan çıkarmıştır. Soyu soyların, ailesi ailelerin, şeceresi şecerecilerin en hayırlısıdır.

Haremde bitmiş, kerem ile yetişmiştir. O ağacın dalları yüksektir ve (kötülüklerle) meyvesine erişilmez.”^[190]

19884. *İmam Ali (a.s)* şöyle buyurmuştur: “Ailesi en hayırlı aile, soyu en iyi soydur. Dalları düzgündür, meyveleri kolay toplanır. Doğduğu yer Mekke, göçtüğü yer tertemiz Medine’dir. İsmi orada yücelip sesi orada duyulmuştur.”^[191]

19885. *Resulullah (s.a.a)* şöyle buyurmuştur: “Ben Muhammed b. Abdilllah b. Abdilmuttalib’im. Allah-u Teala yaratıkları yarattı, beni onların en iyilerinde (sırtlarında) karar kıldı. Daha sonra onları iki gruba ayırdı. Yine beni onların en iyi grubunda karar kıldı. Sonra onları kabile kabile kıldı. Beni de en iyi kabilelerde karar kıldı. Daha sonra onları, hanedanlara ayırdı. Beni de en iyi hanedanda karar kıldı. O halde ben hanedan açısından en hayırlınız ve nefis açısından en iyinizim.”^[192]

19886. *Resulullah (s.a.a)* şöyle buyurmuştur: “Şüphesiz Allah-u Teala yaratıklarını yarattı, onları iki gruba ayırdı. Beni en iyi grubta karar kıldı. Daha sonra onları kabile kabile kıldı. Beni kabilelerin en iyisinde karar kıldı. Daha sonra onları hanedanlara bölüştürdü. Beni de onların en iyi hanedanında karar kıldı. O halde ben en iyi kabileden ve en iyi hanedandanım.”^[193]

19887. *İmam Ali (a.s)* şöyle buyurmuştur: “Ve yine şahadet ederim ki Muhammed de O’nun kulu ve elçisi, kullarının efendisidir. Allah kullarını iki bölüğe ayırdığında, peygamberini o iki bölükten en iyisinde karar kılmıştır.”^[194]

bak. 3775. Bölüm

3828. Bölüm

Peygamber’in (s.a.a) Özellikleri

Yetim

Kur’an:

“Seni yetim bulup da barındırmadı mı?”^[195]

19888. *Mecme’ul-Beyan’da şöyle yeralmıştır*: “Allah Resulü (s.a.a) annesinin karnında iken babası vefat etti. Diğer bir görüşe göre ise doğumundan az bir müddet geçtikten sonra değerli babası vefat etti ve henüz iki yaşındayken annesi dünyadan göçtü. Sekiz yaşındayken de dedesini kaybetti.”^[196]

19889. *İbn-i Abbas Allah’ın, “Seni yetim bulup da barındırmadı mı?” ayeti hakkında sorulunca şöyle buyurmuştur*: “Gerçekte

o (peygamberi) bütün bir yeryüzünde ilklerden ve sonlardan hiçbir benzeri olmaması sebebiyle yetim olarak adlandırılmıştır. Bu yüzden de aziz ve celil olan Allah ona ihsan buyurduğu nimetlerini anarak şöyle buyurmuştur: **“Seni yetim bulup...”** Yani yegane ve eşsiz. **“Sonra seni barındırdı.”** Yani insanları sana doğru çekti, onlara senin üstünlük ve değerini tanıttı ve böylece onlar da seni tanıdılar.”^[197]

19890. *İmam Bakır veya İmam Sadık (a.s), Allah-u Teala’nın, “Seni yetim bulup da barındırmadı mı?” ayeti hakkında şöyle buyurmuştur:* “Yetim, eşi olmayan kimse anlamındadır. Bu yüzden de inci tanesine “yetime” denmektedir. Çünkü eşi yoktur.”^[198]

19891. *İmam Rıza (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Aziz ve celil olan Allah Peygamberi Muhammed’e (s.a.a) şöyle buyurmuştur: **“Seni yetim bulup da barındırmadı mı?”** Yani şöyle demektedir: “Seni yegane (inci tanesi gibi) bulup da insanları sana doğru çekti.”^[199]

19892. *İmam Bakır veya İmam Sadık (a.s), Allah-u Teala’nın, “Seni yetim bulup da barındırmadı mı?” ayeti hakkında şöyle buyurmuştur:* “Yani insanları sana doğru çekti.”^[200]

3829. Bölüm Fakir

Kur’an:

“Seni fakir bulup zenginleştirmede mi?”^[201]

19893. *İmam Ali (a.s), Peygamberlerin sıfatı hakkında şöyle buyurmuştur:* “Onlar, mustazaf bir topluluktur. Allah onları açlıkla denedi, meşakatlere, korkulara uğratarak imtihan etti... Fakat Allah, elçilerini iradelerinde güç sahibi kıldı, görenlere karşı hallerini zayıf gösterdi. Gözleri, gönülleri dolduran bir kanaat, kulaklara ve gözlere eza olan bir yokluk verdi.”^[202]

19894. *İbn-i Şebraşub’un el-Menakıb adlı kitabında şöyle yer almıştır:* “Peygamber zayıf ve fakirlerin özelliklerine sahip biriydi. Bu özelliklerinden bir bölümü dahi bir şahısta bulunacak olursa, işi perişan olurdu. Peygamber, yetim, fakir, zayıf, yalnız ve garip idi. Ne bir kalesi vardı, ne azameti, ne de şevketi. Ayrıca bir çok düşmanı vardı. Bütün bunlara rağmen, yüce bir makama erişti. Bu da onun nübuvvetinin nişanesi ve delili oldu. Kaba bedeviler onun yüce yüzünü gördüklerinde şöyle diyorlardı: “Allah’a yemin olsun ki bu yalancı bir kimsenin yüzü değildir.” Takip altında olduğu zamanların zorlukları karşısında direnmiyor, düşmanın savaş ve yağmalarına uğradığı zamanların zorlukları ve şiddeti karşısında da sabrediyordu. Dünyaya asla itina etmiyor, ahirete rağbet ve iştiaf duyuyordu. Böylece onun egemenliği sabit ve kalıcı oldu.”^[203]

19895. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “Fakirlik benim iftiharımdır.”^[204]

bak. 3830. Bölüm, 19896. hadis; el-Fakr, 3222. Bölüm; ed-Dunya, 1224. Bölüm

3830. Bölüm Ümmi

Kur’an:

“Sen daha önce bir Kitaptan okumuş ve elinle de onu yazmış değildin. Öyle olsaydı, batıl söze uyanlar şüpheyeye düşerlerdi.”^[205]

“İşte sana da buyruğumuzla Cebrail’i gönderdik; sen Kitab nedir, iman nedir önceleri bilmezdin, fakat biz onu, kullarımızdan dilediğimizi onunla doğru yola erdirdiğimiz bir nur kıldık.”^[206]

19896. *İmam Rıza (a.s), Hz. Muhammed’in (s.a.a) nübuvvetini ispat etmek makamında çeşitli din mensuplarıyla yaptığı tartışmalarında şöyle buyurmuştur:* “Nübuvvetinin nişanelerinden biri de Peygamber’in yetim, fakir, çoban ve işçi birisi olmasıdır. Peygamber ne bir kitap öğrenmiş, ne de bir öğretmenin huzuruna gidip gelmiştir. Daha sonra kelime kelime Peygamberlerin kıssalarını,

geçmişlerin ve kıyamete kadar gelecektekilerin haberlerini içinde bulunduran bir Kur'an getirmiştir.”^[207]

Bak. 3848. *bmölüm, el-Bihar, 16/132-135*

3831. Bölüm

Peygamber Yüce Ahlak Üzeredir

Kur'an:

“Şüphesiz sen yüce bir ahlak üzeresin.”^[208]

19897. *İbn-i Şebraşub'un Menakıb adlı kitabında şöyle yer almıştır:* “Peygamber (s.a.a) gönderilmeden önce Peygamberlerin sıfatlarından yirmi sıfata sahipti. Eğer onlardan biri dahi bir şahısta bulunsaydı, bu onun azametinin delili sayılırdı, nerede kaldı ki bütün bunlara sahip olsun! Peygamber, emin, doğru, mahir, asil, şerif, yüce makam sahibi, fasih, hayırsever, akıllı, faziletli, ibadet ehli, dünyaya itinasız, cömert, kahraman savaşçı, kanaatkar, mütevazi, halim, merhametli, gayretli, sabırlı ve güzel geçimli idi. Hiçbir müneccim, kahin ve gaypten haber veren kimselerle haşır neşir olmamıştır.”^[209]

19898. *Enes şöyle diyor:* “Resulullah (s.a.a) insanların en güzel huylusuydu.”^[210]

19899. *Aişe kendisine Peygamber'in (s.a.a) evdeki ahlakı sorulunca şöyle demiştir:* “O ahlak açısından insanların en güzeliydi, ne söver ne kötü bir laf ederdi. Çarşı pazarda kalabalık etmez, kötülüğe kötülükle karşılık vermezdi, aksine affeder ve (insanların hatalarını) görmezlikten gelirdi.”^[211]

19900. *Ka'b'ul-Ahbar, Peygamber'in (s.a.a) Tevrat'taki sıfatları hakkında sorulunca şöyle demiştir:* “Onu şöyle buluyoruz: “Muhammed b. Abdillah... ne kötü dillidir, ne de sokak ve pazarda gürültü koparır! Kötülüğe kötülükle karşılık vermez, aksine bağışlar ve affeder.”^[212]

19901. *Ka'b'ul-Ahbar hakeza şöyle diyor:* “Biz Tevrat'ta şöyle okumaktayız: “Muhammed seçkin bir Peygamberdir; kaba huylu değildir, sokak ve pazarda gürültü çıkarmaz, kötülüklere kötülükle karşılık vermez, aksine bağışlar ve affeder.”^[213]

19902. *Hasan şöyle diyor:* “Peygamberin (s.a.a) ashabından bir grup toplandılar ve şöyle dediler: “Birini müminlerin annelerinden birinin yanına göndermemiz ve kendimize örnek almak için Peygamberin (s.a.a) nerde nasıl davrandığını sormamız, ne de iyi olurdu.” Onlar birini birer birer onların yanına gönderdiler ve o gönderilen kimse, onların tümünden şu cevabı getirdi: “Sizler Peygamberinizin ahlakını soruyorsunuz. Onun ahlakı Kur'an'dır. Allah Resülü geceleri namaz kılıyor ve hem de uyuyor, (gündüzleri) oruç tutuyor ve hem de oruç tutmuyor ve ailesiyle yatıyordu.”^[214]

19903. *Ali'nin (a.s) çocuklarından biri olan İbrahim b. Muhammed şöyle diyor:* “Ali (a.s) Peygamber'in (s.a.a) sıfatını beyan ederken şöyle buyuruyordu: “O peygamberlerin sonuncusudur, insanların en çok bağışlayıcı, en kahramanı, en doğru sözlüsü ve sözüne en bağlısı idi. Herkesten daha yumuşak huylu ve daha yüce davranışlıydı. (Herkes önceden anlaşılmaksızın onu gördüğünde, heybeti herkesi sarıyor, onunla oturup kalkan ve onu tanıyan kimse seviyor ve onu nitelendirmek isteyen kimse şöyle diyordu: “Onun bir benzerini ne geçmişte ne de şimdi gördük.”^[215]

19904. *Ayşe şöyle diyor:* “Allah Resülü iki iş arasında kaldığında onun en kolay olanını seçiyordu ve bu da günahın olmadığı durumda geçerliydi, ama eğer günah olsaydı, bütün insanlardan daha çok ondan sakınırdı.”^[216]

19905. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Peygamber kendisi için iki iş ortaya çıktığında, mutlaka onun en zor olanını seçerdi.”^[217]

19906. *Muhammed b. Hanefiyye şöyle diyor:* “Allah Resülü (s.a.a) genelde hiçbir zaman bir şeye hayır demezdi, onu yapmak istediğinde, “evet” diye buyururdu. Eğer yapmak istemezse susardı ve neticede muhatabı Peygamberin o şeye meyletmediğini anlardı.”^[218]

19907. *Aişe (a.s) şöyle diyor:* “Allah Resülü (s.a.a) insanların en yumuşak huylusu ve en yüce olanıydı. O da sizin erkeklerinizden bir erkek gibiydi. Şu farkla ki o sürekli gülümser ve tebessüm ederdi.”^[219]

19908. *İbn-i Şehraşub'un Menakib adlı kitabında şöyle yer almıştır:* “Peygamber (s.a.a) Allah’ın zikriyle kalkıyor ve Allah’ın zikriyle oturuyordu.”^[220]

19909. *Abdullah b. Haris şöyle diyor:* “Ben Allah Resulü kadar dudaklarında tebessüm olan başka kimseyi görmedim.”^[221]

19910. *Said-i Mekburi şöyle diyor:* “Allah Resulü (s.a.a) bir iş yapmak istediğinde onu sürekli kılıyordu. Onu bir defa yapıp sonraki defalar yamamazlık etmezdi.”^[222]

19911. *Ata b. Yesar şöyle diyor:* “Cebrail Mekke şehrinin üst bölgesinde sırtını dayayıp yemek yediği bir halde Peygamber’in (s.a.a) yanına vardı ve şöyle dedi: “Ey Muhammed! Şahlar gibi yemek yiyorsun.” Daha sonra Allah Resulü doğru oturdu.”^[223]

19912. *İmam Sadık (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Aziz ve celil olan Allah Resulullah’ı gönderdiği zamandan beri sırtını dayayarak yemek yemedi ve sultanlar gibi olmayı sevmeyi ve biz de bu işi yapamayız.”^[224]

19913. *İmam Ali (a.s), Peygamber’in (s.a.a) niteliği hakkında şöyle buyurmuştur:* “O, el açısından insanların en cömerdi, yürek açısından insanların en kahramanı, dil açısından insanların en doğru söyleyeni, zimmet açısından insanların en vefalı, huy açısından insanların en yumuşağı, davranış açısından insanların en yücesi idi. Onu ilk defa gören kimse heybetine kapılır, onunla birlikte olan kimse, onu tanır ve severdi. Onun bir benzerini, ne önce ne de sonra gördüm.”^[225]

19914. *İmam Sadık (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Bir şahıs Allah Resulü’nün (s.a.a) yanına geldi. Peygamber’in elbisesinin eskiyip pörsüdüğünü görünce ona oniki dirhem takdim etti.” Peygamber şöyle buyurdu: “Ey Ali! Bu dirhemleri al, bu paralarla giymem için bana bir elbise al.” Ali (a.s) şöyle buyuruyor: “Ben pazara gittim ve kendisine on iki dirhemlik bir elbise alarak Peygamber’in (s.a.a) huzuruna getirdim. Peygamber ona baktı ve şöyle buyurdu: “Ey Ali! Eğer başka bir gömlek olsaydı, daha çok severdim. Sahibinin onu geri alacağını düşünüyor musun?” Ben, “bilemiyorum” diye arzettim. Peygamber şöyle buyurdu: “Git ve gör bakalım.” Ben de gömleği satan kimsenin yanına gittim ve şöyle dedim: “Allah Resulü (s.a.a) bundan hoşlanmadı ve başka bir gömlek istemektedir. O halde bunları bizden geri al.” Satıcı kimse dirhemleri bana geri verdi, ben de onları Allah Resulüne (s.a.a) geri getirdim. Peygamber Ali ile birlikte gömlek almak için pazara gitti. Yolda kenarda oturan ve ağlayan bir cariyeye gördü. Resulullah (s.a.a) ona şöyle buyurdu: “Sana ne oldu?” Cariye şöyle dedi: “Ey Allah Resulü! Ailem bana kendileri için bir şey almak üzere dört dirhem para verdi, ama bu dirhemleri kaybettim ve onların yanına geri dönmeye cesaret edemiyorum. Allah Resulü (s.a.a) ona dört dirhem verdi ve ona şöyle buyurdu: “Ailenin yanına geri dön.” Daha sonra Resulullah (s.a.a) pazara gitti ve kendine dört dirhemlik bir gömlek aldı, onu giydi, aziz ve celil olan Allah’a şükretti ve pazardan dışarı çıktı. Orada çıplak olan ve şöyle diyen birini gördü: “Herkim beni giydirirse, Allah da ona cennet elbiselerini giydirdi.” Resulullah (s.a.a) aldığı gömleği çıkardı ve o fakire giydirdi. Daha sonra pazara geri döndü ve geri kalan dört dirhemle başka bir gömlek aldı, onu giydi, Allah’a şükretti ve eve doğru geri döndü. Aniden o cariyenin yolda oturup ağladığını gördü. Resulullah (s.a.a) ona şöyle buyurdu: “Neden ailenin yanına geri dönmüyorsun?” O şöyle arzetti: “Ey Allah Resulü! Ben geciktim ve beni vurmalarından korkuyorum.” Resulullah (s.a.a) şöyle buyurdu: “Öne düş ve evinizin yolunu bana göster.” Allah Resulü gitti ve evin kapısına vardı. Durup şöyle buyurdu: “Ey ev halkı! Selam olsun size!” Ama bir cevap alamadı. Peygamber yeniden selam verdi yine cevap alamadı. Peygamber üçüncü defa selam verdi. Bu defa ev halkı şöyle cevap verdiler: “Allah’ın selam, rahmet ve bereketi sizin üzerinize olsun.” Peygamber onlara şöyle buyurdu: “Neden birinci ve ikinci defa selamıma cevap vermediniz?” Onlar şöyle arzettiler: “Ey Allah’ın Resulü! Selamınızı işittik, ama onu fazla demenizi istedik.” Allah Resulü (s.a.a) şöyle buyurdu: “Bu cariyeye eve gelmekte gecikmiştir, ona eziyet etmeyiniz.” Onlar şöyle arzettiler: “Ey Allah’ın Resulü! Onu sizin adımızın uğuruyla azad ettik.” Allah Resulü (s.a.a) şöyle buyurdu: “Allah’a hamd olsun. Ben bu on iki dirhemden daha bereketlisini görmedim. Allah onlarla iki çıplağı giydirdi ve bir insanı azad etti.”^[226]

bak. El-Hulk, 1102. Bölüm

Emin

Kur'an:

“Sözü dinlenen ve emindir.” [\[227\]](#)

19915. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “Bilin ki Allah’a yemin olsun ki ben gökte de eminim, yeryüzünde de eminim” [\[228\]](#)

19916. *Keşful-Gumme’de şöyle yer almıştır:* “Peygamber’in (s.a.a) adlarından biri de emanetdarlık ve sözünde durmaktan alınan Emin’dir. Peygamber gönderilmeden önce de Araplar onu Emin olarak adlandırıyordu. Çünkü onun emanete riayet ettiğini görmüşlerdi. Dolayısıyla herkimin sözünde durmama ve yalandan güvende olursan o şahıs emindir. Bu yüzden Allah Cebrail’i bu sıfatla zikretmiş ve şöyle buyurmuştur: **“Sözü dinlenen ve emidir.”** [\[229\]](#)

19917. *İbn-i İshak şöyle diyor:* “Allah Resulüne (s.a.a) vahiy nazil olmadan önce de Kureyş onu emin olarak adlandırmıştı.” [\[230\]](#)

19918. *İbn-i İshak bi’setten önce Kabe’nin bina edilişi konusundan bahsederken şöyle yazmaktadır:* “Kureyş kabileleri Ka’be’yi bina etmek için taş topladılar. Her kabile ayrı ayrı taş topluyordu. Onlar Kabe’nin temellerini yükselttiler ve Rük’n’e -yani Hacer’ul-Esved’e- ulaştılar. Bu esnada birbiriyle tartışmaya geçtiler. Her kabile Hacer’ul-Esved’i yerine başkası değil kendisi koymak istiyordu... Daha sonra onlar mescitte toplandılar, meşveret ettiler. Her biri diğerini insafa davet etti. Bazı raviler şöyle demişlerdir: “Ebu Ümeyye b. Muğire b. Abdillan b. Ömer b. Mehzum o yıllarda Kureyş’in en yaşlısı olduğu için şöyle dedi: “Ey Kureyş topluluğu! Geliniz ve bu mescidin kapısından ilk giren kimseyi kendi aranızda hakem kılınız.” Kureyş bunu kabul etti. Onların yanına gelen ilk kimse Allah Resulü (s.a.a) idi. Kureyş onu gördüğü zaman şöyle dediler: “Bu emin kimsedir, biz onu kabul ediyoruz, o Muhammed’dir.” Peygamber onlara ulaşınca konuyu kendisine iletiler. Peygamber şöyle buyurdu: “Bir bez getirin” Bezi getirdiler, Peygamber Hacer’ul-Esved’i kaldırdı, kendi eliyle bezin üzerine koydu sonra şöyle buyurdu: “Her kabile bu bezin bir köşesinden tutsun ve hepiniz onu kaldırsınız. Kureyş bu işi yaptı ve Hacer’ul-Esved koyulacağı yere geldiğinde de Peygamber onu kendi eliyle kaldırdı ve kendi yerine koydu. Daha sonra üzerine bina etti.” [\[231\]](#)

19919. *İbn-i Abbas veya Muhammed b. Cübeyr b. Mut’im, Ka’benin bina edilişi hakkında şöyle demiştir:* “Ka’be’de Rük’n’e Hacer’ul-Esved’in koyulduğu yere ulaşıldığında her kabile şöyle dedi: “Biz onu yerine koymaya daha layığız.” Sonunda ihtilaf çıktı, neredeyse birbirini öldürmelerinden korkuldu. Ama sonunda Ben-i Şeybe kapısından giren ilk kimsenin Hacer’ul-Esved’i yerine koyması kararlaştırıldı. Herkes şöyle dedi: “Biz buna razıyız ve kabul ediyoruz.” Allah Resulü (s.a.a) Ben-i Şeybe kapısından giren ilk kimseydi. Onu gördükleri zaman şöyle dediler: “Bu şahıs emindir, hangi hükmü verirse biz ona razıyız.” [\[232\]](#)

19920. *Davud b. Husayn, Peygamber’in (s.a.a) sıfatı hakkında şöyle demiştir:* “O bütün kavminden mürüvvat açısından en üstün, en güzel ahlaklı, güzel davranışlı, en iyi komşu, en çok hilim sahibi, daha çok emanete vefalı, en doğru sözlü idi. Kötü dilli olmaktan ve başkalarına eziyet etmekten, herkesten daha uzak idi. Asla biriyle tartıştığı veya cedelleştiği görülmemiştir. Allah beğenilmiş ahlak ve hasletleri onun vücudunda bir araya toplamıştır. Öyle ki Kureyş onu emin olarak adlandırmıştır ve Mekke’de genellikle emin lakabıyla anılıyordu.” [\[233\]](#)

19921. *İbn-i İshak şöyle diyor:* “Hatice binti Huveylid, tacir, şerafet sahibi ve varlıklı biriydi. İnsanları ticaret için malıyla istihdam ediyor ve işleri karşısında ticaretten elde ettiği kazançtan belli bir miktarını onlara veriyordu. Kureyş tacir bir topluluktu. Peygamber’in doğru söylediğini, emanete riayet ettiğini ve beğenilmiş ahlakını duyduğunda ona birini gönderdi ve kendisinden bir malla ticaret için Şam’a gitmesini teklif etti.” [\[234\]](#)

3833. Bölüm Sadık (Doğru Sözlü)

19922. *İbn-i Abbas şöyle diyor:* “**“Yakın akrabalarını uyar!”** ayeti nazil olduğunda, Allah Resulü Sefa dağının üzerine çıktı ve şöyle seslendi: “Ey Kureyş topluluğu!” Kureyş şöyle dediler: “Bu Sefa’nın tepesinden feryat eden Muhammed’dir.” Bunun

üzerine hepsi toplanıp, oraya gittiler ve şöyle dediler: “Ne oldu ey Muhammed?” Peygamber şöyle buyurdu: “Eğer ben size bu dağın arkasında bir süvari birliğinin olduğunu söylersem sözüme inanır mısınız?” Onlar şöyle dediler: “Evet sen bizim aramızda itham edilen ve adı kötü olan biri değilsin. Asla senden bir yalan işitmedik.” Peygamber şöyle buyurdu: “O halde ben sizleri korkunç bir azapla uyarıyorum. Ey Abdumuttalib oğulları! Ey Abd-u Menaf oğulları! Ey Zühre oğulları! – böylece Kureyş’in bütün boylarının ve hanedanlarının adını andı- Allah bana yakın akrabalarımı uyarmamı emretmiştir. Ben sizlere “Allah’tan başka ilah yoktur” demedikçe, dünyada hiçbir faydaya ve ahirette de hiçbir paya sahip değilim.” Bu ensada Ebu Leheb şöyle dedi: “Helaket olsun sana! Bizleri bunun için mi topladın?”

Bundan dolayı Allah Tebareke ve Teala **“Ebu Leheb’in iki eli kurusun (helak olsun) ve kurudu da.”** suresini nazil buyurdu.”^[235]

19923. *İbn-i Şebrasub’un Menakıb’ında şöyle yer almıştır:* “Rivayet edildiği üzere, **“Yakın akrabalarını uyar”** ayeti nazil olduğunda, Allah Resulü (s.a.a) Sefa dağının üzerine çıktı ve şöyle feryat etti: “Dikkat! Dikkat!” Kureyş toplandı ve şöyle dediler: “Ne olmuş?” Peygamber şöyle buyurdu: “Eğer size düşmanın sabah veya akşam aniden size saldıracağını söylersem sözüme inanırmısınız? Onlar, “evet” dediler. Peygamber şöyle buyurdu: “O halde ben sizleri şiddetli bir azaptan sakındırıyorum.” Ebu Leheb şöyle dedi: “Yazıklar olsun sana! Böyle bir şey için mi bize seslendin?” Bu olaydan dolayı tebbet suresi nazil oldu.”^[236]

19924. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “Ey insanlar! Yolu bilen kimse ehline yalan söylemez ve ben yalancı bir kimse olsaydım, en azından size yalan söylemezdim. Kendisinden başka ilah olmayan Allah’a yemin olsun ki ben Allah’ın özellikle sizlere ve genel olarak da bütün insanlara gönderilmiş hak elçisiyim. Allah’a yemin olsun ki, uyuduğunuz gibi ölecek ve uyandığınız gibi de dirileceksiniz. Amelleriniz esasınca hesaba çekileceksiniz, iyiliğiniz karşısında mükafat göreceksiniz ve kötülükleriniz karşısında da cezayı tadacaksınız. Ebedi cennet ve ebedi cehennem amele bağlıdır.”^[237]

19925. *İbn-i Cerir şöyle diyor:* “Allah Resulü (s.a.a) davetini kabilelere ulaştırınca, Ben-i Kılâb’ın yanına geldi, onlar şöyle dediler: “Senden sonra hilafet işinin bizlere intikal etmesi şartıyla sana biat edeceğiz.” Peygamber şöyle dedi: “Hilafet Allah’ın elindedir, eğer o dilerse sizlere ulaşır, eğer dilemezse başkasına bırakılır.” Beni Kılâb gittiler ve biat etmeyip şöyle dediler: “Biz sonradan başkalarının bizlere hükümet etmesi için senin yolunda kılıçla savaşacak değiliz.”^[238]

19926. *Peygamberi habersizce öldürmek isteyen Amir b. Tufeyl Peygambere şöyle dedi:* “Ey Muhammed! Eğer müslüman olursam, bana ne ulaşır?” Peygamber şöyle buyurdu: “İslam’ın zarar ve faydasına ortak olursun.” O şöyle dedi: “Beni kendinden sonra vali kılar mısın?” Peygamber şöyle buyurdu: “Bu makam ne sana ait olacaktır, ne de kabilene! Ama atların yularını Allah yolunda savaşman için sana bırakacağım.”^[239]

19927. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “Şüphesiz sözlerin en güzeli en doğru olanıdır.”^[240]
bak. Eş-Şirk, 1990. Bölüm

3834. Bölüm

O’nun En Çok Nefret Ettiği Ahlak Yalandı

19928. *Ayşe şöyle diyor:* “Peygamber (s.a.a) nezdinde en çirkin ahlak, yalan söylemektir.”^[241]

19929. *Ayşe şöyle diyor:* “Peygamber aile bireylerinden birinin yalan söylediğini anlayınca, tövbe edinceye kadar ondan yüz çevirirdi.”^[242]

19930. *Ayşe şöyle diyor:* “Allah Resulü nezdinde en çok nefret edilen huy yalancılıktı. Peygamber birinin yalan söylediğini anlayınca tövbe edinceye kadar onun sevgisi kalbinden çıkıyordu.” Bu konuyu Ahmet ve Bezzar kendi tabirleriyle ve İbn-i Habban da, keni sahihinde nakletmişlerdir. Onun ifadesi şöyledir: “Ayşe şöyle demiştir: “Allah Resulü (s.a.a) nezdinde yalancılıktan daha kötü bir huy yoktu. Bazen biri Peygamber’e yalan söylediğinde o yalandan tövbe ettiğini anlayınca kadar kendisine darılırdı.” Hakim de bu konuyu rivayet etmiş ve şöyle demiştir: “Hadisin senedi doğrudur.” Hakim’in ifadesi ise

şöyledir: “Ayşe şöyle diyor: “Allah Resulü (s.a.a) nezdinde yalandan daha nefret edilen bir şey yoktu, birinden küçük bir yalan dahi işittiği zaman, o yalandan tövbe edinceye kadar sevgisini kalbinden uzak tutardı.”^[243]

19931. *Ayşe şöyle diyor:* “Allah Resulü (s.a.a) nezdinde, yalandan daha nefret edilir bir ahlak yoktur. Ashabından birinin yalan söylediğini anlayınca, onun tövbe ettiğini anlayana kadar asla kendisine itina göstermezdi.”^[244]

19932. *Abdullah b. Selam şöyle diyor:* “Allah Resulü (s.a.a) Medine’ye gelince, insanlar onu görmek için koştular. Birisi, “Allah Resulü (s.a.a) geldi” dedi. Ben de insanlar ile birlikte onu görmeye gittim. Allah Resulü’nün yüzünü gördüğümde onun yüzünün yalancı bir ferdin yüzünün olmadığını anladım.” Abdullah b. Selam şöyle diyor: “Peygamberden işittiğim ilk söz suydur: “Ey insanlar! Birbirinize selam veriniz, insanlara ihsanda bulununuz, sıla-i rahim yapınız, gece insanlar uyuduğu zaman namaz kılınız ve esenlik içinde cennete giriniz.”^[245]

bak. El-Kızh, 3461, 3467. Bölümler

3835. Bölüm

Adil

Kur’an:

“Bundan ötürü sen birliğe çağır ve emrolunduğun gibi doğru ol; onların heveslerine uyma ve şöyle söyle: “Allah’ın indirdiği Kitab’a inandım; aranızda adaletle hükmetmek ile emrolundum; Allah bizim de Rabbimiz, sizin de Rabbinizdir; bizim işlediklerimiz bize, sizin işledikleriniz kendinizdir. Bizimle sizin aranızda tartışılacak bir şey yoktur. Allah hepimizi bir araya toplar; dönüş O’nadır.”^[246]

19933. *İmam Sadık (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Allah Resulü (s.a.a) bakışlarını ashabı arasında bölüştürüyor ve herkese eşit bir şekilde bakıyordu.”^[247]

bak. El-Hevaric, 1008. Bölüm, 4647, 4648. Hadisler

19934. *İmam Ali (a.s), valilerinden birine yazdığı bir mektupta şöyle buyurmuştur:* “Bakışında, görüşünde, işaretinde, selamında onlar arasında eşit davran ki güçlüler sana zayıflara zulmetmeye tahrik hususunda tamahlanmasın, zayıflar da adaletinden ümit kesmesinler. ve’s-Selam.”^[248]

19935. *İmam Ali (a.s), Muhammed b. Ebi Bekir’e yazdığı mektubunda şöyle buyurmuştur:* “Bakışta da, görüşte de bir tut onları. Böylece büyükler kendilerine meylettğini düşünüp onlar lehine zulmetmeni istemesinler, zayıflar da adaletinden ümitsizliğe düşmesinler.”^[249]

19936. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Bir yahudinin Allah Resulünden birkaç dinar alacağı vardı ve onları istedi. Peygamber şöyle buyurdu: “Ey Yahudi! Şu anda sana verecek bir şeyim yok.” O şöyle dedi: “Ey Muhammed! Senden alacağımı almadan seni bırakmam.” Allah Resulü şöyle buyurdu: “O halde ben de seninle otururum.” Peygamber onun yanına oturdu ve öğle, ikindi, akşam, yatsı ve sabah namazını orada kıldı. Resulullah’ın (s.a.a) ashabı o adamı tehdit ediyorlardı. Peygamber onlara baktı ve şöyle buyurdu: “Ona ne yapacaksınız?” Onlar şöyle arzetteler: “Ey Allah’ın Resulü! Yahudi bir kişi seni alı mı koysun.” Peygamber şöyle buyurdu: “Aziz ve celil olan Rabbim beni sözleştiğim ve sözleşmediğim kimselere zulüm etmek üzere göndermemiştir.” O gün, saatler ilerlediğinde o Yahudi şöyle dedi: “Şehadet ederim ki Allah’tan başka ilah yoktur ve şehadet ederim ki Muhammed Allah’ın kulu ve elçisidir. Malımın yarısını Allah yolunda veriyorum. Allah’a yemin olsun ki ben bu işi sadece senin Tevrat’ta yer alan vasıflarını denemek için yaptım. Ben Tevrat’ta senin vasıflarını şöyle okudum: “Muhammed b. Abdullah’ın doğum yeri Mekke’dir, hicret edeceği yer Medine-i Tayyibe’dir, ne sert huyludur, ne kabadır, ne ortalığı velveleye verir, ne dili söver ve ne de kötü söz söyler.” Ben şimdi Allah’tan başka ilah olmadığına ve senin Allah’ın Resulü olduğuna şehadet ediyorum. Malım senin elindedir, onlar hakkında Allah’ın indirdiği şekilde hükmet.” O Yahudi şahsın büyük bir mal ve serveti vardı.” İmam Ali (a.s) daha sonra şöyle buyurdu: “Allah Resulü’nün (s.a.a) yatağı bir aba, yastığı ise hurma lifinden doldurulmuş bir deriydi. Bir gece onu Peygamber için ikiye katladım. Sabah olduğunda Peygamber şöyle buyurdu: “Bu yatak beni bu gece namazdan alı koydu.”

İmam Ali (a.s) onun yine bir kat edilmesini emretti.”^[250]

3836. Bölüm

Cesur

19937. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Bedir savaşında biz Allah Resulü’ne (s.a.a) sığınuyorduk ve Peygamber hepimizden daha çok düşmana yakın idi. O gün bizim hepimizden daha şiddetli savaşıyordu.”^[251]

19938. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Savaş şiddetlenip iki ordu karşı karşıya gelince biz, Allah Resulü’ne (s.a.a) sığınuyorduk. Hiç kimse düşmana Peygamber’den daha yakın değildi.”^[252]

19939. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Savaş ateşi alevlendiğinde ve iki ordu savaştığında biz Allah Resulü’ne sığınuyorduk. Zira bizden hiç kimse düşmana Peygamber’den daha yakın değildi.”^[253]

19940. “*Bera bin Azib şöyle diyor:* “Biz savaş kızıştığında Allah Resulüne (s.a.a) sığınuyorduk. Şüphesiz cesur, onun karşısına çıkabilen kimseydi.”^[254]

19941. *İmam Sadık (a.s) şöyle buyurmuştur:* “**Sen ancak kendinden sorumlusun**” ayeti nazil olduğunda en cesur kimse Allah Resulü’ne (s.a.a) sığınan kimseydi.”^[255]

19942. *Enes şöyle diyor:* “Allah Resulü (s.a.a), insanların en cömerti ve en cesur olanıydı. Bir gece Medine halkı bir ses işitti ve dehşete kapıldı. Halktan bir grubu sesin geldiği yöne doğru harekete geçtiler. Peygamber de onlardan daha önce sesin geldiği yöne doğru harekete geçmiş ve Ebu Talha’nın çıplak atına binip elinde kılıç olduğu bir halde geri dönerken onlarla karşılaşmıştı ve onlara şöyle buyuruyordu: “Korkmayın! Korkmayın!”^[256]

3837. Bölüm

Merhamet Sahibi

Kur’anı:

“Ey iman edenler! And olsun ki, içinizden size, sıkıntıya uğramanız kendisine ağır gelen, size düşkün, iman edenlere şefkatli ve merhametli bir Peygamber gelmiştir.”^[257]

“Allah’ın rahmetinden dolayı, sen onlara karşı yumuşak davrandın. Eğer kaba ve katı kalpli olsaydın, şüphesiz etrafından dağılır giderlerdi. Onları affet, onlara mağfiret dile, iş hakkında onlara danış, fakat karar verdin mi Allah’a güven, doğrusu Allah tevekkül edenleri sever.”^[258]

19943. *Enes şöyle diyor:* “Allah Resulü’nün ahlakı olduğu üzere (din) kardeşlerinden birini üç gün görmediği taktirde halini soruşturuyor, eğer yolculuğa gitmişse onun için dua ediyor, eğer şehirdeyse onu görmeye gidiyor ve eğer hastaysa onu ziyaret ediyordu.”^[259]

bak. 180. Konu, er-Rahim; er-181. Konu, Rahmet; el-Valid ve’l Veled, 4196. Bölüm

3838. Bölüm

Hilim Sahibi

19944. *Enes şöyle diyor:* “Ben Allah Resulü (s.a.a) ile birlikte yürüyordum. Peygamber Necran kumaşından dikilmiş kenarları kaba bir elbise giyinmişti. Bir bedevi yoldan gelip sert bir şekilde onun elbisesinden çekti. Ben Allah Resulü’nün (s.a.a) boynuna baktım. Elbisenin, kaba kenarından dolayı hızla çekildiği için Peygamber’in boynunu çizdiğini gördüm. O bedevi daha sonra şöyle dedi: “Ey Muhammed! Emret de senin yanında olan Allah’ın malından bir miktarını bana versinler.” Peygamber (s.a.a) ona doğru döndü, güldü, daha sonra ona bir şey vermelerini emretti.”^[260]

3839. Bölüm

Haya Sahibi

19945. *Ebu Said Hudri şöyle diyor:* “Allah Resulü (s.a.a) perde arkasındaki bakire kızlardan daha hayalıydı.”^[261]

19946. *Hakeza Ebu Said-i Hudri şöyle diyor:* “Allah Resulü perde gerisindeki bir kızdan daha hayalıydı. Bir şeyden hoşlanmadığı zaman onu yüzünden anlıyorduk.”^[262]

19947. *“Hakeza Ebu Said Hudri şöyle diyor:* “Peygamber o kadar hayalıydı ki kendisinden istenen herşeyi mutlaka bağışta bulunurdu.”^[263]
bak. Sahih-i Müslim, 4/1809, 16. Bölüm

3840. Bölüm

Tevazu Sahibi

19948. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “Allah-u Teala bana mütevazi olmamı vahyetti ki kimse kimseye karşı övünmesin ve kimse kimseye tecavüzde bulunmasın.”^[264]

19949. *İmam Sadık (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Cebrail (a.s) Allah Resulü’nün (s.a.a) yanına geldi ve onu (hükümdarlığı ve dünya hazinelerini kabul etmek ile onu terk etmek arasında) özgür bıraktı ve hayrını dileyerek ona Allah-u Teala için mütevazi olmasını (ve dünyayı reddetmesini) işaret etti. Allah Resulü de Allah Tebareke ve Teala karşısında tevazu göstermek için köleler gibi yemek yiyor ve köleler gibi (yerin üzerinde) oturuyordu.”^[265]

19950. *İmam Bakır (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Cebrail yeryüzü hazinelerinin anahtarlarını üç defa Peygamber’e getirdi ve onu kıyamet günü kendisi için Allah Tebarek ve Teala’nın hazırladığı şeylerden hiçbir eksilme olmaksızın onu tercih etme hususunda serbest bıraktı. Ama her defasında da Peygamber, aziz ve celil olan Allah karşısında mütevazi olmayı tercih etti.”^[266]

19951. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “Cebrail benim yanımdayken gökten bana bir melek indi. Bu melek benden önce hiçbir Peygamber’e inmemişti ve benden sonra da hiçbir Peygambere inmeyecektir. O İsrail idi. İsrail şöyle dedi: “Selam olsun sana ey Muhammed!” İsrail daha sonra şöyle dedi: “Ben rabbinin sana gönderdiği bir elçiyim. Bana seni kul olan peygamber olmayı seçmek ile padişah olan peygamber olmayı seçmek hususunda özgür bırakmamı emretti.” Ben Cebrail’e baktım, o bana mütevazi olmamı işaret etti. Ben de şöyle dedim: “Kul olan peygamberliği seçiyorum.”^[267]

19952. *Enes b. Malik şöyle diyor:* “Resulullah (s.a.a) yere oturuyor, yerin üzerinde yemek yiyor, kölenin davetini kabul ediyor ve şöyle buyuruyordu: “Eğer bir hayvan ayağı yemeğe bile davet edilsem, onu kabul ederim. Eğer bana bir paça bile hediye edilse onu kabul ederim.” Peygamber koyunun ayaklarını kendisi bağlıyordu.”^[268]

19953. *“Hamza bin Abdullah bin Utbe şöyle diyor:* “Peygamber’de (s.a.a) zorblarda olmayan bir takım hasletler vardı: Kızıl veya beyaz insanlardan kimi çağırır ona icabet ederdi. Bazen yerde bir hurma gördüğünde onu alır ağzına koyar, sadece sadaka olmasından korkardı. Merkebe üzerinde bir şey olmaksızın çıplak olarak binerdi.”^[269]

19954. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “Ben kölenin yediği gibi yemek yer ve kölenin oturduğu gibi otururum. Zira ben hakikatte köleyim.” Peygamber (s.a.a) iki dizi üzerine otururdu.”^[270]

19955. *İmam Bakır (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Allah Resulü (s.a.a) bir köle gibi yemek yiyor, köle gibi oturuyor, yerde yemek yiyor ve yerde yatıyordu.”^[271]

19956. *İmam Sadık (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Allah Resulü (s.a.a) yere oturmuş yemek yiyordu. Kötü dilli bir kadın yanından geçti ve şöyle dedi: “Ey Muhammed! Allah’a yemin olsun ki sen de köleler gibi yiyor, köleler gibi oturuyorsun.” Allah Resulü (s.a.a) ona şöyle buyurdu. “Eyvahlar olsun sana! Hangi köle benden daha köledir.” Kadın şöyle dedi: “Yemeğinden bana bir lokma ver.” Peygamber (s.a.a) ona bir lokma verdi. Kadın ona şöyle dedi: “Hayır, Allah’a yemin olsun ki ağzındaki

bir lokmayı bana vermelisin.” Peygamber ağzındaki lokmayı çıkardı. O kadına verdi ve o kadın onu yedi.”^[272]

19957. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “Şu beş şeyi hayatta olduğum müddetçe terk etmeyeceğim: Yerde kölelerle birlikte yemek yemeyi, çıplak merkebe binmeyi, kendi ellerimle süt sağlamayı, yün elbise giymeyi ve çocuklara selam vermeyi... Ta ki bu işler benden sonra bir sünnet haline gelsin.”^[273]

19958. *İbn-i Şebrasub’un Menakıb adlı kitabında şöyle yer almıştır:* “Allah Resulü (s.a.a) fakirlerle oturuyor ve fakirlerle yemek yiyordu.”^{[274][275]}

19959. *İmam Bakır (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Allah Resulü (s.a.a) zamanında fakirler geceleri mescitte yatıyorlardı. Bir gece Peygamber mescitte olan fakirlerle minberin yanında bir tencerede iftarını açtı. Otuz kişi o tenceredeki yemekten yediler. Sonra o tencereyi Allah Resulü’nün eşlerine götürdüler. Onlar da ondan doydular.”^[276]

19960. *Yezid b. Abdullah b. Kasit şöyle diyor:* “Suffe ashabı; evi olmayan ve Peygamber (s.a.a) zamanında mescitte uyuyan, gündüzleri mescidin gölgesine sığınan ve mescitten başka hiçbir yeri olmayan Allah Resulü’nün bir grup ashabıydı. Peygamber geceleri yemek yerken onları çağırıyordu. Bir grubu onlarla yemesi için ashabı arasında bölüştürüyor, diğer bir grubu da bizzat Peygamber ile yemek yiyordu, ta ki sonunda Allah-u Teala onlara servet inayet buyurdu.”^[277]

19961. *Ebuzer şöyle diyor:* “Resulullah (s.a.a) ashabı arasında oturuyordu. Öyle ki bir yabancı içeri girdiği zaman, sormadıkça hangisinin Allah Resulü (s.a.a) olduğunu bilemiyordu. Bu yüzden biz de Peygamber’den yabancı bir kimse geldiğinde kendisini tanıması için bir yere oturmasını istedik. Bu vesileyle topraktan yüksek bir yer yaptık. Resulullah onun üzerine oturuyordu. Biz de onun iki tarafına oturuyorduk.”^[278]

19962. *İbn-i Mes’ud şöyle diyor:* “Bir şahıs, Allah Resulü’nün yanına geldi. Korku ve titrer bir halde onunla konuşmaya başladı. Peygamber (s.a.a) şöyle buyurdu: “Sakin ol, ben padişah değilim.”^[279]

19963. *Ebu Mes’ud şöyle diyor:* “Bir şahıs bedeni titrer bir halde Allah Resulü’nün (s.a.a) huzuruna vardı. Peygamber onunla konuştu ve şöyle buyurdu: “Sakin ol ben hükümdar değilim, ben tuzla kurutulmuş et yiyen kadının çocuğuyum.”^[280]

19964. *Enes b. Malik şöyle diyor:* “Allah Resulü (s.a.a) içecek bir şeyle iftarını açıyor, içecek bir şeyle sahurunu yiyordu. Bazen de sadece bir şerbet içiyordu...Bir gece Peygamber için içecek bir şey temin ettim, ama Peygamber (s.a.a) gelmedi. Ben ashaptan birinin onu davet ettiğini zannederek o içeceği içtim. Yatsı namazından bir müddet sonra Peygamber geldi. Ben Peygamber ile birlikte olan şahsa, “Peygamber (s.a.a) bir yerde iftarını açtı mı veya birisi onu davet etti mi?” diye sordum. O, “hayır” dedi. Ben o gece Peygamber’in (s.a.a) içeceği benden isteyeceğini ve içecek olmadığı için de aç yatacağını düşündüm. Ben sadece Allah’ın bildiği bu hüznün ve gam üzere kaldım. Sabah olunca Peygamber oruç olduğu halde uyandı ve bana o içeceği sormadı. Şu ana kadar da onun hakkında bir şey dememiştir.”^[281]

19965. *Hakeza Enes b. Malik şöyle diyor:* “Ben on yıl Allah Resulü’ne (s.a.a) hizmet ettim. Allah’a yemin olsun ki o asla bana “üff” bile demedi. Bir şey hakkında asla bana, “neden böyle yaptın?” veya “neden böyle yapmadın?” diye sormadı.”^[282]

19966. *Hakeza Enes b. Malik şöyle diyor:* “Allah Resulü (s.a.a) Medine’ye gelince, Ebu Talha elimi tuttu, beni Allah Resulü’nün (s.a.a) yanına götürdü ve şöyle arzetti: “Ey Allah Resulü! Enes zeki bir kimsedir. İzin verirseniz size hizmet etsin.” Enes şöyle diyor: “Ben vatanda ve yolculuk halinde Allah Resulü’ne (s.a.a) hizmet ettim. Allah’a yemin olsun ki hiçbir zaman yaptığım bir iş hakkında, “neden bu işi böyle yaptın?” diye söylemedi. Eğer bir şeyi yapmasaydım o zaman da asla, “neden bu işi böyle yapmadın?” diye söylemezdi.”^[283]

3841. Bölüm

Tevekkül Sahibi

19967. *Cabir b. Abdullah şöyle diyor:* “Allah Resulü (s.a.a) ile bir savaşa katılmak için Necd tarafına hareket ettik. Peygamber

dikenli ağaçlarla dolu bir vadiye bize ulaştı. Allah Resulü (s.a.a) Bir ağacın altına indi. Kılıcını onun dallarından birine astı. Müslümanlar ağaçların gölgesine sığınmak için vadiye dağıldılar.” Cabir şöyle diyor: “Allah Resulü (s.a.a) şöyle buyurdu: “Ben uyurken, birisi geldi, kılıcımı aldı. Uyandığımda onun başımda durduğunu gördüm. Sadece elinde parlayan kılıcı fark ettim. O şahıs bana şöyle dedi: “Seni elimden kurtaracak olan kimdir?” Ben, “Allah” dedim. O yeniden, “Seni benim elimden kurtaracak olan kimdir?” dedi. Ben yine, “Allah” dedim. O şahıs kılıcını kınına koydu ve oturdu. Allah Resulü (s.a.a) de ona karışmadı.”^[284]

19968. *İmam Sadık (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Zat’ur-Rika savaşında Resulullah bir vadinin kenarında ağaçlardan birinin altına konakladı bu esnada sel geldi ve Peygamber ile vadinin öbür tarafında selin kesilmesini bekleyen ashâbı arasını ayırdı. Müşriklerden biri Peygamberi fark edince kendi arkadaşlarına şöyle dedi: “Ben Muhammed’i öldürecek” Daha sonra Peygambere kılıç çekerek şöyle dedi: “Ey Muhammed! Seni benim elimden kurtaracak olan kimdir?” Peygamber şöyle buyurdu: “Benim ve senin rabbin kurtaracak.” Bu esnada Cebrail o şahsı atından yere savurdu ve o sırt üstü yere düştü. Allah Resulü (s.a.a) ayağa kalktı, kılıcını aldı ve göğsüne oturarak şöyle buyurdu: “Ey Gures! Seni kurtaracak olan kimdir?” O şöyle arzetti: Cömertliği ve yüceliğın ey Muhammed!” Böylece Peygamber onu bıraktı, o şahıs ayağa kalktı ve şöyle söylendi: “Allah’a yemin olsun ki sen benden daha iyi ve yücesin.”^[285]

3842. Bölüm

Sabırlı

19969. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “Hiç kimse benim kadar Allah yolunda eziyet görmemiştir.”^[286]

19970. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “Hiç kimse benim kadar eziyet görmemiştir.”^[287]

19971. “*Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “Hiç kimse benim kadar Allah yolunda eziyet görmemiştir ve hiç kimse benim kadar Allah yolunda korkutulmamış ve tehdit edilmemiştir. Otuz gece ve gündüz geçtiği halde ben ve Bilal her canlının yediği bir yiyeceğe dahi sahip değildik. Yediğimiz şey Bilal’in koltuğunun altına koyduğu taktirde gözükmeyecek kadar az bir miktardı.”^[288]

19972. *İsmail b. Ayyaş şöyle diyor:* “Allah Resulü (s.a.a) insanların günahları (hataları) karşısında daha sabırlıydı.”^[289]

19973. *Tarık Muharibi şöyle diyor:* “Resulullah’ı (s.a.a) Zu’l-Mecaz pazarında gördüm. Kırmızı bir cübbe giymiş, yürüyor ve yüksek bir sesle şöyle diyordu: “Ey insanlar! Allah’tan başka ilah olmadığını söyleyin ki kurtuluşa ereniz.” Bir şahıs ise ardından taş atıyordu. Peygamber’in sırtını ve topuklarını kan içinde bırakmış ve şöyle diyordu: “Ey insanlar! Onun sözüne kulak asmayın, o yalancıdır.” Ben, “Bu kimdir?” diye sordum. Şöyle dediler: “Abdullah’ın çocuklarından bir gençtir.” Ben şöyle sordum: “Ardından giden ve onu taşıyan kimse kimdir?” diye sorunca da şöyle dediler: “O da amcası, Abduluzza’dır (yani Ebu Leheb’dir.)”^[290]

19974. *Munib şöyle diyor:* “Cahiliye döneminde Allah Resulü’nü (s.a.a) şöyle buyururken gördüm: “Ey insanlar! Allah’tan başka ilah olmadığını söyleyin ki kurtuluşa eresiniz.” Ama bazıları ona tükürüyor, diğer bazı yüzüne toprak saçıyor, diğer bazıları ise ona sövüyordu. Bu esnada bir kız çocuğu mavi bir bardak getirdi. Peygamber onunla yüzünü ve ellerini yıkadı ve şöyle buyurdu: “Kız çağızım! Sabırlı ol, babanın mağlubiyeti ve horluğu için üzülme.” Ben şöyle sordum: “Bu kız çağızın kimdir?” Şöyle dediler: “Allah Resulü’nün (s.a.a) kızı Zeyneb’tir ve o hizmet eden bir kızıdır.”^[291]

19975. *İbn-i Mes’ud şöyle diyor:* “Adeta Allah Resulü’nün (s.a.a) kavminin dövdüğü, kanlar içinde bıraktığı ve onun da yüzündeki kanları sildiği halde “Allah’ım! Kavmimi bağışla! Zira onlar cahildir” diyen Peygamberlerden bir Peygamberi anımsattığını görür gibiyim.”^[292]

3843. Bölüm

Zühd Sahibi

19976. *Resulullah (s.a.a), iki tarafına iz bırakan hasır üzerinde yatıpta kendisine, “Bir yatak edinseydin daha iyi olurdu” diye arzedilince şöyle*

buyurmuştur: “Benim dünyayla işim ne! Ben ve dünyanın hikayesi sıcak bir yaz günü yol yürüyen, vaktinin bir bölümünü ise ağacın gölgesinde istirahatla geçiren, sonra hareket edip giden bir yolcunun hikayesidir.”^[293]

19977. *Diğer bir rivayette şöyle yer almıştır:* “Peygamber (s.a.a) oturunca, hasır Peygamberin yanlarında iz yapmıştı.” Ömer şöyle dedi: “Elbette şahadet ederim ki sen Allah’ın Resulüsün ve Allah nezdinde Kayser ve Kisra’dan daha üstünsün. Ama o ikisi dünyaya sahiptirler, oysa sen hasırın üzerinde yatıyorsun ve hasır yanına iz yapmıştır.” Peygamber (s.a.a) şöyle buyurdu: “Dünyanın onlara ahiretin ise bize olmasından razı değil misin?”^[294]

19978. *Ömer şöyle diyor:* “Ben Allah Resulü’nün (s.a.a) huzuruna vardım. Peygamber hasırın üzerine oturmuştu, ben de oturdum. Peygamber üzerine sadece bir gömlek giyinmişti ve hasır bedeninde iz bırakmıştı. Odanın bir köşesinde bir sa’ miktarınca arpa ve bir miktar da (deriyi tabaklamak için) tere yaprağı göze çarpyordu. Tabaklanmamış bir deri de odada asılmış bulunuyordu. Gözlerimden yaşlar boşaldı, Allah Resulü şöyle buyurdu: “Ey İbn-i Hattab! Neden ağlıyorsun?” Ben şöyle arzettim: “Ey Allah’ın Resulü! Hasırın yanınıza etki ettiğini ve hazinenizin de bu şeyler olduğunu gördüğüm halde nasıl ağlamayayım?! Oysa Kisra ve Kayser meyveler dolu ve altından ırmaklar akan bağlarda yaşıyorlar, ama bir Peygamber ve Allah’ın seçkin kulu olan sizin hazinenizin durumu ise budur.” Peygamber şöyle buyurdu: “Ey İbn-i Hattab! Acaba ahiretin bizlere dünyanın ise onlara ait olmasını beğenmiyor musun?”^[295]

19979. *Ömer şöyle diyor:* “Allah Resulünden (s.a.a) giriş için izin istedim ve odasında yanına vardım. Peygamber hurma ağacının yapraklarından yapılmış bir hasırın üzerine uzanmıştı. Bedeninin bir bölümü ise toprağın üzerindeydi. Başının altında hurma lifinden doldurulmuş bir yastık başının üzerinde ise kötü kokusu gelen tabaklama suyunda ıslatılmış bir deri asılıydı. Odanın bir köşesinde ise bir miktar selem ağacının yaprakları vardı. Ben Peygambere selam verdim, yanına oturdum ve şöyle dedim: “Sen Peygamber ve Allah’ın seçkin bir kulusunuz. Kisra ve Kayser ise altından tahtlar ve ipek halılar üzerine oturuyor.” Peygamber şöyle buyurdu. “Onlar rızıkları bu dünyada kendilerine verilen kimselerdir. Biz ise nimetleri ahirette kendisine verilecek kimselerdeniz.”^[296]

19980. *Ayşe şöyle diyor:* “Ebu Bekir ve Ömer Peygamber’in (s.a.a) yanına vardılar... Allah Resulü (s.a.a) onlara şöyle buyurdu. “Bu sözü söylemeyin. Zira Kisra ve Kayser’in yatağı ateştedir. Ama bu yatağımın ve tahtımın sonu cennettir.”^[297]

19981. *Cündeb b. Süfyan şöyle diyor:* “Bir hurma dalı Peygambere isabet etti. Peygamberin parmağı kanadı ve şöyle buyurdu: “Hiçbir şey olmamış, sadece bir parmak kanamıştır. Bunun Allah yolunda hiçbir önemi yoktur.” Cündeb şöyle diyor: “Peygamberi eve götürdüler, üzeri yapraktan ve hurma lifinden örülmüş tahtın üzerine yatırdılar, başının altına koyulan yastık hurma lifinden doldurulmuştu. Ömer Peygamberin yanına geldi, hasırın Allah Resulü’nün yanına iz bıraktığını görünce ağladı. Peygamber şöyle buyurdu: “Neden ağlıyorsun?” O şöyle arzetti: “Ey Allah’ın Resulü! Kisra ve Kayser’i hatırladım da. Onlar altın tahtlar üzerine oturuyor, ince ve kalın dibadan ipek elbiseler, giyiyorlar.” Resulullah (s.a.a) şöyle buyurdu: “Sizin için ahiretin, onlar içinse dünyanın olmasından hoşnut değil misiniz?” Cündeb şöyle diyor: “Orada tabaklanmamış kötü kokan birkaç deri vardı. Ömer şöyle dedi: “Emredin de bunları dışarı çıkarsınlar.” Peygamber şöyle buyurdu: “Hayır, bunlar ev halkının eşyalarıdır.”^[298]

19982. *Mekarim’ul-Ahlak kitabında şöyle yer almıştır:* “İbn-i Havli Allah Resulü’ne (s.a.a) bir kap süt ve bal getirdi. Allah Resulü onları yemekten sakındı ve şöyle buyurdu: “Bir öğünde iki yiyecek mi? Bir kapta iki kap mı?” Peygamber onu yemedi ve şöyle buyurdu: “Ben bunları yemeyi haram olarak görmüyorum, ama ben böbürlenmek ve yarın kıyamet günü dünyanın fazlalıkları sebebiyle hesaba çekilmek istemiyorum. Ben mütevazi olmayı seviyorum. Zira her kim Allah için mütevazi olursa, Allah ona yücelik bağışlar.”^[299]

19983. *Yezid b. Kusit şöyle diyor:* “Peygambere (s.a.a) bir miktar badem şerbeti getirdiler ve onu önüne koydular. Peygamber şöyle buyurdu: “Bu nedir?” Onlar, “Badem şerbetidir” dediler. Peygamber şöyle buyurdu: “Onu önümden kaldırın. O refah içinde yüzenlerin içeceği.”^[300]

19984. *Ebu Sebr şöyle diyor:* “Peygamber (s.a.a) için badem şerbeti getirdiler. Peygamber şöyle buyurdu: “Çabuk onu götürün. Bu refah içinde yüzenlerin içeceği.”^[301]

19985. *İmam Sadık (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Allah Resulü (s.a.a) nezdinde Allah yolunda aç kalmaktan ve korkmaktan daha

sevimli bir şey yoktu.”^[302]

19986. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Allah Resulü (s.a.a) için dünyada (Allah için) aç ve korku içinde yaşamaktan daha hoş bir şey yoktu.”^[303]

19987. *İmam Sadık (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Allah Resulü (s.a.a) ne bir dinar, ne bir dirhem, ne bir köle, ne bir cariye, ne bir koyun ve ne de bir deve miras bıraktı. Vefat ettiğinde onun zırhı Medine Yahudilerinden birinin yanında ailesinin giderini karşılamak için almış olduğu yirmi sa’ borç karşısında rehin olarak bulunuyordu.”^[304]

19988. *İbn-i Abbas şöyle diyor:* “Allah Resulü (s.a.a) vefat ettiği zaman Peygamber’in zırhı ailesi için borç ettiği otuz sa’ mukabilinde bir Yahudinin yanında rehin bulunuyordu.”^[305]

19989. *Amr b. Haris şöyle diyor:* “Allah Resulü dünyadan göçtüğü zaman, geriye ne bir dirhem bıraktı, ne bir dinar, ne bir köle, ne bir cariye ve ne de başka bir şey. Onun sadece üzerine bindiği beyaz bir katırı, savaş aletleri ve yolda kalmışlara sadaka olarak bıraktığı toprağı vardı.”^[306]

19990. *İmam Sadık (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Resulullah (s.a.a) borçlu olduğu bir halde dünyadan göçtü.”^[307]
bak. Ed-Dünya, 1224. Bölüm

3844. Bölüm Kendisini ve Ailesini Belaya Siper Kılmak

19991. *İmam Ali (a.s), Muaviye’ye yazdığı bir mektubunda şöyle buyurmuştur:* “Savaş kızışıp insanlar hücum edince Resulullah (s.a.a), ashabını Ehl-i Beyt’iyle korur, kılıçların ve mızrakların karşısına onları sürerdi. Böylece Ubeyde İbn-i Haris(Rasulullah’ın amcası oğlu), Bedir’de; Hamza, Uhud’da; Cafer de Mute’de öldürüldü.”^[308]
bak. 3836. Bölüm; 52. Konu, el-Mubabale

3845. Bölüm İnsanları Kendisine ve Ailesine Tercih Etmek

19992. *Ayşe şöyle diyor:* “Resulullah (s.a.a) asla üç gün üst üste doyasıya yemek yememiştir. Eğer isteseydik, doyabilirdik, ama Peygamber fedakarlık ediyordu.”^[309]

19993. *Ayşe şöyle diyor:* “Resulullah (s.a.a) dünyadan vefat edinceye kadar asla üç gün üst üste doyasıya yemek yememiştir. Elbette eğer isteseydik, doyasıya yemek yiyebilirdik, ama diğerlerini kendimize tercih ediyorduk.”^[310]

19994. *İbn-i Abbas şöyle diyor:* “Resulullah (s.a.a) geceleri birbiri ardınca ailesiyle aç olarak yatıyor, akşam yiyecek bir şey bulamıyorlardı. Onların çoğu zaman yiyeceği, arpa ekmeğiydi.”^[311]

19995. *Ayşe şöyle diyor:* “Allah Resulü (s.a.a) hayatta olduğu müddetçe Muhammed’in ailesi asla iki gün birbiri ardınca arpa ekmeğinden doyasıya yememiştir.”^[312]

19996. *Enes b. Malik şöyle diyor:* “Fatıma (a.s) Peygamber’e (s.a.a) bir parça arpa ekmeği verdi. Peygamber ona şöyle buyurdu: “Bu babanın üç günden sonra yediği ilk şeydir.”^[313]

19997. *Hasan şöyle diyor:* “Peygamber (s.a.a) malından insanlara yardımda bulunuyordu. Öyle ki kendi elbisesini deriyle yamalıyordu. Hayatta olduğu müddetçe üç gün üst üste hem kahvaltı ve hem de akşam yemeği yememiştir.”^[314]

19998. *Ayşe şöyle diyor:* “Allah Resulü (s.a.a) hayatta olduğu müddetçe Muhammed’in ailesi asla üst üste kahvaltı ve akşam
^[315]

yemeğinde arpa ekmeğini doyasıya yememiştir.”

19999. *İbn-i Abbas şöyle diyor:* “Allah’a yemin olsun ki Muhammed (s.a.a) ve ailesi nice gece yiyecek bir şey bulamıyorlardı.”^[316]

20000. *İmam Bakır (a.s), Muhammed b. Müslim’e şöyle buyurmuştur:* “Ey Muhammed! Allah Resulü’nün Allah tarafından seçildiği günden can verdiği güne kadar birbiri ardınca üç gün bile buğday ekmeyi yediğini mi sanıyorsun?” İmam (a.s) daha sonra bizzat cevap vererek şöyle buyurdu: “Hayır, Allah’a yemin olsun ki Peygamber Allah’ın kendisini seçtiği günden can verdiği güne kadar asla üç gün birbiri ardınca buğday ekmeğinden yemedi. Bilin ki ben Peygamberin yiyecek bir şey bulamadığını söylemiyorum, Peygamber bazen birisine yüz deve ödül veriyordu. O halde bir şey yemek isteseydi, buna gücü yeterdi.”^[317]

bak. El-İsar, 3. Bölüm

3846. Bölüm

Kendisi İçin Gazaplanmamak

20001. *İbn-i Şebraşub Menakıb adlı kitabında şöyle diyor:* “Peygamber (s.a.a) Rabbi için gazab ediyor, kendisi için gazap etmiyordu.”^[318]

20002. *İmam Ali (a.s), Peygamber’in (s.a.a) vasfı hakkında şöyle buyurmuştur:* “Allah’ın hürmeti çiğnenmediği müddetçe Peygamber kendisine yapılan zulümden intikam almamıştır. O zaman da Allah Tebarek ve Teala için gazaplanıyordu.”^[319]

20003. *Ayşe şöyle diyor:* “Allah Resulü (s.a.a) eliyle hiçbir şeyi vurmadı; ne bir kadını ne de bir hizmetçiyi dövmeydi. O sadece Allah yolunda cihad etti, şahsi işleri sebebiyle hiç kimseden intikam almadı, sadece Allah’ın haramlarından biri çiğnendiği takdirde aziz ve celil olan Allah için intikam alırdı.”^[320]

20004. *Ayşe şöyle diyor:* “Resulullah (s.a.a) Allah’a karşı saygısızlık edilmediği müddetçe asla, kendisi için intikam almazdı. Bu durumda (Allah’a hürmetsizlik edildiği takdirde) Allah için intikam alırdı.”^[321]

20005. *İmam Hasan (a.s) şöyle buyurmuştur:* “İnsanları nitelendirmekle mahir olan dayım Hint b. Ebu Hale Temimi’ye ^[322] Allah Resulü’nün (s.a.a) niteliklerini sordum. Bana şöyle dedi: “Dünya ve dünya ile ilgili olan işler onu asla gazaplandırmazdı. Hakka saygısızlık edildiği takdirde hiç kimseyi mülhaza etmez ve hakkın intikamını alıncaya kadar hiçbir şey ona engel olamazdı. Asla kendisi için gazaplanmaz ve başkasından intikam almazdı.”^[323]

20006. *İmam Sadık (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Uhud savaşında Müslümanlar Allah Resulü’nün (s.a.a) etrafından dağıldılar. Peygamber, şiddetle kızdı.” İmam şöyle buyurdu: “Peygamber kızdığı zaman ter damlaları inci taneleri gibi alından ter damlardı.”^[324]

20007. *Ayşe şöyle diyor:* “Resulullah (s.a.a) Hatice’yi andığında onu övmekten ve onun için mağfiret dilemekten asla usanmazdı. Bir gün yine onu andı ve ben kısakanarak şöyle dedim: “Allah o yaşlı kadının yerine sana başkasını vermiştir.” Ayşe şöyle diyor: “Allah Resulü’nün şiddetle kızdığını gördüm. Ben dediğime pişman oldum ve şöyle dedim: “Ey Allah’ım! Peygamberinin gazabını bertaraf kılarsan artık hayatta olduğum müddetçe Hatice’yi kötülükle anmayacağım.” Ayşe şöyle diyor: “Allah Resulü (s.a.a) benim halimi görünce şöyle buyurdu: “Nasıl bu sözü söyledin? Allah’a yemin olsun ki Hatice, bütün insanların kafır olduğu bir zamanda bana iman etti, bütün insanların beni kovduğu zamanda bana sığınak verdi. Bütün insanların beni inkar ettiği bir zamanda beni onayladı. Sizler çocuktan mahrum olduğunuz dönemde, Allah benden ona bir çok çocuk nasip etti.” Ayşe şöyle diyor: “Peygamber (s.a.a) bir ay boyunca gece gündüz bana Hatice’yi andı, (veya bu cümleyi bana tekrar etti.)”^[325]

3847. Bölüm

İbadetlerde Kendisini Sıkıntıya Düşürmesi

Kur'an:

“Tâ Hâ. Kur'an'ı sana, sıkıntıya düşesin diye indirmedik.” [\[326\]](#)

20008. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Ey örtünüp bürünen (Muhammed!) Birazı hariç geceleri kalk” ayeti nazil olduğu zaman Peygamber bütün geceyi ibadetle geçiriyordu. Öyle ki (namaz kılmaktan) ayakları şişmişti. Bunun üzerine bir ayağını kaldırıyor, birini yere koyuyordu. Cebrail Peygambere nazil oldu ve şöyle dedi: **“Ta-Ha”** yani her iki ayağını da yere koy ey Muhammed! **“Biz Kur'an'ı sana sıkıntıya düşesin diye indirmedik.”** Hakeza şu ayeti nazil buyurdu:

“Okuyabildiğiniz kadarını okuyun.” [\[327\]](#)

20009. *İmam Sadık (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Resulullah (s.a.a) Ümmü Seleme'nin sırası olduğu bir gecede onun evinde bulunuyordu. Ümmü Selem bir an Peygamber'in (s.a.a) yataкта olmadığını fark etti. Bu yüzden de kadınların hasleti esasınca şek ve kötümserliğe düşer oldu. Bu yüzden de kalkıp evin etrafında onu aramaya koyuldu. Aniden Peygamberin odanın bir köşesinde durduğunu, ellerini göğze kaldırdırıp ağlayarak şöyle dediğini gördü: “Ey Allah'ım! Bana verdiğin iyilikleri asla benden alma... Ey Allah'ım! Göz açıp kapayınca kadar dahi beni kendime bırakma.” İmam Sadık (a.s) şöyle buyurmuştur: “Ümmü Seleme geri döndü ve ağlamaya başladı. Allah Resülü onun ağlama sesini duyunca geri döndü ve ona şöyle buyurdu: “Ey Ümmü Seleme! Neden ağlıyorsun.” O şöyle arzetti: “Annem babam sana feda olsun Ey Allah'ın Resülü! Nasıl ağlamayayım? Sizler Allah'ın nezdindeki bu makamınıza ve Allah önceki ve sonraki bütün günahlarınızı bağışladığı halde...?” Peygamber şöyle buyurdu: “Ey Ümmü Seleme!” Hangi şey beni güvende kılabilir ki?! Allah Yunus b. Metta'yı göz açıp kapayınca kadar kendisine bıraktı ve neticede olanlar oldu.” [\[328\]](#)

20010. *İmam Bakır (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Allah Resülü (s.a.a) Ayşe'nin nöbeti olduğu bir gecede onun yanında bulunuyordu. Ayşe Peygambere şöyle arzetti: “Ey Allah'ın Resülü! Neden kendini sıkıntıya düşürüyorsun. Oysa Allah geçmiş ve gelecek tüm günahlarını affetmiştir.” Peygamber şöyle buyurdu: Ey Aişe! Şükreden bir kul olmayayım mı?” [\[329\]](#)

20011. *Bekr b. Abdillab şöyle diyor:* “Ömer b. Hattab Peygamber'in yanına vardı. Peygamberin güçsüz düştüğünü –veya ateşlendiğini demiştir- görünce şöyle dedi: “Ey Allah'ın Resülü! Haliniz ne de kötü!” Peygamber şöyle buyurdu: “Buna rağmen dün gece Kur'an'dan içinde yedi uzun sure bulunan otuz sure okudum.” [\[330\]](#) Ömer şöyle arzetti: “Ey Allah'ın Resülü! Oysa Allah geçmiş ve gelecek tüm günahlarınızı bağışlamıştır. O halde neden kendinizi böyle sıkıntıya düşürüyorsunuz?” Peygamber şöyle buyurdu: “Ey Ömer! Ben de şükreden bir kul olmayayım mı?” [\[331\]](#)

20012. *Tevus Fakih şöyle diyor:* “Hicr'de İmam Seccad'ı namaz kılıp dua ederek şöyle derken gördüm: “Kulun senin dergahındadır, esirin senin kapındadır, fakirin senin kapındadır, dilencin senin kapındadır. Sana örtülü olmayan bir şeyi şikayette bulunmaktadır.” Bir rivayette de şöyle dediği yer almıştır: “Beni dergahından kovma”

Ali b. Ebi Talib'in kızı Fatıma Cabir b. Abdillab'ın yanına gitti ve şöyle dedi: “Ey Allah Resülü'nün sahabeleri! Bizim sizin üzerinizde hakkımız vardır. Boynunuzda olan o haklardan biri de bizden birinin şiddetli ibadetten dolayı kendisini yok etmek üzere olduğunda ona Allah'ı hatırlatmanız ve kendi canına acımasını istemenizdir. İşte babası Hüseyin'in yadigarı olan Ali b. Hüseyin burnunu (çok secdeden dolayı) yaralamış, alnı, dizleri, ellerinin için adeta delinmiştir. O kendini ibadette eritmiştir.” Cabir İmam Seccad'ın (a.s) evinin yanına geldi, giriş için izin istedi. İçeri girdiğinde İmam'ın mihrabda olduğunu ve ibadetten dolayı bitkin düştüğünü gördü. Ali b. Hüseyin ayağa kalktı. Yavaş bir sesle onun halini sordu, daha sonra Cabir'i yanına oturttu. Cabir ona yönelerek şöyle dedi: “Ey İbn-i Resulillah! Allah'ın cenneti hakikatte sizler ve dostlarınız için yarattığını, cehennemi ise düşmanınız ve muhalifleriniz için yarattığını bilmiyor musunuz? O halde neden böyle sıkıntı ve eziyete düşüyorsunuz?” Ali b. Hüseyin şöyle buyurdu: “Ey Allah Resülü'nün sahabeleri! Ceddin Resulullah (s.a.a) da geçmiş ve gelecek günahları bağışlandığı halde, yine de Allah'a çok ibadet etmekten geri kalmamıştır. Annem babam ona feda olsun. Öyle bir ibadet ediyordu ki, bacakları ve ayaklarının altı şişiyordu. Ona şöyle denildi: “Allah geçmiş ve gelecek günahlarını bağışladığı halde sen böyle ibadet mi ediyorsun?” Peygamber şöyle buyurdu: “Şükreden bir kul olmayayım mı?” Cabir İmam'a hiçbir sözün etki etmeyeceğini görünce şöyle arzetti: “Ey İbn-i Resulillah! Kendi canına acı. Zira sizler öyle

bir hanedandansınız ki insanlar sizi vasıta kılarak ilahi dergahtan, belaların kendilerinden defedilmesini, sıkıntı ve zorluklarının giderilmesini ve gökleri (başlarına yıkılmaktan korumasını) dilemektedirler.” İmam şöyle buyurdu: “Ey Cabir! Ben babalarımın yolunu devam ettireceğim ve onları görmeye koşuncaya kadar da onlara uyacağım.” Bu esnada Cabir oradakilere dönerek şöyle dedi: “Peygamberlerin çocukları arasında Yusuf b. Yakub dışında Ali b. Hüseyin’in bir benzeri görülmemiştir. Allah’a yemin olsun ki Ali b. Hüseyin’in soyu ve çocukları Yusuf’un soyu ve çocuklarından daha üstündür.”^[332]

3848. Bölüm

Peygamberin Düşmanlar Tarafından İtham Edilmesi

Kur’an:

“And olsun ki: “Ona elbette bir insan öğretiyor” dediklerini biliyoruz. Kastettikleri kimsenin dili yabancısıdır, Kur’an ise fasih Arapça’dır. Allah’ın ayetlerine inanmayanları Allah doğru yola erdirmez. Onlara can yakıcı azâb vardır.”^[333]

“Sonra ondan yüz çevirmişler, “Belletilmiş bir deli” demişlerdi.”^[334]

“Öğüt ver; Rabbinin nimetiyle sen, ne kahinsin ne de delisin. Yoksa senin için, “Ölümünü gözetlediğimiz bir şairdir” mi diyorlar. De ki: “Gözleyin, doğrusu ben de sizinle berâber gözleyicilerdenim. Bunu onlara akılları mı buyuruyor? Yoksa onlar azgın bir topluluk mudurlar? Yahut: “Onu kendi uydurdu” mu diyorlar? Hayır onlar iman etmezler. Eğer doğru söylüyorlarsa benzeri bir söz getirsinler.”^[335]

“Kur’an şerefli bir elçinin getirdiği sözdür. O, şair sözü değildir; ne az inanıyorsunuz! Kahin sözü de değildir; ne az düşünüyorsunuz! Kur’an, âlemlerin Rabbinden indirilmedir. Eğer o (Muhammed), bize karşı, ona bazı sözler katmış olsaydı biz onu kuvvetle yakalardık, sonra onun şah damarını koparırdık. Hiç biriniz de onu koruyamazdınız.”^[336]

“Onlar: “Ey kendisine Kitab indirilen kimse! Sen mutlaka delisin. Doğrulardan isen melekleri bize getirsene” dediler. Biz melekleri ancak gerekince indiririz. O takdirde de ceza görecekler asla geri bırakılmazlar.”^[337]

“Deli bir şair yüzünden ilahlarımızı mı bırakalım?” derlerdi. Hayır; o, gerçeği getirmiş ve peygamberleri doğrulamıştı.”^[338]

“Meryem oğlu İsa: “Ey İsrailoğulları! Doğrusu ben, benden önce gelmiş olan Tevrat’ı doğrulayan, benden sonra gelecek ve adı Ahmet olacak bir Peygamber’i müjdeleyen, Allah’ın size gönderilmiş bir Peygamber’iyim” demişti. Ama o elçi, kendilerine belgelerle geldiği zaman: “Bu, apaçık bir sihirdir” demişlerdi.”^[339]

“Kıyamet saati yaklaştı ve ay yarıldı. Onlar bir delil görünce hâlâ yüz çevirirler ve, “Süregelen bir sihirdir” derler.”^[340]

“Sonra da sırt çevirip büyüklük tasladı. “Bu sadece öğretilen gelen bir sihirdir” dedi.”^[341]

“Onlardan öncekilere, her hangi bir peygamber gelince: “Sihirbazdır” veya “Delidir” derlerdi.”^[342]

Tefsir:

İbn-i Abbas şöyle diyor: “Kureyş şöyle dediler: “Bu Kur’an Allah nezdinden değildir, aksine Bel’am ona öğretmektedir.” Bel’am Mekke’de yaşayan Rum ehlinden Hristiyan bir demirci idi. Zebhak şöyle diyor: “Kureyş’in bu şahıstan maksadı, Selman idi.” Mücabit şöyle diyor: “Kureyş’in maksadı, Beni Haşremi’den Yaiş adında bir köleydi.” Kureyş tarafından bu ithamda bulunulunca şu ayet nazıl olmuştur: “And olsun ki: “Ona elbette bir insan öğretiyor” dediklerini biliyoruz.”^[343]

Allame Tabatabai bu ayetin tefsirinde şöyle diyor: “And olsun ki: “Ona elbette bir insan öğretiyor” dediklerini biliyoruz” ayeti de müşrikler tarafından Peygambere (s.a.a) yapılan bir iftirayı beyan etmektedir: Ve o “Şüphesiz ona bir beşer öğretmektedir”

cümlesidir. Onların itirazının akışından ve onlara verilen cevaptan da anlaşıldığı üzere Arap olmayan ve konuşma hususunda fesabatten nasipsiz bulunan bir şahıs dinler, Peygamberlik hususu ve önceki Peygamberler hakkında bilgi sahibi olup, bazen Peygamber (s.a.a) ile görüşüyordu. İşte bu yüzden Peygamberi vahiy olduğunu iddia ettiği şeyleri bu şahıstan aldığı ve o şahsı bu şeyleri ona öğretmekle itham etmişlerdir ve bu da Allah-u Teala'nın müşriklerden naklettiği şu sözdür: **“Şüphesiz ona beşer öğretmektedir.”** Bu özet cümleinin taktiri ise şöyledir: **“Şüphesiz ona beşer öğretmektedir ve ondan öğrendiği konuları yalan yere Allah'a isnat etmektedir.”**

Açıktır anlaşıldığı üzere o şahsın dilinin Arapça olmayışı, Kur'an'ın dilinin ise Arapça ve fasih oluşu müşriklerin şüphesini ortadan kaldıran bir cevap olamaz. Zira o şahsın bu konuları Arapça olmayan bir dille Peygambere öğrettiği ve Peygamberin de sahip olduğu belagat ile o konuları fasih bir Arapça kalıbında ortaya koyduğu iddia edilebilir. Bu da **“Şüphesiz ona beşer öğretmektedir”** cümlesinden önce zihne takılan bir nüktedir. Zira onlar talim (öğretmek) tabirini ifade etmişlerdir, telkin ve dikte kavramını değil. Talim kavramı ise lafız ve kavramdan daha çok anlama yakındır.

Böylece anlaşıldığı üzere **“Kastettikleri kimsenin dili yabancısıdır, Kur'an ise fasih Arapça'dır”** cümlesi tek başına onların şüphesine cevap olamaz. Aksine ayetin devamı sonuna kadar kafirlerin şüphesine tam bir cevap teşkil etmektedir. Üç ayetin toplamından elde edilen cevabın özeti şudur: **“Sizin Peygambere attığınız iftira, Kur'an öğretilerini ona bir kişinin öğrettiğini ve onun da yalan yere onları Allah'a isnat ettiğini söylemeniz hususunda maksadınız, o şahsın Kur'an lafızlarını ve ifadelerini ona telkin ettiği ve öğrettiği ise ve Kur'an da Allah'ın değil de o şahsın sözü ise, bu şüphenizin cevabı şudur ki, o şahıs Arapça konuşan bir kimse değildir, oysa Kur'an apaçık ve fasih bir Arapçadır. Ama eğer maksadınız o şahsın Kur'an'ın anlamlarını Peygambere öğrettiği ve dolayısıyla da lafız ve ifadelerin Peygambere (s.a.a) ait olduğu ve onun da yalan yere Allah'a isnat ettiği ise, onun da cevabı şudur ki Kur'an'da yer alan şeyler, hiçbir akıl sahibinin hakkaniyeti hususunda şüphe etmediği, akılların kabul etmek zorunda kaldığı ve Allah'ın Peygamberini kenlerine hidayet ettiği, hak öğretilerdir. O halde o Allah'ın ayetlerine iman etmiştir. Zira eğer iman etmeseydi, Allah ona hidayet etmezdi. Allah ayetlerine iman etmeyen kimseyi asla hidayet etmez. Peygamber Allah'ın ayetlerine iman ettiği için de Allah'a asla yalan şeyler isnat etmez. Allah'a sadece onun ayetlerine iman etmeyen kimse yalan şeyler isnat eder. O halde bu Kur'an ne yalandır, ne iftiradır, ne de beşer tarafından alınmıştır ve ne de yalan yere Allah'a isnat edilmiştir. Kastettikleri kimsenin dili yabancısıdır. Kur'an ise fasih Arapçadır”** cümlesi, şüphenin birinci bölümüne cevap teşkil etmektedir ve o şüphe de şudur ki Kur'an lafız ve ifadeleriyle sözde bir beşerin telkinleri yoluyla alınmıştır.

Ayetin anlamı ise şudur: Müşriklerin kastettiği ve **“şüphesiz ona bir beşer öğretmektedir”** dedikleri şahsın dili fasih olmayan mübhem bir dildi. Oysa sizlere tilavet edilen Kur'an apaçık fasih bir Arapça diliyledir. O halde nasıl olurda fasih ve belîğ Arapça olan bir dil, Arapça bilmeyen bir kimse tarafından ifade edilebilir?

“Şüphesiz iman etmeyen kimseler” ifadesi de iki ayetin sonuna dek, şüphenin ikinci bölümüne cevap teşkil etmektedir. Yani sözde Peygamber bu anlamları o şahıstan almış, sonra da —baş- onu Allah'a isnat etmiştir.

Bu ayetlerin manası da şudur: **“Allah'ın ayetlerine iman etmeyen ve onu inkar eden kimseleri Allah, Kur'an'a ve Kur'an'ın apaçık öğretilerine hidayet etmez. Onları elim ve acıklı bir azap beklemektedir. Peygamber ise Allah'ın ayetlerine iman etmiştir. Çünkü Allah'ın hidayetine mahzardır. Yalan söyleyen ve onları Allah'a isnat eden kimseler ise Allah'ın ayetlerine iman etmemişlerdir. Onlar sürekli yalan söyleyen yalancılardır. Ama Peygamber (s.a.a) gibi Allah'ın ayetlerine iman eden kimse asla yalan söylemez, iftirada bulunmaz. O halde söz konusu iki ayet, Peygamber'in Allah'ın hidayetiyle hidayete eriştiğinden, Allah'ın ayetlerine iman ettiğinden kinayedir ve böyle bir kimse iftirada bulunmaz, yalan söylemez.**

Müfessirler söz konusu iki ayeti birinci ayetten ayırmışlardır ve birinci ayeti şüphenin tam cevabı olarak kabul etmişlerdir. Oysa dediğimiz gibi bu ayet, müşriklerin şüphesine tam bir cevap değildir.

Müfessirler daha sonra **“Bu apaçık bir Arapça dildir”** cümlesini Kur'an'ı Kerim'in belagat mucizesi hakkında meydan okuyuşuna hamletmişlerdir. Oysa sizlerin de bildiği gibi ayetin lafızlarında Kur'an'ın ne belagat açısından mucize olduğu hususunda bir haber vardır ve ne de meydan okuyuşun bir belirtisi göze çarpmaktadır. Ayette olan şey sadece Kur'an'ın apaçık ve fasih bir Arapça olduğudur ve Arap olmayan bir şahsın bu fesabat ile beyan etme imkanı olmadığıdır.

Müfessirler sonraki iki ayeti de Allah'ın ayetlerini inkar eden Peygamberin Allah'a yalan isnat ettiği iddasında bulunan kimseleri tehdite hamletmişlerdir ve bu ayetler onlara acıklı bir azap vaat etmektedir. İftira atmaya ve yalan söylemeyi onlara geri çevirmiş ve şöyle buyurmuştur: **“Bunlar yalan söylemeye ve iftirada bulunmaya daha layıktırlar. Zira onlar Allah'ın ayetlerine iman etmemişlerdir. Dolayısıyla da Allah onları hidayet etmemiştir.**

Müfessirler bu algılayışları esasınca iki ayetteki kavramları anlamın hakikatlerinden daha da uzak düşecek bir şekilde mana etmişlerdir. Oysa dediğimiz gibi söz konusu ayetler hakkındaki bu yorum kafirlerin şüphesini ortadan kaldırmaya yetecek bir cevap mahiyetinde değildir.”^[344]

Allame Tabatabai Kur'an'ın mucize oluşu ve Kur'an'ın kendisine nazil olduğu kimse yoluyla meydan okuyuşu hakkında şöyle

yazmaktadır: “Kendisine ifade ve anlam olarak mucizelik niteliğine sahip Kur’an indirilen okuma-yazmasız peygamberin kişiliği de bir meydan okuma unsuru olarak önplana çıkarılmıştır. Bir öğretmenden ders almamış olması, bir eğitimci tarafından yetiştirilmemiş olması Kur’an’ın mucizeliğine bir kanıt olarak ileri sürülüyor. **“De ki: Eğer Allah dileseydi, onu size okumazdım ve onu size bildirmezdi. Ben ondan önce aranızda bir ömür kalmıştım, düşünmüyor musunuz?”** (10/16)

Peygamber efendimiz (s.a.a.) onlardan biri olarak aralarında yaşıyordu, bir ayrıcalığı olmadığı gibi uzmanlaştığı bir bilim dalı da yoktu. Öyle ki, kırk yaşına kadar ne şiir ne de nesir (düz yazı) şeklinde bir eser ortaya koymuştu. Kırk yaş ise, onun ömrünün üçte ikisini oluşturuyordu. O güne kadar, bu yönde bir çaba içine girmedigi gibi, bu tür bir ideale sahip olduğu da görülmemiştir. Sonra ne oluyorsa, birden bire oluyor ve getirdiği mesaj karşısında dahiler küçük dillerini jutuyor, edebiyat ustaları tut yemiş bülbüle dönüyor. Ardından bu mesajı yeryüzünün dört bir yanına yayıyor ve bir tek bilgin, bir tek erdemli kişi ve bir tek üstün zekalı kimse karşısında söyleyecek bir şey bulamıyor.

Hakkında bütün söyleyebildikleri şundan ibarettir: Ticaret amacıyla Şam’a gitmiş ve Kur’an’da yer alan kıssaları oradaki papazlardan öğrenmiştir.(!) Oysa Şam’a yaptığı seferlerde amcası Ebu Talip’le beraber olmuş ve o zaman henüz ergenlik çağına ulaşmamıştı. Hz. Hatice’nin kölesi Meysere ile yaptığı seferde ise, yirmi beş yaşındaydı ve yolculuk sırasında ne gece ve ne gündüz arkadaşlarından ayrılmıştı. Ayrıldığı var sayılsa bile, bu sırada hangi bilgileri öğrendi? Bu hikmetli bilgileri ve gerçekleri nereden edindi? Fesabat ustalarının, karşısında küçük dillerini juttuğu ve dost-düşman herkesin büyüleyiciliğini onayladığı bu olağanüstü ifade tarzını kimden öğrendi?

Bir iddia da şudur: Hz. Peygamber Mekke’de yaşayan bir Bizanslı demircinin yanına gider, onunla sohbet ederdi. Bu adam kılıç yapar ve bunları satarak geçimini sağlardı. Yüce Allah bu iddiayla ilgili şöyle buyuruyor: **“Biz onların, “Ona bir insan öğretiyor” dediklerini biliyoruz. Haktan saparak kendisine yöneldikleri adamın dili yabancı, bu ise apaçık Arapça bir dildir.”** (16/103)

Bir iddia da, onun bazı bilgileri İranlı bir bilgin olan ve dinler ve mezhepler hakkında geniş bilgilere sahip bulunan Selman-ı Farisi’den öğrendiği şeklindedir. Oysa Hz. Selman Medine döneminde ona inanmıştır. Kur’an’ın büyük çoğunluğu ise Mekke’de inmiştir. Kur’an’ın Mekke’de inen kısmı, Medine’de inen kısmından daha çok kısa ve genel bilgiler içermektedir. Şu halde Selman ve diğer sahabilerin inanması, ona ne tür katkılar sağlamıştır?

Kaldı ki, Eski Ahit ile Yeni Ahid (Tevrat ve İncil) ve onların içerdikleri olayları inceleyen biri, ardından Kur’an’ın anlattığı Peygamberler kıssalarını ve geçmiş toplumların tarihini inceleyecek olursa, görecektir ki, bu tarih o tarihten ve bu kıssa o kıssadan farklıdır. Ahitlerde büyük yanlışlıklar, çarpıtmalar vardır. Allah’ın peygamberlerine yönelik kokunç iddialar içermektedir. Bu iddialar karşısında fitnat tiksinti duyar, bu tür nitelikleri insanların en iyilerine ve en akıllılarına yakıştırmaktan haya eder. Öte taraftan ise Kur’an, Peygamberlerin pak ve masumluklarını ortaya koyuyor. Eski ve yeni Ahit’te gerçeğe ilişkin bir bilgi vermeyen, erdeme ve ahlaka ilişkin ilkeler, öğütler içermeyen gereksiz bölümler vardır. Kur’an ise, kıssaların sadece insanlara bilimsel ve ahlaki olarak yarar sağlayan bölümlerine yer vermiş, geri kalan büyük kısmına hiç değinmemiştir.”^[345]

20013. İmam Bakır (a.s) şöyle buyurmuştur: “Ebu Cehil b. Hişam ve Kureys’ten bir grup Ebu Talib’in yanına gidip şöyle dediler: “Kardeşinin oğlu bizi ve tanrılarımızı üzmektedir. Onu çağır ve ona de ki o ilahlarımızdan el çeksin, böylece biz de onun ilahına karışmayalım.” Ebu Talib Allah Resulü’ne (s.a.a) birisini gönderdi, onu yanına çağırttı. Peygamber yanına gelince, odada müşriklerden başka kimsenin olmadığını gördü ve şöyle buyurdu: “Doğru yola uyan kimseye selam olsun!” Daha sonra oturdu. Ebu Talib ona bu kimselerin neden geldiğini bildirdi. Peygamber şöyle buyurdu: “Acaba onlar kendileri için yaptıkları önerilerinden daha iyi olan sözü söylemeye ve bu vesileyle arapların başı olmaya ve boyunlarını huzu içinde bükmeye hazır mıdır?” Ebu Cehil şöyle dedi: “Evet! Bu kelime nedir?” Peygamber şöyle buyurdu: “Deyiniz ki Allah’tan başka ilah yoktur.” İmam Bakır (a.s) daha sonra şöyle buyurdu: “Onlar ellerini kulaklarına koydular, hızla dışarı çıkıp şöyle dediler: “Biz son dinde (Hristiyanlıkta) da böyle bir şey işitmedik. Bu bir tür uydurmadır.” İşte burada Allah-u Teala onların sözü hakkında şöyle buyurmuştur: **“Sad. Öğüt veren Kur’an’a andolsun ki, küfredenler gurur ve ayrılık içindedirler.”**^[346]

20014. Tefsir-i Kumi’de şöyle yer almıştır: **“Aralarından bir uyarıcının gelmesine şaşmışlardı”** ayeti Mekke’de nazil olmuştur. Allah Resulü Mekke’de davetini açıkça yaptığı zaman Kureys Ebu Talib’in yanına gidip şöyle dediler: “Ey Ebu Talib! Kardeşinin oğlu bizleri cahil olarak adlandırmakta ve tanrılarımız hakkında kötü sözler etmektedir. Gençlerimizi bozup saptırmakta, birliğimizi ortadan kaldırmaktadır. Eğer böyle sözler söylemeye fakirlik sebep olmuşsa, biz ona para toplamaya ve böylece onu Kureys’in en zengini kılmaya ve nu kendimize baş etmeye hazırız.” Ebu Talib Kureys’in bu sözlerini Peygambere ulaştırdı. Peygamber şöyle buyurdu: “Eğer güneşi sağ elime, ayı da sol elime verecek olsalar, yine de

böyle bir şeyi istemem. Aksine bana bir söz versinler ki bu vesileyle Araplara hükmetsinler, Acemler onların karşısında teslim olsun ve cennet ashabı olsunlar.” Ebu Talib bu sözleri Kureyş’e bildirdi. Onlar şöyle dediler: “Bu sözü söylemeye hazırız.” Allah Resulü (s.a.a) onlara şöyle buyurdu: “Şehadette bulunun ki Allah’tan başka ilah yoktur, ben de Allah’ın elçisiyim.” Onlar şöyle dediler: “Biz üçyüz altmış ilahımızı terk edip senin tek ilahına mı ibadet edelim?” Bu esnada münezzeh olan Allah şu ayeti nazil buyurdu: **“Aralarından bir uyarıcının gelmesine şaşmışlardı. Küfredenler: “Bu, pek yalancı bir sihirbazdır...bu ancak bir uydurmadır” dediler.”** Ayette geçen ihtilak kelimesi sayıklamak anlamındadır.”^[347]

20015. Kısas’ul-Enbiya’da şöyle yer almıştır: “Allah Resulü (s.a.a) müşriklerin tanrılarını kötölemekten ve onlara Kur’an okumaktan geri kalmıyordu. Velid b. Muğire ise Arabın hakimlerinden biriydi. Araplar işlerinde hakimlik için ona müracaat ederlerdi. Onun on kölesi vardı. Her kölesine de ticaret yapması için bin dinar para vermişti. Onun büyük bir serveti vardı ve Ebu Cehil’in amcası sayılıyordu. Müşrikler ona şöyle dediler: “Ey Abdüşşems! Muhammed’in söylediği bu sözler de nedir, şiir midir, gaypten haber verme midir, yoksa hitabe midir?” O şöyle dedi: “Bana izin verin de onun sözlerini işiteyim.” Daha sonra Hicr’de oturan Allah Resulü’nün yanına gitti ve şöyle dedi: “Ey Muhammed! Bana şiirlerini oku.” Peygamber şöyle buyurdu: “Bunlar şiir değildir, aksine Allah’ın Peygamberlerine ve elçilerine gönderdiği sözdür.” Velid şöyle dedi: “Tilavet buyur.” Peygamber ona şunu okudu: “Rahman ve rahim olan Allah’ın adıyla” Velid Rahman kelimesini işittiğinde alay ederek şöyle dedi: “Sen Yemame’deki Rahman adında birine mi davet ediyorsun?” Peygamber şöyle buyurdu: “Hayır, ben Allah’a davet ediyorum. Rahman ve rahim olan da sadece Allah’tır.” Daha sonra da “Ha-Mim” suresini okumaya başladı ve **“Eğer yüz çevirirlerse onlara De ki: “İşte sizi, Ad ve Semud’un başına gelen yıldırıma benzer bir azâb ile uyardım”** ayetine ulaştığında Velid’in bu sözleri işitmekle bedeni titremeye başladı. Bedenindeki tüyleri diken diken oldu. Kalkıp evine gitti, Kureyş’in yanına geri dönmedi. Şöyle dediler: Abdüşşems’in babası Muhammed’in dinine girdi.” Kureyş buna üzüldü. Ertesi sabah Ebu Cehil onun yanına gitti: “Amcacığım! Sen bizi rezil ettin” dedi. Velid şöyle dedi: “Ey kardeşimin oğlu! Hiçbir şey olmadı, ben yine kavmimin dini üzereyim. Ama ben insanın bedenini titreten ağır sözler işittim.” Ebu Cehil şöyle dedi: “Sözleri şiir midir?” Velid şöyle dedi: “Şiir değildir?” O, “Hitabe midir?” diye sordu. Velid şöyle dedi: “Hayır, hitabe devam edip giden bir sözdür. Ama onun sözleri kelimeleri birbirine benzemeyen ve özel bir güzelliği bulunan nesirdir (düz yazıdır).” Ebu Cehil şöyle sordu: “O halde gayptan haber verme ve kehanettir.” Velid, “hayır” dedi. Ebu Cehil şöyle sordu: “O halde nedir?” Velid şöyle dedi: “Bu konuda düşünmem için bana izin ver.” Ertesi gün olduğunda şöyle dediler: “Ey Abdüşşems! Ne diyorsun?” O şöyle dedi: “Diyiniz ki bu sihir ve büyüdür. Zira insanların kalbini ele geçirmektedir.” Bunun üzerine Allah-u Teala onun hakkında şu ayeti nazil buyurdu: **“Tek olarak yaratıp kendisine bol bol mal, çevresinde bulunan oğullar verdiğim ve nimetleri yaydıkça yaydığım o kimseyi bana bırak... Orada on dokuz bekçi vardır.”**^[348]

Hammad b. Zeyd’in Eyyub’dan ve onun da İkrime’den naklettiği rivayete göre ise Velid b. Muğire Allah Resulü’nün (s.a.a) yanına geldi ve şöyle dedi: “Bana Kur’an oku.” Peygamber şöyle buyurdu: **“Allah şüphesiz adaleti, iyilik yapmayı, yakınlarla bakmayı emreder; hayasızlığı, fenalığı ve haddi aşmayı yasak eder. Tutasınız diye size öğüt verir.”**^[349] Velid şöyle dedi: “Bana tekrar et.” Peygamber onu yeniden okudu. Velid şöyle dedi: “Allah’a yemin olsun ki özel bir tatlılığı ve güzelliği vardır. Üstü meyvelidir, altı ise nimet doludur ve bu bir beşere ait bir söz değildir.”^[350]

20016. İbn-i Abbas şöyle diyor: “Velid b. Muğire Kureyş’in yanına gitti ve şöyle dedi: “Yarın insanlar (hac) mevsiminde toplanacaktır ve bu şahsın konuştuğu her yere yayılmıştır. Halk onun hakkında size sorular soracaktır, onlara ne diyeceksiniz?” Ebu Cehil şöyle dedi: “Ben onu cin çarpmıştır” diyeceğim. Ebu Leheb ise şöyle dedi: “Ben de, “o şairdir” diyeceğim. Ukabe b. Ebu Muiet ise “Ben de o kahindir diyeceğim” dedi. Velid ise, “a’ma” ben de “o sihirbazdır, karı ve kocanın, kardeşlerin ve babayla oğulun arasına ayrılık sokmaktadır” diyeceğim” dedi. Bunun üzerine Allah şu ayeti nazil buyurdu: **“Kaleme andolsunki...”** ayetinden **“O, şair sözü değildir”** ayetine kadar.”^[351]

Şöyle diyorum: “Bihar’ul-Envar’da İbn-i Şehraşub’un Menakıb’ından naklen şöyle yer almıştır: “Kureyş’in, “O sihirbazdır” deyişinden de anladığımız gibi Peygamber onlara benzerini getirmekten aciz oldukları bir şeyi göstermiştir. Onların, “Delidir” demelerinin sebebi ise, Peygamberin sonunda başına neler geleceğini düşünmeden söylediği sözler sebebiyleydi. Kahindir demelerinin sebebi ise, onlara gaybi haberleri

vermesiydi, “Ona öğretilmiştir” demelerinin sebebi ise, onları gizli sırlarından haberdar kılmalarıdır. O halde Kureys’in Peygamberin yalancılığına ispat etmek istediği şeyler hakikette onun davasının doğruluğunu ispat etmektedir.”^[352]

Peygamberin Evliliklerinin Sayısı Hakkında

Allame Tabatabai el-Mizan’da şöyle buyurmuştur: “İslam’a yönelik itirazlardan biri de Peygamberimizin (s.a.a) evlilikleridir. Diyorlar ki, çok evlilik zaten başlı başına bir cinsel düşkünlük, şehvet, iç güdüye boyun eğmek anlamına gelirken Peygamber, ümmeti için yasallaştırdığı dört kadınla yetinmeyerek kendisi için bu sayıyı dokuz’a çıkardı.

Bu mesele Kur’an’daki değişik çok sayıda ayetle bağlantılıdır. Bu yüzden meseleyi her yönü ile incelemek için ilgili ayeti ele alınca uzun açıklama yapmak gerekir. Bundan dolayı ayrıntılı açıklamayı uygun olan yerine bıraktık. Şimdilik meseleye özet olarak değineceğiz.

Şöyle diyoruz: Bu itirazı ileri sürenlerin şu gerçeği göz önüne almaları gerekir: Peygamberimizin çok sayıda kadınla evlenmesi, sandıkları gibi basit bir mesele değildir (ki Peygamber kadınlara aşırı derecede düşkün olduğu için eşlerinin sayısını dokuz’a çıkardı.) Tersine hayatı boyunca seçtiği her eşi için özel bir tercih gerekçesi vardır. Peygamberimiz (s.a.a) ilk evliliğini Hz. Hatice ile (Allah ondan razı olsun) yaptı. Yirmi küsür yıl boyunca sadece onunla evli kaldı. (Bu süre onun evlendikten sonraki ömrünün üçte ikisidir.) Bu sürenin on üç yılı Peygamber oluşundan sonra ve Mekke’ye hicret etmeden önceki döneme rastlar. Sonra Medine’ye hicret etti ve mesajını yaymaya, dini yüceltmeye başladı. Diğer evliliklerini bundan sonra yaptı. Evlendiği kadınların kimi bakire, kimi dul, kimi genç, kimi yaşlı, kimi kocakarı idi. Ömrünün on yıla yakın bölümü böyle geçti. Sonra nikahı altındakiler dışında başka bir kadınla evlenmesi yasaklandı.

Bilinen bir şeydir ki, bu özellikleri taşıyan bir davranış biçimini, basit bir kadın sevgisi ile, kadın düşkünlüğü ile, aşırı cinsel oburlukla açıklayıp gerçekleştirmek mümkün değildir. Bu sürecin başı ve sonu böyle bir gerekçeyle ters düşer.

Üstelik, insanlara yönelik gözlemlerimizden şüphesiz olarak biliyoruz ki kadın düşkünlüğü, kadın sevgisine tutkun ve onlarla buluşmaya can atan erkek, kadının güzeline, alımlısına, çekicisine, gencine tutkun olur. Bu özellikler de Peygamberimizin (s.a.a) bu konudaki uygulamaları ile uyumsuz. Peygamberimiz bakireden sonra dul kadınla, genç kadından sonra yaşlı kadınla evlilik yaptı. Mesela yaşlı bir kadın olan Ümmü Seleme ile evlendi. Yine Zeyneb Bint-i Cahş ile evlendiğinde Zeyneb’in yaşı elliye geçkindi. Bu evlilikleri Ayyşe ve Ümmü Habibe gibilerle evlendikten sonra yaptı. İşte durum budur.

Ayrıca eşlerine şöyle dedi: “Eğer dünyayı ve dünya güzelliğini istiyorsanız mehirlerinizi vererek size güzellikle yol veririm, yani sizi boşarım. Eğer Allah’ı, Peygamberi ve ahireti tercih ediyorsanız dünyadan uzak durur, süslenmeye güzelleşmeye yanaşmazsınız.” Onun eşlerine yönelik bu sözlerini Kur’an’dan öğreniyoruz:

“Ey Peygamber! Eşlerine söyle. Eğer dünya hayatını ve süslerini istiyorsanız, gelin size boşanma bedelinizi vereyim ve güzellikle Salvereğim. Eğer Allah’ı, Peygamberi ve ahiret yurdunu istiyorsanız bilin ki, Allah içinizden iyi işler yapanlara büyük mükafat hazırlamıştır.”^[353] Görüldüğü gibi bu tavır da kadın güzelliğine düşkün, onlarla buluşmak için can atan bir erkeğin durumunu yansıtmıyor.

O zaman bu meseleyi derinliğine inceleyen inşafli bir araştırmacıya bir tek şey kalıyor. O da Peygamberimizin bi’setinin başlangıcından sonuna kadar ki bütün evliliklerini şehvetperestlik, kadın düşkünlüğü ve zevk arama dışında başka faktörlere bağlamaktır.

Peygamberimiz (s.a.a) bu eşlerinden bazıları ile güç kazanmak, destek ve taraftar edinmek için evlendi. Bazıları ile kalpleri kazanmak ve kötülüklerden korunmak için evlendi. Bazı evliliklerini evlendiği kadınların bakımlarını üstlenmek, geçimlerini sağlamak, dulların ve güçsüzlerin yoksulluktan ve perişanlıktan korunmasını müminler arasında çığır açmak için yaptı. Bazı evliliklerini şeriatın bir hükmünü vurgulamak, onu fiilen uygulamak, böylece yanlış bir geleneği kırmak, insanlar arasında yaygın olan batıl bidatları yıkmak için yaptı. Nitekim Zeyneb Bint-i Cahş ile olan evliliği böyle bir olaydı. Zeyneb, Zeyd b. Harise’nin eşi idi. Zeyd onu boşadı. Zeyd, Peygamberimizin evlatlığı idi. Araplar, evlatlığın eşini öz evladın eşi gibi kabul ediyorlardı ve onlara göre baba onunla evlenemezdi. Peygamberimiz bu kanaatin aslı olmadığını göstermek için Zeyneb ile evlendi ve arkasından hakkında bir takım ayetler indi.

Peygamberimiz Hz. Hatice’nin ölümünden sonra ilk önce Sevda b. Zem’a ile evlendi. Eşi ikinci Habeşistan hicretinden sonra ölmüştü. Sevda, mümin bir muhacir idi. Eğer ailesinin yanına dönseydi, birçok mümin erkek ve kadına yaptıkları gibi hemşehrileri ona da işkence yapar, öldürürler ve dininden döndürüp tekrar kafir yaparlardı.

Peygamberimiz, bir evliliğini de kocası Abdullah b. Cahş’ın Uhud’da öldürülmesinden sonra Zeyneb Bin-i Huzeyme ile yaptı. Zeyneb cabiliye döneminin erdemli hanımlarından biri idi. Fakirlere, yoksullara çok yardımlar yaptığı ve onlara şefkatle davrandığı için “yoksulların anası” lakabı ile anılıyordu. Peygamberimiz onunla evlenmekle itibarını korudu.

Peygamberimiz, bir evliliğini de Ümmü Seleme ile yapmıştı. Adı Hind idi. Daha önce Peygamberimizin teyzesinin oğlu ve süt kardeşi olan Abdullah Ebu Seleme'nin eşi idi. Abdullah, ilk Habeşistan muhacirlerindendi. Ümmü Seleme dindar, faziletli bir hanımdı. Dindarlığı yanında isabetli görüşlü idi. Kocasını öldüğünde yaşlı idi, başında yetimler vardı. Bu yüzden Peygamberimiz (s.a.a) onunla evlendi.

Peygamberimiz, bir evliliğini de Safiye bin-i Hurey b. Ahtab ile yaptı. Safiye'nin eşi "Beni Nadir" kabilesinin reisi idi. Kocasını Hayber savaşında öldü. Babası da "Beni Kurayza" kabilesi ile yapılan savaşta öldürülmüştü. Safiye Hayber'den alınan esirler arasında idi. Peygamberimiz onu seçip azat etti ve kendisi ile evlendi. Böylece onu perişanlıktan ve zilletten kurtardı. Bu evlilikle Peygamber Yahudilerle akrabalık bağı kurdu [ve Müslümanlar ile Yahudiler arasındaki ilişkilerin iyileşmesini sağladı].

Peygamberimiz, bir evliliğini de Cuveyriye ile yaptı. Asıl adı Berre idi ve Mustalakoğullarının büyüğü olan Haris'in kızı idi. Bu evlilik Mustalak oğulları ile yapılan savaştan sonra oldu. Müslümanlar bu kabilenin iki yüz ailesini kadınları ve çocukları ile birlikte esir almışlardı. Peygamberimiz Cuveyriye ile evlenince Müslümanlar "Bunlar Peygamberimizin bısımlarıdır, onları esir tutmak bize yakışmaz" diyerek hepsini azat ettiler. Bunun üzerine bütün Mustalak kabilesi iman ederek Müslümanlara katıldı. Büyük bir kitle oluşturuyorlardı. Müslüman olmaları diğer Araplar üzerinde olumlu bir etki bırakmıştı.

Peygamberimizin bir başka evliliği de Meymune ile idi. Asıl adı Berre idi. Haris-i Hilaliye'nin kızı idi. İkinci kocası Ebu Ruhm b. Abduluzza'nın ölümü üzerine kendisini cariye olarak Peygamberimize (s.a.a) adadı. Peygamberimiz ise ona nikahlama teklifi yaparak kendisi ile evlendi ve bu hususta ayet indi.

Peygamberimiz, bir başka evliliğini de Ümmü Habibe ile yaptı. İsmi Ramle idi ve Ebu Süfyan'ın kızı ve Ubeydullah b. Cahş'ın eşi idi. İkinci Habeşistan hicretinde eşi kendisi ile birlikte hicret etti. Fakat orada Hristiyan oldu. Ama babası Ebu Süfyan'ın İslam'a karşı asker topladığı o günlerde kendisi İslam'a bağlılığını devam ettirdi. Peygamberimiz (s.a.a) onunla evlenerek onu koruma altına aldı.

Peygamberimiz bir başka evliliğini Ömer'in kızı Hafsa ile yaptı. Eşi Huneys b. Haazaka Bedir savaşında öldüğü için dul kalmıştı. Peygamberimiz bir başka evliliğini de Ebu Bekir'in kızı Ayşe ile yapmıştı. Ayşe bakire idi.

Bu özellikleri, bu konunun başında ömrünün başlangıcı ve sonuna ilişkin söylediklerimizle birlikte göz önüne alalım. Ayrıca zabitliğini, süsten uzak duruşunu ve eşlerini de böyle olmaya teşvik edişini düşünelim. O zaman yaptığı evliliklerin diğer insanların evlilikleri gibi olmadığını kesinlikle anlarız.

Bunlara bir de kadınlara yönelik iyi davranışlarını, cabiliye çağlarının, yüzyılların ilkeliklerinden ortadan kaldırdığı kadın haklarını ve kadının kaybettiği sosyal haklarını yeniden ihya etmesini eklemek gerekir. Öyle ki, rivayete göre son sözü kadınları erkeklere tavsiye etmek oldu. Şöyle buyurdu: "Namaz, namaz. Elinizin altındaki kölelerinize, güçlerinin yetmeyeceği işler yüklemeyin. Kadınlar hakkında Allah'tan korkun. Onlar sizin elinize düşmüş zavallılardır."^[354]

Eşleri arasında adil davranmak, onlarla iyi geçinmek, gönüllerini boş tutmak ona mahsus davranışlardandı. (Bu konuda inşallah ilerideki iclemelerde bazı örnekler dile getirilecektir) Dörtten çok kadınla evlenebilmek, tıpkı kesintisiz ve iftarsız birkaç gün arka arkaya oruç tutmak gibi ona mahsus bir hükümdür ve ümmete yasak edilmiştir. İşte bu özellikler ve onların insanlar tarafından açıkça görülmesi, aleyhinde kampanya yürütmek için sürekli fırsat kollayan düşmanlarını bu mesele yüzünden kendisine karşı çıkmaktan alıkoymdu."^[355]

505. Konu

en-Nucum

Yıldızlar İlmi-Astroloji

- ☞ *Bihar*, 58/217, 10. bölüm; *İlm'un-Nucum ve'l-Amel bibi*
☞ *Vesail'uş-Şia*, 12/101, 24. bölüm; *Adem-u Cevaz-i Teellomi'n-Nucum*
☞ *Vesail'uş-Şia*, 8/268, 14. bölüm; *Tahrim-u Amel-i bi İlm'in-Nucum*

3849. Bölüm

Yıldızlar İlmi (Astroloji)

Kur'an:

“İbrahim yıldızlara bir göz attı ve “Ben rahatsızım” dedi.” [\[356\]](#)

“Hayır; yıldızların yerleri üzerine yemin ederim.” [\[357\]](#)

Tefsir:

“İbrahim yıldızlara bir göz attı ve “Ben rahatsızım” dedi” ayetleri şüphesiz ki İbrahim'in yıldızlara bakışıyla rahatsız olduğunu haber vermesiyle ilgilidir ve bu esas üzere böyle bir söz söylemiştir. Onun yıldızlara bakışı, ya da özellikle vakti tayin etmek içindi. Tıpkı nöbeti olan veya ateşin başlama zamanını bir yıldızın doğuşu ve batışıyla veya yıldızların özel haliyle tayin eden kimse gibidir veya gelecek ile ilgili olaylardan haber almak içindir. Nitekim, astrologların da inancına göre yıldızların durumu bunların en açık nişanesidir. Sabii mezhebine tabi olanlar bu konuya inanmışlardır ve İbrahim'in (a.s) zamanında da bu mezhebe mensup bir çok kimse yaşıyordu. Birinci ihtimale göre, ayetin anlamı şöyledir: “Şehir halkı, hep beraber bayram merasimini düzenlemek için şehir dışına çıktığı zaman İbrahim (a.s) yıldızlara baktı ve onlara rahatsız olduğunu, çok yakında hastalanacağını, bu yüzden de onlarla gelemeyeceğini bildirdi. İkinci yoruma göre ise, ayetin yorumu şöyledir: “Hz. İbrahim, bir münecim gibi yıldızlara baktı ve insanlara, yıldızların durumunun kendisinin çok geçmeden hasta olacağını gösterdiğini, bu yüzden de onlarla şehri terk edemeyeceğini göstermiştir.

Birinci ihtimal İbrahim'in (a.s) durumu ile daha da uyum içindedir. Zira o zamanlar Hz. İbrahim Allah'tan başka hiç kimseyi etkili görmeyen, halisane bir tevhibe sahipti. Öte yandan İbrahim'in (a.s) o günlerde hasta olmadığını gösteren sağlam bir delil de yoktur. Aksine, Kur'an İbrahim'in hasta olduğunu bildiriyor, öte yandan bu ayetten çok az önce münecim olan Allah onu, selim ve temiz bir kalp sahibi olarak tanıtmaktadır. Selim bir kalp sahibi olan kimsenin ise yalan söylemesi, veya boş şeyleri dile getirmesi doğru değildir. Müfessirler bu iki ayet hakkında başka bir takım ihtimaller de vermişlerdir. Bunların en kabul edilir olanı da İbrahim'in (a.s) yıldızlara bakması ve hastalığından haber vermesi tabiri yerindeyse, çok boyutlu bir söz kullanmış olmasıdır. Yani insanın bir cümleyi söylemesi, ama ondan maksadının başka şey oluşunu ifade etmektedir. Halk da burada sadece konuşmacının göz önünde bulundurduğu anlamı anlamaktadır. O halde Hz. İbrahim'in yıldızlara bakışı muvabhid bir insanın Allah-u Teala'nın yaratışına bakması anlamındadır. Böylece İbrahim bu yolla Allah-u Teala'nın varlığına ve bir olduğuna delil ortaya koymuştur. Ama halk onun yıldızlara bakışının gelecek olaylar hakkında bilgi edinmek üzere, münecim bir bakış olduğunu hayal etmişlerdir. Bu yüzden de İbrahim şöyle buyurmuştur: “Ben rahatsızım.” Maksudı da çok yakında rahatsız olacağını haber vermesidir. Zira insan hayatı boyunca falan herhangi bir düşmekten ve hastalığa yakalanmaktan güvende

değildir. Nitekim de şöyle buyurmuştur: “Ben hastalanınca o bana şifa verir.” [\[358\]](#) Ama halk onun bayram merasimlerinin düzenlendiği gün hasta olacağını zannetti. Ama İbrahim için ilk etapta önemli olan şey, başında taşıdığı hedefidir ve o da putbaneye gidip putları kırmaktır. Bu yorum müfessirler tarafından ortaya konan en iyi yorumdur. Bu da Hz. İbrahim'in o gün sağlıklı olduğuna dayalıdır. Oysa biz daha önce de dediğimiz gibi bu konuda sağlam bir delile sahip değiliz. Ayrıca kinayeli ve çok boyutlu söz konuşmak da peygamberlere

yakışmaz. Zira bu durumda insanların onların sözüne olan güveni oratadan kalkar.”^[359]

20017. İmam Sadık (a.s), kendisine, “Nücum (yıldızlar) ilminin gerçeği var mıdır?” diye soran Muhammed Yahya Hesemi’ye şöyle buyurmuştur: “Evet” “Ben (ravi) şöyle arzettim: “Acaba yeryüzünde bu yıldızlar ilmini bilen kimse var mıdır?” İmam şöyle buyurdu: “Evet, yeryüzünde nücum ilmini (astrolojiyi) bilen kimseler vardır.”^[360]

20018. İmam Sadık (a.s) kendisine, yıldızlar ilmi sorulunca (astroloji) şöyle buyurmuştur: “Bu ilim peygamberlerin ilimlerindendir. Ravi şöyle diyor: “Acaba Ali b. Ebi Talib (a.s) de bunu biliyor muydu?” Hazret şöyle buyurdu: “Bu ilmin en alimi idi.”^[361]

20019. İmam Kazım (a.s) Harun ile yaptığı tartışmasında şöyle buyurmuştur: “Nücum ilmi doğru olmasaydı, aziz ve celil olan Allah onu övmezdi. Peygamberler nücum ilmini biliyorlardı. Allah-u Teala İbrahim Halil’ur-Rahman hakkında şöyle buyurmuştur:

“Böylece yakın edenlerden olması için İbrahim’e göklerin ve yerin melekutunu gösterdik.”^[362] Hakeza başka bir

yerde ise şöyle buyurmuştur: **“İbrahim yıldızlara bir göz attı ve “Ben rahatsızım” dedi.”**^[363] Eğer İbrahim (a.s) yıldızlar ilmini bilmeseydi, asla yıldızlara bakmaz ve şöyle buyurmazdı: **“Ben rahatsızım.”** İdris (a.s) de insanlardan nücum ilmini en çok bilen kimseydi. Allah-u Teala da yıldızların yerlerine yemin içmiştir ve bu yemin eğer bilecek olursanız, şüphesiz büyük bir yemindir. ”^[364]

20020. İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur: “Kur’an’ı bilen kimse, nücum ilmini de bir miktar bilecek olursa, bu onun iman ve yakinini artırır.” İmam daha sonra şu ayeti tilavet buyurdu: **“Şüphesiz gece ve gündüzün birbirini ardınca gelişinde...”**^[365] „^[366]

20021. İmam Sadık (a.s) kendisine, “İnsanlar arasında yıldızlar ilmiyle uğraşmanın haram olduğu ve dine zarar verdiği meşhurdur” denilince şöyle buyurmuştur: “İnsanların dediği gibi değildir. Bu ilim dine zarar vermez” İmam daha sonra şöyle buyurdu: “Sizler fazlalığı elde edilemeyecek ve azı da etkili olmayacak bir konuyla ilgileniyorsunuz.”^[367]

20022. İmam Sadık (a.s) kendisine yıldız ilmini soran bir zındıka şöyle buyurmuştur: “Bu menfaati az ve zararı çok olan bir ilimdir... Çünkü o ilimle taktir edilen geri çevrilemez ve bela da defedilemez. Eğer müneccim bir olayı haber verirse dikkat etmesi kendisini Allah’ın kazasından kurtarmaz ve eğer bir hayırı haber verirse onu erkene alamaz. Eğer kendisi için bir kötülük ortaya çıkarsa onu geri çeviremez. Müneccim Allah’ın ilmiyle zıt düşer ve kendi hayalince Allah’ın yaratıkları hususunda kazasını geri çevirir.”^[368]

20023. İmam Sadık (a.s) şöyle buyurmuştur: “Benimle birinin paylaşmak istediğimiz ortak bir arsamız vardı. O şahıs yıldızlar ilmini biliyordu ve uğurlu bir saatte dışarı çıkmak istiyordu. Bu yüzden de kendisinin uğurlu, benim ise uğursuz bir saatte dışarı çıkmamı istiyordu. Biz gidip arsa için kura çektik. Arsanın en iyi bölümü bana düştü. O şahıs sağ elini sol eline çırparak şöyle dedi: “Asla böyle bir gün görmedim.” Ben şöyle dedim: “Eyvahlar olsun başkasına! Ne olmuş ki?” O şöyle dedi: “Ben yıldızlar ilmini bilen bir kimseyim. Seni uğursuz bir saatte dışarı çıkardım. Ben de uğurlu bir saatte çıktım. Arsayı bölüştürdük, ama arsanın en iyi bölümü sana çıktı.” Ben şöyle dedim: “Senin için babamın bana söylediği bir hadisi nakledeyim mi?” Babam şöyle buyurdu: “Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur: “Herkim Allah’tan günün uğursuzluğunu kendinden gidermesini istiyorsa, gününe sadakayla başlasın. Allah bu vesileyle, o günün uğursuzluğunu giderir. Herkim de Allah’ın gecenin uğursuzluğunu kendisinden gidermesini istiyorsa, geceye sadakayla başlasın. Allah bu vesileyle gecenin uğursuzluğunu ondan defeder.” Daha sonra şöyle dedim: “Ben dışarı çıktığım zaman önce sadaka verdim. Sonra bu iş senin için o yıldızlar ilminden daha iyidir.”^[369]

20024. İmam Sadık (a.s), istibare namazından sonra yaptığı bir duasında şöyle buyurmuştur: “Ey Allah’ım! Sen öyle yaratıklar yarattın ki kendilerinin hareket ve duruş zamanlarını, faaliyetlerini ve sözleşmelerini tayin için yıldızların doğuş ve batışına sığınmaktadırlar. Beni yarattın ve ben de yıldızların durumuna sığınma ve işleri seçme zamanını onlar vesilesiyle tayin etme yerine sana sığınıyorum ve yakinen biliyorum ki sen, senin gaybinde olan yıldızların yerlerini hiç kimseye bildirmedi ve onların etkilerine ulaşma yolunu hiç kimseye göstermedi. Sen yıldızların kendi yörüngelerinde, genel ve özel mutluluk yolundan uğursuzluk yoluna intikal ettirebilir ve de kapsamlı ve özel uğursuzluktan, uğurlu olaya çevirebilirsin. Zira sen

istediğini yok edersin, istediğini sabit kıalarsın. Ümmü'l-Kitap senin yanındadır.”

20025. *Abdulkmelik bin A'yen şöyle diyor: İmam Sadık'a (a.s) şöyle arzettim: “Ben bu ilme mübtela oldum. Dolayısıyla bir iş yapmak istediğimde talihime bakıyorum. Eğer talihim kötü çıktıysa o işin peşice gitmiyorum, eğer talihim iyi çıktıysa o işin peşice gidiyorum. İmam bana şöyle buyurdu: “İstedicine de ulaşıyor musun?” Ben, “Evet” diye arzettim. İmam şöyle buyurdu: “Kitaplarını yak.”* ^[371]

20026. *Birisi, “Ey Müminlerin Emiri eğer şu zamanda onların üzerine yürürsen yıldız ilmine göre amacına erişemeyeceğinden korkuyorum” deyince Hz. Ali (a.s) şöyle buyurdu: “Sen insanı hareket ettiğinde kötülüklerden korunacağı bir zamana sevkettiğini mi sanıyorsun? Yoksa, hareket ettiği taktirde kendisini zararın kuşatacağı bir zamandan mı korkutuyorsun?...Kim seni tasdik ederse kuşkusuz ki o kimse Kur'anı'ı yalanlamıştır; kötülükleri defetmede ve iyiliklere ulaşmada Allah'tan yardım istemekten kendini müstağni görmüştür...Ali (a.s) sonra insanlara yöneldi ve şöyle dedi: “Ey insanlar! Yıldız ilminden sakının. Karada ve denizde yol bulmak için öğrenirseniz o başka. Çünkü yıldız ilmi sizi kahinliğe sürükler. Münecim de kahin gibidir. Kahin de sihirbaz gibidir, sihirbaz da kafir gibidir; kafir ise ateştedir. (Bırakın bunları da) Allah'ın ismiyle yürüyünüz.”* ^[372]

20027. *İmam Sadık (a.s) şöyle buyurmuştur: “Münecim kimse kahindir. Kahin de sihirbaz gibidir. Sihirbaz ise kafir makamındadır. Kafir ise ateştedir.”* ^[373]

Şöyle diyorum: “Burada açıklamak gerekir ki nücum ilminin haram olduğuna delalet eden rivayetler münecimin varlık aleminde ve varlıklar üzerinde yıldızların hareketinin tesirine inanan hususlara özgüdür. Oysa alemde yegane etki sahibi münezzehe olan Allah'tır. Ama eğer insan yıldızların hareketinin olaylar ile ilişkisinin bir tür keşif ve meşuf (keşfeden ve keşfedilen) ilişkisine inanırsa, bu durumda nücum ilminin haram olduğu hususunda bir delil yoktur. Hatta Şeyh Ensari (r.a) şöyle diyor: “Zabiren hiç kimse bunun (nücum ilminin) keşif olduğuna inanmamıştır...” Şeyh Ensari'nin nücum ilmindeki sözlerini mülahaza etmek için Mekasib-i Mubharreme adlı kitabına müracaat ediniz.

20028. *İmam Sadık (a.s) şöyle buyurmuştur: “Müslümanlar Hudeybiye'de sabah namazını kılıp o gece yağan yağmurun ardından geri dönerken. Allah Resülü şöyle buyurdu: “Rabbinizin ne buyurduğunu biliyor musunuz?” Onlar şöyle arzettiler: “Allah ve Resülü daha iyi bilir.” Peygamber şöyle buyurdu: “Bazı kullarım bana iman etmekte, yıldızları inkar etmektedir, bazı kullarım da beni inkar etmekte ve yıldızlara iman etmektedir. O halde herkim, “Yağmurumuz Allah'ın rahmeti ve fazlı sebebiyleydi” derse, o mümindir ve yıldızları inkar etmiştir ve herkim de “Yağmurumuz falan yıldızın doğuşu ve batışı sebebiyleydi” derse, beni inkar etmiş ve yıldızlara iman etmiştir.”* ^[374]

Şöyle diyorum: “Bu rivayeti Hürri Amili zikrettikten sonra şöyle diyor: Şebid şöyle demiştir: “Bu rivayeti yıldızların etkili olduğuna inanmaya yorumlamak gerekir.”

506. Konu

en-Necva

Kulağa Fısıldamak

bak.

☞ *er-Rüya, 1404. bölüm*

3850. Bölüm Kulağa Fısıldamak

Kur'an:

“İkiyüzlüler, (Münafıklar) Allah’ın onların sırlarını ve gizli toplantılarını bildiğini, Allah’ın görünmeyenleri bilen olduğunu bilmiyorlar mıydı?”^[375]

bak. İsrâ, 47, Ta-Ha, 62, Enbiya, 3, Mücadele, 7, 10, 12, 13, Nisa, 114, Zubruf, 80

20029. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “Üç kişi birlikte olduğu zaman onlardan ikisi birbirinin kulağına fısıldamamalıdır.”^[376]

20030. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “Üç kişi birlikte olduğu zaman onlardan ikisi halkın arasına karışmıncaya kadar birbirinin kulağına fısıldamamalıdır. Zira bu iş diğerinin rahatsızlığına neden olur.”^[377]

20031. *İmam Sadık (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Üç kişilik bir topluluktan ikisi birbirinin kulağına fısıldamamalıdır. Zira bu iş üçüncüsünün üzülp sıkıntıya düşmesine sebep olur.”^[378]

20032. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Gizlilik, fısıldaşmanın ölçüsüdür.”^[379]

20033. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “En üstün fısıldamak, din ve takva üzere olanıdır. Bunun meyvesi ise doğru yolda olmak ve nefsin heva ve hevesine muhalefet göstermektir.”^[380]

20034. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Sadece iki kişi dışında fısıldaşmakta hayır yoktur: Konuşan alim veya kabul eden (söz dinleyen) dinleyici.”^[381]

507. Konu

el-Munacat Münacaat

☞ *Bihar, 13/323, 11. bölüm; ma naca bihi Musa (a.s) rabbibi*

☞ *Bihar, 94/89, 32. bölüm; Ediyet’ul-Munacat*

bak.

el-Edeb, 68. bölüm

3851. Bölüm

Münacat

20035. *İmam Sadık (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Allah-u Teala Davud’a (a.s) şöyle vahyetmiştir: “Benimle neşeli ol, beni zikretmekten lezzet al ve benimle münacatta bulunma nimetinden nasiplen.”^[382]

20036. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Allah ile münacat kurtuluş sebebidir.”^[383]

20037. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Herkim Allah ile halvette bulunursa sağlam bir kaleye ve daha güzel bir hayata erişmiş olur ve bil ki Allah nezdinde olan şey sadece (ibadette) gayretli bir nefis ve gören bir gözle mümkündür.”^[384]

20038. *İmam Seccad (a.s), bir münacatında şöyle buyurmuştur:* “Ey Allah’ım! Bizi senin kurtuluş gemilerine bindir, seninle münacat lezzetinden nasiplendir, muhabbet havuzlarına koy ve dostluk ve yakınlığının tatlılığını bizlere tattır.”^[385]

20039. *İmam Seccad (a.s), hakeza şöyle buyurmuştur:* “Senin vasıtanla seninle münacatta bulunma lezzetine eriştiler ve senin lütfünden hedeflerinin en yücesine ulaştılar.”^[386]

20040. *İmam Seccad (a.s), Arefe günü duasının bir bölümünde şöyle buyurmuştur:* “Gece gündüz seninle raz-u niyazda bulunma halvetini gözümde süsle.”^[387]

20041. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Her zaman ve fetret dönemlerinde, büyük nimetler sahibi Allah’ın, fikirlerine ve akıllarına ilham ettiği, akıl ve düşünceleriyle konuştuğu kullar var olmuştur. Bunlar, gözlerindeki, kulaklarındaki ve kalplerindeki uyanış nuruyla aydınlanmışlardır.”^[388]

bak. El-Merakıbe, 1544. Bölüm

3852. Bölüm

Gece Karanlıklarında Münacatta Bulunmanın Fazileti

20042. *İmam Bakır (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Güzel bir dönüş ve tövbe ile kendini Allah’ın rahmet ve mağfiretine mazhar kıl ve güzel bir dönüş ve tövbe için de gece karanlıklarındaki münacatından ve halisane duandan yardım al.”^[389]

20043. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “Azameti yüce olan Allah dünyaya şöyle vahyetmiştir: “Sana hizmet eden kimseyi sıkıntıya düşür, seni uzağa iten kimseye ise sen hizmet et. Kul gece karanlığının bağrında efendisiyle halvette bulunur ve onunla raz-u niyazda bulunursa, Allah da kalbinde aydınlığı sabit kılar. Öyle ki, “Ey efendim!” dediğinde azameti yüce olan celil Rab ona şöyle seslenir: “Lebbeyk ey kulum! Benden dile ki sana bağışta bulunayım ve bana tevekkül et ki sana yeteyim.” Daha sonra azameti yüce olan Allah meleklerine şöyle der: “Ey meleklerim! Bakınız bu kulum, gece karanlığında benimle halvette bulunmuştur, oysa boşta gezen insanlar, boş işlerle uğraşmakta, gafiller ise uyumaktadır. Şahit olun ki ben de onu bağışladım.”^[390]

3853. Bölüm

İmam Ali'nin (a.s) Münacaatı

20044. *Urve b. Zübeyr şöyle diyor:* “Peygamber’in (s.a.a) mescidinde oturmuş, Bedir ehlinin ve Rıdvan biatının durumunu anıyorduk. Ebu Derda şöyle dedi: “Ey cemaat! Sizlere insanlardan serveti en az, en takvalı ve ibadette en çok çaba gösterenini haber vereyim mi?” Onlar, “O kimdir?” dediler. Ebu Derda şöyle dedi: “Ali b. Ebi Talib’dir (a.s)” Urve şöyle diyor: “Allah’a yemin olsun ki orada hazır bulunanlar, Ebu Derda’dan yüz çevirdiler. Sonra Uveymir adlı Ensar’dan birisi, onun sözüne muhalefet ederek şöyle dedi: “Sen öyle bir şey söyledin ki, hiç kimse bu konuda seni onaylamamaktadır.” Ebu Derda şöyle dedi: “Ey cemaat! Ben gördüklerimi naklediyorum. Sizden her biriniz de gördüklerini nakletsin. Ben gördüm ve şahit oldum ki Ali b. Ebi Talib, Beni Neccar mahallesinin meydanlarının birindeydi, kölelerinden ayrılarak, arkasında yürüyenlerden uzaklaştı. Hurma ağaçlarının arasına gizlendi. Ben de onu kaybettim ve kendi kendime, “Evine gitmiştir” dedim. Ama aniden, hüzünlü bir ses işittim ki şöyle diyordu: “Ey Allah’ım! Nice helak edici günah var ki nimetinle onları cezalandırmak hususunda hilimli oldun ve nice suç var ki yüceliğinle onu aşıkarak kılmaktan uzak durdun. Ey Allah’ım! Gerçi bir ömür sana isyan ettim ve gerçi amel defterimdeki günahlarım çoktur. Ama senin mağfiretinden başka bir şeye ümit bağlamadım. Sadece senin hoşnutluğunu ümit ediyorum.” O ses benim dikkatimi çekti, bu sesin ardıca gittim. Aniden Ali b. Ebi Talib’in olduğunu gördüm, gizlendim ve sesini duymak için asla yerimden kılmıdım. Gecenin son anları olan karanlığında birkaç rekat namaz kıldığını, sonra dua edip, Allah’a yalvardığını, ağlayıp raz-u niyazda bulunup (nefsinden) şikayette bulunduğunu gördüm. Aziz ve celil olan Allah ile raz-u niyazda bulunurken söylediği sözlerden bir bölümü şöyleydi: “Ey Allah’ım! Senin affını düşününce günahlarım gözümde küçülüyor. Ama şiddetli hesaba çektiğini düşününce, musibetimi büyük görüyorum.” İmam daha sonra şöyle buyurdu: “Ah ki benim unuttuğum, ama senin kaydettiğin günahın sayfalarını okuyunca şöyle dersin: “Onu tutunuz!” Ne aşireti kendisi kurtarabilen, ne kabilesi kendisine fayda veren bu tutuklanmış kimseye evvahlar olsun. Onun hakkında seslenilince, yaratıklar onun haline acırlar.” İmam daha sonra şöyle buyurdu: “Ciğerleri yakıp kül eden ateşten dolayı ah! Pişirme şevkine sahip olan ateşten ah! Cehennemin gürül gürül yanan alevlerinden ah!” İmam daha sonra çok ağladı, ben artık onda hiçbir hareket görmedim. Kendi kendime şöyle dedim: “Herhalde geceleri uzun süre uyumadığından uykuya dalmıştır. Gidip onu sabah namazı için kaldırayım.” Yanına vardığımda, onu salladım ama hareket etmedi, el ve ayaklarını toplamak istedim, ama toplanmadı. Kendi kendime şöyle dedim: “İnna lillah ve inna ileyhi raciun, Allah’a yemin olsun ki Ali b. Ebi Talib ölmüştür.” Hemen koşarak ölüm haberini vermek için evine vardım. Fatıma şöyle dedi: “Ey Ebu Derda! Onun durumu ve olayı nasıldır?” Ben ona olayı anlattım. Fatıma şöyle dedi: “Ey Ebu Derda! Senin bu dediğin hal, Allah-u Teala’dan dolayı onun içine düştüğü baygınlık halidir.” Daha sonra bir miktar su getirip, Ali’nin (a.s) yüzüne serptiler, o kendine geldi ve ben ağlamaktayken yüzüme baktı ve şöyle dedi: “Neden ağlıyorsun ey Ebu Derda!” Ben şöyle dedim: “Senin başına getirdiğim bu hale ağlıyorum.” O şöyle buyurdu: “Ey Ebu Derda! O halde beni hesap için çağırdıkları zaman ne yapacaksın? O zaman günahkarlar azaba yakın ederler, kaba ve işi sıkı tutan melekler ve acımasız zebaniler beni kuşatıp ve cebbar olan Allah’ın karşısında tuttukları, dostların beni yalnız bıraktığı, bütün insanların bana acıdığı bir zamandır. İşte o zaman hiçbir gizlinin kendine örtülü kalmadığı, Allah’ın karşısında durduğum zaman bana daha çok acıyacaksın.” Ebu Derda şöyle diyor: “Allah’a yemin olsun ki ben böyle bir haleti, Allah Resulü’nün (s.a.a) ashahından hiç birinde görmedim.”^[391]

20045. *İmam Ali (a.s), bir münacaatında şöyle buyurmuştur:* “Ey Allah’ım! Adeta bedenimi mezara koyduklarımı, teşyi edenlerin yanımdan geri döndüklerini ve garibin bile o bedenin gurbetine ağladığını görüyorum.”^[392]

20046. *İmam Ali (a.s), hakeza şöyle buyurmuştur:* “Ey Allah’ım! Muhammed’e ve Al-i Muhammed’e selavat gönder. Dünyada benden bir eser kalmayınca zikrim insanların arasından temizlenince ve hakeza diğer anılanlar gibi unutulmaya başladığımda bana acı!

Ey Allah’ım! Yaşım çoğalmış, derim incelmış, kemiklerin gevşemiş, zaman beni etkilemiş, ölümüm yakınlaşmış, günlerim sona çatmış, şehvetim ortadan kalkmış ve onların günahları bana baki kalmıştır... Ey Allah’ım! Ben, amellerin ağır yükleri altında yorgun ve bitkin bir halde tehlikeli köprülerin birinin üzerine durmuşum. Eğer yüklerimi hafifletmede bana yardımcı olmazsan ben yok olurum..

Ey Allah’ım! Abitler senin çok bağışlarının ününü duymuşlar, huşu yoluna koyulmuşlardır. Zahitler rahmetinin genişliğini

işitmişler, kanaate dalmışlardır. Doğru yoldan yüz çevirenler, cömertlik ve bağış ününü duymuş (ve doğru yola) dönmüşlerdir. Günahkarlar senin mağfiretinin genişliğini işitmişler, ümide kapılmışlardır. Müminler yüce affını ve artan bağışını işitmişler ve buna rağbet göstermişlerdir... Ey Allah'ım! Eğer içinde yüceliğin bulunduğu nefse dikkatle bakma yolunda hata ettiysem, (buna karşılık) nefsin kurtuluşa ve esenliğe erme sebebi olan sana sığınma yolunu buldum...”^[393]

Ey Allah'ım! Nasıl olur da göğüslerimiz dünyayla arkadaşlık etmeye sevinir?! Nasıl olur da işlerimiz dünyanın girdaplarında düzene girer? Nasıl olur da dünyadaki sevincimiz halis ve hüzünden uzak olur ve nasıl olur da aldanmamız bizi boş oyun olan şeylerle meşgul eder. Oysa ecellerin yaklaşmasıyla mezarlarımız bizleri çağırmaktadır...

Ey Allah'ım! Benim bu isteğim dilencilerin isteği gibi değildir. Zira eğer ona bir şey verilmezse, artık asla elini açmaz. Ama ben her halette sana niyazda bulunmaktan müstağni değilim.

Ey Allah'ım! Israrla efendisini çağırın, usanmayan, dergahına yalvarıp yakaran kimse gibi seni çağırırım. Kendisiyle kavgada, hüccet ve delil üzere kendi aleyhine itirafta bulunan kimsenin yalvarıp yakardığı gibi sana yalvarıp yakarıyorum...

Müminlerin Emiri (a.s) daha sonra nefsine dönerek onu kınıyor ve şöyle buyuruyordu: “Ey çeşitli sözlerle Rabbiyle münacatta bulunan, ondan esenlik yurdunda bir ev dileyen ve tövbe işini yıldan yıla erteleyen kimse! Seni insanlar arasında kendisine karşı insafı bulmuyorum, ey habersiz kimse! Eğer uykunu geceyi ihya etmekle bertaraf kılsaydın ve gündüzünü oruç tutarak geçirseydin, yiyeceklerinden yetecek kadarıyla yetinseydin, gecelerini ibadette çaba göstererek geçirseydin, o durumda en yüce makama erişme liyakatine erişirdin.”^[394]

20047. *İmam Ali (a.s), hakeza şöyle buyurmuştur:* “Ey Allah'ım! Senden eman diliyorum; mal ve servetin işe yaramadığı günün emanını diliyorum. Temiz bir kalp ile Allah'a dönen kimseler dışında eman olmayan günde senden eman diliyorum.”^[395]

3854. Bölüm

İmam Hüseyin'in (a.s) Münacaatı

20048. *Uyun'ul-Mebasin adlı kitapta şöyle yer almıştır:* “İmam Hüseyin (a.s) Enes b. Malik ile birlikte Hatice'nin mezarının başına geldi, ağlamaya başladı ve şöyle buyurdu: “Sen buradan git.” Enes şöyle diyor: “Ben onun gözlerinden gizlendim.” İmam Hüseyin uzun bir namaz kıldı ve şöyle buyurduğunu işittim: “Ey Rabbim! Ey Rabbim! Mevla sensin O halde sığınağı sen olan küçük kuluna merhamet et!

Ey yücelikler sahibi! Dayanağım sensin, mevlası sen olan kimseye ne mutlu!

Uyanık bir hizmetçi olan kimseye ne mutlu! Sadece şikayetlerini o azamet sahibine söyler,

Hiçbir derdi ve hastalığı, Mevlasına aşkından daha yüce değildir.

Dert ve sıkıntılarını şikayet etmek isteyince, Allah cevabını verir ve duasına lebbeyk der.

Karanlığın bağrında dua edip yalvarınca, Allah onu yüce kılar, onu kendine yakın eder

Böylece nida gelir:

Lebbeyk ey kulum! Sen benim sığınağımdasın. Ve dediğini biz bildik.

Sana müştak meleklerin, senin sesini işitmeye iştiaak duymaktadır. Sesini kes ki onu işitesin.

Senin duan hicaplar arasında dönmektedir. Başka perde yeter, onu kenara ittik

Eğer köşesinde rüzgar eserse, Onu örten şeylerden bayılarak yere düşer.

Korkusuz ve rağbetsiz benden dile ve hesapsız benden dile ki ben Allah'ım.”^[396]

3855. Bölüm

İmam Zeyn'ül-Abidin'in (a.s) Münacaatı

20049. *Hammad b. Habib Hattar Kufi şöyle diyor:* “Biz hac için yola çıktık. Gece Zülale'den ^[397] geçtik. Yolda siyah ve karanlık bir rüzgar esmeye başladı. Bu rüzgar sebebiyle kervan dağıldı, ben de o sahra ve çöllerde avare oldum. Kurak,

susuz ve otsuz bir vadiye vardım. Akşam olunca, çok yaşlı bir ağaca sığındım. Heryeri karanlıklar kaplayınca, aniden gelen bir genç gördüm. Üzerinde beyaz elbise vardı ve üzerindeki misk kokusu her tarafa yayılmıştı. Kendi kendime şöyle dedim: “Bu genç Allah’ın veli kullarındandır. Eğer benim burada olduğumu anlarsa, korkabilir ve de yapmak istediği bir çok şeylerden vazgeçebilir.” O halde mümkün olduğu kadar kendimi gizledim. O yakınlıktı, namaz kılmaya hazırlandı, sonra yerinden kalkıp durdu ve şöyle dedi: “Ey meleketu herkesi şaşırtan, ceberutu herkese boyun eğdiren! Sana yönelmenin lezzet ve sevincini kalbime koy. Beni sana itaat edenlerin meydanına ulaştır.” Hammad şöyle diyor: “O daha sonra namaza durdu, bedeninin organlarının ve hareketlerinin tümünün sakinleştiğini görünce, orada namaz için müsaid olan bir yere gittim. Aniden oradan bembeyaz bir suyun kaynadığını gördüm, ben de namaza hazırlandım, sonra arkasında namaza durdum. Aniden orada kendisi için yapılmış olan bir mihrap gördüm. Müjde veya tehdit dolu ayetleri okuduğunda, çok içler acısı bir sesle tekrar ettiğini gördüm. Gece karanlığı ortadan kalkınca ayağa kalktı ve şöyle dedi: “Ey arayanların yönelipte hidayetiyle kendisine varıldığı! Korkanların dergahına yönelipte, fazlından ve ihsanından nasiplendiği! Abitlerin kendisine sığınıp çok bağışlayıcı bulunduğu kimsel” Ben onu kaçırmaktan ve izini kaybetmekten korktum. Bu yüzden ona sarılarak şöyle dedim: “Senden yorgunluğun sıkıntısını gideren ve sana böyle şevk ve iştiyak veren kimseye seni ant içiririm ki beni de rahmet kanatlarının altına ve sevginin gölgesine al. Zira ben kayboldum. Senin yaptıklarını gördüm ve söylediklerini işittim.” O şöyle buyurdu: “Eğer, gerçekten tevekkül edersen asla kaybolmazsın. O halde beni takip et, kaybolmazsın.” O ağacın altına ulaştığımda, elimden tuttu, adeta altımdaki yerin hareket ettiğini hissettim. Sabah olunca bana şöyle dedi: “Sana müjdeler olsun, işte bu Mekke’dir.” Hammad şöyle diyor: “Bu sesi işittim caddeyi gördüm ve ona şöyle dedim: “Diriliş ve fakirlik gününde ümit ettiğin kimseye seni ant içiririm ki bana kim olduğunu söyle.” O şöyle buyurdu: “Bana ant içirdiğine göre, ben Ali b. Hüseyin b. Ali b. Ebi Talib’im.”^[398]

20050. *İmam Zeyn’ül-Abidin (a.s), suğra diye meşhur olan münacaatının bir bölümünde şöyle buyurmuştur:* “Ey Allah’ım! Muhammed’e ve Al-i Muhammed’e selam gönder, bizi sefa ve ihlas kadehinden içen, neticede uzun belalara sabreden, buldukları çeşmeden gözleri aydınlanan ve böylece kalpleri melekuta kendinden geçen, ceberut perdelerinden geçip giden ve ruhları iştiyak duyanların serin gölgesinde, huzur bağlarında, izzet ocağında ve ebediyet yurtlarında dinlenen kimselerden kıl.”^[399]

20051. *İmam Seccad (a.s), Ka’be’nin perdelerine sarılarak şöyle buyurmuştur:* “Gözler uyumuş, yıldızlar görünmüştür ve sen diri ve kayyum olan hükümdarsın. Padişahlar, saraylarının kapılarını kapadılar, onlara nöbetçiler diktiler, ama senin dergahının kapısı dileyenlere açıktır. Ey merhamet edenlerin merhametlisi! Bana merhamet ve sevgiyle bakman için geldim.” İmam Seccad (a.s) daha sonra şu beyitleri okumaya başladı:

Ey karanlıkların bağrında çaresizlerin duasını kabul eden!

Ey her türlü belayı ve sıkıntıyı hastadan gideren

Bütün misafirlerin Ka’benin etrafında uyudular. Ama sadece uyumayan sensin ey Kayyum!

Ey Rabbim! Sana emrettiğin şekilde dua ediyorum

Bu evin ve haremin hürmetine benim ağlamama merhamet buyur. Eğer günahkar senin bağışlamayı ümit etmezse

O halde kim günahkarlara ihsanda bulunup bağışlar.”^[400]

20052. *Tavus-ul Fakih şöyle diyor:* “İmam Seccad’ı yatsı namazından sonra seher vaktine kadar tavaf ve ibadetle meşgul olurken gördüm. Kimsenin olmadığını gördüğü bir zamanda gökyüzüne baktı ve şöyle buyurdu: “Ey Allah’ım! Göklerinin yıldızları battılar, kullarının gözleri uyudu, rahmet kapılarının dileyenlere açıldı. Beni bağışlamana, bana merhamet etmene ve ceddin Muhammed’in (s.a.a) yüzünü kıyamet alanlarında bana göstermene geldim.” İmam daha sonra ağladı ve şöyle buyurdu: “İzzet ve celaline andolsun ki günah işlemekten maksadım sana muhalefet etmek değildi. Sana muhalefet ettiğim zaman senin hakkında şekke düşmedim. Senin azap ve cezandan habersiz de değildim, senin cezana uğramayı istemedim. Aksine nefsim günahları gözümde süsledi, senin günahları örtmen de bu yolda bana yardım etti. Şimdi beni senin azabından kurtaracak kimdir? Eğer elimdeki ipin kopacak olursa kimin ipine sarılayım? Yarın senin karşında durduğum zaman eyvahlar olsun bana. Yüğü hafif olanlara “Geçiniz” denildiği ve yüğü ağır olanlara da, “Yükünüzü indiriniz” (durunuz) denildiği gün! Ben yüğü hafif olanlarla geçecek miyim, yoksa yüğü ağır olanlarla birlikte duracak mıyım? Eyvahlar olsun bana! Ömrüm arttıkça günahlarım çoğalmakta ve ben henüz tövbe etmedim. Artık rabbimden utanma zamanı gelmemiş midir?” İmam

daha sonra ağladı ve şu beyitleri okumaya başladı:

“Ey arzuların nihayet! Beni ateşinde yakar mısın?

O halde sana olan ümidim ve sevgim ne olacak?

Ben çirkin ve pis amellerle geldim.

İnsanlar arasında benim gibi günahkar biri bulunmaz”

İmam yeniden ağladı ve şöyle bu yurdu: “Allah’ım! Sen münezzehsin, sana adeta görülmüyorsun gibi isyan edilir ve sen adeta sana isyan edilmiyormuş gibi yumuşak davranırsın. İyilikle kullarına dostluk ve sevgi izharında bulunursun, adeta sen onlara muhtaçsın, oysa ey efendim! Sen onlardan müstağnisin.” İmam daha sonra secdeye kapandı.”

Tavus daha sonra şöyle diyor: “İmam’a yaklaştım, başını kaldırdım, dizlerimin üzerine koydum. Göz yaşları yanaklarından dökülürcesine ağıyordu. İmam kalktı, oturdu ve şöyle buyurdu: “Beni rabbimi zikretmekten alı koyan kimdir?” Ben şöyle arzettim: “Ey İbn-i Resulillah! Ben Tavus’um. Senin yalvarıp yakarman da nedir? Biz günahkarlar ve isyankarlar bu işleri yapmalıyız, sen değil. Senin baban, Hüseyin b. Ali’dir, annen, Fatıma-i Zehra ve ceddin Resulullah’tır.” Tavus şöyle diyor: “İmam bana baktı ve şöyle buyurdu: “Heyhat! Heyhat! Ey Tavus! Baba, anne ve ceddin hakkında bana bir şey söyleme. Allah cenneti her ne kadar Habeşli bir köle de olsa kendisine itaat eden ve iyilik yapan kimse için yaratmıştır. Hakeza her ne kadar Kureyşli de olsa cehennemi de kendisine isyan eden kimse için yaratmıştır. Allah-u Teala’nın şöyle buyurduğunu işitmedin mi: **“Sura üflendiği zaman, o gün, aralarındaki soy yakınlığı fayda vermez ve birbirlerine de bir şey soramazlar.”** Allah’a yemin olsun ki yarın kıyamet günü önceden gönderdiğin salih amel dışında hiçbir şeyin sana faydası olmaz.”^[401]

20053. Tavus-ul Yemani şöyle diyor: “Mescid’ul-Haram’da, oluğun altında, namaz kılan, dua eden ve dua halinde ağlayan birini gördüm. Namazı bittiği zaman yanına vardım. Onun Ali b. Hüseyin (a.s) olduğunu gördüm ve şöyle arzettim: “Ey İbn-i Resulillah! Seni bu halde gördüm! Oysa sizin üç üstünlüğünüz vardır ki bana göre bu üstünlük sayesinde artık (ilahi azap hususunda) sizin için hiçbir korku yoktur. Evvela siz Allah Resulü’nün oğlusunuz, ikinci olarak ceddinin şefaati vardır ve üçüncü olarak da Alah’ın rahmeti söz konusudur.” İmam şöyle buyurdu: “Ey Tavus! Benim Allah Resulü’nün oğlu olmam beni güvende kılmaz.” Zira Allah-u Teala şöyle buyurmuştur: **“Sura üflendiği zaman, o gün, aralarındaki soy yakınlığı fayda vermez ve birbirlerine de bir şey soramazlar.”** Ceddinin şefaatine gelince, bu da beni güvende kılmaz. Çünkü Allah-u Teala şöyle buyurmuştur: **“Onlar Allah’ın hoşnut olduğu kimseden başkasına şefaet edemezler.”** Ama Allah’ın rahmetine gelince, Allah şöyle buyurmuştur: **“Doğrusu Allah’ın rahmeti iyi davrananlara yakındır”** ve ben iyilik sahibi olup olmadığımı bilemiyorum.”^[402]

20054. Tavus-ul Yemani şöyle diyor: “Hicr’den geçince, bir şahsın rükü ve secde halinde olduğunu gördüm. Dikkat edince onun Ali b. Hüseyin (a.s) olduğunu anladım. Onu izlemeye koyuldum. Namazını bitirdiğinde avucunu gökyüzüne kaldırarak şöyle buyurdu: “Ey efendim! Ey efendim! Bu iki günah dolu eli sana doğru açtım ve ümit gözlerimi sana diktim.”^[403]

20055. İmam Seccad (a.s), şu duayı okumuştur: “Ey Allah’ım! İzzet, celal ve büyüklüğüne andolsun ki eğer, fitratımı oluşturduğun günden ebedi rububiyetinin kaim olduğu zamana kadar, her an bütün yaratıkların hamd ve şükriyle sana tapacak olsam, yine de senin en küçük nimetinin şükürünü yerine getiremem. Eğer dünyanın bütün demir madenlerini dişlerimle kazsam, yeryüzünü gözlerimin kirpikleriyle sürsem ve senin korkundan denizler ve gökler gibi kan ve irin ağlasam bütün bunlar boynumdaki var olan sayısız hakların karşısında yine de azdır.”^[404]

20056. İmam Seccad (a.s) bir duasında şöyle buyurmuştur: “Ey mabudum! Ey mevlam ve efendim! Kirpiklerim dökülünceye kadar ağlasam, sesim kesilinceye kadar yalvarıp yakarsam, ayaklarım kuruyuncaya kadar namaz kılsam, bedenimin eklemleri çözülünceye kadar rükü etsem, gözlerimin göz bebekleri yerinden çıkıp düşünceye kadar secde etsem, ömrüm boyunca yeryüzünün toprağını yesem, dilim hareket edemez hale gelinceye kadar seni zikretsem, yine de günahlarımdan bir günahın temizlenmesine layık değilim.”^[405]

20057. İmam Seccad (a.s) bir duasında şöyle buyurmuştur: “İlahi! Eğer gözkapaklarım dökülene kadar sana yalvarıp ağlasam; sesim tutulana kadar feryat etsem; ayaklarım şişene kadar sana ibadet etmeye dursam; belkemiğim yerinden ayrılana kadar sana rükü etsem; gözlerim çanaklarından çıkana kadar sana secde etsem; ömrüm boyu yerin toprağını yesem; hayatımın sonuna kadar kül suyu içsem; bu arada dilim tutulana

kadar seni anımsam ve utancımın başımı göğşe doğru kaldırmam; bütün bunlarla, tek bir günahımın bile affını hak etmiş olmam. Eğer mağfiretini hak ettiğim zaman beni bağışlıyorsan, affına layık görüldüğüm zaman beni aff ediyorsan, bu kesinlikle hak ederek kazandığım, layık olarak hak ettiğim bir şey değildir.”^[406]

20058. *İmam Seccad (a.s) bir duasında şöyle buyurmuştur:* “Ey acı sahiplerinin feryadına acıyan kimse! Ey inleyen kimsenin kalbindeki gizli şeyleri bilen! Beni senin kalende esenlik içinde yaşayan ve düşmanların kendisine ulaşamadığı kimselerden karar kıl.”^[407]

508. Konu

en-Necat Necat

☞ *Bihar, 70/5, 41. bölüm; el-Münciyyat ve'l-Mublikat*

bak.

☞ 425. konu, *el-Felah*; 535. konu, *el-Helak*; *el-Afv* (2), 2769. bölüm; *el-Amel*, 2952. bölüm; *er-Riya*, 1411. bölüm

3856. Bölüm Necat Sebepleri

Kur'an:

“Ey iman edenler! Sizi can yakıcı bir azâbtan kurtaracak, kazançlı bir yolu size göstereyim mi? Allah’a ve Peygamber’ine inanırsınız; Allah yolunda mallarınızla, canlarınızla cihat edersiniz; bilerseniz, bu sizin için en iyi yoldur. Böyle yaparsanız, Allah günahlarınızı size bağışlar, sizi, içlerinden ırmaklar akan cennetlere, Adn cennetlerinde hoş yerlere koyar. Büyük kurtuluş budur. Bundan başka, sevdiğiniz bir şey daha: Allah katından bir yardım ve yakın bir zafer vardır. İnananlara müjde ver.”^[408]

“İman edenleri ve Allah’a karşı gelmekten sakınmış olanları kurtardık.”^[409]

bak. Meryem, 72, Zümer, 61, Neml, 53, Yunus, 103, Enbiya, 88

20059. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Hükmü duyduğunda tabi olan, olgunluğa çağırıldığında gelen, bir yol göstericiye uyararak eteğine

^[410]

yapışana Allah rahmet etsin.”

20060. İmam Ali (a.s) oğlu Hasan'a yaptığı vasiyetinde şöyle buyurmuştur: “Ey oğlum! Şunu bil ki hiç kimse, Allah’tan Resulün (s.a.a) getirdiği gibi haber getirmemiştir. Onu, mutluluğu sağlayan rehber ve kurtuluşa götüren lider olarak kabul et.”^[411]

20061. İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur: “Her zaman ve fetret dönemlerinde, büyük nimetler sahibi Allah’ın, akıl ve düşünceleriyle konuştuğu kullar var olmuştur... çöllerde insanlara yol gösteren kılavuzlar makamında olmuşlardır.. Kim orta hedefi tutturmuşsa onu o yolda gitmeye teşvik etmiş ve kurtuluşa müjdelemişlerdir. Kim de sağa sola yönelmişse, onun gidişatını kınamışlar ve helak olmaktan sakındırmışlardır.”^[412]

20062. İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur: “Ey insanlar! Fitne dalgalarını kurtuluş gemisiyle aşın.”^[413]

20063. İmam Hüseyin (a.s) şöyle buyurmuştur: “Allah Resulü’nün (s.a.a) huzuruna vardığımda, Ubey b. Ka’b da oradaydı. Resulullah (s.a.a) şöyle buyurdu: “Hoş geldin, ey Eba Abdillah! Ey göklerin ve yeryüzünün süsü!” Ubey ona şöyle arzetti: “Ey Allah’ın Resulü! Nasıl olur da sizden başka kimse, göklerin ve yerin süsü olabilir.” Peygamber ona şöyle buyurdu: “Ey Ubey! Beni hak üzere Peygamber gönderene yemin olsun ki Hüseyin b. Ali göklerde yeryüzünden daha azametli ve büyüktür. Zira Arş’ın sağ tarafına şöyle yazılmıştır: “O hidayet meşalesi ve kurtuluş gemisidir.”^[414]

20064. Resulullah (s.a.a), Ali’ye (a.s) yaptığı tavsiyesinde şöyle buyurmuştur: “Ey Ali! Üç şey derecedir, üç şey keffaredir, üç şey helak edicidir ve üç şey de kurtarıcıdır: ...Kurtarıcı olan şeyler ise şunlardır: Gizli ve aşikar bir şekilde Allah’tan korkmak, zenginlik ve fakirlikte iktisatlı olmak, gazap ve hoşnutluk halinde hak söz söylemek.”^[415]

20065. Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur: “Üç şey kurtarıcıdır: Gazap ve hoşnutluk halinde adalete riayet etmek, zenginlik ve fakirlik halinde iktisatlı olmak ve gizli ve açıkta Allah’tan korkmak.”^[416]

20066. Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur: “Ey Ali! Üç şey helak edicidir, üç şey de kurtuluş sebebidir. Helak edici üç şey şunlardır: Kendisine uyulan heva ve heves, kendisine itaat edilen cimrilik ve insanın kendi nefsiyle böbürlenmesi. Kurtuluş sebebi olan üç şey ise şunlardır: Hoşnutluk ve gazap halinde adalete riayet etmek, zenginlik ve fakirlik halinde iktisatlı olmak ve gizli ve aşikar Allah’ı görüyormuşçasına ondan korkmaktır. Zira sen onu görmüyorsan da şüphesiz o seni görmektedir.”^[417]

20067. Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur: “Üç şey kurtuluş sebebidir ve üç şey de helak edicidir.” Şöyle arzettiler: “Ey Allah’ın Resulü! Kurtuluş sebepleri nelerdir?” Peygamber şöyle buyurdu: “Gizli ve açıkta Allah’ı görüyormuşçasına ondan korkmaktır. Zira eğer sen onu görmüyorsan da şüphesiz o seni görmektedir. Gazap ve hoşnutluk halinde adalete riayet etmek ve zenginlik ve fakirlik halinde iktisatlı olmaktır.”^[418]

20068. Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur: “Yükü hafif olanlar kurtuluşa erdiler, yükü ağır olanlar ise helak oldular.”^[419]

20069. İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur: “Hak ile olun ki kurtuluş da sizinle olsun.”^[420]

20070. İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur: “Kurtuluş iman ile birlikte dir.”^[421]

20071. İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur: “Kurtuluş üç şeydedir: Hakka bağlılık, batıldan uzak olmak ve ciddiyet bineğine binmek (ciddi olmak).”^[422]

20072. İmam Ali (a.s), zühbd ve dünyaya itinasızlığa teşvik hususunda şöyle buyurmuştur: “Bu, isimsiz müminden başkasının kurtulmadığı bir zamandır. Onu gören tanımaz, görülmeyince sorulmaz. İşte onlardır hidayetin ışıkları ve onlar karanlıkta kalanlara açık nişanelerdir.”^[423]

20073. İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur: “İnsanlar üç kısımdır: Biri, rabbani alim; diğeri kurtuluş yolu için ilim öğrenen öğrenci; geriye kalanlar ise her seslenene (bilmeden) uyan, her esintiye kapılıp giden değersiz sineklerdir.”^[424]

20074. İmam Ali (a.s), İslam’ın niteliği hakkında şöyle buyurmuştur: “Allah onu (İslam’ı) ona sarılana güven, ona girene esenlik... ve onu tasdik edene kurtuluş vesilesi kılmıştır.”^[425]

20075. İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur: “Tutunulacak sağlam bir ip, aydınlatıcı bir nur, şifalı bir kaynak, susamışların susuzluğunu gideren, ona

sarılıp tutanı koruyan ve aslanı kurtaran Allah'ın kitabına sarılın.”^[426]

20076. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Dini sığınağın ve adaleti de kılıcın kıl ki her türlü kötülükten kurtuluşa eresin ve her düşmana üstün gelesin.”^[427]

20077. *İmam Hasan (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Müminlerin Emiri'nin (a.s) yanına vardım, İbn-i Mülcem'in darbesinin etkisiyle can vermekte olduğunu gördüm, sabredemedim, bana şöyle buyurdu: “Tahammül edemiyor musun?” Ben şöyle arzettim: “Sizde gördüğüm şeye karşı nasıl tahammül edeyim.” Müminlerin Emiri şöyle buyurdu: “Sana dört haslet öğreteyim ki eğer onlara riayet edecek olursan kurtuluşa erişesin. Eğer onları terk edecek olursan, her iki yurdu da (dünya ve ahireti de) kaybedersin. Oğulcağızım! Akıldan daha büyük bir servet yoktur ve cehalet gibi bir fakirlik söz konusu değildir. Hiçbir yalnızlık kendini beğenmişlikten daha şiddetli değildir ve hiçbir hayat, güzel ahlaktan daha lezzetli değildir.”^[428]

20078. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Eğer kurtuluşu talep ediyorsanız, gaflet ve oyalanmayı uzağa itin, ciddiyet ve çabaya sarılın.”^[429]

20079. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “Üç şey kurtuluş sebebidir: Dilini koruman, günahlarına ağlaman ve evinde oturman.”^[430]

20080. *İmam Seccad (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Üç şey mümin için kurtuluş sebebidir: Dilini insanlardan ve onların gıybetini etmekten korumak, kendini ahireti ve dünyası için faydalı olan şeylerle meşgul etmek ve günahlarına çok ağlamak.”^[431]

20081. *İmam Sadık (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Kurtuluş sebepleri, yoksulu yedirmek, herkese selam vermek ve insanların uyuduğu gece vaktinde namaz kılmaktır.”^[432]

20082. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Kurtuluş doğrulukla birliktedir.”^[433]

20083. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Herkim yalnızlığı seçerse kurtuluşa erer.”^[434]

20084. *İmam Seccad (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Sizin Allah'ın gazabından en çok kurtulanınız, Allah'tan en çok korkanınızdır.”^[435]

20085. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “Nice akıllı kimse, kendi işi hususunda Allah'ın rızayetini düşünür, ama insanların gözünde hor ve hakirdir. Bu kimse zahiri güzelliğinden nasipsiz, ama yarın kıyamet günü kurtuluşa erecektir. Nice dili zarif, yüzü güzel ve makamı yüce kimse de vardır ki yarın kıyamet günü helak olacaktır.”^[436]

20086. *Resulullah (s.a.a) kendisine, “Kurtuluş nedendir?” diye sorulunca şöyle buyurmuştur:* “Dilini tut, evinde otur ve günahlarına ağla.”^[437]

20087. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Sende ebedi kalmayacak şeylerden ayrıl ve ebediyen seninle kalacak şeyleri seç. Yol için hazırlan, kurtuluş nuruna göz dik, merkebine yükünü sıkı bağla.”^[438]

bak. Er-Riya, 1411. Bölüm; 556. Konu, et-Takva

3857. Bölüm

Kurtuluşa Erişemeyen Kimse

20088. *İmam Sadık (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Ben bu ümmetten üç kişi dışında hakkımızı (makamımızı) tanıyan kimselerin kurtuluşa ereceğini ümit ediyorum. (Kurtuluşa eremeyen üç kişi ise şunlardır:) Zalim yönetici, nefsine uyan kimse ve açıkça günaha bulaşan kimse.”^[439]

20089. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Herkim hak ile amel etmezse, asla kurtuluşa eremez.”^[440]

20090. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Dini olmayan kimse kurtuluşa eremez.”^[441]

20091. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Herkimi sabır kurtaramazsa, sabırsızlık helak eder.”^[442]

3858. Bölüm

Kurtuluşun Zorluğu ve Kolaylığı

20092. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Müminin ruhu göğe yükselince, melekler şaşırır ve şöyle derler: “Ne kadar tuhaf! İyilerin bile bozulduğu bir yerde nasıl da kurtuluşa erdi.”^[443]

20093. *İmam Sadık (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Allah’a yemin olsun ki sizler yeryüzünün karanlıklarında nursunuz. Allah’a yemin olsun ki gök ehli, yeryüzünün karanlıklarında sizin gökyüzünde parlak yıldızları gördüğünüz gibi sizleri görürler. Gök yüzü ehli birbirine şöyle derler: “Ey falan! Çok ilginç! Falan kimse nasıl da bu makama erişti?” Bu babamın şu sözüdür: “ Allah’a yemin olsun ki helak olan kimsenin neden helak olduğuna şaşmam, ama biri kurtuluşa erişirse nasıl kurtuluşa eriştiğine şaşarım.”^[444]

20094. *İmam Seccad (a.s), “Eğer birisi helak olursa, neden helak olduğuna şaşılmaz. Ama birisi kurtuluşa erişirse, nasıl kurtuluşa erdiğine şaşılır” diyen Hasan-i Basri’nin sesini işittiğinde şöyle buyurmuştur:* “Ama ben şöyle diyorum: “Eğer bir kimse kurtuluşa erişirse, nasıl kurtuluşa eriştiği şaşılmaz. Ama eğer bir kimse helak olursa, Allah’ın geniş rahmetine rağmen nasıl helak olduğu hususuna şaşılır.”^[445]

509. Konu

en-Nahv

Nahiv İlmi

☞ *Kenz’ul-Ummal, 10/283, İlm’un-Nahv*

bak.

☞ 46. konu, *el-Belagat*; 420. konu, *el-Fesahat*

Nahiv İlmi

20095. *Ebu'l-Esved Dueli* ^[446] şöyle diyor: “Ali b. Ebi Talib’in huzuruna vardığımda, başını önüne eğdiğini ve tefekkür ettiğini gördüm. Ona şöyle arzettim: “Ne düşünüyorsun ey Müminlerin Emiri?” İmam şöyle buyurdu: “Bu şehrinizde birinin Kur’an’ı yanlış okuduğunu işittim. Bu yüzden de Arapça dilinin kaide ve temelleri hakkında bir yazı yazmayı kararlaştırdım.” Ben şöyle arzettim: “Eğer bu işi yaparsanız biz onu ihya ederiz ve bu dili bizim aramızda kalıcı kılarırsınız.” Üç gün sonra İmam’ın huzuruna vardığımda bana bir yazı verdi ki onda şöyle yazılıydı: “Rahman ve Rahim olan Allah’ın adıyla. Dil genel olarak üç unsurdan meydana gelmiştir: İsim, fiil ve harf. İsim müsemmadan (isim sahibinden) haber verendir, fiil ise müsemmanın hareketinden haber verendir. Harf ise, ne isim ve ne de fiil olmayan bir manadan haber verendir.” İmam daha sonra bana şöyle buyurdu: “Sen bu konuyu araştır ve bulduğun şeyleri de buna ekle. Bil ki ey Ebu'l-Esved eşya üç çeşittir: Aşık, gizli ve ne aşık, ne de gizli olmayan şey. Alimler arasında, ne aşık ne de gizli olan şey hususunda ihtilaf vardır.” Ebu'l-Esved şöyle diyor: “Ben bir takım bilgiler topladım ve Müminlerin Emirine arzettim. Bu cümleden nasibe harflerini (isimlere üstün hareketi veren harfleri) tek tek şöyle zikrettim: “İnne, enne, leyte, lealle ve keenne” Ama “lakinne” harfini zikretmedim. İmam bana şöyle buyurdu: “Neden onu zikretmedin?” Ben şöyle arzettim: “Onu nasibe harflerinden saymadım.” İmam şöyle buyurdu: “Evet, o da bu harflerden biridir.” İmam onu da o harflere ekledi.” ^[447]

20096. *Sa'saa b. Suban* şöyle diyor: “Bedevi bir Arap Ali b. Ebi Talib’in huzuruna geldi ve şöyle dedi: “Ey Müminlerin Emiri! Bu kelimeyi nasıl okuyorsun: “La ye'kuluhu illel hatun” (onu –cehennem irinini- sadece adım atanlar yer) Zira Allah’a yemin olsun ki hepsi adım atmakta ve yol yürümektedir.” Ali (a.s) tebessüm etti ve şöyle buyurdu: “(Hayır şöyle oku:) La yekuluhu illel hatun (onu sadece günahkarlar yer)” Bedevi şöyle arzetti: “Doğru buyurdun ey Müminlerin Emiri! Şüphesiz Allah kulunu terk etmez.” Ali (a.s) daha sonra Ebu'l-Esved Dueli'ye yönelerek şöyle buyurdu: “Arap olmayanlar da tümüyle bu dine yönelmiştir. O halde insanlar için bir şey ortaya koy ki onun vesilesiyle doğru konuşsunlar.” İmam daha sonra Ebu'l-Esved için, ref, nesb ve cer (esre, ötre ve üstün) için bir takım alametler yazdırdı.” ^[448]

3860. Bölüm Amellerin İ'rabı!

20097. *İmam Ali (a.s)* şöyle buyurmuştur: “Sizler, sözlerin i'rabından ^[449] çok amellerin i'rabına muhtaçsınız.” ^[450]

20098. *İmam Sadık (a.s)* şöyle buyurmuştur: “Bazen, hatib ve usta bir konuşmacı olduğu ve bir tek lam veya vav harfini dahi hatalı okumadığı halde, kalbi gecenin karanlığından daha siyah olan birini görürsün. Bazen de kalbindekini ifade edemediği halde kalbi meşale gibi parlayan birini görürsün.” ^[451]

20099. *İmam Ali (a.s), kendisine, “Bilal konuşmaya başlayınca yanlış konuştu ve bir şahıs güldü” diyen birisine şöyle buyurmuştur:* “Ey Allah’ın kulu! Kelamın i'rabından maksat, doğru dürüst amel etmek için, doğru konuşmaktır. Falan kimsenin amelleri çirkin ve hatalı olduğu halde sözlerinin i'rablı ve doğru olmasının ne faydası vardır. Bilal’e ise, amellerinin kamil ve doğru olduğu halde, sözünün hatalı olmasının ne zararı vardır?” ^[452]

20100. *Resulullah (s.a.a)* şöyle buyurmuştur: “Şüphesiz ki ümmetimden Arap olmayan birisi, Kur’an’ı acemice (arapça olmayan veya tecvit, i'rab ve kıraat güzelliklerini riayet etmeksizin) okuduğunda melekler onu Arapça diliyle (doğru bir şekilde Allah’ın katına) yükseltir.” ^[453]

3861. Bölüm Nahiv İlmine Boğulmayı Kınamak

20101. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “Herkim nahiv ilminin tahsiline dalarsa huşu ondan alınır.”^[454]

20102. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Herkim Arapça dilini fazla öğrenmeye dalarsa, huşusu yok olur.”^[455]
bak. El-Belağat, 389. Bölüm

510. Konu

en-Nedm

Pişmanlık

bak.

☞ 113. konu, *el-Hasret*; 139. konu, *el-Hüsran*; 384. konu, *el-Gubn*; *et-Tevbe*, 457. bölüm; *el-İtiğar*, 2573 ve 2575. bölümler; *el-İlim*, 2895. bölüm

3862. Bölüm

İnsanı Pişmanlıktan Güvende Kılan Şey

20103. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “İşe başlamadan önce tedbir almak, insanı pişmanlıktan güvende kılar.”^[456]

20104. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Bağlılığı az olan kimse güvende kalır. Bağlılığı fazla olan kimse ise pişman olur.”^[457]

20105. *İmam Sadık (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Her işte teşebbüste bulunmadan ve sonradan pişman olmadan önce, o yolun girişini ve çıkışını öğrenmek için bekle (böylece nereden başladığını ve nasıl sona ereceğini anlarsın)”^[458]

bak. El-Hazm, 810. Bölüm

3863. Bölüm

Pişmanlığa Sebep Olan Şey

20106. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “İnsan ahireti için önceden gönderdiği şeye ulaşır ve kendisinden geriye bıraktığı şey için de pişman olur.”^[459]

20107. *İmam Sadık (a.s) şöyle buyurmuştur:* “İyiliğe rağbet etmeyen kimse pişmanlığa düşer olur.”^[460]

20108. *İmam Askeri (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Herkim iyilik ekerse, mutluluk biçer. Herkim de kötülük tohumu ekerse, pişmanlık biçer.”^[461]

20109. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Tefritin (kusur etmenin) semeresi pişmanlıktır; uzak görüşlülüğün semeresi ise sağlıktır.”^[462]

20110. *İmam Sadık (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Üç şey pişmanlıkla sonuçlanır: Övünmek, böbürlenmek ve başkalarına musallat olmaya çalışmak.”

20111. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Şüphesiz ki tecrübeli, her şeyi bilen, şefkatli bir nasihatçıya isyan etmenin sonu hasret ve pişmanlıktır.”^[463]

20112. “İnsanların en şiddetli pişman olanı ve en çok kınananı iş işten geçtikten sonra aklı başına gelen aceleci kimsedir.”^[464]

20113. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Dikkat edin! Dinin hükümleri birdir, yolu düz ve doğrudur. Kim, ona tabi olursa hedefe ulaşır, kazanır; kim ondan geri durur uzaklaşırsa, sapar ve pişman olur.”^[465]

20114. *İmam Ali (a.s) Muaviye’ye yazdığı mektubunda şöyle buyurmuştur:* “İyi akıbeti olanların sevindiği; yularını şeytanın eline vererek ona karşı direnmeksizin onun sürdüğü yere giden kişinin de pişman olacağı günden sakın.”^[466]

20115. *İmam Ali (a.s), ölüme gafil avlanan kimselerin sıfatı hakkında şöyle buyurmuştur:* “Topladığı malları hatırlamaktadır. İsteklerinde helal-haram gözetmemiş... Ölüm anında kendisine açığa çıkan işlerden dolayı pişmanlık duyarak ellerini ısırmaktadır.”^[467]

20116. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Münezzeh olan Allah’tan dileriz ki bizleri ve sizleri hiç bir nimetin azdıramadığı, hiç bir amacın rabbine itaatten alıkoyamadığı ve (dolayısıyla da) ölümden sonra pişmanlık ve hüzne kapılmayan kimselerden eylesin.”^[468]

bak. El-Gazab, 3072. Bölüm

3864. Bölüm Kıyamet Pişmanlığı

Kur’an:

“Haksızlık etmiş olan her kişi, yeryüzünde olan her şeye sahip olsa, onu azabın fidyesi olarak verirdi. Azabı görünce pişmanlık gösterdiler. Haksızlığa uğratılmadan aralarında adaletle hükmolunmuştur.”^[469]

bak. Sebe, 33

20117. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “Ey İbn-i Mes’ud! İyi ve salih işleri çoğalt. Zira hem iyilik sahibi ve hem de kötülük sahibi (kıyamet günü) pişmanlık duyar. İyilik sahibi kimse şöyle der: “Keşke daha çok iyilik yapsaydım” Kötülük sahibi kimse de şöyle der: “Ben kusur ettim.” Bu konunun delili ise Allah-u Teala’nın şu sözüdür: **“Ve kendini kınayan nefse yemin ederim.”**^[470]

20118. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “Ölen herkes pişmanlığa düşer olur. Eğer iyilik sahibi bir kimse ise, daha çok iyilik yapmadığı için pişman olur. Eğer kötülük sahibi bir kimse ise kötü işlerden el çekmediği için pişman olur.”^[471]

20119. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “En kötü pişmanlık kıyamet günündeki pişmanlıktır.”^[472]

20120. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Kıyametin korkunç hallerini görünce (amelde) kusur edenlerin pişmanlığı

511. Konu

en-Nezr

Adak-Nezir

- *Bihar*, 104/213, 4. bölüm; *Abkam’ul-Yemin ve’n-Nezr ve’l-Ahd*
- *Vesail’uş-Şia*, 16/182, *Kitab’un-Nezr-i ve’l-Ahd*
- *Kenz’ul-Ummal*, 16/733, *Kitab’un-Nezr*
- *Sünen-i Ebi Davud*, 3/231, *Nehy-i ani’n-Nezr*

3865. Bölüm

Adak

Kur’an:

“Hani İmran’ın karısı: “Ya Rabbi! Karnımda olanı, sadece sana hizmet etmek üzere adadım, benden kabul buyur, doğrusu işiten ve bilen ancak sensin” demişti.”^[474]

“İnfak ettiğiniz her şeyi ve adadığınız adağı şüphesiz Allah bilir. Zulüm edenlerin hiç yardımcıları yoktur.”^[475]

“Onlar verdikleri sözleri yerine getirirler, fenalığı yaygın olan bir günden korkarlar.”^[476]

20121. *İmam Bakır (a.s) Allah-u Tealanın “Adağına vefa gösterirler” ayeti hakkında şöyle buyurmuştur:* “Hasan ve Hüseyin (a.s) küçük çocukken hastalandılar. Allah Resulü iki kişiyle onları ziyarete gitti. O iki şahıstan biri şöyle dedi: “Ey Ebel Hasan! Keşke bu iki çocuğun için bir adakta bulunsaydın da böylece Allah onlara şifa verseydi.” Ali (a.s) şöyle buyurdu: “Aziz ve celil olan Allah’a şükretmek için üç gün oruç tutacağım.” Fatıma (a.s) ve cariyeleri olan Fizze’de aynı şeyi tekrarladılar. Böylece Allah ikisine afiyet elbisesini giydirdi ve onlar da oruç tuttular.”^[477]

20122. *Mecme’ul-Beyan’da şöyle yer almıştır:* “Şii ve sünni yoluyla nakledildiği üzere “hel eta” suresindeki “**Şüphesiz iyiler kafur katılmış bir tastan içerler... çalışmalarınız şükre değer” denir**” ayeti Ali, Fatıma, Hasan, Hüseyin ve cariyeleri olan Fizze hakkında nazıl olmuştur. Bu konuyu İbn-i Abbas, mücahit ve Ebu Salih de rivayet etmiştir.

Bu konu çok uzundur, özetle onlar (İbn-i Abbas, Mücahit ve Ebu Salih) şöyle demişlerdir: “Hasan ve Hüseyin (as.)

hastalandılar, dedeleri olan Resulullah (s.a.a) arap büyüklerinden bir grupta onları ziyarete gitti ve şöyle dediler: “Ey Ebe’l-Hasan! Keşke bu iki çocuğun için bir adakta bulunsaydın.” Ali (a.s) da Allah’ın onlara şifa verdiği taktirde üç gün oruç tutacağını nezretti. Fatıma (a.s) ve Fizze de böyle bir adakta bulundular. Hasan ve Hüseyin (a.s) iyileştiler ama onların imkanı yoktu. Bu yüzden Ali (a.s) bir Yahudi’den üç sa’ (arpa) borç aldı. Rivayet edildiğine göre Ali (a.s) bu miktar arpayı ondan aldı ve bunun karşılığında da kendisine bir miktar yün öreceğini üstlendi. Ali (a.s) arpayı Fatıma’nın (a.s) yanına getirdi ve o da arpayı un yaptı ve ekmek pişirdi. Ali (a.s) akşam namazını kıldıktan sonra Fatıma (a.s) onların önüne (iftar etmeleri için) ekmek koydu. Bu esnada bir fakir geldi ve bir şey istedi, onlar da o ekmeği ona verdiler. Kendileri sudan başka bir şey tatmadılar. Ertesi gün diğer bir sa’ arpayı alıp un yapıp, ekmek pişirdi ve o onu Ali’nin (a.s) karşısına koydu. Aniden evin karşısında bir yetim belirdi ve yiyecek istedi. Ekmeği ona verdiler ve kendileri sudan başka bir şey tatmadılar. Üçüncü gün Fatıma (a.s) kalan bir sa’ arpayı da un yaptı, ekmek pişirdi ve Ali’nin (a.s) karşısına koydu. Aniden bir esir belirdi ve yemek istedi. Onlar o ekmeği de esire verdiler. Kendileri de sudan başka bir şey tatmadılar. Dördüncü gün de adaklarını yerine getirince, Ali (a.s) Hasan ve Hüseyin (a.s) ile Allah Resulü’nün (s.a.a) yanına geldiler. Bu esnada Cebrail, “hel eta” suresini nazil buyurdu.”^[478]

20123. *İbn-i Bbas şöyle diyor:* “Hasan ve Hüseyin hastalandık. Resulullah (s.a.a) bir grup ile birlikte onları ziyarete gitti: Onlar şöyle dediler: “Ey Ebe’l-Hasan! Keşke çocuklarının iyileşmesi için bir adakta bulunsaydın.” “Ali Fatıma ve cariyeleri olan Fizze de hastalıktan kurtuldukları taktirde üç gün oruç tutacaklarına dair adak adadılar. Hasan ve Hüseyin (a.s) iyileşti, ama onların hiçbir imkanı yoktu. Bu yüzden Ali (a.s) Hayber Yahudilerinden Şem’un adlı birinden arpa borç aldı. Fatıma (a.s) bir sa’ öğüttü, evdeki bireyler sayısınca beş parça ekmek pişirdi ve iftar etmeleri için önlerine koydu. Bu esnada evin kapısına bir fakir geldi ve şöyle dedi: “Selam olsun size ey Muhammed’in Ehl-i Beyti! Müslüman bir fakirim, bana bir yiyecek veriniz, Allah da sizleri cennet yiyeceklerinden doyursun. Hepsı yemeklerini ona verdiler ve o geceyi bir miktar su içerek geçirdiler. Ertesi gün yine oruç tuttular, iftar vakti ulaşınca, yeniden önlerine bir yemek koydular. Bir yetim geldi ve yine tüm yiyeceklerini ona verdiler. Üçüncü gece de bir esir geldi. Onlar yine bu işi tekrarladılar. Ertesi günün (dördüncü günün) sabahı Ali (a.s) Hasan ve Hüseyin’in elinden tutarak Allah Resulü’nün (s.a.a) yanına gitti. Peygamberin gözü onlara ilişince, açlıktan civcivler gibi titrediklerini gördü ve şöyle buyurdu: “Sizde gördüğüm bu halet bana ne de ağır gelmektedir” Peygamber (s.a.a) onlarla, “Ali’nin (a.s) evine doğru yola koyuldu. Fatıma’nın mihrapta olduğunu, karnının sırtına yapıştığını ve gözlerinin çukurlaştığını gördü. Peygamber bu durumu görünce çok rahatsız oldu. Bu esnada Cebrail nazil oldu ve şöyle buyurdu: “Al bunu ey Muhammed! Allah seni ve Ehl-i Beytini kutlamıştır.” Daha sonra da ona “hel eta” suresini kıraat buyurdu. ”^[479]

3866. Bölüm

Kendisine Bir Şey Farz Kılmanın Keraheti

20124. *İmam Bakır veya İmam Sadık (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Kendine bir takım hakları farz kılma ve zorluklar karşısında sabırlı ol.”^[480]

20125. *İmam Sadık (a.s) kendisine, “Allah’a şükretmek için yolculuk ve ikamet halinde iki rekaat namaz kılacağına söz verdiğini ve dolayısıyla da bu iki rekaatı gündüz vakti yaptığı yolculuk esnasında kılmasının mümkün olup olmadığını soran İshak bin Ammar’a şöyle buyurmuştur:* “Evet kılabilir.” İmam daha sorna şöyle buyurdu: “Ben insanın bir şeyi kendisine farz kılmasını hoş görmüyorum.” Ben şöyle arzettim: “Ben o iki rekaat namazı Alah için boynuma farz kılmadım. Aksine kendim Allah’a şükranda bulunmak için iki rekaat namaz kılmaya söz verdim ve onu kendime farz kılmadım. Bu durumda onu terk edebilir miyim?” imam (a.s) şöyle buyurdu: “Evet terkedebilirsiniz.”^[481]

bak. Vesail’uş Şia, 16/189, 6. Bölüm

3867. Bölüm

Adağın Kaza ve Kaderi Defetmediğini Belirten Rivayetler

20126. *Resulullah (s.a.a), ashabını bir şey adamaktan nehyederek şöyle buyurmuştur:* “Bir şeyi adamak, kaza ve kaderi geri çevirmez.

Aslında adak vesilesiyle cimri kimseden bir şey çıkarılmış olur.”^[482]

20127. *Resulullah (s.a.a), hakeza bu konuda şöyle buyurmuştur:* “Adak hiçbir şeyi ne öne alır, ne de erteler. Gerçekte adak vesilesiyle, cimri insandan bir şey çekilip alınır.”^[483]

20128. *Resulullah (s.a.a), bu konu hakkında şöyle buyurmuştur:* “Adakta bulunmayın, zira taktir karşısında adağın hiçbir etkisi olmaz. Aksine hakikatte adak sebebiyle, cimri kimsenin elinden bir şey çekilip alınır.”^[484]

20129. *Resulullah (s.a.a), hakeza şöyle buyurmuştur:* “Adakta bulunmanın bir faydası yoktur. Gerçekte cimri insandan bir şey çekilip alınır.”^[485]

Açıklama

Mazeri şöyle diyor: “Adakta bulunmaktan sakındırmanın sebebi belki de şudur ki adakta bulunan kimse, adadığı adak sebebiyle bir sorumluluk üstlenmektedir ve dolayısıyla da o şeyi istemeden ve şevksiz bir şekilde yerine getirmektedir.” Kazi Ayaz ise şöyle diyor: “Adakta bulunmanın nehyedilmesinin muhtemelen sebebi bazı cahil kimselerin, adakta bulunmanın taktir edilen bir şeyi def ettiğini ve de taktir edilen işlerin gerçekleşmesine engel olduğunu sanmalarıdır. Bu yüzden Peygamber (s.a.a) cahil bir kimse böyle bir düşünceye kapılmasın diye adakta bulunmaktan sakındırmıştır.”^[486]

Şöyle diyorum: “Adakta bulunmanın, sadaka ve dua gibi ilahi kaza ve kaderi geri çevirdiğini söylemenin hiçbir sakıncası yoktur. Dua bablarında söylediğimiz gibi dua Allah’ın kesinleşmiş taktirini hatta ilahi kesin kaza ve kaderi bile defedilebilir. Bu konuda söylenen hadisler de senetlerinin zayıf olmasıyla birlikte zahiren, Kur’an’ın zahiri, sünni ve şii yoluyla sabit olan Müminlerin Emirinin (a.s) Hasan ve Hüseyin’in hastalıklarının şifası için yaptığı adak ile de çelişmektedir. O halde bu hadisleri bir kenara bırakmak ve onlara itina etmemek veya onları özel durumlara, yani 3866. bölümde dediğimiz hususlara yorumlamak gerekir.

512. Konu

en-Nush Nasihah

☞ *Bihar*, 75/65, 43. bölüm; *en-Nesihat lil Müslimin*

☞ *Vesail’uş-Şia*, 11/594-597, 35 ve 36. bölümler; *Nasihah’ul-Mümin*

☞ *Müstedrek’ül-Vesail*, 12/431, 36. bölüm; *Tabrim-u Terk-i Nasihat’ul-Mümin*

☞ *Kenz’ul-Ummal*, 3/412-791

bak.

☞ 551. konu- el-Mevîze; 281. konu, el-Şura; el-Emanet, 301. bölüm; el-Eb, 57. bölüm

3868. Bölüm

Nasihât ve Hayır Dilemek

Kur'an:

“Rabbimin sözlerini size bildiriyor, öğüt veriyorum. Sizin bilmediğinizi Allah katından ben biliyorum.” [\[487\]](#)

“Size Rabbimin sözlerini bildiriyorum. Ben sizin için güvenilir bir öğütçüyüm.” [\[488\]](#)

bak. A'raf, 79, 93; Tevbe, 91

20130. *İmam Sadık (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Ali (a.s) aziz ve celil olan Allah için hayır dileyen bir kimseydi. Allah da onun hayrını diledi. Aziz ve celil olan Allah'ı seviyordu, Allah da onu sevdi.” [\[489\]](#)

20131. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “Aziz ve celil olan Allah şöyle buyurmuştur: “Kulun kendisiyle bana ibadette bulunduğu en iyi vesile benim için hayır dilemektir.” [\[490\]](#)

20132. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “Herkim müslümanların işine önem vermeze onlardan değildir. Herkim de sabah akşam, Allah'ın, Resulü'nün, kitabının, imamının ve bütün müslümanların hayrını dilemezse onlardan (müslümanlardan) değildir.” [\[491\]](#)

20133. *Resulullah (s.a.a) ashabına şöyle buyurmuştur:* “Din hayır dilemek ve nasihattır” biz (Ashab) şöyle arzettik: “Kim için hayır dilemek?” Allah Resulü şöyle buyurdu: “Allah için, kitabı için, peygamberi için, müslümanların önderi için ve halk kitleleri için.” [\[492\]](#)

20134. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “Allah katında kıyamet günü makamı en büyük kimse şüphesiz yaratıklarının hayrını dileme hususunda herkesten önde olan kimsedir.” [\[493\]](#)

20135. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “Kim bana beş şeyi garantiler ki ben de cenneti ona garantileyeyim: Aziz ve celil olan Allah için hayır dilemek, Resulü için hayır dilemek, Allah'ın kitabı için hayır dilemek, Allah'ın dini için hayır dilemek ve Müslümanların geneli için hayır dilemek.” [\[494\]](#)

20136. *İmam Sadık (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Mümin mümin kardeşinin huzurunda veya gıyabında hayrını dilemesi farzdır.” [\[495\]](#)

20137. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Herkim hayır dilemezse dostluğu halis olmaz.” [\[496\]](#)

20138. *İmam Sadık (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Yaratıklarına karşı Allah için hayır dilmekten ayrılmayın. Zira Allah'la bundan daha iyi bir işle mulakat edecek değilsiniz.” [\[497\]](#)

20139. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “İnsanların en abit olanı en emin ve bütün müslümanlara oranla en temiz kalpli olanıdır.” [\[498\]](#)

20140. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Kardeşine halis bir şekilde nasihat et (hayrını dile), o nasihat onun hoşuna gitsin veya gitmesin farketmez.” [\[499\]](#)

20141. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Kardeşinin hayrını dilemeni halis kıl, tanıdıklarına yardım et ve insanlara karşı güleryüzlü ol.” [\[500\]](#)

20142. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Hayır dilemek, sevgi doğurur.”^[501]

20143. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Hayır dilemek dostluğa sebep olur.”^[502]

20144. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “Sizlerden her biriniz kendisinin hayrını dilediği gibi kardeşinin hayrını da dilemelidir.”^[503]

20145. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Hayır dilemek yüce insanların hasletlerindendir.”^[504]

20146. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Müminin ahlakı hayır dilemektir.”^[505]

20147. *İmam Sadık (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Mümin müminin kardeşidir. Ona nasihat etme (hayrını dileme) hakkı vardır.”^[506]

20148. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Ey insanlar! Benim sizin üzerinizde hakkım var, sizin de benim üzerimde hakkınız var. Benim üzerimde olan hakkınız size öğüt vermek (hayrınızı istemek), ama benim sizin üzerinizdeki hakkım, ettiğiniz biate vefa göstermeniz, gizli aşıkâr nasihat etmeniz, hayrımı istemenizdir...”^[507]

20149. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “İmama farz olan; ancak Rabbinizin emrini bildirmek, öğüt vermek, nasihat etmek için çabalamaktır.”^[508]

20150. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Allah'ın kulları üzerindeki farz haklarından biri de gücü yettiğinde nasihatta bulunmak ve hakkı kendi aralarında ikame etmek hususunda yardımlaşmaktır.”^[509]

20151. *İmam Ali (a.s), ashabından salih olanlar hakekinda şöyle buyurmuştur:* “Sizler hak üzere yardımlaşanlar ve dinde kardeşlersiniz... O halde bana riya ve şüpheden uzak nasihatlarla yardım edin.”^[510]

3869. Bölüm

Nasihat Eden ve Nasihat Dileyen Kimsenin Hakkı

20152. *İmam Seccad (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Senden nasihat dileyen kimsenin hakkı ona nasihat etmendir ve bu işi sevgi ve yumuşaklıkla yerine getir. Nasihat eden kimsenin hakkı ise karşısında mütevazî ve yumuşak olman ve sözüne kulak vermendir. Eğer doğru bir söz söylerse azîz ve celîl olan Allah'a şükret. Eğer yanlış bir şey söylerse ona merhametli ol. (Kötü) niyet sahibi olmakla suçlama, ona hatayı isnat et (kasıtlı olmayı değil.). Bu hata sebebiyle itham ve kötümserliğe müstahak olmadığı taktirde cezalandırma. Bu durumda ise asla onun sözlerine itina gösterme.”^[511]

20153. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Sana nasihat eden kimse, sana şefkat gösterendir. Sana iyilik etmektedir ve senin işlerinin akıbetini düşünmektedir. Eksikliklerini telafî etmektedir. O halde ona itaat senin hidayetine sebep olur. Ona muhalefet etmek ise senin zarar ve ziyanıdır.”^[512]

20154. *İmam Ali (a.s) Basra ehline yazdığı mektubunda şöyle buyurmuştur:* “Bununla beraber, içinde itaatkar insanların faziletlerini, nasihat edenlerin haklarını biliyorum.”^[513]

3870. Bölüm

Hayır Dileyen Kimsenin Nişanesi

20155. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “Hayır dileyen kimsenin dört özelliği vardır: Hak ile hüküm verir, kendinden başkalarına hak tanır, kendisi için beğendiğini insanlar için de beğenir ve hiç kimsenin (hakkına) tecavüzde bulunmaz.”^[514]

20156. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “İnsana, kendisi için beğenmediği bir şeyden başkalarını sakındırması nasihat ve hayır dilemesi için yeterlidir.”^[515]

20157. ^[516]

İmam Sadık (a.s) şöyle buyurmuştur: “Haset eden kimsenin hayır dilmesi ve yol göstermesi imkansızdır.”

20158. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur: “Aşâğılık insan tamah veya korku olmaksızın hiç kimseye nasihat etmez. Tamah ve korku ortadan kalktığı zaman da kendi cevherine (hakikatine) geri döner.”*^[517]

20159. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur: “Bazen kendisinden nasihat beklenmeyen kimse güzel nasihat eder, bazen de nasihat eden kimse ihanet eder.”*^[518]

20160. *İmam Seccad (a.s) şöyle buyurmuştur: “Fazla nasihat kötümserliğe ve ithama sebep olur.”*^[519]

20161. *İmam Ali (a.s), Malik Eşter’e yazdığı mektubunda şöyle buyurmuştur: “Halkın ayıplarını söyleyen dedikoducuları tasdik etme. Çünkü, nasihatçilere benzese bile, dedikodu yapan sahtekardır.”*^[520]

3871. Bölüm

İnsanlardan En Çok Hayır Dileyen Kimse

20162. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur: “İnsanlardan en çok hayır dileyen kimse en çok kendi hayrını dileyen ve rabbi karşısında en çok itaat eden kimsedir.”*^[521]

20163. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur: “İnsanlardan kendi hayrını en çok isteyen, Rabbine en çok itaat edip boyun eğenidir. Kendisini en fazla aldatanı da Rabbine en çok isyan edendir.”*^[522]

20164. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur: “Sizden kendisine karşı en çok hayır dileyen kimse herkesten daha çok rabbine itaat eden kimsedir. Kendisine karşı en hain olan kimse ise Rabbine karşı en çok isyan eden kimsedir.”*^[523]

20165. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur: “Kendi hayrını dileyen kimse, başkalarının hayrını dilemeye de layıktır. Kendisine hıyanet eden bir kimse ise başkalarına karşı da haindir.”*^[524]

20166. *İmam Sadık (a.s) şöyle buyurmuştur: “Müslüman bir kul nefsi hakkında Allah’tan hayır diler, nefesine hakkı verir ve nefsi için hakkı alırsa kendisine iki nimet verilir: Aziz ve celil olan Allah tarafından kani olacağı bir rızık ve Allah tarafından kendisini kurtaracak bir hoşnutluk.”*^[525]

20167. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur: “Sana nefsinin islah etmeyi emreden kimse, kendisine itaat etmene en layık olan kimsedir.”*^[526]

20168. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur: “Biz insanların en fasihi, en çok hayır dileyeni ve en güzel yüzlü olanıyız.”*^[527]

3872. Bölüm

Nasihatın Fayda Vermediği Kimse

Kur’an:

“Eğer Allah sizi azdırmak isterse, ben size öğüt vermek istesem de faydası olmaz. O, sizin Rabbinizdir, O’na döndürüleceksiniz.”^[528]

20169. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur: “Rezaletten lezzet alan kimse nasihatten nasıl faydalanır?”*^[529]

20170. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur: “Akıldan nasipsiz kimseden hayır dileme ve ondan nasiha kabul etme. Soyu sopu olmayana güvenme. Zira akıldan nasibi olmayan kimse nasihat yerine bilmeden sana hıyanet eder. Asaleti olmayan kimse ise islah edeceği yerde bilmeden bozar.”*^[530]

bak. El-Mevîze, 4140. Bölüm

3873. Bölüm

Nasihatı Kabullemek

20171. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Allah’ın öğüdüyle öğütlenin, nasihatını kabul edin... Bu Kur’an; öğüdü aldatmayan bir kitaptır... onu kendinize nasihatçı sayın. Ona uymayan fikirlerinizi suçlayın, aykırı düşen isteklerinizi doğrulamayın.”^[531]

20172. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Ey insanlar! Sizden kim Allah’tan öğüt isteyip kabul ederse, başarıya ermiştir.”^[532]

20173. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Kur’an’ın ipine (hükmüne) sarılıp, ondan öğüt al.”^[533]

20174. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Nasihatı onu size hediye eden kimseden iştiniz ve onu canı gönülden kabul ediniz.”^[534]

20175. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Sana karşı insanların en şefkatlisi nefsini ılsah etme yolunda sana en çok yardım eden ve dinin hususunda sana en çok nasihatta bulunandır.”^[535]

20176. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Kendisine nasihat edene itaat eden ve kendisini helak eden sapıklıktan uzaklaşan kimseye ne mutlu.”^[536]

20177. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Elbette sizler nasihat edildiniz, o halde nasihatı kabul ediniz. Size basiret verilmiştir, o halde basiretli olunuz. Size yol gösterilmiştir, o halde doğru yola koyulun.”^[537]

20178. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “İnsanların sana en sevimlisi, şefkatli ve hayır dileyen kimse olmalıdır.”^[538]

20179. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Herkim nasihatı kabullenmezse helak olur.”^[539]

20180. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Herkim kendisine nasihat eden kimseye isyan ederse düşmanına yardım etmiştir.”^[540]

20181. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Sana nasihat eden kimse şüphesiz ki sana yardımda bulunmuştur.”^[541]

20182. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Nasihat kabullenen kimse rezil rüsva olmaktan güvende olur.”^[542]

20183. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “En büyük başarılardan biri de nasihate kulak asmaktır.”^[543]

20184. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Sana kendini ıslah etmeni emreden kimse, kendisine itaat etmene en layık olan kimsedir.”^[544]

20185. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Herkim nasihat eden kimseye yönelirse, çirkinlikten yüz çevirir. Herkim de nasihat eden kimseye düşmanlık beslerse, kendisini çirkinlik kaplar.”^[545]

20186. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Herkim nasihat eden kimsenin nasihatından yüz çevirirse, zahiren dostluktan bahseden düşmanın hile ateşinde yanar.”^[546]

20187. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Nasihatın acılığı hıyanetin tatlılığından daha faydalıdır. Zahiren tatlı olup hoş giden ama halis olmayan ve maksatlı olan sözlerden daha faydalıdır.”^[547]

20188. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Sakın nasihat eden kimsenin nasihatlerini reddetme. Sana yol gösteren kimsenin kasıtlı ve hain olduğunu sanma.”^[548]

20189. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Nasihat etmeyen ve nasihat edenleri de sevmeyen toplulukta hayır yoktur.”^[549]

20190. *İmam Bakır (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Seni ağlatan ama hayrını dileyen kimseye itaat et. Seni güldüren ama sana karşı halis olmayan (seni aldatan kimseye) itaat etme.”^[550]

513. Konu

el-İnsaf İnsaf

☞ *Bihar, 75/24, 35. bölüm; el-İnsaf ve'l-Adl*

bak.

☞ *338. konu, el-Adl*

3874. Bölüm İnsaf

20191. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “İnsaf faziletlerin en üstünüdür.”^[551]

20192. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Dinin düzeni iki haslettir: İnsafı olman ve kardeşlerine yardım etmendir.”^[552]

20193. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “İnsafı olmak, en üstün ahlakıdır.”^[553]

20194. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “En büyük sevap, insafı olma sevabıdır.”^[554]

20195. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “İnsaf yöneticiliğin süsüdür.”^[555]

20196. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “İnsafı olmak muhabbet ve dostluğu sürekli kılar.”^[556]

20197. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “İnsaf kalpleri birbirine ısındırır.”^[557]

20198. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “İnsaf, ihtilafları ortadan kaldırır ve ülfet ve dayanışmaya sebep olur.”^[558]

20199. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “İnsaf büyük insanların hasletidir.”^[559]

20200. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “İnsaf rahatlıktır.”^[560]

20201. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “İnsanın tacı nefsinin izzetidir, süsü ise insafıdır.”^[561]

20202. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “İnsafa riayet etmek ile ilişkiler devam eder.”^[562]
20203. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “İnsaflı olmayan kimseden Allah gücünü alır.”^[563]
20204. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Herkim çok insaflı olursa, canlar onun adil olduğuna şahadette bulunur.”^[564]
20205. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Cahillere karşı hilimli davranmakla insanın yardımcısı çoğalır.”^[565]
20206. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “İnsaflı kimsenin dostları ve sevenleri çok olur.”^[566]
20207. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “İnsaflı kimse, yücedir, zalim kimse ise aşağılıktır.”^[567]
20208. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Dilin çirkinliği veya iyiliği yaymada insaflı olması çok azdır.”^[568]
20209. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Kudretin zekatı insaftır.”^[569]
20210. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “İnsanlara karşı insaflı davran ve müminlere karşı fedakar ol.”^[570]

3875. Bölüm Adalet ve İnsaf

20211. *İmam Bakır (a.s) şöyle buyurmuştur:* “İnsaf gibi bir adalet yoktur.”^[571]
20212. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Hüküm vermede insaflı olmak ve zulümden sakınmak adalettendir.”^[572]
20213. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Allah adalet ve ihsanı emretmektedir”^[573] *ayetin tefsiri hakkında şöyle buyurmuştur:* “Adalet, insaf; ihsan ise (artan) bir bağıştır.”^[574]
bak. El-Adl, 2547. Bölüm

3876. Bölüm İnsaflı Olmayan Kimseye İnsaflı Olmaya Teşvik

20214. *İmam Sadık (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Kardeşleri insafa riayet etmeye davet etmek insaftan değildir.”^[575]
20215. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Mümin kendisine karşı insaflı davranmayan kimseye insaflı davranır.”^[576]
20216. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “İnsanların en adili kendisine zulmeden kimse hakkında insaflı davranandır.”^[577]
20217. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “İnsanın insaflı olması ve kendisine kötülük yapan birisine iyilikte bulunması onun faziletindendir.”^[578]
20218. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “En zalim metot insanlardan insaf dilediği halde onlara insaflı davranmamaktır.”^[579]
bak. El-Mukafat, 3504. Bölüm

3877. Bölüm İnsanın Kendine İnsaflı Olması

20219. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “İnsafın nihayeti, insanın kendisine karşı insaflı olmasıdır.”^[580]
20220. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “İmanın en yücesi insanın kendisine karşı insaflı olmasıdır (ve başkalarının hakkını

kendinden almasıdır.”^[581]

20221. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “İnsanların en adili ve insafli olanı başka bir hakim müdahalesi olmaksızın kendiliğinden insafli davranan kimsedir.”^[582]

20222. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Bu ümmet üç şeye tahammül etmez: Dini kardeşini malında pay sahibi kılmaya, halka karşı insafli olmaya ve her halette Allah’ı zikretmeye.”^[583]

20223. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Kendisine karşı insafli davranmak, yöneticilikte adil davranmak gibidir.”^[584]

20224. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Kendine karşı insafli olur (ve başkalarına karşı insafli davranırsan) Allah da seni kendisine yakınlaştırır.”^[585]

20225. *İmam Sadık (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Herkim halkın hakkını kendisinden alırsa başkaları hakkındaki hakemiyeti kabul edilir.”^[586]

20226. *Resulullah (s.a.a), İbn-i Mes’ud’a yaptığı tavsiyesinde şöyle buyurmuştur:* “Ey İbn-i Mes’ud! Kendinden taraf insanlara insafli davran, halkın hayrını dile ve onlara karşı merhametli ol. Zira eğer sen böyle olursan, Allah da senin içinde yaşadığın halka karşı gazaplanır ve onlara azap etmek isterse, sana bakar ve senin için insanlara merhamet eder. Nitekim Allah-u Teala şöyle buyurmuştur: “**Rabbin, kasabaların halkı ıslah olmuşken, haksız yere onları yok etmez.**”^[587]

20227. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “Bir fakire mali yardımda bulunan ve insanlara karşı insafli davranan kimse gerçek mümindir.”^[588]

20228. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Biliniz ki her kim insanlara karşı insafli davranırsa Allah onun sadece izzetini artırır.”^[589]

20229. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “İnsanın akıllı olması için insafli olması yeterlidir. İnsafli olması için de hakikat ortaya çıktıktan sonra onu kabullenmesi yeterlidir.”^[590]

20230. *İmam Bakır (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Allah’ın sadece şu üç grubun girdiği cenneti vardır: Onlardan biri kendi hakkında hak üzere hüküm veren kimsedir.”^[591]

20231. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Halkın hakkını kendinden, ailenden, yakınlarından ve kendisine ilgi duyduğun kimselerden al ve dost düşman herkese adaletli davran.”^[592]

20232. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Senden adalet ve insaf dilenilmeden önce kendinden adalet ve insaf dile. Zira bu makamını daha çok yüceltir ve Rabbini daha çok hoşnut eder.”^[593]

20233. *İmam Ali (a.s), valilerine yazdığı bir mektupta şöyle buyurmuştur:* “O halde halka insafli muamele edin, İhtiyaçlarını karşılamada sabırlı olun. Çünkü siz halkın hazine memurları, ümmetin vekilleri, imamların elçilerisiniz.”^[594]

20234. *İmam Ali (a.s), Malik-i Eşter’e yazdığı mektubunda şöyle buyurmuştur:* “Sana düşen; helal olmayan şeylerde nefsinizi dizginlemektir. Zira onu dizginlemek sevdiği veya sevmediği şeyler hususunda ona karşı insafli olmaktır... Allah’a karşı insafli ol; halka, ailenin seçkinlerine, kendilerine özel ilgi duyduğunuz emrindeki kimselere karşı insafli davran. Böyle yapmazsan, ancak zulmetmiş olursun... Onlardan, insanlar tarafından hakir görülen fakat, gelip sana dert anlatmayanları ara bul. Onları bulmak, hallerini anlamak için, Allah’tan korkan, büyüklenmeyen, mütevazî kişiler yolla da o kimselerin durumlarını sana iletirler. Sonra onlar hakkında buluşma gününde Allah’a mazeret getirebileceğin bir şekilde davran. Fakirler ve sefiller, insanlar içinde insafa en fazla layık kişilerdir. Haklarını eda etmede, Allah katında bir mazeretin olacağı şekilde hareket et.”^[595]

bak. 1342. Bölüm, 6454, 6455. Hadisler; el-Keza, 3367. Bölüm

3878. Bölüm

Hakkını Almayan Kimse

20235. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Şu üç grup, diğer üç gruptan asla insaf talep etmez: Akıllı kimse ahmaktan, iyi kimse kötünden ve yüce kimse aşağılık kimseden.”^[596]

20236. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “İyi kimse kötü kimseden insaf dilemez ve alim kimse de cahil kimseden insaf dilemez.”^[597]

514. Konu

en-Nazar

Bakmak

☞ *Bihar, 104/31, 33. bölüm; Men Yehil'un-Nezer ileyi ve men la Yeber*

☞ *Bihar, 104/43, 35. bölüm; en-Nezer ila İmre' yeridu tezvicuha*

3879. Bölüm

Göz Kalbin Kılavuzudur

20237. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Gözler kalplerin öncüleridir.”^[598]

20238. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Göz kalbin postacısıdır.”^[599]

20239. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Bakış, fitnelerin kılavuzudur.”^[600]

20240. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Göz, fitnelerin öncüsüdür.”^[601]

20241. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Göz kalbin casusu ve aklın kılavuzudur.”^[602]

20242. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “İnsanın bakışı kalbinin kılavuzudur.”^[603]

20243. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Kalp, gözün kitabıdır.”^[604],^[605]

3880. Bölüm

Gözler Şeytanın Tuzaklarıdır

20244. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Gözler, şeytanın tuzaklarıdır.”^[606]

20245. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “Boş yere bakmaktan sakının, zira çok bakmak heva ve heves tohumunu eker ve gaflet doğurur.”^[607]

20246. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Bedende gözden daha az şükreden bir organ yoktur. O halde onun isteklerini yerine getirmeyin ki sizleri aziz ve celil olan Allah’ın zikrinden alıkoyar.”^[608]

20247. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Gözlerin körlüğü bakışların çokluğundan daha iyidir.”^[609]

20248. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Göz şehvetleri görürse, kalbin akıbeti gören gözleri kör olur.”^[610]

20249. *İmam Sadık (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Ey Cündebin oğlu! İsa (a.s) ashabına şöyle buyurdular: “Haram olan bakıştan sakının. Çünkü bu iş, kalbe şehvet tohumu eker ve bu seni aldatmaya yeter. Ne mutlu bakışı gözünde değil de kalbinde olan kimseye.”^[611]

20250. *Mesih (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Yasaklanmış şeye bakmaktan sakın. Zira ki o şehvetlerin tohumu ve günahın bitkisidir.”^[612]

bak. Eş-Şeytan, 2022. Bölüm; ed-Dunya, 1224. Bölüm, 5849. hadis

3881. Bölüm

Bakışının Dizginlerini Salıveren Kimse

20251. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Her kim gözlerinin dizginlerini salıverirse hayatı zorluğa düşer, kesintisiz (oraya buraya bakan) kimsenin hasreti devam eder.”^[613]

20252. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Herkim gözünün dizginlerini salıverirse hüznü çoğalır.”^[614]

20253. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Herkim gözlerinin dizginlerini salıverirse ölümünü çağırmış olur.”^[615]

20254. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Nice bakışlar hasret vücuda getirir.”^[616]

20255. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Nice heves fidanı bir yarım bakıştan ekilmiştir.”^[617]

20256. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Nice heves bir tek bakıştan hasıl olmuştur.”^[618]

20257. *İmam Sadık (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Nice bir bakış uzun hasretlere sebep olmuştur.”^[619]

3882. Bölüm

Gözlerini Önüne Diken Kimse

20258. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Herkim gözlerini önüne dikerse kalbi güvende olur.”^[620]

20259. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Herkim gözlerini önüne dikerse daha az üzülr ve helak olmaktan güvende kalır.”^[621]

20260. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Gözleri önüne dikmek, insanı nefsanî isteklerden ne güzel alıkoyucudur.”^[622]

20261. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Herkimin bakışları temiz olursa, sıfatları da temiz olur.”^[623]

20262. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “Gözlerini yum ki ilginçlikleri göresin.”^[624]

3883. Bölüm Boş Bakışları Kınama

20263. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “İçinde Alah’ın zikri olmayan her konuşma boştur. Düşünce ile birlikte olmayan her sessizlik unutkanlıktır ve içinde ibret alma olmayan her bakış faydasızdır.”^[625]

20264. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Şüphesiz mümin kimse bakınca ibret alır, susunca düşünür ve konuşunca Allah’ı zikreder...Münafık ise bakınca boş bakar, susunca gaflet eder ve konuşunca boş şeyler konuşur.”^[626]

20265. *Yahya (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Bana göre ölmek, zaruri olmayan bir bakıştan daha sevgilidir.”^[627]

3884. Bölüm Kendilerine Bakmanın İbadet Sayıldığı Kimse

20266. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “Alime bakmak ibadettir. Adil öndere bakmak ibadettir. Anne babaya sevgi ve merhamet dolu bir şekilde bakmak ibadettir. Allah için sevdiğin kardeşe bakmak ibadettir.”^[628]

20267. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “Üç şeye bakmak ibadettir: Anne babanın yüzüne, Kur’ana ve denize bakmak ibadettir.”^[629]
bak. El-İlm, 2845. Bölüm

3885. Bölüm Gözünü (haramlardan) Kapamaya Teşvik

Kur’an:

“Mümin erkeklere söyle: Gözlerini bakılması yasak olandan çevirsinler, mahrem yerlerini, korusunlar. Bu, onların arınmasını daha iyi sağlar. Allah yaptıklarından şüphesiz haberdardır.”^[630]

“Mümin kadınlara da söyle: Gözlerini bakılması yasak olandan çevirsinler, iffetlerini korusunlar. Süslerini, kendiliğinden görünen kısmı müstesna, açmasınlar.”^[631]

20268. *İmam Sadık (a.s), Allah-u Teala’nın, “Mümin erkeklere söyle: Gözlerini bakılması yasak olandan çevirsinler” ayeti hakkında şöyle buyurmuştur:* “Şüphesiz Kur’an’da sözü edilen aletleri korumaktan maksat, zinadan korunmaktır. Sadece bu ayette aletini korumaktan maksat bakmaktan korunmaktır. O halde iman sahibi hiç kimseye kardeşinin avret mahalline bakması ve hakeza hiçbir kadına da kız kardeşinin avret mahalline bakması helal değildir.”^[632]

20269. *İmam Bakır (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Ensar’dan olan bir genç Medine sokaklarında bir kadını gördü. O zamanlar kadınlar başörtülerini kulaklarının arkasına bağlıyorlardı. Bu genç karşıdan gelen kadına baka kaldı. Kadın yanından geçince o genç döndü ve arkasından ona baktı. Böylece –ki İmam onu falan oğulları sokağı diye adlandırmıştır- sokağına girdi ve yüzü duvardaki kemiğe veya cama çarptı ve böylece yarıldı. Kadın yanından uzaklaşınca, göğsüne ve elbisesine kan damladığını gördü ve şöyle dedi: “Allah’a yemin olsun ki Resulullah’ın yanına gidip durumu ona ileteceğim.” İmam daha sonra şöyle buyurmuştur: “O genç Allah Resülü’nün yanına geldi. Resulullah (s.a.a) onu görünce şöyle dedi: “Bu ne haldir?”

O genç Peygambere durumu ilettili. Bu esnada Cebrail (a.s) şu ayeti nazil buyurdu: “Erkeklerle söyle...”^[633]

20270. *İmam Bakır (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Resulullah (s.a.a) namahrem bir kadının avret mahalline bakan kadına lanet etmiştir.”^[634]

20271. *İmam Rıza (a.s) Muhammed bin Sinan’ın sorularına cevap olarak yazdığı bir mektubunda şöyle buyurmuştur:* “Evli kadınların ve diğer

kadınların saçlarına bakmanın haram kılınışının sebebi erkekleri tahrik etmesidir. Bu tahrik fesat, haram ve doğru olmayan işlere düşmekle sonuçlanır. (Tahrik edişi sebebiyle) saç gibi olan şeylerde aynı hükümdedir. Sadece Allah-u Tealanın hakkında şöyle buyurduğu kadınlar müstesnadır: “İhtiyarlayıp oturmuş kadınlara.” Bu tür kadınların saçlarına bakmanın sakıncası yoktur.”^[635]

20272. *İmam Kazım (a.s), Allah-u Teala'nın, “İki kadından biri: “Babacığım! Onu ücretli olarak tut; ücretle tuttuklarının en iyisi bu güçlü ve güvenilir adamdır” dedi” ayeti hakkında şöyle buyurmuştur:* “Şuayb (a.s) kızına şöyle buyurdu: “Kızcağızım! Onun güçlü olduğunu, kayayı kaldırmasından anladın, ama onun emin olduğunu nereden biliyorsun?” Şuayb'ın kızı şöyle dedi: “Babacığım! Ben onun önünden yürüyordum, ama o şöyle dedi: “Sen arkamdan gel, yanlış gittiğim yerde bana yol göster. Zira biz kadınların arkasına (bile) bakmayan bir topluluğuz.”^[636]

20273. *Bir rivayette şöyle yer almıştır:* “Şuayb kızına şöyle buyurdu: “Onun güçlü oluşunu, tek başına su kovasını sudan çıkardığından anladın, ama onun emin ve güvenilir olduğunu nereden anladın?” Kızı şöyle dedi: “O bana şöyle buyurdu: “Arkamdan gel ve bana yol göster. Zira biz kadınların arkasına bakmayan bir topluluğuz.” Buradan anladım ki o kadınlara arkadan bakan bir topluluktan değildir. Bu da onun doğruluğunun ve güvenilirliğinin nişanesidir.”^[637]

20274. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “İnsanoğlunun her organının zinadan bir nasibi vardır: Gözün zinası ise bakmaktır.”^[638]
bak. Ez-Zina, 1601. Bölüm; es-Selat, 2295. Bölüm, 10656. hadis; el-Hicab, 691. Bölüm, 3254. hadis

3886. Bölüm

Gözleerin Hainliği

Kur'an:

“Allah gözlerin hainliğini ve gönüllerin gizlediğini bilir.”^[639]

20275. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Onların rızıklarını taksim eden; izlerini, amellerini, soluklarının sayısını, haince bakışlarını, gönüllerinden geçen, kendilerinden bile gizledikleri şeyleri, tespit etmiş ve bilmıştır.”^[640]

20276. *İmam Sadık (a.s), kendisine Allah-u Teala'nın, “Allah gözlerin hainliğini bilir” ayeti hakkında sorulunca şöyle buyurmuştur:* “Bazen insan bir şeye adeta ona bakmıyormuş gibi bakar. İşte bu gizlice bakmanın anlamıdır.”^[641]

20277. *Mekke'nin fethedildiği gün Osman daha önce Allah Resulü'nün kanını helal kaldığı ve öldürülmesi için emrettiği Abdullah b. Sa'd b. Ebi Serh'i kendisine eman alması için Peygamber'in huzuruna getirdi. Peygamber (s.a.a) Osman'ı görünce, onun bu isteğini reddetmekten utandı, bir müddet sustu ve müminlerden birinin kalkıp onu öldürmesini bekledi. Ama Osman'ın sürekli isteğini görünce (ve hiç kimse de Abdullah'ı öldürmeye teşebbüste bulunmayınca) ona eman verdi ve ashabına şöyle buyurdu: “Sizin aranızda kalkıp da onu öldürecek bir yiğit yok muydu?” Abbad b. Bısr şöyle arzetti: “Ey Allah'ın Resulü! Ben sürekli gözünüze bakıyordum ve sizden onu öldürmek için bir işaret bekliyordum.” Peygamber şöyle buyurdu: “Peygamberler gizlice (göz altından) bakmaz.”^[642]*

3887. Bölüm

Kadınlara Bakmanın Helal Olduğu Yerler

20278. *İmam Sadık (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Tehameli, bedevi, köylü ve kafır kadınların saçlarına bakmanın sakıncası yoktur. Zira onlar nehyedilse dahi bundan sakınmazlar.” İmam daha sonra şöyle buyurdu: “Deli ve akıllı az olan kadınların saç ve bedenine bakmanın da bir kasıt olmadığı taktirde sakıncası yoktur.”^[643]

20279. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “Zimmet ehli kadınların el ve saçlarına bakmak haram değildir.”^[644]
bak. Vesail'uş Şia, 14/145-147, 109, 110. Bölümler ve s. 149, 112, 113. Bölümler; el-Bihar, 104/43, 35. Bölüm

3888. Bölüm

Gözünü Haramla Dolduran Kimse

20280. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “Her kim gözünü haramla doldurursa Allah da kıyamet günü (onun) gözünü ateşle doldurur meğer ki tevbe etsin ve bu amelinden el çeksin.”^[645]

20281. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “Aziz ve celil olan Allah’ın gazabı gözlerini kocasından başkasıyla veya kendisine mahrem olmayan biriyle dolduran kadına şiddetlidir.”^[646]

3889. Bölüm

Gözleri (Haramlara) Yummak ve İbadetin Tatlılığı

20282. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “Müslüman bir erkeğin gözü kadınlara iliştiğinde gözlerini kaparsa, Allah-u Teala ona öyle bir ibadet başarısı verir ki onun tatlılığını kalbinde bulur.”^[647]

20283. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “Bakmak, şeytanın zehirli oklarından bir oktur. O halde herkim Allah korkusundan gözlerini (haramlardan) kaparsa Allah ona öyle bir iman verir ki tatlılığını kalbinde tadar.”^[648]

20284. *İmam Sadık (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Bakmak şeytanın zehirli oklarından bir oktur. Her kim aziz ve celil olan Allah için, -başkası için değil- gözlerini (haramlardan) kapatırsa ardından (Allah) ona tadını alacağı bir iman bağışlar.”^[649]

20285. *Resulullah (s.a.a), rabbinden naklen şöyle buyurmuştur:* “Bakmak şeytanın zehirli oklarından bir oktur. Herkim benim korkumdan onu terk ederse, ona buna karşılık öyle bir iman veririm ki onun tatlılığını kalbinde bulur.”^[650]

20286. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “Müslüman erkek, gözleri güzel bir kadına iliştiğinde gözlerini yumarsa, Allah onun için öyle bir ibadet nasip eder ki onun tatlılığını kalbinde bulur.”^[651]

20287. *İmam Sadık (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Herkim bir kadını görür ve gözlerini göğe doğru kaldırır veya kapatırsa, henüz gözlerini hareket ettirmeden Allah onu Hur’ul-Ayn (huri) ile evlendirir.”^[652]

bak. El-Buka, 379. Bölüm, 1840. hadis

3890. Bölüm

Birinci Bakış İstemeksizin, İkinci Bakış ise Kasıtlı Bakıştır

20288. *Resulullah (s.a.a) İmam Ali’ye (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Ey Ali! İlk bakış senin hakkındır. İkinci bakış senin faydana değil, zararınadır.”^[653]

20289. *Resulullah (s.a.a), bakeza şöyle buyurmuştur:* “Ey Ali! Senin için cennette bir hazine vardır ve sen (cennetin veya bu ümmetimin) Zülkarneyn’isin. O halde birinci bakışını devam ettirme. Zira birinci bakış senin hakkındır, ama ikinci bakış senin hakkın değildir.”^[654]

20290. *Resulullah (s.a.a), şöyle buyurmuştur:* “İkinci defa bakmaktan sakın. Zira birinci bakış senin hakkındır, ama ikinci bakış senin zararınadır.”^[655]

20291. *Resulullah (s.a.a), şöyle buyurmuştur:* “Birinci bakış istemeksizin yapılan bakıştır, ikinci bakış ise kastidir. Üçüncü bakış ise yıkıcıdır.”^[656]

20292. *İmam Sadık (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Birinci bakış senin hakkındır, ikinci bakış senin zararınadır, faydana değil ve üçüncü bakış insanın helak sebebidir.”^[657]

20293. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “Birinci bakışı ikinci bakışla sürdürme. Zira ilk bakış senin hakkındır, ikinci bakış ise senin zararınadır.”^[658]

20294. *Cerir şöyle diyor:* “Resulullah’a (s.a.a) aniden bakmak hakkında sordum. Bana (böyle bir hususta) gözümü çevirmemi emretti.”^[659]

20295. *İmam Sadık (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Bir bakıştan sonraki bakış kalbe şehvet tohumunu eker, bu da sahibini fitneye ve günaha sürüklemeye yeter.”^[660]

20296. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Kadına ilk bakışınız hakkınızdır, ama onu ikinci bakışla devam ettirmeyin. Fitne ve günahattan sakının.”^[661]

3891. Bölüm

Herkim Hoşlanacağı Bir Kadını Görürse

20297. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “Ey insanlar! Biliniz ki bakmak şeytandandır. Herkim günah sebebiyle tahrik olursa eşiyle yatsın.”^[662]

20298. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Sizden biri bir kadını görüp ondan hoşlanırsa gidip kendi eşiyle yatsın, zira gördüğü şeyin benzeri kendi eşinde de vardır. Şeytan için kalbine bir yol açmasın. Gözlerini o kadından alıkoysun. Eğer eşi yoksa iki rekaat namaz kılsın, Allah’a çok hamdetsin, peygambere ve Ehl-i Beytine selam göndersin ve Allah’tan fazlından kendisine bağışta bulunmasını dilesin. Allah da şefkati ve merhametiyle onun bu ihtiyacını giderecektir.”^[663]

20299. *“İmam Ali (a.s) Ashabıyla oturmakta iken güzel bir kadın önlerinden geçti, oradakiler hep birden gözlerini kadına diktiler; bunun üzerine İmam şöyle buyurdu:* “Bu erkeklerin gözleri, (bir namahreme) dikilmiştir; bu dikiliş, şehvetin tahrik olmasına sebep olur. Sizden birinin gözü beğendiği ve hoşlandığı bir kadına ilişince, hemen gidip kendi zevcesine yaklaşsın. Çünkü o da kendi karısı gibi bir kadındır.” *Haricilerden biri İmam’a (a.s); “Allah kabretsin bu kafiri, ne kadar da bilgilidir!” dediğinde halk onu öldürmek için üzerine hücum etti. İmam (a.s) bu durumu görünce şöyle buyurdu:* “Yavaş olun! Bu bir sövgüdür; ya sövmekle karşılık verilir ya da günahı bağışlanır.”^[664]

3892. Bölüm

İnsanın Haramlara Göz Yummasına Yardım Eden Şey

20300. *İmam Sadık (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Hiç kimse gözünü (haramlara) kapamak gibi bir şeyle kendini korumamıştır. Zira göz daha önce Allah’ın azamet ve celalini kalbinde müşahade etmedikçe, Allah’ın haramlarına bakmaktan sakınmaz.”

Müminlerin Emiri Ali b. Ebi Talib’e şöyle soruldu: “Gözleri (haramlardan) kapama hususunda hangi vesileden yardım alınabilir?” İmam şöyle buyurdu: “Senin gizliliklerini bilen Allah’ın kudretini göz önünde bulundurmakla.”^[665]

20301. *İmam Ali (a.s) dünya insanlarını sınıflandırırken Allah’a aşık olanlar hakkında şöyle buyurmuştur:* “Geri kalanlara gidecekleri yeri (ahireti) anmakla gözlerini yumarlar. Mahşer korkusuyla gözyaşlarını dökerler. Onlardan bazıları sürülmüş ve ürkmüş, bazıları korkmuş ve yenilgiye uğramış, bazıları susmuş ve ağızlarını yummuş, bazıları da insanları ihlasla (doğru yola) davet etmiştir ve bazıları da üzülür, sızlanırlar.”^[666]

20302. *İmam Ali (a.s) takva sahiplerinin sıfatı hakkında şöyle buyurmuştur:* “Gözlerini Allah’ın kendilerine haram kıldığı şeyden sakınırlar, kulaklarını kendilerine faydalı olan ilme vakfederler.”^[667]

3893. Bölüm

Göz Nurunu Çoğaltan Şey

20303. *İmam Kazım (a.s) şöyle buyurmuştur: “Üç şey gözün nurunu artırır: Yeşillığe bakmak, akan suya bakmak ve güzel yüze bakmak.”*^[668]

20304. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur: “Güzel koku, bal, binicilik ve yeşillığe bakmak koruyucudur (gerilmiş sinirleri yumuşatır.)”*^[669]
Bek. Ez-Zikr, 1340. Bölüm; el-Kalb, 3410, 3411. Bölümler

515. Konu

el-Munazara

Görüş Alış Verişinde Bulunmak-Tartışmak

- ☞ *Bihar, 9/255-344, c. 10; İhticac’ir-Resul ve’l-Eimme (a.s)*
- ☞ *el-Müheccet’ül-Beyza, 1/98, Sebeb-u İkebal’ul-Halk Ala Münazeret*
- ☞ *el-Müheccet’ül-Beyza, 1/99, Şurut’ul-Munazere ve Adabuha*
- ☞ *el-Müheccet’ül-Beyza, 1/98, Afat’ul-Munazere*

bak.

- ☞ *63. konu, el-Cidal; 97. konu, el-Hüccet; 141. konu, el-Husumet; 488. konu, el-Mir’et*

3894. Bölüm Tartışmak

20305. *Hümran’ın oğulları olan Hamza ve Muhammed şöyle diyor: “İmam Sadık’ın (a.s) değerli dostlarından bir grup ile birlikte İmam Sadık’ın huzurunda toplandık. Humran b. A’yen de bizim aramızdayd. Biz tartışmaya daldık. Humran sustu ve bir şey demedi. İmam ona şöyle buyurdu: “Neden konuşmuyorsun Humran?” O şöyle arzetti: “Ey efendim! Sizin bulunduğunuz bir mecliste konuşmayacağıma dair kendi canıma and içtim.” İmam şöyle buyurdu: “Ben sana sohbet etmen için izin veriyorum, o halde şimdi konuş.”*^[670]

20306. *İmam Sadık (a.s) kendisine, “İnsanlarla tartışmak çirkin midir?” diye soran Tayyar’a şöyle buyurmuştur: “Senin benzerlerinin tartışmaları değildir. Her kim uçarsa güzellikle iner ve indiği zaman da güzel bir şekilde uçar. Böyle bir gücü olan kimsenin tartışmalarını çirkin görmeyiz.”*^[671]

20307. İmam Sadık (a.s), kendisine, “Ben insanlarla tartışıyorum, ama halk bu konuda beni eleştirmektedir” diyen Abd’ul-A’la’ya şöyle buyurmuştur: “Senin gibi oturan ve uçan için (tartışmalarda asla yenilmeyen) tartışmak iyidir. Ama oturup da uçamayan kimseler için (mağlub düşen kimseler için) tartışmak iyi değildir.”^[672]

20308. İmam Sadık (a.s) Ebu Cafer Ahvel’e şöyle buyurmuştur: “İbn-i Tayyar’dan ne haber?” Ben (Ebu Cafer Ahvel) şöyle arzettim: “O dünyadan göçtü.” İmam şöyle buyurdu: “Allah ona rahmet ve huzur versin. Zira o biz Ehl-i Beyt’i savunuyordu.”^[673]

20309. İmam Ali (a.s) Kumeyl’e yaptığı tavsiyesinde şöyle buyurmuştur: “Ey Kumeyl! Her sınıf arasında diğerlerinden daha üstün ve yüce olan bir kesim vardır. O halde onların aşağılık olanlarıyla tartışmaktan sakın. ç onlar sana hoşlanmadığın bir söz söylerlerse sabret. Allah-u Teala’nın kendileri hakkında şöyle buyurduğu kimselerden ol: **“Cahiller kendilerine hitap edince, “selam” derler.**”^[674]

20310. İmam Bakır (a.s), Allah-u Teala’nın, **“Davud ve Süleyman da milletin koyunlarının yayıldığı bir ekin hakkında hüküm veriyorlarken”** ayeti hakkında şöyle buyurmuştur: “Onlar hüküm vermediler, aksine tartıştılar, **“o halde onu Süleyman’a anlattık.”**^[675]

20311. Useydi ve Muhammed b. Mübeşşir’den nakledildiği üzere Abdullah b. Nafi’ Ezrek şöyle diyor: “Eğer alemin doğusu ve batısında Ali’nin Nehrevanlıları (haricileri) hak üzere öldürdüğünü ve onların hakkında zulmetmediğini iddia eden ve tartışan birinin olduğunu bilirsem merkebime biner ve tartışmak için onun yanına giderim.” Ona şöyle dediler: “Eğer Ali’nin oğlu da mı olsa?” O şöyle dedi: “Ali’nin çocukları arasında bir alim var mıdır?” Onlar şöyle dediler: “Bu senin cehaletinin ilk nişanesidir. Onların arasında alimin olmaması mümkün müdür?” O şöyle dedi: “Şu anda onların alimi kimdir?” Onlar şöyle dedi: “Muhammed b. Ali b. Hüseyin b. Ali’dir.” Abdullah büyük dostlarından birileriyle İmam Bakır’ı (a.s) görmek için yola koyuldu. Medine’ye girdi. İmam Bakır’dan huzuruna varması için izin istendi. İmama şöyle arzettiler: “Abdullah b. Nafi’ gelmiş ve huzuruna varmak için izin istiyor.” İmam şöyle buyurdu: “O gece gündüz benden ve babamdan beri olduğunu söylüyor, benden ne istiyor?” Ebu Basir şöyle arzetti: “Fedan olayım, bu adam şöyle demiştir: “Eğer alemin doğu ve batısında Ali’nin Nehrevanlıları hak üzere öldürdüğünü ve onlar hakkında zulüm etmediğini iddia eden birinin olduğunu duyarsam, onunla tartışmak için yanına giderim.” İmam Bakır (a.s) şöyle buyurdu: “Tartışmak için yanıma geldiğini mi düşünüyorsun?” Ebu Basir, “Evet” diye arzetti. İmam şöyle buyurdu: “Ey köle! Git onun yükünü indir ve ona şöyle de: “Yarın olunca yanımıza gel.” Ertesi gün sabah erkenden Abdullah b. Nafi’ büyük ashabıyla geldi. İmam Bakır (a.s) bütün muhacir ve Ensar’ın çocuklarını çağırttı, hepsini topladı gül rengi bir elbise giydiği ve ay gibi parladığı bir halde insanların arasına çıktı. Onlara bakarak şöyle buyurdu: “Mekani, keyfiyeti (niteliği) ve zamanı yaratan **Allah’a hamdolsun ki o ne uyur, ne de uyuklar, yerde ve göklerde olanlar onundur...**” Şehadette bulunurum ki Allah’tan başka ilah yoktur, yeganedir ve eşi yoktur ve şehadette bulunurum ki Muhammed onun kulu ve elçisidir, Allah onu seçmiş, doğru yola hidayet etmiştir. Hamd olsun Allah’a ki nübuvvetiyle bizlere yücelik bağışlamış ve velayeti bizlere has kılmıştır. Ey muhacir ve Ensar’ın çocukları! Sizden herkim yanında Ali b. Ebi Talib’e (a.s) ait bir menkibe (kahramanlık hatırası) varsa kalkıp söylesin. Ravi şöyle diyor: “İnsanlar kalkıp tek tek Ali’nin (a.s) menkibesini söyledi. Abdullah şöyle dedi: “Ben bu menkibeleri bunların sözünden rivayet etmekteyim. Ama Ali hakemlik olayını iki hakeme havale ettiği için kafir oldu.” Hazırda bulunanlar, Ali’nin (a.s) menkibelerini dile getirdiler ve sonunda Peygamber’in şöyle buyurduğu Hayber hadisine işaret ettiler: “Yarın bu bayrağı öyle bir kimsenin eline vereceğim ki Allah ve Resulü’nü sevmektedir. Allah ve Resulü de onu sevmektedir. O kaçmayan bir hamle edicidir ve Allah onun eliyle fethi ve galibiyeti nasip edinceye kadar geri dönmeyecektir.” İmam Bakır (a.s) ona şöyle buyurdu: “Bu hadis hakkında ne diyorsun?” Abdullah şöyle dedi: “Gerçektir ve bu husususta hiçbir şüphe yoktur ama daha sonra kafir oldu.” İmam Bakır (a.s) ona şöyle buyurdu: “Annen yasını tutsun! Bana de bakayım, aziz ve celil olan Allah’ın Ali b. Ebi Talib’i sevdiği gün, (Allah) onun Nehrevanlıları öldüreceğini biliyor muydu, bilmiyor muydu?” Abdullah şöyle dedi: “Yeniden sor.” İmam Bakır (a.s) şöyle buyurdu: “Bana de bakayım, aziz ve celil olan Allah’ın Ali b. Ebi Talib’i sevdiği gün, (Allah) onun Nehrevanlıları öldüreceğini biliyor muydu, bilmiyor muydu?” İmam daha sonra şöyle buyurdu: “Eğer “hayır” dersen kafir olursun.” Bu yüzden de (Abdullah) “Allah biliyordu dedi” İmam bu durumda Allah onu itaati için amel ettiği üzere mi seviyordu yoksa kendisine isyan ettiği için mi?” diye sordu. O şöyle dedi: “İtaat ile amel ettiği için.” İmam Bakır şöyle buyurdu: “O halde kalk ki yenilgiye uğradın.” İbn-i Nafi’ şöyle diyerek kalktı: “Tan yerinde, beyaz iplik siyah iplikten sizce ayırt edilmeye kadar Allah risaletini nereye koyacağını daha iyi

biliyor.”^[676]

20312. *İmam Bakır (a.s), Allah-u Teala'nın, “İnsanlara, halkına elçiler gelen kasabaları anlat: Onlara iki elçi göndermiştik; onu yalanladıkları için üçüncüsüyle desteklemiştik. Onlar: “Biz size gönderildik” demişlerdi” ayeti sorulunca şöyle buyurmuştur:* “Allah iki kimseyi Antakya şehrinin halkına gönderdi. Onlar halk için kendilerine tanıdık olmayan ve yabancı bulunan şeyler (ve sözler) getirdiler. Bu yüzden de onlar o ikisine öfkelenip, onları yakaladılar ve puthanede zindana attılar. Allah başka bir elçi gönderdi. O da şehire girdi ve şöyle dedi: “Beni padişahın sarayına götürünüz.” Padişahın sarayına vardığında durdu ve şöyle dedi: “Ben bir çölde ibadetlerimi geçiren biriyim. Ama padişahın ilahına ibadet etmeye ilgi duydum.” Onun sözünü padişaha ulaştırdılar. Padişah şöyle dedi: “Onu tanrıların evine (puthaneye) götürün.” O şahsı oraya götürdüler. O bir yıl boyunca iki arkadaşıyla birlikte orada kaldı ve o ikisine şöyle dedi: “Ustalık ve zekavet ile bir şahsı dininden başka bir dine çekmek mümkündür. Neden onu idare etmediniz?” Daha sonra onlara şöyle dedi: “Beni hiç tanıımıyormuşsunuz gibi davranın.” Sonra onu padişahın huzuruna götürdüler. Padişah ona şöyle dedi: “İşittiğime göre sen benim ilahıma tapıyorsun. O halde bundan sonra sen benim kardeşimsin. O halde bana ne istediğini söyle.” O adam şöyle dedi: “Ey padişah! Benim bir hacetim yoktur. Ama tanrılar tapınağında iki şahıs gördüm. Onlar ne yapmışlar?” Padişah şöyle dedi: “Bu iki adam yanıma gelerek, dinimim batıl olduğunu ve beni semavi bir ilaha davet ettiklerini söylediler.” O adam şöyle dedi: “Ey padişah! Güzel bir tartışma ortamı sağlayın. Eğer hak o ikisi ile birlikteyse, biz de onlara uyarız. Eğer hak bizimleyse onları da bizim dinimize çekeriz.” Padişah o iki şahsı çağırttı. Onlar huzuruna geldiler, o iki kişinin dostu onlara şöyle dedi: “Sizler niçin geldiniz?” Onlar şöyle dediler: “Biz gökleri yaratan, rahimlerde dilediğini vücuda getiren ve ona istediği şekli veren, ağaçları ve meyveleri yetiştiren ve göklerden yağmur yağdıran Allah’a ibadet etmeye davet için geldik.” O adam bu iki şahsa şöyle dedi: “Acaba ona ibadet etmeye davet ettiğiniz ilahınız kör birini getirdiğimizde gözlerini açabilir mi?” Onlar şöyle dediler: “Eğer ondan dilersek bu işi yapar ve o da isterse elbette.” O şöyle dedi: “Ey padişah! Asla görmeyen birini benim için getirin. Böyle bir şahsı getirdiler, o ikisine şöyle dedi: “İlahınızdan bu şahsın gözlerini kendisine geri çevirmesini dileyin.” O ikisi kalkıp iki rekat namaz kıldılar, aniden o gözleri görmeyen şahsın gözleri açıldı ve göğe baktı. O şöyle dedi. “Gözleri görmeyen başka birini getirin.” Sonra başka birini de getirdiler. O şahsı secdeye kapandı, sonra secdeden başını kaldırdı, aniden o gözleri görmeyen kimse de görür oldu. “Ey padişah! Bunlar bizim onlar karşısındaki hüccetimizdir. Şimdi de benim için bir taht getirin” dedi ve o iki şahıstan bir istekte bulundu. O ikisi de namaz kıldılar, Allah’ın dergahına dua ettiler. Aniden tahtın iki ayağa kalktı. Taht yolda yürümeye başladı. O şahıs şöyle dedi: “Benim için başka bir taht getirin.” O şahıs ilk defaki gibi secdeye kapandı, taht yürümeye başladı. O şahıs şöyle dedi: “Ey padişah! Onlar iki hüccet getirdiler, biz onların hüccetine benzer bir şey gösterdik. Şimdi geriye bir iş kaldı. Eğer onlar bunu yaparlarsa ben onların dinine girerim.” Daha sonra şöyle dedi: “İşittiğime göre Padişahın yalnızca bir oğlu vardı o da öldü. Eğer bu iki şahsın ilahı onu yeniden diriltebilirse, ben onların dinine girerim.” Padişah şöyle dedi: “Ben de seninle birlikte onların dinine girerim.” Daha sonra o ikisine şöyle dedi: “Şimdi geriye sadece bu iş kalmıştır: “Padişahın oğlu ölmüştür, sizler de ilahınızdan onu diriltmesini dileyin. O ikisi rableri karşısında secdeye kapandılar. Uzun bir secdede bulundular, başlarını kaldırıp padişaha şöyle dediler: “Çocuğunun mezarının yanına git, Allah’ın izniyle çocuğunun mezardan kalktığını göreceksin.” İnsanlar mezarlığa gittiler, baktılar, padişahın çocuğunun kabirden çıktığını, yüzündeki toz toprağı sildiğini gördüler ve onu padişahın yanına getirdiler. Padişah onun oğlu olduğunu gördü. Padişah şöyle sordu: “Nasılсын evladım?” O şöyle dedi: “Ben ölmüştüm ve şimdi bu iki şahıs Rabbimin karşısında secdeye kapandılar, ondan beni diriltmesini istediler, Allah da beni diriltti, padişah şöyle dedi: “Eğer o iki şahsı görsen tanır mısın?” O şöyle dedi: “Evet” Padişah bütün insanların sehraya gitmesini emretti. Adamlar tek tek o çocuğun yanından geçtiler. Babası ona şöyle diyordu: “İyi bak.” Padişahın oğlu dikkatle bakıyor ve şöyle diyordu: “Bu değil, bu değil” Yanından bir çok sayıda kimse geçtikten sonra, o iki şahıstan birisi onun karşısından geçti. Padişahın oğlu eliyle ona işaret etti ve şöyle dedi: “Onlardan biri budur.” Yeniden çok sayıda insanı karşısından geçirdiler, padişahın oğlu diğerini gördüğünde ise şöyle dedi: “İşte bu da ikincisidir.” Bu esnada o iki şahsın arkadaşı olan Peygamber şöyle dedi: “Ben şimdi sizin ikinizin rabbine iman ettim, getirdiğiniz şeyin hak olduğunu anladım.” Padişah şöyle dedi: “Ben de sizin ikinizin Rabbine iman ettim.” Padişahın ülkesinin halkı da tümüyle iman ettiler.”^[677]

3895. Bölüm

Kendisini Tartışmaya Davet Eden Kimseye İmam'ın Verdiği Cevap

20313. *İmam Hüseyin (a.s)*, kendisine, “Otur da din hakkında seninle tartışalım” diyen birisine şöyle buyurmuştur: “Ey adam! Ben dinimi biliyorum ve doğru yol benim için apaçıktır. Eğer sen dinin hakkında bilgi sahibi değilsen git ve onu öğren. Ben tartışmayı ne yapayım. Şüphesiz şeytan insana vesvese etmekte, kulağına fısıldamakta ve şöyle demektedir: “Din hakkında insanlarla tartış ki senin zayıf ve cahil bir kimse olduğunu zannetmesinler.”^[678]

516. Konu

en-Nezafet Temizlik

bak.

☞ 74. konu, *el-Cemal*; 210. konu, *eş-Ziyet*; 322. konu, *et-Tabaret*; 328. konu, *eş-Zafer*; *en-Nevm*, 3978. bölüm

3896. Bölüm

Temizliğe Teşvik

20314. *Resulullah (s.a.a.)* şöyle buyurmuştur: “Şüphesiz Allah temizdir ve temiz kimseleri sever. Allah paktır pak olanları sever.”^[679]

20315. *İmam Ali (a.s)* şöyle buyurmuştur: “Kendinizi su vesilesiyle başkalarını eziyet eden kötü kokulardan temizleyin, üstünüze başınıza bakın. Zira aziz ve celil olan Allah kendisiyle oturan kimseleri kendisinden bezdiren kullarından nefret eder.”^[680]

20316. *Resulullah (s.a.a.)* şöyle buyurmuştur: “Bu bedenleri temiz kılınız Allah da sizleri temiz kılsın. Zira kul gece temiz bir bedenle yatınca bir melek elbisesinin içinde onunla uyur ve gece bir taraftan diğer bir tarafa dönünce de o melek şöyle der: Allahım! Kulunu başıyla zira bu temiz bir bedenle uyumuştur.”^[681]

^[682]

20317. *Resulullah (s.a.a.) şöyle buyurmuştur:* “Pis ve bakımsız kul ne de kötüdür.”

20318. *Resulullah (s.a.a.) şöyle buyurmuştur:* “Pis ve kirlik insanlar helak olurlar.”^[683]

20319. *Cabir b. Abdillab şöyle diyor:* “Allah Resülü (s.a.a) yanımıza geldi. Gözü, saçları birbirine karışmış birine ilişince şöyle dedi: “Acaba bu şahıs saçlarını düzelterek bir şey bulamadı mı?” Kirli elbise giyen başka birini gördüğünde de şöyle buyurdu: “Acaba bu şahıs, elbisesini yıkıyacak bir su bulamadı mı?”^[684]

20320. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “*Resulullah (s.a.a) saçları karışık, elbisesi çirkin ve üstü başı kötü birisini gördüğünde şöyle buyurmuştur:* “Dünya metasından faydalanmak ve nimeti ifşa etmek de dindendir.”^[685]

20321. *İmam Bakır (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Evleri süpürmek fakirliği ortadan kaldırır.”^[686]

20322. *İmam Sadık (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Bulaşıkları yıkamak ve evin önünü süpürmek rızık getirir.”^[687]

20323. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “Çöpü kapının arkasına toplamayın. Zira şeytanın yuvası olur.”^[688]

20324. “*Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “Geceleyin çöpü kapınızda tutmayın ve onu gündüz evinizden dışarıya nakledin. Zira çöp şeytanın oturağıdır.”^[689]

20325. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “Örümcek ağları evlerinizdeki şeytanın evleridir.”^[690]

20326. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Odalarınızı örümcek ağlarından temizleyin, çünkü onları bırakmak fakirlik getirir.”^[691]

3897. Bölüm İslam ve Temizlik

20327. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “Kendinizi mümkün olan her vesileyle temizleyiniz. Zira Allah-u Teala islamı temizlik üzere bina etmiştir ve cennete temiz olanlar dışında hiç kimse giremez.”^[692]

20328. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “Şüphesiz islam temizliktir. O halde siz de temiz olunuz. Zira temiz olmayandan başkası cennete giremez.”^[693]

20329. *Resulullah (s.a.a.) şöyle buyurmuştur:* “Allah temiz kulu sever.”^[694]

20330. *İmam Rıza (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Temizlik peygamberin ahlakındandır.”^[695]

3898. Bölüm Elbise Temizliğine Teşvik

20331. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Temiz elbise hüznün ve kederleri giderir ve namazın temizliğine sebep olur.”^[696]

20332. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “Her kim bir elbise giyerse onu temiz tutmalıdır.”^[697]

20333. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “Ey Ayşe! Bu iki elbiseyi yıka. Elbisenin de Allah’ı tesbih ettiğini, kirlenince de tesbihten geri kaldığını bilmiyor musun?”^[698]

bak. En-Nimet, 3911. Bölüm, 20433. hadis; Vesail’uş Şia, 3/346, 6. Bölüm

517. Konu

en-Nezm Düzen-İntizam

bak.

☞ *el-İmamet, 134. bölüm; ed-Din, 1296. bölüm*

3899. Bölüm Düzen-İntizam

20334. *İmam Ali (a.s) İbn-i Mülcem (Allah ona lanet etsin) ona darbeyi vurunca Hasan ve Hüseyin'e (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Siz ikinize, bütün evlatlarıma, ehlime ve bu vasiyetin ulaştığı kimselere Allah’tan korkmayı, işlerinizde intizamlı olmayı vasiyet ederim.”^[699]

20335. *Nu'man b. Beşir şöyle diyor:* “Resulullah (s.a.a) bizleri (namazda) saflarımızı kendisinden gaflet edinceye kadar (sadakta) okları düzenlediği gibi düzene sokuyordu. Daha sonra bir gün (namaz için) dışarı çıktı. Tekbiret’ul-İhram getirmek istedi, bir şahsın göğsünün öne çıktığını gördü. Şöyle buyurdu: “Ey Allah’ın kulları! Saflarınızı düzenleyiniz, aksi taktirde Allah sizleri birbirinizden yüz çevirtir. (ihtilafa düşersiniz.)”^[700]

20336. *İmam Ali (a.s) Kur’an’ın sıfatı hakkında şöyle buyurmuştur:* “Lakin ben ondan haber vereyim size; geleceğin bilgisi, geçmişe ait haberler, derdinizin ilacı, aranızdaki düzenin gerektirdiği her şey ondadır.”^[701]

518. Konu

en-Nimet

Nimet

☞ Bihar, 72/339, 121. bölüm; Kufran'un-Ni'em

bak.

☞ El-BEran, 401. Bölüm, eş-Şukr, 2061 ve 2697. Bölümler

☞ El-Hased, 847. bölüm, el-Mehabbet (2), 673. Bölüm

☞ Ed-Dünya, 1266. Bölüm, er-Rızık, 1500. Bölüm

3900. Bölüm Allah'ın Sayısız Nimetleri

Kur'an:

“Kendisinden isteyebileceğiniz her şeyi size vermiştir. Allah'ın nimetini sayacak olsanız bitiremezsiniz.

Doğrusu insan pek zalim ve çok nankördür.” [\[702\]](#)

“Allah'ın verdiği nimetleri sayacak olsanız bitiremezsiniz; doğrusu Allah bağışlar, merhamet eder.” [\[703\]](#)

20337. İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur: “Hamd Allah'a mahsustur ki övenler onu hakkıyla övemezler, sayıcılar nimetlerini sayamazlar.” [\[704\]](#)

20338. İmam Zeyn'ül-Abidin (a.s), Allah-u Teala'nın, “Allah'ın nimetlerini saymaya kalkarsanız sayamazsınız” ayetini okuduğunda şöyle buyuruyordu: “Nimetlerini tanımaktan aciz olduklarını bilecekleri ölçüsü dışında hiç kimseye nimetlerini tanıma gücü vermeyen Allah münezzehtir. Nitekim hiç kimseye onu idrak etmekten aciz olduklarını bilecekleri ölçüsü dışında kendisini tanıma kudretini de vermemiştir. Bu yüzden aziz ve celil olan Allah onun şükürünü tanımaktan (eda etmekten) aciz oldukları nüktesi sebebiyle, ariflerin bilincini taktir etmiştir. Kusurları hakkındaki bu bilgilerini nimetlerinin şükürü makamında karar kılmıştır. Hakeza O'nu derk edemeyecekleri hakkında alimlerin ilmini de bilmiş ve onu imam mesabesinde karar kılmıştır. Zira O kullarının gücünün ölçüsünü ve ondan ileri gidemeyeceklerini bilmiştir. Yaratıklarından hiç birisi, ibadetinin nihayetine erişemez. Nihayeti olmayan bir kimsenin ibadetinin nihayetine erişmek mümkün müdür? Allah bu sözlerden daha yüce ve büyüktür.” [\[705\]](#)

20339. İmam Ali (a.s) Kumeyl'e yaptığı bir tavsiyesinde şöyle buyurmuştur: “Ey Kumeyl! Sen hiçbir zaman aziz ve celil olan Allah'ın nimetinden ve afiyetinden nasipsiz değilsin. O halde hiç bir haletinde onu övmekten, yüceltmekten tespih ve taktis etmekten ona şükretmekten ve zikretmekten el çekme.” [\[706\]](#)

20340. İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur: “O, seni lütfünden mahrum bırakmadı, üzerindeki mağ-firet perdesini de yırtıp atmadı. Aksine senin için yarattığı nimette, senin için örttüğü kötülükte veya senden defettiği belada göz açıp kapayıncaya kadar dahi O'nun sana olan lütfü kesilmemiştir!” [\[707\]](#)

20341. İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur: “Hamdolsun Allah'a ki rahmetinden ümit kesilmez ve nimeti her şeyi kuşatmıştır.” [\[708\]](#)

20342. İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur: “Ey münezzeh! Şanın ne yüce! Dünyadaki nimetlerin ne kadar bol, ahiretteki nimetlerine [\[709\]](#)

göre ne kadar da küçük (az.)”

20343. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Allah’ın yüce kudretini ve büyük nimetlerini düşünselerdi (İslami) yola gelirler ve (cehennemdeki) yakıcı azaptan çekinirlerdi. Fakat kalpler hasta, gönüller yıkık!”^[710]

3901. Bölüm

Gizli ve Aşıkâr Nimetler

Kur’an:

“Allah’ın göklerde olanları da, yerde olanları da buyruğunuz altına verdiğini, nimetlerini açık ve gizli olarak size bolca ihsan ettiğini görmez misiniz? İnsanlardan, Allah hakkında hiç bir bilgisi olmadan, doğruluk rehberi ve aydınlatıcı bir kitab bulunmadan tartışanlar vardır.”^[711]

20344. *Mecme’ul-Beyan’da şöyle yer almıştır:* “İbn-i Abbas’tan şöyle dediği nakledilmiştir: Peygamber’den (s.a.a) Allah-u Teala’nın, “**aşıkâr ve gizli nimetler**” ayetini sordum, şöyle buyurdu: “Ey İbn-i Abbas! Aşıkâr nimetler İslam’dır, senin için karar kıldığı güzel ve uyumlu yaratılıştır ve sana bağışta bulunduğu sayısız rızıktır. Gizli nimetler ise kötü amellerini örtmek ve seni o kötü ameller vesilesiyle rüsva etmemektir. Ey İbn-i Abbas! Allah-u Teala şöyle buyurmuştur: “Mümin için haklarında ihtiyar ve iradesi olmadığı halde kendisine taktir kıldığım üç şey vardır. Birincisi amelleri sona erdikten sonra (ölümünden sonra) onun için müminlerin duası, ikinci kendisiyle günahlarını temizlemesi için taktir ettiğim malının üçte biri ve üçüncüsü de çirkin işlerini örtmem. Bu vesileyle onu rezil rüsva etmememdir. Oysa ki eğer çirkin amellerini aşıkâr edersem, bırakın diğerlerini ailesi bile onu uzağa iter...”^[712]

İmam Bakır (a.s) hakeza şöyle buyurmuştur: “Aşıkâr nimetler, Peygamberin (s.a.a) vücudu, aziz ve celil olan Allah’ı tanımak ve Peygamber’in getirdiği tevhitir. Gizli ve batını nimetler ise biz Ehl-i Beyt’in velayetidir ve bizim sevgimize gönül vermektir. (Bilmek gerekir ki) bu sözler arasında bir aykırılık yoktur. Zira bütün bu nimetler Allah’tandır ve hepsini de bu ayet-i şerifenin bir örneği olarak kabul etmek mümkündür.”^[713]

20345. *Resulullah (s.a.a), hakeza bu konuda şöyle buyurmuştur:* “(Ey İbn-i Abbas) Zahiri nimetler senin dengeni ve uyumlu yaratılışıdır. Batını nimetler ise aşıkâr kıldığı taktirde bırakın diğerlerini kendi ailenin bile senden nefret edip kaçacağı çirkin ayıplarını örtmektir.”^[714]

20346. *Resulullah (s.a.a), hakeza bu konuda İbn-i Abbas’a şöyle buyurmuştur:* “Aşıkâr nimetler İslam’dır, senin güzel ve uyumlu yaratılışıdır ve sana bağışladığı sayısız nimetlerdir. Gizli nimetler ise ey İbn-i Abbas! Senin ayıplarını örtmektir.”^[715]

20347. *İmam Kazım (a.s), hakeza bu konuda şöyle buyurmuştur:* “Aşıkâr nimet, aşıkâr imamın varlığıdır. Gizli nimet ise gayip imamın varlığıdır.”^[716]

20348. *İmam Ali (a.s), Peygamber (s.a.a) hakkında şöyle buyurmuştur:* “o senin eminin, din gününde tanığın; nimet olarak ve hak ile rahmet olarak gönderdiğin elçindir.”^[717]

20349. *İmam Ali (a.s), hakeza Peygamber hakkında şöyle buyurmuştur:* “Rabbimiz onu bize uyulacak, tabi olunacak biri olarak göndermekle ne büyük lütufta bulunmuştur!”^[718]

20350. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Mülk sahibi olmak için kanaat, nimet sahibi olmak için de güzel ahlak yeterlidir.”^[719]

20351. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Günah işleme imkanı bulmamak da bizzat nimettir.”^[720]

20352. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Allah-u Teala’nın genişlik ve mutluluk dönemindeki nimeti bir ihsandır. Zorluklardaki nimeti ise kendini (günahlardan) temizlemektir.”^[721]

Bak. El-Beka, 401-404. Bölümler

3902. Bölüm

Nimetlerin İlki ve En Büyüğü

20353. *Resulullah (s.a.a), Ali'ye (a.s) şöyle buyurmuştur:* “De bakayım, aziz ve celil olan Allah’ın seni kendisiyle denediği bu vesileyle de sana bağışta bulunduğu ilk nimeti nedir?” O şöyle arzetti: “Övgüsü yüce olan Allah’ın beni yoktan var etmesidir.” Peygamber şöyle buyurdu: “Doğru söyledin.”^[722]

20354. *İmam Sadık (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Allah-u Teala kuluna, kalbinde aziz ve celil olan Allah’tan başka hiç kimsenin bulunmaması gibi büyük ve değerli bir nimet vermemiştir.”^[723]

20355. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Nimetlerin biri de mali genişliktir. Mali genişlikten daha üstünü ise sıhhattır. Sıhatten daha üstünü ise kalbin takvasıdır.”^[724]

20356. *İmam Bakır (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Afiyet gibi bir nimet yoktur ve başarı imkanı bulmak gibi bir afiyet de yoktur.”^[725]

20357. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Allah bu ümmetin arasını birlik ipiyle bağlamış, gölgesinde yaşayanlara dirlik düzenlik vermiş, himayesine sığınmalarını sağlamış; yaratıklarından hiç birinin kıymetini bilemeyeceği, bütün değerlerden üstün, bütün karşılıklardan değerli bir nimet ihsan etmişti.”^[726]

bak. En-Nimet, 3912. Bölüm

3903. Bölüm

Allah’ın Nimetlerini Anmaya Teşvik

Kur’an:

“Ey insanlar! Allah’ın size olan nimetini anın; sizi gökten ve yerden rızıklandıran Allah’tan başka bir yaratan var mıdır? O’ndan başka ilah yoktur. Nasıl aldatılıp da döndürülürsünüz?”^[727]

“Allah’ın üzerinize olan nimetini, öğüt vermek üzere size indirdiği Kitab ve hikmeti anın, Allah’tan sakının, Allah’ın her şeyi bildiğini bilin.”^[728]

“Allah’ın üzerinizde olan nimetini anın. Hani düşmandınız, kalplerinizin arasını uzlaştırdı da onun nimeti sayesinde kardeş oldunuz.”^[729]

“Sizi uyarmak üzere, aranızdan bir adam vasıtasıyla Rabbinizden size bir haber gelmesine mi şaşıyorsunuz? Allah’ın sizi Nuh’un topluluğu yerine getirdiğini ve vücutça da onlardan üstün kıldığını hatırlayın, başarıya erişebilmeniz için Allah’ın nimetlerini anın” dedi.”^[730]

“(Hakeza:) “Hani Allah’ın sizi Ad topluluğu yerine getirdiğini, ovalarında köşkler kurup dağlarında kayadan evler yonttuğunuz yeryüzünde yerleştirdiğini hatırlayın; Allah’ın nimetlerini anın, yeryüzünde bozgunculuk yaparak karışıklık çıkarmayın” (dedi.)”^[731]

bak. Maide, 7, 11, 20;

İbrahim, 6, Ahzab, 9, Bakara, 40, 47, 122

20358. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Allah da onlara elçiler gönderdi ve insanlardan fitri sözlerini tutmalarını istemek, insanlara unuttukları nimetini hatırlatmak için kesintisiz nebiler gönderdi.”^[732]

20359. *Resulullah (s.a.a), Allah-u Teala’nın, “Allah’ın günlerini onlara hatırlat” ayeti hakkında şöyle buyurmuştur:* “Yani Allah’ın nimetlerini ve lütuflarını.”^[733]

20360. *Resulullah (s.a.a), hakeza bu ayet hakkında şöyle buyurmuştur:* “Eyyamullah (Allah’ın günleri) O’nun nimetleridir, O’nun

belası ise münezzeh olan Allah'ın verdiği cezalardır.”^[734]

20361. *İmam Sadık (a.s), baka bu ayet hakkında şöyle buyurmuştur: “Yani Allah’ın lütufları ve nimetleridir.”*^[735]

3904. Bölüm

Allah’ın Kendisine Nimet Verdiği Kimseler

Kur’an:

Hamd alemlerin Rabbi Allah’a mahsustur. (Allah) Rahman ve Rahim’dir. (Allah) Din (hesap) gününün sahibidir. Sadece sana ibadet eder ve sadece senden yardım dileriz. Bizleri doğru yola hidayet et. **Kendilerine nimet verdiği kimselerin yoluna; gazaba uğramışların ve sapmışların yoluna değil!”**^[736]

“İşte bunlar Allah’ın kendilerine nimetler sunduğu peygamberler; Adem’in soyundan, Nuh ile berâber taşıdıklarımızdan; İbrahim ve İsmail’in neslinden ve doğru yola erdirdiğimizden, seçip beğendiklerimizdendirler.”^[737]

Rahman’ın ayetleri onlara okunduğu zaman ağlayarak secdeye kapanırlardı.”^[737]

“Kim Allah’a ve Peygamber’e itaat ederse, işte onlar Allah’ın nimetine eriştiği peygamberler, dosdoğru olanlar, şehitler ve iyilerle berâberdirler. Onlar iyi arkadaşlardır!”^[738]

“Allah’a ve peygamberlerine iman edenlere, dosdoğru olanlara ve Allah yolunda şehit düşenlere, işte, onlara, Rableri katında nur ve ecir vardır. Küfredip ayetlerimizi yalanlayanlar, işte onlar da, cehennemlik olanlardır.”^[739]

20362. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur: “Ensar’dan bir şahıs Peygamberin (s.a.a) huzuruna geldi ve şöyle arzetti: “Ey Allah’ın Resulü! Ben sizden uzakta olmaya tahammül edemiyorum. Evime gidince sizi hatırlıyorum. Evimi terk edince sizi görmeye geliyorum. Çünkü sizi çok seviyorum. Ama kıyamet günü olunca siz cennette ve cennetin en yüce derecelerine götürüldüğünüz halde ben size nasıl ulaşabilirim ey Allah’ın Resulü!” Bu esnada, “Kim Allah’a ve Resulüne itaat ederse” ayeti nazil oldu. Peygamber (s.a.a) o şahsı çağırdı. Ona güzel bir haber olarak bu ayeti okudu.”*^[740]

20363. *İmam Sadık (a.s), yanında derin bir ah çeken Ebu Basir’e şöyle buyurmuştur: “Ey Ebu Muhammed! Bu derin ah da neyin nesidir?” O şöyle arzetti: “Fedan olayım, ey İbn-i Resulillah! Ben artık yaşlandım, kemiklerim gevşedi, ecelim yakınladı. Kıyamet günü durumumun nasıl olacağını da bilemiyorum.” İmam Sadık (a.s) şöyle buyurdu: “Ey Eba Muhammed! Senin gibi birisi mi böyle diyor?” O şöyle arzetti: “Neden söylemeyeyim?” İmam biraz konuştuktan sonra şöyle buyurdu: “Ey Eba Muhammed! Allah apaçık kitabında seni anmıştır ve orada şöyle buyurmuştur: “Onlar Allah’ın kendisine nimet verdiği Peygamberlerle birliktedirler.” Bu ayette Peygamberlerden maksat Allah Resulüdür, biz sıddıklar ve şahitleriz. Sizler de doğru salih olanlarsınız. O halde ey Ebu Muhammed! Kendinizi salah ve doğruluk ehli biliniz. Nitekim Allah-u Telada bu sıfatlarla anmıştır.”*^[741]

bak. El-Mehabbet (4), 682. Bölüm; eş-Şehadet (2), 2121. Bölüm; el-Bihar, 30/24, 26. Bölüm

3905. Bölüm

Nimetlerden Gaflet Etmek

20364. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur: “Her kim nimet içinde olursa belanın değerini taktir edemez.”*^[742]

20365. *İmam Hasan (a.s) şöyle buyurmuştur: “Nimetler varolduğu müddetçe tanınmazlar ve nimetler gider gitmez (değerleri) tanınırlar.”*^[743]

20366. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur: “Şu iki nimete nankörlük edilir: Boş vakit ve esenlik.”*^[744]

20367. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “İnsanların çoğunun hakkında denendiği iki şey (veya kendileriyle sapıklığa ve fesada sürüklendiği iki şey:) şunlardır: Sıhhat ve feragat.”^[745]

20368. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “Sıhhat ve feragat şükrü edilmeyen iki nimettir.”^[746]

20369. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “İki nimete küfran edilmektedir: “Emniyet ve afiyet.”^[747]

20370. *İmam Sadık (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Nice kimseye bir nimet verildiği halde kendisi bilmemektedir.”^[748]

20371. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Nimetlerin değeri zıtlarıyla mukayese edilince anlaşılır.”^[749]

3905. Bölüm

Nimetlere Güzel Komşuluk Etmek

20372. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “Nimetlere iyi bir komşu olun. Onları üzmeyin ve kaçırmayın. Zira bir topluluktan bir nimet alınınca, o nimetin o topluluğa geri dönmesi çok nadirdir.”^[750]

20373. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Nimetler sizden ayrılmadan önce onlara karşı iyi arkadaş olun. Zira nimetler gider ve arkadaşının kendisine davranışına tanıklık eder.”^[751]

20374. *İmam Sadık (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Nimetlere karşı komşuluk hakkını iyi bir şekilde yerine getirin. Sizden başkasına intikal etmemesine dikkat edin. Bilin ki eğer nimet birinin yanından giderse, yeniden ona geri dönmesi çok azdır.”^[752]

20375. *İmam Rıza (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Nimetlerle güzel komşuluk ediniz. Zira nimetler ürkerler. Eğer nimetler birinden ürkerse ona geri dönmez.”^[753]

20376. *İmam Hadi (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Nimetler için iyi komşular olun. Nimetlere şükretmek nimetleri artırır. Biliniz ki nefis kendisine verilen şeyi rahatlıkla kabul eder ve kendisinden alınan şeyler karşısında şiddetle direnir.”^[754]

20377. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Nimetlerin elden kaçmasından sakının; zira her kaçan geri dönmez.”^[755]

3907. Bölüm

Nimetlerin Baki Oluş Sebepleri

Kur'an:

“Eğer kasabaların halkı iman etmiş ve bize karşı gelmekten sakınmış olsalardı, onlara göğün ve yerin bolluklarını verirdik. Ama yalanladılar; bu yüzden onları, yaptıklarına karşılık yakalayışverdik.”^[756]

“Eğer onlar Tevrat'ı, İncil'i ve Rablerinden kendilerine indirilen Kur'an'ı gereğince uygulasalardı, her yönden nimete ermiş olurlardı. İçlerinde orta yolu tutan bir zümre vardı, çoğunun işledikleri ise kötü idi.”^[757]

“Bu, bir topluluk nefislerindeki değişirmedikçe Allah'ın da verdiği nimeti değiştirmeyeceğinden ve Allah'ın işiten, bilen olmasındandır.”^[758]

20378. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Zira kim takvaya yapışsa; bütün zorluklar yaklaşmış olsalar bile kendisinden uzaklaşır... üzerine kesilen fazilet yağmurları yeniden yağar. Kendisinden uzaklaşıp kaçmış olan rahmet geri gelir, yerin dibine çekildikten sonra nimetler onun için fışkırır, azalıp kıtlaşmasından sonra üzerine şiddetli ve bol bereket yağmurları yağar.”^[759]

20379. *İmam Ali (a.s), İslam'ın vasfı hakkında şöyle buyurmuştur:* “Baharın hayır ve bereket yağmurları ve karanlıkların ışığı ondadır. Hayır kapıları sadece onun anahtarıyla açılır ve karanlıklar sadece onun nuruyla aydınlanır.”^[760]

20380. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Nimetler hakkında insanların en güzel hal sahibi olanı; mevcut nimetleri şükürle kalıcı kılan ve kaybettiği nimetleri sabrederek geri döndüren kimsedir.”^[761]

20381. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Nimetler size akın edince az şükretmekle onu kendinizden uzaklaştırmayın.”^[762]

20382. *İmam Rıza (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Adalet ve iyilikte bulunmak, nimetin kalıcı olmasının sebebidir.”^[763]

20383. *İmam Sadık (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Nimetler sadece şu üç haslet ile devam eder: Münezzehe olan Allah’ın nimetlerdeki yüce makamını tanımakla, nimetlere şükretmekle ve nimetler hususunda zahmet çekmekle.”^[764]

20384. *İmam Kazım (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Her kim orta yollu ve kanaatkar olursa nimet kendisi için baki kalır ve her kim de savurganlık ve israfa sürüklenirse ondan nimetler zail olur.”^[765]

20385. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Herkim elini ihsanla açarsa, nimetleri yok olmaktan korur.”^[766]

20386. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “Şüphesiz Allah’ın nimetlere has kıldığı bir takım kulları vardır. Bu nimetleri insanlara bağışta bulundukları sürece Allah da nimetleri onların arasında tutar ve nimetleri esirgedikleri takdirde ise onlardan başkalarına intikal ettirir.”^[767]

20387. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Allah’ın kula nimetleri, insanların ihtiyaçlarının ona celb olması demektir. O halde herkimin Allah için bu nimetlere oranla bir görevi varsa ve onu yerine getirirse, o nimetleri sürekli ve kalıcı kılmış olur. Herkim de bu konudaki göreviyle amel etmezse, nimetleri ortadan kalkmaya ve yokluğa mazhar olur.”^[768]

20388. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Allah’ın nimetleri kimin üzerinde çoğalırsa, insanların ona ihtiyaçları da artar. O halde kim kendisine verilenlerde Allah için gerekeni yaparsa, nimetleri daimi ve sabit kalır; kim de üzerine düşen vazifeyi yerine getirmezse, elindekileri zevale ve yokluğa sevk etmiş olur.”^[769]

20389. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Ey insanlar! Allah’ın her nimette bir hakkı vardır. Herkim o hakkı eda ederse, Allah ona olan nimetlerini artırır. Herkim de hakkı eda etmezse, nimeti yok olma tehlikesiyle karşı karşıya kalır ve cezanın gelip çatmasına hız kazandırır. O halde Allah sizi günahlarınızdan korkar gördüğü gibi nimetlerinden de endişeli görmelidir.”^[770]

20390. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Nefsinde Allah’ın büyüklüğünü duyan ve kalbinde Allah’ın yerini yücelten kimsenin hakkı, Allah’tan başka her şeyi küçük görmesidir. Bundan daha büyük hak sahibi ise Allah’ın büyük nimetler verdiği ve ihsan ettiği kimsedir. Zira Allah’ın üzerinde nimetlerini büyüttüğü kimsenin, üzerindeki hakları da büyür.”^[771]

20391. *İmam Sadık (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Her kime Allah’ın nimeti artarsa insanların zahmet ve geçim yükü onun omuzlarına ağırlık eder. O halde insanların zahmet ve geçimini üstlenerek nimetinizi sürekli kılın ve onu yok olmaya maruz kılmayın. Zira nimetin kendisinden zayıf olduğu bir kimseye yeniden nimetin dönmesi çok nadirdir.”^[772]

20392. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Nice bir söz vardır ki, nimeti elden alır ve azabı celp eder.”^[773]

20393. *İmam Ali (a.s) Malik Eşter’i Mısır’a vali tayin ettiğinde yazdığı mektubunda şöyle buyurmuştur:* “Kanlardan ve onları helal olmaksızın akıtmaktan sakın. Çünkü azaba sebep olan, ondan daha büyük bir şey yoktur. Kanların haksız yere dökülmesinden başka, hesap sorulmasına, nimetinin zevaline ve müddetin kesilip ömrün bitmesine sebep olacak bir şey yoktur.”^[774]

20394. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Allah’ın nimetini değiştiren, azabının çabuk gelmesine sebep olan şeyler içinde zulümden daha etkili bir şey yoktur. Allah, zulme ve işkenceye maruz kalanların feryadını duyar ve O, zalimleri gözetir.”^[775]

20395. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Allah’ın nimet verdiği bir kul, o nimet hakkında zulüm ettiği takdirde mutlaka Allah’ın o nimeti kendisinden yok etmesine müstahak olur.”^[776]

20396. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Allah’a yemin olsun, nimet içinde hoşnut olarak yaşayanların mutluluk nimeti, ancak işledikleri günahlar yüzünden yok olur gider. Çünkü Allah, kullarına zulmedici değildir. Eğer insanlar, azap üzerlerine indiği, ellerindeki nimetler yok olduğu zaman Rablerine, doğru niyetle ve içtenlikle sığınsalar, Rableri ellerinden giden her şeyi geri verir, içlerindeki her bozgunu düzeltir.”^[777]

20397. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Çünkü, itaat için belirli alametler vardır... Kim o yoldan saparsa, haktan ayrılır ve şaşkınlığa düşer.”^[778]

Allah da onun nimetini elinden alır, ona azabını ulaştırır.”

20398. İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur: “Münezzeh olan Allah kuldan bir nimeti almak istediğinde onun hakkında değiştirdiği ilk şey aklıdır ve kul için en şiddetli şey de aklının alınmasıdır.”^[779]

3908. Bölüm

Günah Yolunda Allah’ın Nimetlerinden Yardım Almak

20399. Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur: “Allah Tebareke ve Teala şöyle buyurmuştur: “Ey Ademoğlu! Sen insaf üzere davranmıyorsun. Ben nimetlerle sevgi izharında bulundum, sen ise nimetlerimle bana düşmanlık ediyorsun. Benden taraf sana iyilik iniyor, senden taraf ise bana kötülük yükseliyor.”^[780]

20400. Uddet’id-Dai kitabında şöyle yer almıştır: “Davud’un (a.s) Zebur’unda şöyle yer almıştır: “Allah-u Teala şöyle buyurmuştur: “Ey Ademoğlu! Sen benden bir şey istiyorsun, ama ben onu sana vermiyorum. Çünkü sana neyin faydalı olduğunu biliyorum. Ama sen ısrarla benden istiyorsun ve ben de sana istediğin şeyi veriyorum. O zaman da bana isyan yolunda ondan yardım alıyorsun.”^[781]

20401. İmam Sadık (a.s) şöyle buyurmuştur: “Eğer amelinin hayırla sonuçlanmasını, öldüğün zaman en iyi amellerle ölmek istiyorsan, Allah’ın hakkını ve hürmetini koru ve nimetlerini günah yolunda kullanma.”^[782]

20402. İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur: “Allah için yapmanız gereken en az iş, nimetlerinden O’na karşı günah işlemeye yardım dilememenizdir.”^[783]

20403. İmam Ali (a.s), Kumeyl’e şöyle buyurmuştur: “(Eliyle göğsünü işaret ederek:) “İşte burada pek çok ilim vardır; keşke onu taşıyacak birini bulsaydım. Çabuk anlayıp algılayan kimseleri buluyorum; ama güvenilir değillerdir; dini dünyaya alet ediyorlar. Allah’ın nimetleriyle kullarına, hüccetleriyle de dostlarına üstünlük taşıyorlar.”^[784]

Bak. Eş-Şuker, 2061. Bölüm

3909. Bölüm

Nimeti Sadece Yemekte ve İçmekte Gören Kimse

20404. Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur: “Her kim Allah’ın kendisinde olan nimetini sadece yiyecek, içecek ve giyecekte olduğunu görürse ameli azalır, azabı yakınlaşır.”^[785]

20405. Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur: “Her kim Allah’ın kendisinde olan nimetini sadece yiyecek ve içekte görürse ameli azalır, azabı yakınlaşır.”^[786]

20406. Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur: “Herkim Allah’ın kendisine verdiği nimetleri sadece yiyecek ve içeceklerde görürse, ameli kısalır ve azabı yakınlaşır.”^[787]

3910. Bölüm

Nimetlerin Birbiri Ardınca Verilişi ve Allah’ın Mühleti

Kur’an:

“Küfredenler, kendilerine vermiş olduğumuz mühletin sakın kendileri için hayırlı olduğunu sanmasınlar. Biz onlara ancak, günahları çoğalsın diye mühlet veriyoruz. Küçültücü azab onlarıdır.”^[788]

20407. İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur: “Ey Ademoğlu, sen isyan ettiğin halde münezzeh olan Allah sana bir biri ardınca nimet verdiğinde”^[789]

artık (Allah'ın azabından) sakın.”

20408. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Nice kimseye nimet, bela ve sıkıntı sebebidir.”^[790]

20409. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Nice insanlar vardır ki, kendisine ihsan edilmekle yavaş yavaş azaba yakınlaşır; günahlarının örtülmesiyle aldanır; övülmesiyle, fitneye uğrar (akıl ve malını elden verir). Allah hiçbir kimseyi insana verdiği fırsat gibi bir şeyle imtihan etmemiştir.”^[791]

20410. *İmam Sadık (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Nice kimse, Allah'ın kendisine verdiği nimetler sebebiyle gurur ve gaflete düşmüştür. Nice kimse de Allah'ın (günahlarını) örtmesi sebebiyle de yavaş yavaş Allah'ın azabına yakın olmuştur ve nice kimse de insanların övgüsüne aldanmıştır.”^[792]

20411. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Ey insanlar, Allah nimet anında sizleri, belada olduğu gibi korkulu görmelidir. Kendine geniş bir nimet verilen kimse, bunu tedrici bir cezanın başlangıcı olarak görmezse, korkunç hallerden güvene ermiş demektir. Darlığa düşen de bunun bir imtihan olduğunu bilmezse ümit edilen ecrini zayı etmiştir.”^[793]

20412. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Nice kendisine nimet verilen kimse, kendisine verilen bu ihsan sebebiyle yavaş yavaş azaba yakınlaşmıştır ve nice kimse de halkın görüşünde bela ve sıkıntı içinde olduğu halde gerçekte (bu bela ve sıkıntılarla) ona ihsanda bulunulmuştur.”^[794]

20413. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Bir çok insan hakkın nimetine mazhar olduğu halde nimet sebebiyle yavaş yavaş Allah'ın cezasına yakın olur. Birçok belaya duçar olan kimseye ise bu sıkıntıdan dolayı Allah'ın ihsanı ulaşır.”^[795]

20414. *İmam Sadık (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Gece gündüz Allah'ın ani saldırılarından sakının.” Zeyd Şehham şöyle diyor: “Ben şöyle arzettim: “Allah'ın saldırıları nedir?” İmam şöyle buyurdu: “Günahlar sebebiyle cezalandırmak.”^[796]

20415. *İmam Hüseyin (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Münezzeh olan Allah'ın (kötü) kuluna mühlet vermesi, ona nimetleri çoğaltması ve şükretme başarısını kendisinden almasıylaadır.”^[797]

20416. *İmam Sadık (a.s), kendisine, “Allah'tan bana mal, evlat ve ev vermesini istedim, Allah da bana verdi. Şimdi de bunların Allah'ın mühlet verişinden ve yavaş yavaş azaba yakınlaştırmasından olduğu düşüncesiyle korkuyorum” deyince şöyle buyurmuştur:* “Allah'a yemin olsun ki eğer hamd ve övgüyle birlikte olursa asla böyle olmaz (Allah'ın mühleti sayılmaz.)”^[798]

20417. *İmam Sadık (a.s), Allah-u Teala'nın, “Biz onları bilmedikleri yerden yavaş yavaş azaba yaklaştıracakız” ayeti hakkında şöyle buyurmuştur:* “Ayette geçen istidrac, kulun günah işlemesi, bu haliyle Allah'ın yine ona nimet vermesi, böylece o nimetin onu günahlardan mağfiret dilemesinden alıkoymasındır.”^[799]

20418. *İmam Sadık (a.s), kendisine istidracın anlamı sorulduğunda şöyle buyurmuştur:* “İstidracın manası, kulun günah işlemesi, Allah'ın ona mühlet vermesi, günahına rağmen ona nimet bağışlaması, böylece o nimetin onu günahlardan mağfiret dilemesinden alıkoymasındır. Böyle bir şahıs anlamadan yavaş yavaş Allah'ın azabına ve gazabına yaklaşmaktadır.”^[800]

20419. *İmam Ali (a.s) dünya eblinin sıfatı şöyle buyurmuştur:* “Dünya, onları körlük yoluna sürüp, hidayetin aydınlattığı gözlerini aldı da şaşkınlık içinde dünyaya daldılar, nimetine gark olup onu rab edindiler.”^[801]

20420. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Nimetin sarhoşluğundan korkunuz ve Allah'ın gazap ve intikamının şiddetinden sakının.”^[802]

20421. *İmam Ali (a.s), tatsız olaylar hakkındaki konuşmasında şöyle buyurmuştur:* “O zaman şaraptan değil, Allah'ın nimetinden ve mutluluktan sarhoş olursunuz.”^[803]

20422. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “Nimetler içinde yüzmekten sakının. Şüphesiz Allah'ın kulları nimetler içinde yüzen kimseler değildir.”^[804]

20423. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Münezzeh olan Allah'tan dileriz ki bizleri ve sizleri hiç bir nimetin azdıramadığı, hiç bir amacın rabbine

itaatten alıkoyamadığı ve (dolayısıyla da) ölümden sonra pişmanlık ve hüzne kapılmayan kimselerden eylesin.”^[805]

Bak ^{397. Kısım, d. İsmi}

3911. Bölüm

Allah’ın Nimetlerini Dile Getirmek

Kur’an:

“Ama Rabbinin nimetini anlat.”^[806]

20424. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “Allah nimetlerinin eserini kulunda görmek ister.”^[807]

20425. *Ebu’l-Ehves babasından şöyle dediğini nakletmektedir:* “Ucuz ve düşük bir elbiseyle, Allah Resulü’nün (s.a.a) huzuruna vardım. Bana şöyle buyurdu: “Bir malın ve servetin var mıdır?” Ben şöyle arzettim: “Evet.” Peygamber şöyle buyurdu: “Ne malın vardır?” Ben şöyle arzettim: “Allah bana deve, koyun, inek ve köle vermiştir.” Peygamber şöyle buyurdu: “O halde eğer Allah sana bir servet vermişse, sana verdiği nimet ve yüceliklerin nişanesi de sende görülmelidir.”^[808]

20426. *“Hakeza Ebu’l Ahves babasından şöyle nakletmektedir:* “Üstüm başım dağınık bir halde Allah Resulü’nün yanına vardım Peygamber şöyle buyurdu: Mal ve servetin var mıdır?” Ben, “Evet, Allah bana her şey vermiştir” diye arzettim. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurdu:* “Eğer servetin varsa vücudunda bunun etkileri göze çarpmalıdır.”^[809]

20427. *İmam Ali (a.s), Haris-i Hemdani’ye yazdığı bir mektubunda şöyle buyurmuştur:* “Allah’ın verdiği her nimetin şükürünü eda et. Allah’ın sana verdiği nimetlerden hiç birini zayi etme. Allah’ın ihsan ettiği nimetlerin eseri üzerinde görülsün.”^[810]

20428. *İmam Ali (a.s), kardeşi Asım b. Ziyad’ı yün giydiği, yumuşak elbiselerden sakındığı, dünyadan yüz çevirdiği, bu işiyle eşini ve çocuklarını rahatsız edip üzdüğü sebebiyle Müminlerin Emiri’ne şikayette bulunan Rebi b. Ziyad’a şöyle buyurmuştur:* “Asım b. Ziyad’ı yanıma getiriniz.” Onu yanına getirdiklerinde İmam onu görünce yüzünü astı ve şöyle buyurdu: “Sen eşinden utanmıyor musun, çocuklarına acı mıyor musun? Allah’ın sana temiz şeyleri helal kıldığını, buna rağmen senin onlardan istifade etmeni istemediğini mi sanıyorsun? Sen Allah nezdinde sana böyle yapmasından çok daha küçüksün. Allah-u Teala şöyle buyurmuyor mu: **“Allah, yeri canlı yaratıklar için meydana getirmiştir. Orada meyveler, salkımlı hurma ağaçları”** Hakeza Allah şöyle buyurmamış mıdır: **“Acı ve tatlı sulu iki denizi birbirine kavuşmamak üzere salıvermiştir. Aralarında bir engel vardır; birbirinin sınırını aşamazlar. Öyleyken Rabbinizin nimetlerinden hangisini yalanlarsınız? Bu iki denizden de inci ve mercan çıkar.”**^[811] O halde Allah’a yemin olsun ki Allah’ın nimetlerinden bil fiil istifade etmek, Allah nezdinde onu dille ifade etmekten çok daha sevimlidir. Nitekim aziz ve celil olan Allah şöyle

buyurmaktadır: **“Rabbinin nimetini dile getir.”**^[812] Asım şöyle arzetti: “Ey Müminlerin Emiri! O halde siz kendiniz neden boğaza eziyet eden yiyecekler ve kaba elbiselerle iktifa ediyorsunuz?” İmam şöyle buyurdu: “Vay olsun sana! Aziz ve celil olan Allah önderlere adaleti vacip kılmıştır ki kendisini fakir insanlarla eşit kılsın. Böylece de fakirlik ve yokluk, fakiri kızdırmasın. Böylece Asım b. Ziyad yün elbisesini çıkarıp attı ve yumuşak elbiseler giydi.”^[813]

20429. *İmam Sadık (a.s), Ubeyd b. Ziyad’a şöyle buyurmuştur:* “Nimeti aşıkarak kılmak Allah nezdinde onu gizli kılmaktan daha sevimlidir. O halde kavminin arasına en güzel şekilde çık.” Bureyd b. Muaviye şöyle diyor: “Ondan sonra Ubeyd dünyadan gidinceye kadar kavminin arasında en güzel şekilde görüldü.”^[814]

20430. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Allah güzeldir ve güzeli sever. Allah kulundan nimetinin izlerini görmek ister.”^[815]

20431. *İmam Sadık (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Allah kuluna bir nimet bağışladığında ve o nimet o kulun vücudunda göze çarptığında Allah’ın sevgilisi ve nimetinin beyan edicisi olarak adlandırılır. Allah bir kuluna bir nimet verdiğinde o nimetin etkileri onun vücudunda göze çarpmazsa bu durumda da Allah’ın düşmanı ve Allah’ın nimetini yalanlayan kimse olarak adlandırılır.”^[816]

20432. *İmam Sadık (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Ben kulun Allah’tan bir nimete eriştiği halde, onu izhar etmemesini hoş

görmüyorum.”^[817]

20433. *İmam Sadık (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Allah güzelliği ve süslenmeyi sever, yoksulluğu ve yoksul görünmekten nefret eder. Zira aziz ve celil olan Allah kuluna bir nimet verdiğinde onda etkisini görmek ister.” Şöyle arzedildi: “Hangi yolla?” İmam şöyle buyurdu: “Temiz elbise giysin, güzel koku kullansın, evini badana yapsın, evinin kapısının önünü süpürsün, hatta güneş batmadan önce ışıkları yakmak, fakirliği ortadan kaldırmakta ve rızkı çoğaltmaktadır.”^[818]

20434. *İmam Sadık (a.s), Allah-u Teala’nın, “Ama Rabbinin nimetini dile getir” ayeti hakkında şöyle buyurmuştur:* “Yani sana üstünlük vermek, sana bağışta bulunmak ve hakkında ihsan etmekle sana nimet veren kimseyi (Allah’ı.)” İmam daha sonra şöyle buyurdu: “O (Resulullah) Allah’ın dinini, kendisine bağışlanan şeyleri ve kendisine verilen nimetleri (insanlar için) dile getirdi.”^[819]

20435. *Mecme’ul-Beyan’da hakeza şöyle yer almıştır:* “**Ama Rabbinin nimetini dile getir**” ayetinin anlamı şudur ki, Allah’ın nimetini an, onu aşıkâr kıl, insanlar için dile getir. Nitekim bir hadiste şöyle yer almıştır: “Herkim insanlara teşekkür etmezse, Allah’a da şükretmez. Herkim aza teşekkür etmezse çoğa da teşekkür etmez. Allah’ın nimetini anmak da şükürün kendisidir ve Allah’ın nimetini zikretmemek de nankörlüktür”...İmam Sadık (a.s) şöyle buyurdu: “Ayetin anlamı şudur ki Allah’ın sana bağışta bulunduğu nimetleri, sana verdiği yücelikleri, sana verdiği rızkı, sana bulunduğu ihsanı ve verdiği hidayeti (insanlar için) dile getir.”^[820]

20436. *İmam Hüseyin (a.s), hakeza bu ayet hakkında şöyle buyurmuştur:* “Allah Peygambere (s.a.a) dini hakkında kendisine bağışta bulunduğu nimetleri anmasını emretmiştir.”^[821]

20437. *İmam Ali (a.s), Muaviye’ye yazdığı mektubun bir bölümünde şöyle buyurmuştur:* “Görmüyor musun -elbette sana bildirmek için değil, Allah’ın bizlere verdiği nimetlerini dile getirmek için diyorum- Muhacir ve Ensar’dan bir kısmı Allah yolunda şehit oldular ve her birinin bir fazileti vardır. Amma bizim şehidimiz (Hamza), şehid olduğu zaman kendisine "seyyid-üş-şüheda" (şehitlerin efendisi) denildi”^[822]

3912. Bölüm

Nimetin Kemali

20438. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “Her kim gece gündüz yaşar da şu üç şeye sahip olursa dünya nimeti kendisine tamamlanmış olur: Gece gündüz afiyet içinde yaşayan, güvenlik içinde olan ve günlük yiyeceğine sahip olan kimse. Bu kimse dördüncü nimete sahip olursa dünya ve ahiret nimeti kemale ermiş olur ve o dördüncüsü de iman nimetidir.”^[823]

20439. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Aklın çokluğu da nimetin kemalindendir.”^[824]

20440. *İmam Sadık (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Dünya nimeti emniyet ve sıhhattır. Ahiret nimetinin kemali ise cennete girmektir. Kendisine nimetin tamamlanmadığı kimse asla cennete giremez.”^[825]

20441. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “Ey Ademoğlu! Nimetin kemalinin nede olduğunu biliyor musun? Nimetin kemali ateşten kurtulmakta ve cennete gitmektedir.”^[826]

20442. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “Nimetin kemali cennete gitmek ve ateşten kurtulmaktır.”^[827]

20443. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Cennetsiz her nimet değersiz, cehennemsiz her bela da afiyettir.”^[828]

20444. *Resulullah (s.a.a), Allah’tan nimetin kemalini talep eden bir şahsa şöyle buyurmuştur:* “Nimetin kemali nedir?” O şöyle arzetti: “Kendisiyle Allah’a çağıracağım ve ondan hayır ümit edeceğim bir duadır.” Resulullah şöyle buyurdu: “Nimetin kemali cennete gitmek ve ateşten kurtulmaktır.”^[829]

20445. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Tevazu ile nimet kemale erer.”^[830]

20446. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Allah’ın hakkınızdaki nimetinin tamamlanması için sabırla, Allah’a itaat ederek Allah’ın korunmasını

emrettiği kitabını muhafaza edin.”^[831]

20447. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Allah'a itaatte sabırla ve sebat etmekle, O'na isyandan kaçınmakla, üzerinizdeki nimetleri kemale erdirin.”^[832]

20448. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Nimetini tamamlamak, izzetine teslim olmak ve günahlarından korunmak için Allah'a hamd ederim.”^[833]

3913. Bölüm

Nimete Küfranda Bulunmak

Kur'an:

“İnsana bir darlık gelince, yan yatarken, oturur veya ayakta iken bize yalvarıp yakarır; biz darlığını giderince, başına gelen darlıktan ötürü bize hiç yalvarmamışa döner. İşlerinde israfkar olanlara, yaptıkları böylece güzel görünür.”^[834]

bak. Hud, 9, 10; Yunus, 21, 23; İbrahim, 28, 34; Nahl, 53-55, 71, 83, 112; İsra, 67, 69; Kehf, 32, 45; Hac, 66; Ankebut, 65, 67; Rum, 33, 34, 51; Lokman, 31, 32; Sebe, 15, 19; Zümer, 3, 8; Fusslet, 49, 51; Şura, 48; Dehr, 3; Abese, 17, 23; Adiyat, 6

20449. *İmam Sadık (a.s) şöyle buyurmuştur:* “İsrailoğulları arasında kendisine sayısız yiyecekler verilen bir grup vardı. Onlar bu nimetlerle şehirlerinde heykeller yaptılar ve onlardan yardım dilediler. Böylece Allah onlara sıkı tuttu. Sonunda o heykellere yönelmek, onların yanına gidip onları yemek zorunda kaldılar. Allah'ın şu sözü de bunu ifade etmektedir: **“Eğer kasabaların halkı iman etmiş ve bize karşı gelmekten sakınmış olsalardı...Ama Allah'ın nimetlerine nankörlük ettiler; bu yüzden Allah onlara yaptıklarına karşılık açlık ve korku belasını tattırdı.”**^[835]

20450. *İmam Bakır (a.s), Allah-u Teala'nın “Ama onlar: “Rabbimiz! Yolculuklarımızın mesafesini uzak kıl” deyip kendilerine yazık ettiler” ayeti hakkında şöyle buyurmuştur:* “Bunlar birbirine yapışık beldeleri bulunan bir topluluktu. Öyle ki bir beldeden diğer beldeyi görüyorlardı. Nehirleri akıyor, malları çok idi. Ama Allah'ın nimetine nankörlük yaptılar ve ahlakları değişti. Böylece aziz ve celil olan Allah onlara Arim selini gönderdi. Beldeleri suyun altında kaldı, evleri yıkıldı, mal ve varlıkları ortadan kalktı, Onların bahçeleri, buruk yemişli, ılgınlık ve içinde biraz da sedir ağacı bulunan iki bahçeye haline çevrildi. Allah-u Teala daha sonra şöyle buyurdu: **“Aşırı gitmelerinden ötürü onları bu şekilde cezalandırdık. Acaba biz nankörden başkasını mı cezalandırırız?”**^[836]

20451. *Ahmet b. Muhammed b. Ebi Nasr şöyle diyor:* “İmam Rıza'ya (a.s) bir konuyu söyledim. İmam şöyle buyurdu: “Sabırlı ol. Zira inşallah Allah'ın işini düzelterek ümit ediyorum.” Daha sonra İmam şöyle buyurdu: “Allah'a yemin olsun ki Allah bu dünyadan mümin için ahirete attığı şey, kendisi için bu dünyada verdiği şeyden daha hayırlıdır.” İmam daha sonra dünyayı aşağıladı ve şöyle buyurdu: “Dünyanın ne değeri vardır?” İmam daha sonra şöyle buyurdu: “Nimetlere eren kimse tehlikededir. Zira Allah o nimette kendisine bir takım hakları farz kılmıştır. Allah'a yemin olsun ki bazen aziz ve celil olan Allah bana nimet vermektedir ve ben de –ellerini hareket ettirerek- Allah'ın bu nimetlerde boynumdaki haklarını eda edinceye kadar o nimetler hususunda korku ve endişe içindeyim.” Ben şöyle arzettim: “Fedan olayım! Sizler sahip olduğunuz bu makama rağmen böyle korkuyor musunuz?” İmam şöyle buyurdu: “Evet, rabbimi bana verdiği her nimet hususunda övmekteyim.”^[837]

20452. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Çevrendeki insanlardan dilediğine bak; yoksulluk içinde kıvranan fakirden, küfrü Allah'ın nimetiyle değişmiş zenginden, malını çoğaltmak için Allah'ın hakkını vermeyen cimriden, başkasını görebilir misin?”^[838]

bak. El-İhsan; 873. bölüm, Vesail'uş Şia, 11/248, 44. Bölüm ve s. 539, 8. Bölüm

519. Konu

en-Nefs

Nefis

- ☞ *Bihar*, 70/62, 45. bölüm; *Meratib'un-Nefs*
- ☞ *Bihar*, 71/358, 88. bölüm; *men melike nefsihi inde'r-Reğbeti ve'r-Rehbe*
- ☞ *Bihar*, 61/245, 46. bölüm; *Kuva'n-Nefsu ve Muşairuba min'el-Havas'iz-Zahireti ve'l-Batine*

bak.

☞ 198. konu, *er-Ruh*; 445. konu, *el-Kalp*; 346. konu, *Marifet'un-Nefs*; 527. konu, *el-Heva*; 203. konu, *et-Tezkiye*; 193. konu, *el-Murakebe*; *el-Hisab*, 827 ve 832. bölümler; *el-Hüsran*, 1018. bölüm; *eş-Şer*, 1976. bölüm; *el-Mudahine*, 1277. bölüm; *eş-Zikr*, 1340. bölüm; *es-Siyaset*, 1933. bölüm; *es-Sedik*, 2200 ve 2201. bölümler; *et-Tıb*, 2407. bölüm; *et-Taharet*, 2425. bölüm; *el-Acz*, 2523. bölüm; *el-Adavet* 2561. bölüm; *el-Akl*, 2794. bölüm; *el-Ayb*, 3010 ve 3014. bölüm; *el-Gaşş*, 3067. bölüm; *el-Gına*, 3115. bölüm; *el-Emsal*, 3636. bölüm; *eş-Şucaet*, 1959. bölüm

3924. Bölüm

Nefis

Kur'an:

“Nefse ve onu şekillendirene, sonra da ona iyilik ve kötülük kabiliyeti verene and olsun.”^[839]

20453. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur*: “Şüphesiz nefis, değerli bir cevherdir. Herkim onu korursa mertebesi yücelir.

Herkim de onu korumazsa, hor ve hakir düşer.”^[840]

20454. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur*: “Yeryüzünde münezzeh olan Allah nezdinde emirlerine itaat eden nefisten daha yüce bir şey yoktur.”^[841]

20455. *İmam Sadık (a.s), Allah-u Teala'nın, “Nefse ve onu şekillendirene” ayeti hakkında şöyle buyurmuştur*: “Yani Allah onu yarattı, ona şekil verdi, **“ona kötülüğü ve sakınmayı ilham etti”** yani nefse iyiliği ve kötülüğü tanıttı ve ilham etti ve nefsi (bu ikisinden birini tercih noktasında) serbest bıraktı ve onu irade sahibi kıldı.”^[842]

20456. *İmam Bakır ve İmam Sadık (a.s) “ona kötülüğü ve sakınmayı ilham etti” ayeti hakkında şöyle buyurmuştur*: “Nefis için yapması gerekeni veya terk etmesi icab edeni açıkladı.”^[843]

20457. İmam Sadık (a.s), Allah'ın “Nefse ve onu şekillendirene” ayeti hakkında şöyle buyurmuştur: “Mümin hak üzere olduğu halde örtülüdür.” Hakeza “ona kötülüğü ve sakınmayı ilham etti” ayetinin beyanı hakkında da şöyle buyurmuştur. “Maksat hakkı ve batılı tanımaktır.”^[844]

20458. İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur: “İlim öne çeker, amel geriye iter, nefis ise vahşidir.”^[845]

20459. İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur: “Nefislerin dizginleri kopmuştur, ama akılların elleri, dizginlerini eline almış ve insanı sefalet ve helak olmaya sürüklemesine engel olmaktadır.”^[846]

20460. İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur: “Ey yeryüzünü yayan, gökleri koruyan ve iyi ve kötü kalpleri fitratı üzere yaratan Allah'ım!”^[847]

Nefsin Soyut Oluşu

Allame Tabatabai (r.a), “Allah yolunda öldürülenlere ölü demeyiniz, belki onlar diridir” ayeti hakkında şöyle demektedir: “Tefsirini yaptığımız bu ayet-i kerime ve konuya ilişkin diğer ayetler üzerinde iyice düşünüldüğü zaman, bundan daha geniş boyutlu bir gerçek açıklığa kavuşacaktır. Sözünü ettiğimiz “Ruhun soyutluğu”dur. Yani bedenden ayrı, beden ve diğer maddi terkiplerin hükmüne tabi olmayan bir olgu oluşudur. Ruh bedenle bir tür birleşim gerçekleştirmiştir ve onu bilinç, irade ve kavramaya ilişkin öteki nitelikleriyle yönlendirmektedir. Yukarıya aldığımız ayetler üzerinde düşünüldüğü zaman bu anlam iyice belirginleşir. Bu ayetlerden çıkan sonuca göre, insan; kişilik olarak beden değildir. Bedenin ölmesi ile ölmez, onun yokolması ile yokolmaz. Bedensel terkinin ayrışması, elementlerinin dağılması ile ortadan kalkmaz. İnsan bedeninin yokolmasından sonra da varlığını sürdürür, kalıcı nimetler içinde sürekli ve rahat bir hayat yaşar. Ya da bitmez tükenmez bir mutsuzluk girdabında elem verici bir azab çeker. İnsanın ölümden sonraki mutluluğu ya da mutsuzluğu onun karakteristik özelliğine ve amellerine bağlıdır, bedensel olgulara ya da toplumsal yargılara değil.

Bu anlamları yukarıya aldığımız ayet-i kerimelerden ediniyoruz. Açıkça görülüyor ki, bunlar cismani hükümlerden ayrı hükümlerdir, bütün yönleriyle dünyevi maddi özelliklerden farklıdır. Dolayısıyla insanın ruhu bedenden ayrı bir olgudur. Bu gerçeği pekiştiren ifadelerden biri yüce Allah'ın şu sözüdür: “Allah öldükleri sırada canları alır, ölmeyenleri de uykularında, sonra ölümüne hükmettiğini yanında tutar, ötekilerini de gönderir.”^[848] “Teveffi” ve istifa” deyimleri bir hakkın eksiksiz olarak tamamıyla alınmasını ifade ederler. Ayeti kerimede geçen “tutmak”, “almak” ve “göndermek” gibi fiiller, bedenle ruhun farklılıklarını ifade etmektedirler.

Bunlardan biri şu ayet-i kerimedir: “Dediler ki: “Biz yerde kaybolduktan sonra, biz mi yeni bir yaratılışa olacağız” Doğrusu onlar, rablerine kavuşmayı inkar edenlerdir. De ki: Üzerinize vekil edilen ölüm meleği, sizi (canınızı) alır, sonra Rabbinize döndürülürsünüz.”^[849]

Burada yüce Allah, ahireti inkar eden kafirlerin kuşkularından birini gündeme getiriyor. Diyorlardı ki: Öldükten ve bedensel terkebimiz ayrıştıktan sonra organlarımız birbirlerinden ayrılır, vücudumuzun her bir parçası bir tarafa dağılır. Görünümümüz başkalaşır ve biz toprağın içinde kayboluruz. Dış alemi algılamamızı sağlayan duyularımız iş görmez hale gelir. Bütün bunlardan sonra ikinci bir yaratılış mümkün olur mu? Onlara göre bu, imkansız bir şeydir. Burada yüce Allah elçisine şu cevabı vermesini telkin ediyor: “De ki: Üzerinize vekil edilen ölüm meleği, sizi (canınızı) alır.” Bu ayetten anlıyoruz ki, sizin üzerinize vekil edilen bir melek var; o sizin canınızı alır ve sizi tutar. Kaybolup gitmenize izin vermez. Onun koruması ve kontrolü altında olursunuz. Toprağa karışıp kaybolan, yalnızca sizin bedenlerinizdir, ruhlarınız değil. “Kum/Siz” zamiri bunu gösteriyor. Çünkü yüce Allah “sizi (canınızı) alır” buyuruyor.

Aşağıdaki ayetler de bu meseleye örnek olarak gösterebiliriz: “Ona kendi ruhundan üfledi.”^[850] Yüce Allah bu hususu insanın yaratılışı ile ilgili olarak gündeme getiriyor. Başka bir ayette şöyle buyuruyor: “Sana ruhtan sorarlar. De ki: “Ruh rabbimin emrindendir”^[851]

Burada yüce Allah “Ruh”un köken olarak kendi “emr”inden olduğunu bildiriyor. Bir başka ayette ise “emrini” şöyle tanımlıyor: “O’nun emri, bir şeyi istedi mi ona, sadece “ol” demektir, hemen oluverir. Yücedir O ki, her şeyin melekutu O’nun elindedir.”^[852]

Bu, “Ruh”un “melekut”tan olduğu ve onun “ol” kelimesi olduğu sonucunu ortaya çıkarıyor. Sonra

^[853]

“emr”i bir başka yerde, başka bir nitelikle tanıtır: **“Bizim emrimiz bir tektir, göz açıp yumma gibidir.”** “Göz açıp yumma” ifadesi gösteriyor ki, “ol” kelimesinden ibaret olan “emir” bir kerede varolan bir olgudur, tedrici bir varoluşu yoktur. O, varlığı zaman ve mekana bağlı olmaksızın varolur, bundan da anlaşılıyor ki, emir –ve ondan olan ruh- cismani, maddi bir varlık değildir. Çünkü cismani, maddi varlıkların temel özellikleri tedrici bir varoluşa sahip olmaları ve zaman ve mekana bağımlı olmalarıdır. Dolayısıyla insanın ruhu cismanilikle, maddi bedenle ilintili olsa bile, maddi ve cismani bir olgu değildir.

Ruh ile maddi ve cismani beden ilişkisinin mahiyetini ortaya koyan bir çok ayet vardır. Bir ayet-i kerimede yüce Allah şöyle buyuruyor:

“Sizi ondan (yani yerden) yarattık” ^[854] Konuya ilişkin diğer örnekleri şöyle sıralayabiliriz: **“İnsanı ateşte pişmiş gibi kuru çamurdan yarattı.”** ^[855] **“...İnsanı yaratmaya çamurdan başladı. Sonra onun neslini bir özden, hakir bir sudan**

yaptı.” ^[856] **“Andolsun biz insanı çamurdan bir süzmeden yarattık. Sonra onu bir sperma olarak sağlam bir karar yerine koyduk. Sonra spermayı embriyoya çevirdik. Emriyoyu bir çiğnemlik ete çevirdik, bir çiğnemlik eti kemiklere çe virdik, kemilere et giydirdik, sonra onu bambaşka bir yaratık yaptık. Yaratıların en güzeli Allah,**

ne yücedir.” ^[857] Buna göre insan, önceleri sürekli değişen ve farklı biçimler alan doğal bir cisimdi; sonra yüce Allah bu donuk ve hareketsiz cismi yeni bir yaratılış sürecine sokarak irade ve bilinç sahibi bir varlık haline getirdi. Bu yeni haliyle insan bilinç, irade, düşünce ve olgular üzerinde tasarrufta bulunma, yer değiştirmek ya da değişime uğratarak doğal olgulara ilişkin düzenlemelerde bulunma gibi hareketlerde, faaliyetlerde bulunabiliyor ki cisimler, maddi olgular böyle hareketlerde bulunamazlar. Şu halde ruh cismani değildir ve ruhun içine konulduğu yer onun üzerinde etkin değildir.

Ruhun oluşumuna yol açan cisim ki bu cisim kendisinden ruh varedilen bedendir- açısından ruh, ağacın meyvesi ya da daha uzak bir bağlantıyla kandilin ışığı gibidir. Bu şekilde ruhun bedenle olan ilişkisinin nasıl meydana geldiği ortaya çıkıyor. Ölümle birlikte bu ilişki kopuyor, bağlantı kesiliyor. Şu halde ruh varoluşunun ilk aşamasında bedenle aynıdır, sonra ondan yaratılarak ayrı bir olgu olarak ortaya çıkıyor, ardından bütünüyle ondan bağımsız bir yapıya kavuşuyor. Yukarıya aldığımız ayetlerin zahiri ifadelerinden çıkan sonuç budur. Bu gerçeği ima ya da dolaylı anlatımla ifade eden başka ayetler de vardır. Titiz bir gözlemci bunları rahatlıkla farkedebilir ve doğru yol kılavuzu ancak Allah’tır.” ^[858]

3915. Bölüm

Yaşlanıldığı Zaman Nefsin Gençleşmesi

20461. Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur: “Allah’ın kalbini takvayla denediği kimse dışında Ademoğlunun nefsi hatta şiddetli yaşlılıktan köprücük kemikleri birbirine girdiğinde bile gençtir ve bunlar ise (Allah’ın kalbini takvayla denediği kimseler ise) azdır.” ^[859]

20462. Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur: “Yaşlı kimse her ne kadar köprücük kemikleri yaşlılıktan birbirine girse de dünya talebi hususunda gençtir. Elbette takvalı olan kimseler bunun dışındadırlar ve bunlar çok azdır.” ^[860]

20463. Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur: “Yaşlı insanın kalbi iki sergi hususunda sürekli gençtir: Hayata olan aşk ve fazla servete sahip olma.” ^[861]

20464. Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur: “İnsan sürekli yaşlanmakta ve onda olan iki şey gençleşmektedir: Servet hırsı ve uzun yaşama hırsı.” ^[862]

3916. Bölüm

Nefsi Emmare

Kur’an:

“Ben nefsimi temize çıkarmam; çünkü nefis, Rabbimin merhameti olmadıkça, kötülüğü emreder. Doğrusu Rabbim bağışlayandır, merhamet edendir.” ^[863]

20465. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Kötülüğü emreden ve aldatan nefis bir münafık gibi dalkavukluk eder ve uyumlu bir dost gibi davranır. Ama aldatıp insana hakim olunca düşman gibi musallat olur, kibirli kimselerin egenmenliği gibi egemenlik kurar ve (insanı) kötü yollara düşürür.”^[864]

20466. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Nefis sürekli kötülüğü ve fenalığı emreder. O halde her kim nefisine itimat ederse nefsi ona hiyanet eder ve her kim de onunla kalbini ferah tutarsa nefsi onu helak eder. Her kim nefisinden hoşnut olursa nefsi onu en kötü yere sokar.”^[865]

20467. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Şüphesiz bu nefis kötülüğü emreder. Dolayısıyla nefisini ihmal eden kimseye nefsi isyan eder ve onu günahlara sürükler.”^[866]

20468. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Şüphesiz nefsin kandırıcıdır. Ona güvenecek olursan şeytan seni haramları işlemeye sürükler.”^[867]

20469. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Nefisine çok güvendiğin zaman, hilelerinden daha çok sakın.”^[868]

20470. *İmam Ali (a.s) “Nebrevan savaşında öldürülen Hariciler’e rastladığında şöyle buyurdu:* “Haliniz kötü olsun! Şüphesiz sizi aldatan, sizi zarara uğrattı.” “Onları kim aldattı, ey Müminlerin Emiri?” diye sorulduğunda da şöyle buyurdu: “Saptırıcı şeytan ve kötülüğü emreden nefisleri onları ümitlerle aldattı, onlara isyan yollarını açtı, üstün geleceklerini vaat ederek onları ateşe düşürdü.”^[869]

20471. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Bilin ki Allah’a isyan ise, lezzet ve isteklerle iç içedir. O halde nefsinin arzularından kaçan, nefsinin hevasını kökünden söküp atan kimseye Allah rahmet etsin. Çünkü nefisini heveslerden ayırmak en zor işlerdendir. Gerçekten de nefis insanı sürekli günaha ve heveslere sürükler.”^[870]

20472. *İmam Ali (a.s), Mısır’a vali tayin ederken Malik-i Eşter’e yazdığı mektubunda onu Allah’tan sakınmaya, Allah’a itaat yolunu seçmeye, nefsinin isteklerini kırmaya, isyan anında dizginlerini sağlam tutmaya davet etmiş; zira nefsin Allah’ın merhamet ettikleri dışında sürekli olarak kötülüğü emrettiğini hatırlatmış ve şöyle buyurmuştur:* “O halde, heva ve nefsin musallat ol, haram olan şeyi nefisinden esirge. Nefisten esirgemek, sevdiği veya sevmediği şeyler hususunda ondan insafı ve adil olmayı dilemektir.”^[871]

20473. *İmam Ali (a.s), Muaviye’ye yazdığı bir mektubunda şöyle buyurmuştur:* “Çünkü senin nefsin seni şerre sokup, sapıklık ve helake sürüklemekte, bozguna uğratmakta ve yolunu gitgide zor-laştırmaktadır.”^[872]

20474. *İmam Zeyn’ül-Abidin (a.s), bir duasında şöyle buyurmuştur:* “Ey Allah’ım! Sürekli kötülüğü emreden, günahlara koşan ve sana isyana tamahlanan nefisten sana şikayette bulunurum... Çok özürücü ve bahanecidir, uzun arzuları vardır. Eğer ona bir kötülük gelirse tahammül etmez. Eğer bir hayır ve bereket gelirse cimrilik gösterir. Oyun ve oyalanma aşığıdır. Gaflet içinde yüzmektedir. Beni günaha doğru koşturmakta ve tövbe hakkında bana bugün yarın “tövbe edersin” diye vaadde bulunmaktadır.”^[873]

20475. *İmam Zeyn’ül-Abidin (a.s), hakeza şöyle buyurmuştur:* “(Allahım!) Senin bize gazap etmene sebep olan işlerde gücümüzü azalt. Bu yolda nefsimizi kendisine havale etme. Zira nefis sürekli batıl yolu seçer, meğer ki senin verdiğin başarı yardımcı olsun ve nefis sürekli kötülüğü emreder, meğer ki sen merhamet buyurasın.”^[874]

20476. *İmam Sadık (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Namazını bitirdiğin zaman şöyle de: Ey Allah’ım! Beni günahlardan korumanı, hayatta olduğum müddetçe göz açıp kapayıncaya ne ondan az veya ondan çok miktar kadar dahi beni kendime bırakmamamı diliyorum. Zira nefis senin merhamet ettiğin dışında sürekli kötülüğü emretmektedir. Ey merhamet edenlerin en merhametlisi!”^[875]

bak. El-Edeb, 64. Bölüm, 351. hadis; el-Emsal, 3636

3917. Bölüm

Kınayan Nefis

Kur'an:

“Ve kınayan nefse yemin ederim.” [\[876\]](#)

20477. *İbn-i Abbas, Allah-u Teala'nın, “Kınayan nefse” ayeti hakkında şöyle buyurmuştur:* “Yani iyilik ve kötülüğe oranla kınayan ve şöyle diyen nefistir. Keşke şöyle böyle yapsaydın.” [\[877\]](#)

20478. *İbn-i Abbas hakeza bu konuda şöyle buyurmuştur:* “Kaybettiği şeyler hususunda pişmanlık duyan ve onun hakkında kınayan nefis.” [\[878\]](#)

20479. *Resulullah (s.a.a), İbn-i Mes'ud'a yaptığı tavsiyesinde şöyle buyurmuştur:* “Ey İbn-i Mes'ud! Salih ve iyi amelleri çoğalt. Şüphesiz hem iyilik, hem de kötülük sahibi pişman olur. İyilik sahibi şöyle der: “Keşke iyiliklerimi çoğaltsaydım.” Kötülük sahibi de şöyle der: “Kusur ettim.” Allah-u Teala'nın şu sözü de bunu ifade etmektedir: **“kınayan nefse yemin ederim.”** [\[879\]](#)

Tefsir

“Kınayan nefse yemin ederim ki” cümlesi akışı ve önceki cümleyle lafız ortaklığı açısından ikinci bir yemindir. O halde bazılarının “ikinci cümle yemini nefyetmektedir ve yemin değildir ve maksat şudur: kıyamet gününe yemin içiyorum ve kınayan nefse yemin içmiyorum” diyenlerin sözlerine itina etmemek gerekir. Kınayıcı nefisten maksat ise, dünyada ma'siyet ve Alalh yolundaki gevşekliliği sebebiyle kendisini kınayan müminin nefsidir ve kıyamet günü ona fayda verecektir. Bazılarının dediğine göre ise, bundan maksat, mutlak insani nefistir. Hem mümin ve doğru insanın nefsi, hem de günahkar insanın nefsidir. Zira nefis genel olarak insanı kıyamet günü kınamaktadır. Kafirin nefsi sahibini küfrü ve günahları sebebiyle kınamaktadır. İmanlı kimsenin nefsi de mümin şahsı daha fazla iyilik yapmadığı ve itaatte bulunmadığı için kınamaktadır.

Bazılarının dediğine göre ise kınayan nefisten maksat, kıyamet günü küfrü ve dünyada yaptığı günahları sebebiyle kendisini kınayan kafirin nefsidir. Niekim Allah-u Teala şöyle buyurmuştur: **“Azabı gördükleri zaman pişmanlıklarını gizlerler.”** Elbette bu görüşlerin her birinin de belli bir gerekçesi vardır. [\[880\]](#)

3918. Bölüm Senin Nefsin Bineğindir

20480. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Şüphesiz nefsin bineğindir. Eğer gücünden fazlasını yüklersen onu öldürürsün. Eğer onu idare edersen korumuş olursun.” [\[881\]](#)

20481. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Şüphesiz insanın nefsi tuzlu ve acı otları yemek isteyen bir deve gibidir. İnsanın kulağı bir çok şeyi uzağa atar. O halde derkini kalbine ısrarda bulunarak hakkında çok tefekküre zorlama. Şüphesiz bedenindeki her organının bir dinlenmeye ihtiyacı vardır.” [\[882\]](#)

bak. Er-Rıfke, 1532. Bölüm; el-İbadet, 2501. Bölüm

3919. Bölüm Nefsi Öğretmek Eğitmek ve Tezkiye Etmek

Kur'an:

“Nefse ve onu şekillendirene, Sonra da ona iyilik ve kötülük kabiliyeti verene and olsun ki, kendini tezkiye eden kurtuluşa ermiştir. Kendini fenalıklara gömen kimse de ziyana uğramıştır.” [\[883\]](#)

20482. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Kim kendini insanlara imam yaparsa, başkalarından önce kendini eğitsin ve diliyle terbiye etmeden

önce, davranışlarıyla terbiye etsin. Kendinin öğretmeni olup kendini eğiten kişi, insanların öğretmeni olup onları eğitenden daha fazla saygı ve övgüye layıktır.”^[884]

20483. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Ey insanlar! Nefislerinizi edeplendirmeyi kendiniz üstlenin ve onları huy edindiği kötü alışkanlıklardan alıkoyun.”^[885]

20484. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Nefis tezkiyesiyle uğraşmak daha doğrudur.”^[886]

20485. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Nefislerin en iyisi en temiz olanıdır.”^[887]

20486. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Hedeflerin nihayetine sadece nefsini tehzip etme ve nefsiyle cihat etme yolunda çaba gösteren kimseler ulaşabilir.”^[888]

20487. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Nefsi siyaset (terbiye) siyasetlerin en yücesidir.”^[889]

20488. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “İnsanın ilmi arttıkça nefsinin olan ilgisi de artar, gücünü nefsinin terbiye ve ıslah yolunda kullanır.”^[890]

20489. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “İnsanın makamı nefsinin riyazet çektiirmek ve itaate koyulmak iledir. O halde eğer nefis kendini temiz tutarsa, temiz kalır ve eğer onu kirletirse kirlenir.”^[891]

20490. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “İnsan kendi yerini seçer. Eğer nefsinin korursa, makamı yücelir, onu korumazsa alçalır.”^[892]

20491. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Kulların temiz kalpleri münezze olan Allah’ın bakış yeridir. O halde herkim kalbini temizlerse Allah ona bakar.”^[893]

20492. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Pisliklerden uzak durmak temiz nefislerin hasletlerindendir.”^[894]

20493. *İmam Sadık (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Kendi yükünü kendin taşı. Eğer böyle yapmazsan bir başkası senin yükünü taşımaz.”^[895]

20494. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Senin nefsinin ayıplarıyla uğraşman, senden utancı uzaklaştırır.”^[896]

Ahlak

“Biliniz ki, ruhun ahlakını ve karakteristik özelliklerini bilgi ve amel açısından (teorik ve pratik açıdan) ıslah etmek, üstün ahlakı kazanmak ve kötü ahlakı yoketmek, sürekli olarak salih ameller işlemeye, uygun davranışlar içinde olmaya, bunlardan ödün vermemeye bağlıdır. Cüz’i konulara ilişkin cüz’i bilgiler ruhta kalıcılık kazanır; üst üste biner, ruhun özüne kazanır ve silinmesi zor ve batta imkansız bir hale gelir. Söz gelimi, bir insan korkaklık özelliğini yokedip cesaret niteliğine sahip olmak isterse, bu adam yürekleri hoplatan, insanın dizlerinin bağının çözülmesine yol açan korkulu yerlere, dehşet verici zorluklara girip çıkmalıdır. Bunu bir alışkanlık haline getirmelidir. Bu tür bir yere girdiğinde, pratik olarak böyle bir yere girebileceğini görür. O zaman direnmenin lezzetini ve kaçmanın ve çekinmenin iğrençliğini pratik olarak algılar. Bu husus tekrarlandıkça kişiliğine işler, nihayet cesaret niteliği onda kalıcı bir karakter haline alır. Bu teorik karakterin insanın içinde meydana gelmesi, isteğe bağlı bir şey değilse de, gördüğün gibi bu sonuca ulaştırıcı öncüller ihtiyari ve kişisel kazanıma bağlı şeylerdir.

Bunu öğrenmiş bulunduğuna göre, ahlakı güzelleştirmenin ve üstün ahlakı elde etmenin iki yolunun bulunduğunu da bilmiş olursun.

Birinci yol: Ahlak dünyaya yönelik salih amaçlarla, insanlar arasında övgüye layık görülen bilgi ve görüşlerle güzelleştirilir. Nitekim deniliyor ki iffetlilik, elde olanla yetinme ve başkalarının sahip bulunduğu şeylerden ilgiyi kesme, insanın başkalarının gözünde onurlu ve büyük görünmesini sağlar, insana toplum nezdinde saygın bir yer kazandırır. Bunun aksi bir görünüme hasisliğe ve fakirliğe yol açar. Tamahkarlık kişilik zilletine, alçaklığa sebep olur. Bilgi, halkın teveccühüne, onura, saygınlığa ve özel ilgiye sebep olur. Bilgi, gözdür. İnsan onun aracılığı ile her türlü pisliği, iğrençliği görür. Serimli ve sempatik şeyleri algılar. Cebalet ise, körlüktür. Bilgi seni korur, malı ise sen korursun. Cesaret kararlılıktır, dirençtir, kalıcılıktır. İnsanın bu kalemin gibi renkten renge girmesine engel olur. Yense de, yenilse de insanların övgüsüyle

karşılıştır. Ama korkaklık ve döneçlik için aynı şeyi söyleyemeyiz. Adalet, ruhun elem verici hüznünden kurtulması demektir. O, ölümden sonra hayattır. Yani ismin, güzel hatıranın kalıcı olması, insanların yüreklerinde sergiyle yer edinmesidir.

Ahlak bilgisinin dayandığı yöntem budur ve bu yöntem eski Yunan'da ve benzeri toplumlarda yaygın biçimde kullanılmıştır.

Kur'an-ı Kerim insanların çoğu tarafından övülen hususları seçmek ve yine onlarca yerilen hususları bırakmak, toplumun beğendiğini almak ve çirkin gördüğünü atmak esasına dayanan bu yöntemi kullanmamıştır. Ama bununla birlikte, gerçekte ahiret sevabına ya da ahiret azabına yönelik olmakla birlikte, bazı ayet-i kerimelerde ilahi uyarılar toplumsal tepki ile ilintili olarak sunulmuşlardır. Söz gelimi yüce Allah bir ayet-i kerimede şöyle buyuruyor: **“Nerede olursanız, yüzünüzü o yana çevirin ki, insanların aleyhinizde**

kullanabilecekleri bir delilleri olmasın.”^[897] Yüce Allah bu ayet-i kerimede müminleri kararlılığa ve dirençliliğe çağırıyor; ama bunu **“ki insanların... olmasın”** şeklinde ilettilendiriyor. Buna örnek olarak sunabileceğimiz bir diğer ayet de şudur: **“Çekişip birbirinize**

düşmeyin, çözülp yılğınlaşırsınız, gücünüz gider, sabredin.”^[898] Bu ayette ulu Allah müminleri sabretmeye çağırıyor ve gerekçe olarak da, bunun terkedilmesinin çelişmeye yol açacağını, bununla yılğınlığa, gücün yok olmasına, düşmanın cesaret bulup saldırıya geçmesine sebep olacağını gösteriyor. Bir diğer ayet-i kerime de şudur: **“Fakat kim sabreder, affederse, şüphesiz bu, yapılması**

gereken işlerdendir.”^[899] Yüce Allah ayette müminleri sabretmeye ve bağışlamaya çağırıyor, buna gerekçe olarak da bu davranışın yapılması gereken öngüye layık bir iş olduğunu gösteriyor.

İkinci yöntem, ahlakın ahirete dönük hedeflerle güzelleştirilmesidir. Kur'an-ı Kerim'de bu amaca yönelik ifadelerle çokça rastlıyoruz:

“Allah, müminlerden mallarını ve canlarını cennet karşılığında satın almıştır.”^[900] **“Ancak sabredenlere ödülleri hesapsız ödenecektir.”**^[901] **“Doğrusu zalimler için acı bir azap vardır.”**^[902] **“Allah iman edenlerin dostudur. Onları karanlıklardan aydınlığa çıkarır. Kafirlerin dostları da tağuttur. O da onları aydınlıktan karanlıklara çıkarır.”**^[903] Konu ifadelerin farklılığına rağmen, aynı amaca yönelik birçok ayet örnek olarak gösterilebilir.

Bu kısma aldığımız ayetlerin kategorisine bir diğer grup ayeti de sokabiliriz: **“Ne yerde, ne de kendi canlarınızda meydana gelen hiçbir musibet yoktur ki, biz onu yaratmadan önce bir kitapta olmasın. Doğrusu bu Allah'a kolaydır.”**^[904]

Bu ayet-i kerime üzüntü ve sevinci bir kenara bırakmaya çağırıyor. Çünkü size isabet edecek olan şey, hedefinden sapacak değildir. Sizden sapan şeyler de size isabet edecek değildir. Çünkü olaylar önceden karara bağlanmış bir sistem doğrultusunda ve önceden belirlenmiş bir kader uyarınca gelişme gösterirler. Dolayısıyla olaylar karşısında üzülme ya da sevinme, her türlü işin dizginini elinde tutan Allah'a inanan bir mü'mine yakışmayan anlamsız bir davranıştır. Nitekim yüce Allah şöyle buyuruyor: **“Hiç bir musibet başa gelmez ki, Allah'ın**

izniyle olmasın. Kim Allah'a inanırsa Allah onun kalbine hidayet verir.”^[905] Bu kısım ayetler de içerik olarak bundan önceki ayetlere benziyorlar. Ki o ayetlerde ahlakın ıslahı ahirete ilişkin onurlu amaçlarla sebeplendirilmişti. Hiç kuşkusuz bunlar zanna dayanmayan gerçek kemal edereceleleridir. Ahlakın ıslahı bu ayetlerde, kaza, kader, Allah'ın ahlakı ile ahlaklanma, Allah'ın güzel isimlerini anma, yüce sıfatlarını hatırlama gibi gerçek ilkelerle ilettilendiriliyor.

Şayet desen ki: Kaza ve kader gibi olguları sebep olarak göstermek, şu seçmeye bağlı dünya hayatındaki hükümlerin geçersizliğini gerektirir. Bu da üstün ahlakın geçersizliğine ve dünyanın doğal sisteminin bozulmasına yol açar. Çünkü eğer, geçen ayetten hareketle sabır ve kararlılık sıfatlarının ıslahı, sevinç ve üzüntünün terki gibi hususlarda, olayların leh-i mahfuzda yazılı olduklarına, uyulması kaçınılmaz bir kadere bağlı olduklarına dayanarak hareket etmek söz konusu olursa, bu durumda rızık arama faaliyetini, arzulanan kemal niteliklerini kazanma çabasını, küçük düşürücü buyulardan kaçınma içgüdülerini askıya almada da aynı gerekçeye sığınma doğru bir davranış olarak kabul edilmelidir. O zaman rızıkımızı aramaksızın yerimizde oturmamız, gerçeği savunmaktan geri durmamız caiz olur. Nasılsa olacak şey önceden karar verilmiştir, leh-i mahfuzda yazılıdır. Aynı şekilde kaderin değişmezliği ve kesinliğine, leh-i mahfuzdaki yazının belirleyiciliğine dayanılarak, kemal sıfatlarını elde etmeye ve noksan niteliklerden kaçınmaya yönelik çabalar askıya alınır. Bu ise her türlü tekamülün ortadan kalkması demektir.

Buna karşılık olarak deriz ki kaza ve kader konusunu incelerken, aynı zamanda bu probleme de cevap sayılabilecek açıklamalarda bulunmuşuk. Demistik ki, insanların fiilleri olayların illetlerinin birer cüz'üdürler. Bilindiği gibi ma'lul ve müsebbeplerin varlığı, sebeplerinin ve sebeplerinin cüzlerinin varlığına bağlıdır. Dolayısıyla: “Tokluğun varlığı ya da yokluğu mukadderdir. Her iki durumda da “yeme”nin bir

etkinliği söz konusu değildir” demek korkunç bir hatadır. Çünkü, tokluğun dışarıda gerçekteşmesi varsayımı ancak isteğe bağlı yeme fiilinin gerçekteşmesi varsayımı ile söz konusu olabilir. Çünkü “yeme” onun illetlerinin bir cüz’üdür. Bir insanın, herhangi bir malul tasavvur etmesi, sonra da onun illetini ya da cüz’lerini geçersiz sayması büyük bir yanlığdır.

Buna göre, insanın kendi dünyevi hayatının ekseni olan ve mutluluğu veya mutsuzluğu açısından nedensellik rolü oynayan isteğe bağlılık hükmünü geçersiz sayması doğru değildir. Çünkü bu olgu, insanların...fiilleri ya da fiillerinden kaynaklanan durum ve özellikleri ile ilgilidir ne var ki, bir insanın irade ve istemini sebepler kategorisinden çıkarması ve bunun etkinliğini inkar etmesi caiz olmadığı gibi, istemini tek sebep ve olayların dayandığı tek ve yeterli illet gibi görmesi de doğru değildir. Kendi irade ve istemini alemdeki bir sürü illet ve cüzlerden sadece biri olarak görmelidir ki, bunların başında da ilahi irade gelir. Aksi bir yaklaşıma kendini beğenmişlik, kibirlilik, cimrilik, coşku üzüntü ve gamlanma gibi birçok yerilmiş özelliğe kaynaklık eder.

Cabil insan der ki: “şunu yapan, şunu da yapmayan benim.” Böylece kendini beğenmişlik kompleksine kapılır ya da başkalarına karşı kendini daha üstün görür veya cimrilik eder, malından kimseye bir şey vermez. Böyle davranırken, kendi noksan ve yetersiz iradesinin dışında binlerce sebep olduğunun farkında değildir. Bilmiyor ki, eğer bu sebepler hazırlanmış olmasaydı, iradesi hiç bir şeye engel olmazdı, hiçbir hususta işe yaramazdı. Cabil insan der ki: “şayet şunu yapsaydım, şu zarara uğramazdım ya da şu şeyi elimden kaçırmazdım.” Bunu derken o, söz konusu elden kaçırmamanın ya da ölümin ortadan kalkmasının –yani kârın ya da sağlığın veya hayatın gerçekteşmesinin- binlerce sebebe dayandığını ve bunların yokluğu –yani elden kaçırmama da ölümin gerçekteşmesi için bu sebeplerden sadece birinin yokluğunun, kendi iradesinin varlığına rağmen yeterli olacağının farkında değildir. Kaldi ki, bizat insanın iradesi ve istemi de kendi iradesinin dışındaki birçok sebebe dayanmaktadır. Yani istemek de isteyerek gerçekteşmez.

Sunduğumuz bu Kur’ani gerçeği ve içerdığı ilahi öğretiyi kavradığın ve konuya ilişkin ayetler üzerinde düşündüğün zaman göreceksin ki, Kur’an-ı Kerim bazı huyların ıslabında kesin olan kadere ve levh-i mahfuzdaki yazıya dayanıyor. Bazı huyların ıslabı içinse böyle gerekçelere değinmiyor.

Kaza ve kadere dayandırılması isteme bağlıluğu geçersiz kılma anlamına gelebilecek fiilleri, durumları ve huyları Kur’an-ı Kerim kaza ve kadere dayalı olarak gündeme getirmez. Tersine bu tür iddiaları temelden reddeder. Nitekim yüce Allah şöyle buyuruyor: **“Onlar bir kötölük yaptıkları zaman: “Babalarımızı bu yolda bulduk. Allah da bize böyle emretti” derler. “Allah kötölüğu emretmez” de. Allah’a karşı bilmediğiniz şeyleri mi söylüyorsunuz?”**^[906]

Öte yandan söz konusu fiil ve davranışlardan bir kısmının kaza ve kadere dayandırılmaması insan iradesinin etkinlik noktasında bağımsız bir olgu, etkilemede başkasına ihtiyacı bulunmayan eksiksiz bir sebep ve tamamen yeterli bir illet olduğu anlamına geliyorsa, Kur’an-ı Kerim bunların kaza ve kader ile bağlantılarını ortaya koyar, bu hususlarla ilgili olarak insanı doğru yola iletir. Bu yolu izleyen kişi düşünce ve davranışlarında yanlığya düşmez, güttide sahip bulunduğu küçük düşürücü sıfatları yok olur. Amaç olayları kaza ve kadere dayandırarak insanın cehalete kapılıp elde ettiği bir şeyden dolayı sevinmesini ve yine cehaletten dolayı yitirdiği bir şeyin kaybına üzülmelerini önlemektir.

Nitekim bir ayet-i kerimede ulu Allah şöyle buyuruyor: **“Ve Allah’ın size verdiği malından onlara da verin.”**^[907] Burada yüce Allah malı kendine nisbet ederek insanları cömertliğe, eli aklığlığa çağırıyor. Bir diğer ayette de şöyle buyuruyor: **“Kendilerine verdiğimiz rızıkta harcarlar.”**^[908] Burada ise, malın Allah’ın verdiği rızık olduğunu vurgulayarak insanları hayır amaçlı harcamada bulunmaya teşvik ediyor. Bir diğer ayette de şöyle buyuruyor: **“Demek onlar bu söze inanmazlarsa onların peşinde üzüntüyle kendini helak edeceksin! Biz yeryüzündeki şeyleri, kendisine süs olsun diye yarattık ki, onların hangisinin daha güzel iş**

yaptığını deneyelim.”^[909] Burada yüce Allah, Resulullah efendimizi (s.a.a) üzülmekten nehyediyor. Gerekeşe olarak da, onların küşürde direnmelerinin Allah’a karşı üstünlük sağlamaları anlamına gelmeyeceğini gösteriyor. Tersine yeryüzünde bulunan her şeyin sınaama amaçlı süsler olması için yaratılmış olduklarını vurguluyor.

Bu yöntem, yani ahlaki ıslah amacı ile izlenen ikinci yol, peygamberlerin yöntemidir. Bu yöntemin bir çok örneğini Kuran’ı Kerim’de bulabiliriz. Bu kısım örneklerini de Kur’an-ı Kerim bize, öteki semavi kitaplardan nakletmedir bize.

Bir üçüncü yöntem daha vardır ki, sadece Kur’an’a özğüdür. Bize aktarılan semavi kitaplarda, geçmiş peygamberlerin öğretilerinde veya ilahi hikmetle uğraşan filozofların eserlerinde böyle bir şeye rastlanmaz. Bu yöntem, bilgi ve marifetin kullanılması ile insanın vasıf ve ilim açısından eğitilmesidir. Bu yöneme başvurulduğu zaman aşağlık ve iğrenç sıfatların konusu ortadan kalkar. Diğer bir ifadeyle bu yöntem, iğrenç ve aşağlık sıfatları giderme esasına değil, defetme esasına dayanır.

Bunu şöyle açıklayabiliriz: Allah’tan gayrisinin hoşnutluğunun gözetildiği her bir davranışın arkasında ya bir şeref arayışı, yada korkulan

ve sakınılan bir gücü memnun etme çabası yatmaktadır. Ne var ki yüce Allah buyuruyor ki, **“Şeref ve izzet tamamen Allah’ındır.”**^[910] **“Bütün kuvvet Allah’a aittir.”**^[911] Bu bilgi bu haliyle insanın vicdanına yerleşince riya, gösteriş, Allah’tan başkasından korkma, O’ndan başkasına umut bağlama ve O’ndan başkasına güvenip dayanma gibi küçük düşürücü, onur kırıcı niteliklere yer kalmaz. Bu iki gerçek insan tarafından bilinince, tüm yerilmiş nitelik ve sıfatlar insandan uzaklaşır. İnsan bunların yerine, Allah’tan korkma, şeref ve izzeti Allah katında arama, Allah’tan başkasından bir şey istememe, azamet, ihtiyaçsızlık, ilahi ve rabbani heybet gibi övülmüş ilahi niteliklerle kendini bezer.

Bunun yanı sıra, Kur’an-ı Kerim’de defalarca: **“Mülk Allah’ındır. Gökler ve yer üzerindeki hükümler Allah’a aittir. Göklerde ve yerde bulunan her şey O’nundur”** şeklinde ifadeler kullanılır. Ki, biz de defalarca bu ifadelerin içerdikleri gerçekleri gözler önüne serdik. Allah’ın hükümlerinin ve sabipliğinin gerçek mahiyeti, O’nun dışında hiçbir varlığın bağımsız olmaması, O’na muhtaç olmamak gibi bir durumda bulunmaması esasına dayanır. Hiç bir şey yoktur ki, yüce Allah hem onun ve hem de ona ait olan şeylerin sahibi olmasın.

İnsanın bu mülkiyete inanması ve bu inancın bir gerçeklik olarak kalbine yerleşmesi, bütün olguların onun nezdinde zat, nitelik ve fiili olarak bağımsızlık derecesinden inmeleri anlamına gelir. Böyle bir insanın Allah’ın rızasından başka bir şeyi istemesi, O’nun dışında bir şeye boyun eğmesi, ondan korkması, ondan bir beklenti içinde olması, ondan lezzet alması ya da coşkuya kapılması, ona sığınması, güvenip dayanması, teslim olması, ona tutkuyla eğilim göstermesi mümkün değildir. Kısacası, herşeyin fani ve geçici olduğunu bildikten sonra yüce Allah’ın kalıcı ve sonsuz rızasından başka bir şey istemez, herhangi bir ihtiyacını başkasına arzetmez. O sadece batıldan kaçır. Batıl da O değildir ve gerçek bir varlığı yoktur. Böyle bir insan yüce yaratıcısının varlığı olan hakka karşı batıla tutunmaz.

Aşağıya alacağımız şu ayet-i kerimeler de aynı gerçeğe işaret etmektedirler: **“Allah ki, O’ndan başka ilah yoktur. En güzel isimler O’nundur.”**^[912] **“Rabbimiz Allah, işte budur. O’ndan başka ilah yoktur. O, herşeyin yaratıcısıdır”**^[913] **“Bütün yüzler, o diri yöneticiye boyun eğmiştir.”**^[914] **“Hepsi O’na boyun eğmiştir.”**^[915] **“Rabbim, yalnız kendisine kulluk sunmanızı emretti.”**^[916] **“Rabbimin her şeye şahit olması yetmez mi?”**^[917] **“İyi bil ki, O her şey kuşatmıştır.”**^[918] **“Ve sonunda senin Rabbine varılacaktır.”**^[919]

Şu anda üzerinde durduğumuz **“Sabredenleri müjdele. Onlar ki, kendilerine bir bela eriştiği zaman: “Biz Allah içiniz ve biz O’na döneceğiz” derler...”** ifadesini de bu kategoride değerlendirebiliriz. Çünkü bu ve benzeri ayetler, özel ilahi bilgiler içermektedirler. Bunların sonuçları da özel ve gerçektirler. Bu yöntemin öngördüğü terbiye metodu da ne ahlak ilminin uyguladığı metoda ne de önceki peygamberlerin şeriatlarında uyguladıkları terbiye metoduna benzer. Daba önce de vurguladığımız gibi, birinci metod, güzel ve çirkin kavramlarına ilişkin toplumun genel inancını esas alır. İkinci metod ise, genel dini inançlara, kulluk yükümlülüklerine ve bunların ödülle ya da azapla cezalandırılması esasına dayanır. Bu üçüncü metodun dayanağı da, saf ve eksiksiz tevhit inancıdır ki, sırf İslam dinine özgü bir yöntemdir bu. Bu, dini tebliğ edip hayata egemen kalan Resulullah efendimize ve onun saf ve temiz soyuna, Ehl-i Beytine salat ve selam olsun.

Bir oryantalistin İslam medeniyetinden söz ettiği eserinde dile getirdiği düşüncelere şaşmamak mümkün değildir. Bu adam şöyle demektedir: **“Bir araştırmacı, İslam davetinin, izleyicileri arasında yaygınlaştırdığı medeniyet unsurlarına, ileri uygarlığa ve yüksek medeniyete ilişkin olarak geride bıraktığı, taraftarlarına miras olarak armağan ettiği özelliklere ve meziyetlere ilgi duymalıdır. Esas bunların üzerinde durmalıdır. İslam’ın içerdigi dini öğretiler ise, bütün nebevî davetlerin içerdigi ahlaki ilkelerdir. Bütün peygamberler bunlara davet etmişlerdir.”**

Daba önceki açıklamalarımızdan yola çıkarak bu bakış açısının yanlışlığını, bu görüşün çarpıklığını anlayabilirsin. Çünkü sonuç, öncüllerinin bir ayrıntısıdır. Bir terbiyeden sonra ortaya çıkan davranışlar, öğrencinin, terbiye gören insanın öğrendiği bilgi ve marifetin ürünleri ve sonuçlarıdır. Daba düşük düzeyli bir gerçeğe, orta seviyeli bir tekamüle yönelik çağrı ile, sırf gerçeğe ve doruktaki bir tekamüle yönelik çağrı bir olamaz. İşte işaret ettiğimiz üçüncü terbiye metodunun niteliği bundan ibarettir. Birinci metod, toplumsal gerçeğe çağırıyor. İkinci metod, pratik gerçeğe ve insanın ahirette mutlu bir hayat sürdürmesine yarayan gerçek tekamüle çağırıyor. Üçüncü metod ise, sırf hakka, yani Allah’a davet ediyor. Eğitimi, Allah’ın bir ve ortaksız olduğu gerçeğine dayandırır. Bu ise, tam bir kulluğa yol açır. Metodların birbirlerinden ne kadar farklı oldukları açıkça görülüyor.

Bu metod, insanlık alemine birçok salih insan, kendini Allah’a adanmış bilgin, kadın ve erkek evliya armağan etmiştir. Bir din için bu onur bile yeterlidir.

Bu metod, diğer bir terbiye metodundan sonuçları bakımından da farklıdır. Çünkü bu yöntemin temel dayanağı kulluk sevgisini aşmak ve

rabbi kula tercih etmektir. Bilindiği gibi, aşk, tutku ve sevgi kimi zaman seven insanı öyle davranışlara yöneltir ki, toplumsal ahlakın özünü olan toplumsal aklın ya da genel dinsel yükümlülüklerin esası olan sıradan genel anlayışın bunları tasvip etmesi mümkün değildir. Çünkü aklın kendine özgü kuralları, sevginin de kendine özgü kuralları vardır. İleriki bazı bölümlerde bu hususa ilişkin olarak daha geniş ayrıntılı açıklamalarda bulunacağız, inşaallah.

[920]

3920. Bölüm En Faydalı Araştırma

20495. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Nefsin fesadını telafi etmek en faydalı araştırmadır.”[921]

20496. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Herkim kaybettiklerini telafi ederse (işini) islah etmiş olur.”[922]

20497. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Telafi eden kimse islahın ve yeniden yapılanmanın eşliğindedir.”[923]

20498. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “(Hata ve günahları) güzel telafi etmek islah ve yapılanmanın baş levhasıdır.”[924]

20499. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Kaybedilen şeyleri telafi etmek ne de uzaktır.”[925]

20500. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Ömrünün ilk yıllarında kaybettiklerini, ömrünün sonlarında telafi et ki mutluluğa erişsin.”[926]

3921. Bölüm Nefsi İslah Etmenin Sebepleri

20501. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Nefsin islah nedeni dünyadan uzak durmaktır.”[927]

20502. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Nefislerinizle sürekli cihat ederek ona musallat olunuz.”[928]

20503. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Nefsini islah etmek, nefsin heva ve hevesleriyle savaşmakla mümkündür.”[929]

20504. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Nefsini islah etme yolundan el çekme. Zira bu yolda ciddiyetten başka bir şey sana yardımcı olamaz.”[930]

20505. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Nefsini islah etmeye en çok yardım eden şey kanaattir.”[931]

20506. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Az ile kanaat etmeyen nasıl nefsin islah edebilir?”[932]

20507. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Eğer nefsin islah etmek istiyorsan, tutumluluk, kanaat ve az istemeyi ahlak edin.”[933]

20508. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Nefsin senin karşında isyan ederse, sen de onun karşısında isyan et. Böylece sana teslim olur ve nefsin aldat ki, sana itaat eder.”[934]

20509. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Akılsız kimselerle muaşeretinde bulunmak, ahlakı bozar. Akıllı kimselerle birliktelik, ahlakı islah eder. Yaratıklar çeşit çeşittir, herkes tıynet ve yapısı (ruhsal ve bedensel durumu) üzere amel eder.”[935]

20510. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Allah’tan korkmak kalplerinizin devası...nefislerinizin kirlerinin temizleyicisidir.”[936]

20511. *İmam Ali (a.s) Şureyb b. Hani’yi öncülerine kumandan tayin edip Şam’a gönderdiği zaman yazmış olduğu mektupta şöyle buyurmuştur:* “Bil ki eğer nefsin sevdiğin pek çok şeyden alıkoymazsan, arzuların seni pek çok zarara sokar. Nefsine engel ol, onu hatalara karşı kontrol et. Öfkelenildiğinde ezip kahrederek öfkeni yen.”[937]

20512. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Nefsi ıslah etmenin nedeni sakınmadır.”^[938]

20513. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Nefsine sırt çevirerek kendine (üstün nefsine) yönel.”^[939]

20514. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Nefsini ıslah etmek ve dinini korumak isteyen kimse, dünyaya tapan kimselere karışmaktan uzak durmalıdır.”^[940]

20515. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Nefsini ıslah etme hususunda insanların en ümitlisi kötülüklerini anladığında onu ortadan kaldırmaya koşan kimsedir.”^[941]

20516. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Herkim nefsinin kınarsa onu ıslah eder. Herkim de nefsinin överse onu öldürür.”^[942]

20517. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Nefsin ilacı, heva ve hevesden sakınmak ve dünya lezzetlerinden uzak durmaktır.”^[943]

20518. *Zeyn’ul Abidin şöyle buyurmuştur:* “Allah’ım, Muhammed ve âline salat eyle ve lütfunla tüm kötülükleri benden uzaklaştır; nimetinle beni besle; kereminle beni ıslah et; ihsanıyla beni tedavi et.”^[944]

bak. 193. Konu, el-Merakıbe, 200, er-Rıyazet; ez-Zikr, 1340. Bölüm; el-Vere’, 4059. Bölüm; et-Takva, 4161, 4164. Bölümler; el-Hisab, 832. Bölüm

3922. Bölüm

Nefisle Mücadelede Allah’tan Yardım Dilemek

20519. *Resulullah (s.a.a), kendisine, “Hakkı tanımanın yolu nedir?” diye sorulunca şöyle buyurmuştur:* “Nefsi tanımadır...” O (soru soran kimse) şöyle sordu: “Nefsi tanımanın yolu nedir?” Peygamber şöyle buyurdu: “Nefis karşısında haktan yardım dilemektir.”^[945]

20520. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Hamdı nimetlere, nimetleri şükre kavuşturan Allah’a hamd olsun. Tıpkı belalarına hamd ettiğimiz gibi, nimetlerine de hamd ederiz. Kendisine emredilenlerde yavaş davranan, nehyedilenlere koşan nefsin şerrinden Allah’a sığınırız.”^[946]

20521. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Nefsime ve sizler karşısında Allah’tan yardım diliyorum.”^[947]

20522. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “İşittiklerinizi söylüyorum. Allah, bana ve size yardım edicidir! O bize yeter, O ne güzel vekildir!”^[948]

3923. Bölüm

Herkim Nefsini Tezkiye Etmezse

20523. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Herkim nefsinin tezkiye etmezse, akıldan faydalanmaz.”^[949]

20524. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Herkim nefsinin ıslah ederek (hatalarını ve eksikliklerini) telafi etmezse, derdi ve hastalığı ağır olur, dermanı güç olur ve (derdini derman etmek için) bir tabib bulamaz.”^[950]

20525. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Herkim kendini tezkiye etmezse, çirkin adetler onu rezil eder.”^[951]

20526. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Herkim nefsinin terbiye etmezse, onu zayı eder.”^[952]

20527. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “İnsanların en acizi nefsinin ıslah etmekten aciz olandır.”^[953]

20528. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “İnsanların en acizi ayıp ve eksikliklerini telafi edebildiği halde bunu yapmayan kimsedir.”^[954]

20529. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Herkim nefsinin ıslah ederse, ona musallat olur. Herkim de nefsinin kendi haline

bırakırsa onu helak eder.”^[955]

20530. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Herkim ayıplarını ve kusurlarını araştırmazsa, heva ve hevesi ona galip gelir. Herkimin de eksikliği olursa, ölüm kendisi için daha iyidir.”^[956]

20531. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Herkim nefsini kendi haline bırakırsa, işi zayi olur.”^[957]

20532. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Herkim sevdiği şeylerde nefsini kolay tutarsa, nefsi serbest bırakırsa, sevmediği şeyler de onu sıkıntı ve zahmete düşürür.”^[958]

20533. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Kendini ıslah etmeyen kimse, başkalarını nasıl ıslah edebilir!”^[959]

20534. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Yolu kaybeden kimse başkalarına nasıl yol gösterebilir?”^[960]

20535. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Kendisine hıyanet eden kimse, başkasının hayrını nasıl dileyebilir?”^[961]

20536. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Kendisine zulmeden kimse nasıl adaletli davranabilir?”^[962]

20537. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Nefsini kendine itaat ettiremedikten sonra, başkalarından itaat beklentisi içinde olma.”^[963]

3924. Bölüm

Nefsin İsteklerine Uyuma Hususunda Nefse Ruhsat Vermek

20538. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Nefislerinize, sizi zalimlerin yoluna götüren ruhsatlar vermeyin ve nefislerinize karşı sizleri isyana daldıracak şekilde yumuşak/gevşek davranmayın.”^[964]

20539. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Nefsin isteklerine uymada ve dünya lezzetlerini seçmede nefse izin verme ki dinini bozar, düzelmez, nefsin zarar görür ve fayda görmez.”^[965]

3925. Bölüm

Nefis Yüceliğinin Etkileri

20540. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Herkim nefsini yüce tutarsa, onu günahlarla hor kılmaz.”^[966]

20541. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Herkim nefsini yüce tutarsa, nefsani istekleri gözünde değersiz kalır.”^[967]

20542. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Herkim nefsini yüce tutarsa, dünya gözünde küçülür.”^[968]

20543. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Herkim nefsini yüce tutarsa, çok az muhalefet gösterir.”^[969]

20544. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Zorluklar ve musibetler yüce nefisleri etkileyemez.”^[970]

20545. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Masraflar, yüce nefse ağır gelmez.”^[971]

3926. Bölüm

Nefsin Afeti

20546. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Nefsin afeti, dünyaya bağlanmaktır.”^[972]

20547. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Afetin başı lezzetlere vurulmaktır.”^[973]

20548. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Bedene hizmet etmek, talep ettiği lezzetleri, istekleri ve hoşlukları kendisine temin etmendir ve bu da nefsin helak olmasına neden olur.”^[974]

20549. *İmam Sadık (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Nefsini heva ve hevesiyle salıverme ki nefsin hevası helak olmasına neden olur. Nefsi, heva ve hevesiyle salıvermek dert ve sıkıntı sebebidir. Nefsi heva ve isteklerinden alı koymak ise onun tedavi nedenidir.”^[975]

520. Konu

en-Nifak

Nifak

- ☞ *Bihar*, 72/172, 103. bölüm; *en-Nifak*
- ☞ *Bihar*, 75/202, 63. bölüm; *zu'l-Lisaneyni ve zu'l-Vecheyn*
- ☞ *Kenz'ul-Ummal*, 1/367; *Sıfat'ul-Munafık*
- ☞ *Kenz'ul-Ummal*, 3/567, 838; *zu'l-Vecheyni ve zu'l-Lisaneyn*

bak.
☞ *el-İmamet*, 170. bölüm; *el-Huşu*, 1025. bölüm; *eş-Zikr*, 1340. bölüm; *el-İslam*, 1880. bölüm; *el-Emsal*, 3611. bölüm

3927. Bölüm

Nifak

Kur'an:

“Allah’a verdikleri sözden caydıkları ve yalancı oldukları için O’nunla karşılaşacakları güne kadar Allah kalplerine nifak soktu.”^[976]

20550. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Nifak imanı bozar.”^[977]

20551. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Nifak şirkin kardeşidir.”^[978]

20552. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Nifak küfrün ikizidir.”^[979]

20553. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “Nifak ilk önce siyah bir nokta olarak ortaya çıkar ve nifak çoğaldıkça o nokta büyür ve nifak

kemal derecesine erişince kalp tümüyle kararır.”^[980]

bak. Eḡ-Zenb, 1378. Bölüm

3928. Bölüm Nifak Ahlakın Utancıdır

20554. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Nifak hasletlerin utancıdır.”^[981]

20555. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Zahiren muvafık, batınen ise münafık olan kimse ne de çirkindir.”^[982]

20556. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “İki yüzlü olmak, insan için ne de çirkindir.”^[983]

20557. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Hıyanet nifakın başıdır.”^[984]

bak. Er-Riya, 1406. 1407. Bölümler

3929. Bölüm Nifak Sebebi

20558. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “İnsanın nifakı kendisinde hissettiği zilletten kaynaklanmaktadır.”^[985]

20559. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Nifak zilletin ocağıdır.”^[986]

20560. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Yalan nifakla sonuçlanır.”^[987]

bak. El-Kızb, 3462. Bölüm; el-Kabr, 3439. Bölüm

3930. Bölüm Münafığın Özellikleri

20561. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Münafık kendisine karşı toleranslı olur. İnsanları ise kınar.”^[988]

20562. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Münafığın sözü güzel, amelleri ise deruni hastalıktır.”^[989]

20563. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Münafığın dili sevindirir, kalbi zarar verir.”^[990]

20564. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Münafık, utanmaz ahmak ve bedbaht bir dalkavuk.”^[991]

20565. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Münafık hilekar, zarar verici ve şüphedir.”^[992]

20566. *İmam Sadık (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Münafık müminlerin saadet sebebi olan şeylere rağbet duymaz. Mutlu kimse takva öğütünden ders alır, her ne kadar muhatabı olmasa da takva öğüdünden ders alır.”^[993]

20567. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “Münafık söz verdiğinde sözünde durmayan kimsedir. Münafık bir iş yaptığında onu ifşa eder. Konuştuğunda yalan söyler, kendisine bir şey emanet edildiğinde ona ihanet eder. Kendisine rızık verildiğinde şımarır ve rızık verilmediğinde ise kin ve düşmanlığa yönelir.”^[994]

20568. *İmam Zeyn’ul Abidin (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Münafık nehyeder ama kendisi nehyi kabul etmez. Emreder ama kendisi amel etmez. Namaza durduğunda sağa sola bakar. Rukuya gidince kendisini koyun gibi yere döşer (yani rukudan sonra durmaz ve o haliyle secdeye kapanır) secdeye varınca (tıpkı kuşlar gibi) gagasını yere vurur, oturduğunda ise yarı kalkmış bir halde oturur, akşam olduğunda oruçlu olmadığı halde sürekli yemek yemeyi düşünür. Gündüz vakti geceyi ibadetle geçirmediği halde sürekli yatmayı dert edinir, eğer sana bir söz söylerse yalan söyler. Sana bir vaatte bulunursa vadinde durmaz, ona güvенеcek ve kendisine bir emanet verecek olursan ona ihanet eder ve ona muhalefet edecek

olursan arkandan seni kötüler.”^[995]

20569. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Münafık kimse baktığında oyalanmak için bakar, sustuğunda gaflet eder, konuştuğunda boş konuşur, zengin olduğunda isyan eder, bir bela ile karşılaştığında feryat eder, çabuk öfkelenir, geç hoşnut olur, Allah’ın az verdiğinden hoşnutsuz kalır, Allah’ın çok verdiğinden de hoşnut olmaz, bir çok kötülüğe niyetlenir, ondan bir miktarını yapar ve yapmadığı kötülükler sebebiyle de üzülür.”^[996]

20570. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “Münafığın gözleri kendi elindedir. İsteddiği gibi ağlar.”^[997]

20571. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “Müminin ağlaması, kalbinden, münafığın ağlaması ise başındandır.”^[998]

20572. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “Ümmetimin münafıklarından çoğu Kur’an okuyanlardır.”^[999]

3931. Bölüm Nifakın Nişaneleri

20573. *İmam Sadık (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Dört şey nifakın alametlerindendir: Kalp katılığı, gözün ağlamaması, günahlar hususunda ısrar ve dünya hususunda ihtirasa kapılmak.”^[1000]

20574. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “Münafığın nişanesi üçtür: Konuştuğunda yalan söyler, vaad ettiğinde vefa göstermez ve kendisine itimat edildiğinde hıyanet eder.”^[1001]

20575. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “Bu dört haslet her kimde bulunursa münafıktır, eğer onlardan biri onda bulunursa, onu terk edinceye kadar nifaktan bir haslet üzeredir: Konuştuğunda yalan söyler, söz verdiğinde sözünde durmaz, sözleştiği zaman ahdini bozar, çatıştığı zaman hakkı çiğner.”^[1002]

20576. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “Dört haslet kimde bulunursa, salt münafıktır ve herkimde de onlardan biri bulunursa, onu terk edinceye kadar nifaktan bir haslet üzeredir: Kendisine itimat edildiğinde hıyanet eder, konuştuğu zaman yalan söyler, ahitleştiği zaman ahdini bozar ve düşmanlık ettiği zaman hakkı çiğner.”^[1003]

20577. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “Şu üç haslet kimde bulunursa, her ne kadar oruç ve namaz ehli olsa ve kendini Müslüman kabul etse de münafıktır: Kendisine itimat edildiğinde hıyanet eder, konuştuğu zaman yalan söyler ve söz verdiği zaman sözünde durmaz. Nitekim aziz ve celil olan Allah da kendi kitabında şöyle buyurmuştur: **“Şüphesiz Allah hainleri sevmez.”** Ve hakeza şöyle buyurmuştur: **“Şüphesiz Allah’ın laneti yalancılardan ise onun üzerinedir”** Hakeza şöyle buyurmuştur: **“Bu kitapta İsmail’i an, şüphesiz o sözünde sadık idi ve de resul ve nebi idi”**^[1004]

20578. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “Münafıkta üç nişane vardır: Konuştuğu zaman yalan söyler, vaad ettiği zaman sözünde durmaz ve kendisine itimat edildiği zaman hıyanet eder.”^[1005]

20579. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “Münafığın nişanesi üç şeydir: Konuştuğu zaman yalan söyler, vad ettiği zaman sözünde durmaz ve kendisine itimat edildiği zaman hıyanet eder.”^[1006]

20580. *İmam Sadık (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Münafığın üç nişanesi vardır: Dili kalbiyle uyuşmaz, kalbi ameliyle ve zahiri batınıyla uyuşmaz.”^[1007]

20581. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “Münafığın kendisiyle tanındığı bir takım alametleri vardır: Selamı lanettir, oburdur, ganimete el uzatır, camilere zorlama ve riya ile yaklaşır, namazı en son vaktinde kılar, kendisini üstün görür, öyle ki hiç kimseyle ülfet ve ünsiyet edinmez ve hiç kimse de onlarla ülfet edinmez. Geceleyin kuru ağaç gibi (yatağa) düşer, gündüz ise sesini tartışarak yükseltir.”^[1008]

3932. Bölüm

Münafığın Özellikleri

Kur'anı:

“Doğrusu münafıklar Allah’ı aldatmağa çalışırlar, oysa O, onlara aldatmanın ne olduğunu gösterecektir. Onlar namaza tembel tembel kalkarlar, insanlara gösteriş yaparlar. Allah’ı pek az hatıra getirirler. Ne onlarla, ne de bunlarla, ikisi arasında bocalayıp durmaktalar. Allah’ın saptırdığı kimseye yol bulamazsın.”^[1009]

bak. Bakara 8, 20, Al-i İmran, 167, 168; Nisa, 61, 138, 145; Ankebut, 10, 11; Muhammed, 30, Mücadele, 14, 16

20582. *İmam Ali (a.s), münafıkların sıfatlarını beyan ettiği bir hutbesinde şöyle buyurmuştur:* “Münafıklardan çekinmenizi tavsiye ederim. Onlar saptırıcı sapıklardır ve hata işleyip insanı hataya sevk edenlerdir. Renkten renge giren, her türlü entrikayı çeviren, her yoldan sizi kasteden, her gözetleme yerinde sizi gözetleyenlerdir. Kalpleri hasta, zahirleri ise temizdir. Sinsi sinsi yürür, görünmeden gizlice hareket ederler. Nitelendirmeleri deva, sözleri şifa (gibi görünür), ama yaptıkları işler, dermansız bir derttir., Ferahlıkta olanı çekemezler, belaya düşenin beter olmasını isterler, ümitli olanları ümitsiz kılarlar. Onlar her yolda bir ölü, her kalpte bir yol ve her musibette akıtacak gözyaşı olan kimselerdir. Birbirlerine övgüyü borç verirler ve karşılığını beklerler. İstedikleri zaman istediklerinde ısrar eder, kınadıkları kişinin sırrını yayar, hükmettikleri zaman haddi aşır, aşırı giderler. Onlar her hakka karşı batıl, her doğruya karşı eğri, her canlıya karşı bir katil, her kapıya bir anahtar, her geceye karşı bir lamba hazırlamışlardır. Ümitsizliklerini açığa vurarak arzularına ulaşmak, pazarlarını canlı tutmak ve eşyalarını böylece pahalı satmak isterler. Konuştuklarında hak ve batılı birbirine karıştırırlar, bir şeyi nitelendirince kandırırlar, yolu önce kolay gösterirler, dar geçitlerinde çıkmaza sürüklerler. Onlar şeytanın cemaati, ve ateşin alevleridir.

“İşte onlar şeytanın hizbidir; en çok hüsrana uğrayanların işte o şeytanın hizbi olduğunu bilin.”^[1010]

20583. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Münafık kendisini yalanla süsler.”^[1011]

20584. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Münafıkların adeti huy ve ahlakı değiştirmektir (her an renkten renge bürünür.)”^[1012]

20585. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Münafığın ilmi dilinde, müminin ilmi ise amelindedir.”^[1013]

20586. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Fazla uzlaşmak nifakın nişanesidir. Fazla muhalefet göstermek de düşmanlığın alametidir.”^[1014]

20587. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Münafığın takvası sadece dilinde gözüktür.”^[1015]

20588. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Ahiret işini dünyaya erişme vesilesi kılma. Bu geçici dünyayı ahirete tercih etme. Zira bu iş münafıkların hasleti ve dinden çıkmışların ahlakıdır.”^[1016]

20589. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Müminin dili, kalbinin arkasında; münafığın kalbi ise dilinin arkasıdır.”^[1017]

20590. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “Herkimin zahiri batınıyla uyuşmazsa, herkim olursa olsun münafıktır.”^[1018]

20591. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “Bedenin hususu kalbin hususundan üstün ise bu bize göre nifaktır.”^[1019]

20592. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Bu kılıcımla, bana buğzetmesi için mümin kimsenin burnuna vursam bile yine bana buğzetmez. Bütün dünya malını, beni sevmesi için münafığın başına döksem yine de beni sevmez. Bu takdir edilmiş ve Ümmi Nebi’nin (s.a.a) diliyle de söylenmiş bir hükümdür. Zira o şöyle buyurmuştur: “Ey Ali! Mümin sana buğzetmez, münafık da seni sevmez.”^[1020]

3933. Bölüm

İnsanlardan Nifakı En Açık Olan Kimse

20593. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “İnsanlardan nifakı en açık olan kimse Allah’a itaat etmeyi emrettiği halde bununla amel etmeyen

ve g nahtan sakındırdığı halde bundan sakınmayan kimsedir.”^[1021]

20594. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “İnsanlardan nifakı en açık olan kimse Allah’a itaat etmeyi emrettiğı halde bununla amel etmeyen ve g nahtan sakındırdığı halde kendisi sakınmayan kimsedir.”^[1022]

3934. Bölüm

Güzel Konuşan Münafıktan Sakınmak

20595. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “Ben  mmetim için mümin ve m şriktan korkmuyorum. Zira m mini imanı (islam toplumuna zarar vermekten) engeller. M şriğı de küfrü helak eder. Ama benim sizler için korkum güzel konuşan münafıktır. Zira o sizin inandığınız sözleri söyler ve sizin inanmadığınız işleri yapar.”^[1023]

20596. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “Sizler için en büyük korkum, benden sonra güzel konuşan münafığın varlığıdır.”^[1024]

20597. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur: şüphesiz Allah Resulü bana şöyle buyurdular:* “ mmetim için müminden ve m şriktan korkmam; çünkü Allah, m mini imanı nedeniyle korur, m şriki de şirki yüzünden kahreder. Fakat sizin için kalbiyle münafık, sözleriyle alim kimseden korkuyorum. O inandığınız şeyleri söyler, inkar ettiğiniz işleri yapar.”^[1025]

bak. El-Ummet, 127, 128. bölümler

3935. Bölüm

Nifakın Temelleri

20598. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Nifak dört temel üzere kuruludur: Heva ve heves, lakaytlık^[1026], öfke ve tamah Heva ise dört kol üzeredir: Zulüm, tecavüz, şehvet ve tuğyan. Herkim zulm ederse sıkıntıları çoğalır, yalnız kalır ve yardım edilmekten  ekinilir.^[1027] Herkim tecavüz ederse kötülüklerinden güvende olunmaz, kalbi salim olmaz, nefساني istekleri karşısında sakınmaz, herkim de şehvetini dengelemezse, aşağılıklara dalar. Herkim de tuğyan ederse, bilerek^[1028] veya hiçbir delil olmaksızın sapar. Lakaytlık ise dört kol üzeredir: Gaflet ve gurur, arzu, korku ve bahane peşinde koşmak. Bunun sebebi de şudur ki korku haktan alı koyar, bahane peşinde koşmak ecel gelip çatıncaya kadar amelde kusur etmeye sebep olur. Eğer arzu olmasaydı insan işinin hesabını bilirdi.^[1029]

Eğer işinin hesabını bilseydi korkudan ve vahşetten anında ölürdü. Gaflet ve gurur ise insanı amelden alıkoyar.

Gazap ise dört kol üzeredir: Kibir böbürlenmek, taassup^[1030] ve asabiyet. Herkim kendini üstün görürse, hakka sırt çevirir, herkim başkalarına karşı b b rlenirse haktan sapar ve günaha düşer. Herkim de taassup ederse günahlar hususunda ısrar eder. Herkim de asabiyete saplanırsa, hak yoldan sapar ve batıla yönelir. O halde neticesi hakka sırt çevirmek, günah etmek, günahlar hususunda ısrar ve doğru yoldan sapmak olan haslet ne de çirkin bir haslettir.

Tamah ise dört kol üzeredir: Sevinç, sarhoşluk, inat ve biriktirmeyi sevmek. Allah nezdinde fazla sevinmek güzel değildir. Sarhoşluk (şımarıklık) ise kendini beğenmektir. İnat ılık ise insanı günahların yükünü yüklenmeye sevkeden bir beladır. Çok biriktirmeyi sevmek ise oyalanmak, oyun, sıkıntı, aşağılık olan bir şeyi (yani dünyayı) daha iyi olan bir şeye (yani ahirete) tercih etmektir. İşte bu nifakın temelleri ve kollarıdır.”^[1031]

bak. El-Kufr, 3469. bölüm

3936. Bölüm

İki Dilli Kimseyi Kınamak

20599. *Abdurrahman b. Hammad merfu olan bir hadiste şöyle diyor:* “Allah Tebareke ve Teala İsa b. Meryem’e şöyle buyurmuştur: “Ey İsa! Dilin gizli ve açıkta bir olsun. Hakeza kalbinde bir olsun. Ben seni nefsinden sakındırıyorum ve bil ki ben herşeyden çok haberdarım. İki dil bir ağıza yapışmaz, iki kılıç bir kına sığmaz. İki kalp bir göğüste yer almaz. Zihinler de işte böyledir.”^[1032]

20600. *İmam Bakır (a.s) şöyle buyurmuştur:* “İki yüzlü ve iki dilli olan kimse ne de kötü bir kuldur. Kardeşinin huzurunda onu över, gıyabında onu yerer, eğer ona bir nimet verilirse, ona haset eder. Eğer bir sıkıntı ortaya çıkarsa, onu yalnız bırakır.”^[1033]

20601. *İmam Kazım (a.s), Hişam’a yaptığı tavsiyesinde şöyle buyurmuştur:* “Ey Hişam! İki dilli ve iki yüzlü olan kul ne de kötü bir kuldur! O kardeşinin huzurunda onu över, gıyabında onu kötüler (gıybetini eder), ona bir nimet verilirse, haset eder. Eğer bir belaya uğrarsa onu yalnız bırakır.”^[1034]

20602. *İmam Bakır (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Kötüleyen ve ayıp peşinde koşan kul ne de kötü bir kuldur. İnsanın önünde bir şekilde olur, arkasında ise başka bir şekilde.”^[1035]

20603. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “Allah kıyamet günü üç kişiye bakmaz, onları temizlemez ve onları elim bir azap beklemektedir: ...Önünde dostluk izharında bulunan ama arkanda kalbi aldatma ile dolu olan kimse.”^[1036]

20604. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “Herkim mümin kardeşini önünde över, arkasında da kötülerse, sürekli aralarındaki hürmeti kesmiş olur.”^[1037]

20605. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “İnsanların en kötüsünün iki yüzlü olduğunu bulursun. Bu grubun karşısına bir yüzle gelir, o grubun karşısına da başka bir yüzle giren kimse.”^[1038]

bak. Vesai’uş Şia, 8/581, 143. Bölüm

3937. Bölüm

Münafıkların Haşrolma Şekli ve Akıbetleri

Kur’an:

“Münafık erkek ve kadınların müminlere “Bizi de gözetin; ışıığınızdan faydalanalım” dedikleri gün, onlara: “Ardınıza dönün de ışık arayın” denir; iman edenlerle münafıklar arasına, kapısının içinde rahmet ve dışında azâb olan bir sur çekilir.”^[1039]

“Allah, münafık erkek ve kadınlara ve küfredenlere, ebedi kalacakları cehennem ateşini hazırlamıştır. O, onlara yeter. Allah lânet etsin! Onlara devamlı azâb vardır.”^[1040]

“Doğrusu münafıklar cehennemin en alt tabakasındadırlar. Onlara yardımcı bulamayacaksınız.”^[1041]

20606. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “Kıyamet günü ikiyüzlü kimse bir dili boynunun arkasından ve bir dili de önden asılı olmak üzere gelir. Bu dilleri bedenini saran alevler içinde yanar ve daha sonra ona şöyle denir: “Bu dünyada iki yüzlü ve iki dilli olan kimsenin durumudur.” O kıyamet günü bu şekilde tanınır.”^[1042]

20607. *İmam Sadık (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Herkim insanlarla bir yüzle karşılaşır ve başka bir yüzle de onları ayıplarsa, kıyamet günü ateşten iki dille haşrolur.”^[1043]

20608. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “Dünyada ikiyüzlü olan kimse kıyamet günü de ateşten oaln iki yüzle haşrolur.”^[1044]

20609. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “Herkim iki dilli olursa, Allah kıyamet günü onun için ateşten iki dil karar kılar.”^[1045]

3938. Bölüm

Münafıkların Vücudunda Bir Araya Toplanmayan Hasletler

20610. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “İki haslet münafığın vücudunda yoktur: İyi bir metot ve dinde anlayış”^[1046]

20611. *İmam Sadık (a.s) şöyle buyurmuştur:* “İki haslet münafıkta bir araya gelmez: İyi bir metot ve sünnette anlayış.”^[1047]

20612. *İmam Sadık (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Allah güzel metodu din anlayışını ve güzel ahlakı asla münafık ve fasığın vücudunda bir araya toplamaz.”^[1048]

20613. *İmam Sadık (a.s), kendisine, “benim münafık olmamdan korkulur mu?” diye arzeden birine şöyle buyurmuştur:* “Gündüz veya gece evinde yalnız iken namaz kılıyor musun?” o şöyle dedi: “Evet” İmam şöyle buyurdu: “Kimin için namaz kılıyorsun?” O şöyle dedi: “Aziz ve celil olan Allah için.” İmam şöyle buyurdu: “O halde başkası için değilse, Allah için namaz kılıyorsan, nasıl münafık olabilirsin?”^[1049]

3939. Bölüm

Nifakı Ortadan Kaldıran Sebepler

20614. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “Bana ve Ehl-i Beytime salavat göndermek nifakı ortadan kaldırır.”^[1050]

20615. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “Bana yüksek sesle salavat gönderiniz, zira salavat nifakı ortadan kaldırır.”^[1051]

Asr-ı Saadetteki Nifak Hakkında Bir Çift Söz

Kur'an-ı Kerim münafıklar konusuna büyük bir önem vermekte, münafıkların ablaki rezaletlerini, yalanlarını, bilelerini, desiselerini, fitnelerini ve Peygamber (s.a.a) Müslümanlar aleyhine hazırladıkları komploları hatırlatarak şiddetle onlara saldırmaktadır. Kur'an'ın örneğin Bakara, Al-i İmran, Nisa, Maide, Enfal, Tevbe, Ankebut, Ahzab, Fetih, Hadid, Haşr, Münafikun ve Tabrim gibi surelerinde defalarca, münafıklardan bahsedilmiştir.

Allah kendi kelimasında münafıklara en şiddetli tehditlerde bulunmuştur. Örneğin kalplerinin mühürlenmesi, kulaklarına ve gözlerine perde çekilmesi, nurlarının giderilmesi, hiçbir şeyi ve hiçbir yolu görmeyecekleri bir şekilde karanlıklara salıverilmeleri gibi hususlarla tehdit edilmişlerdir. Bunlar bu dünyada kendilerine verilen vaadlerdir. Ama ahiret için kendilerine verilen vaadler ise, münafıkların cennetin en alt tabakasında yer almalarıdır.

Bütün bunlar da münafıkların komploları, çeşitli desiseleri, bileleri ve düzenleri sebebiyle, İslam ve müslümanlara ulaşan musibetler ve zorluklar sebebiyledir. Onların Allah'ın dinine yaptıklarını ne müşrikler yapmışlardır, ne yahudiler ve ne de Hristiyanlar. Onlar hakkında

Allah-u Teala'nın Peygambere şöyle buyurmuş olması yeterlidir: “Onlar gerçek düşmanlardır, o halde onlardan sakın”^[1052]

Münafıkların komplo ve desiselerinin etkileri, peygamberin (s.a.a) Medine'ye hicretinin ilk yıllarında ortaya çıktı. Bir görüşe göre hicretin altıncı ayının başlarında nazıl olan Bakara suresinde münafıklardan söz edilmiştir, ardından daha sonra nazıl olan surelerde bu grup zikredilmiş, onların komplo ve desiselerine işaret edilmiştir. Örneğin, müslümanların üçte birini teşkil ettikleri halde Uhud günü İslam ordusundan ayrılmaları, Yahudilerle antlaşma imzalamaları, onları müslümanların aleyhine tahrik etmeleri, Mescid-i Dırar'ı bina etmeleri, ifk olayını uydurma ve yaymaları, su verme olayında fitne çıkarmaları, Akabe macerası ve benzeri bir çok hilelere başvurmaları gibi. Bunun benzeri bir çok olaylara da çeşitli ayetler işaret etmiştir. Münafıkların fesat çıkarma işi ve Peygamberin (s.a.a) aleyhine sergiledikleri kötü tavırlar, öyle bir yere vardı ki sonunda Allah onları tehdit ederek şöyle buyurdu: “Münafıklar, kalplerinde hastalık bulunanlar ve şehirde bozguncu haberler yayanlar, eğer bundan vazgeçmezlerse, and olsun ki, seni onlarla mücadeleye davet ederiz; sonra çevrende az bir zamandan fazla kalamazlar. Lanetlenmiş olarak, nerede bulunurlarsa yakalanır ve

hem de öldürülürler.”^[1053] *Elimizde mevcut bulunan bir çok rivayetlerde de yer aldığına göre Abdullah b. Ubey b. Selul ve münafık olan arkadaşları, Peygamberin (s.a.a) aleyhine olay yaratanlar, Peygamber için kötü sonuçlar bekleyenler ve müminlerin de onları açıkça tanıdığı*

bu kimseler Müslümanların neredeyse üçte birini teşkil ediyorlardı. Bunlar Uhud günü müminleri yalnız bırakıp onlardan ayrılanlar, Medine'ye geri dönenler ve şöyle diyenlerdi: "Eğer savaşmayı bilseydik, şüphesiz size uyardık." Bunlar Abdullah b. Ubey ve onun arkadaşlarıydı.

Bu yüzden bazıları nifak olayının İslam'ın Medine'ye girişiyle başladığını ve Peygamberin (s.a.a) vefatına kadar sürdüğünü zikretmişlerdir. Bu, müfessirlerden bir grubun görüşüdür. Ama Peygamber (s.a.a) zamanındaki olayları incelediğimizde, Peygamberin vefatından sonra çıkan fitnelere dikkatlice baktığımızda ve toplumun etkili ve faal tabiatına teveccüh edildiğinde, bu görüşün gerçekliği kendiliğinden ortaya çıkmaktadır. Zira: Ervela hicretten önce Mekke'de Peygambere inanan kimselerin vücudunda nifak ve iki yüzlülüğün olmadığını ispat eden bir delil mevcut değildir. Elbette bazıları Peygamber (s.a.a) ve müslümanların Mekke'de hicretten önce fazla bir nüfuz ve kudrete sahip olmadığını ve halkın onlardan korkmasının ve dolayısıyla da bu korku sebebiyle veya mal ve makam elde etme ümidiyle zahiren iman tezahüründe bulunmalarının ve İslam'ı, Müslümanlara yakınlaşmak için bir araç kılmalarının anlamsız olduğunu söyleyebilirler. Zira o zamanlar bizzet müslümanların kendisi baskı ve zulüm altında idiler ve Kureys büyükleri ile Müslümanların düşmanı ve hakkın muhalifi olan Mekke'li müşriklerin eliyle işkence görüyorlardı. Ama Peygamber Medine'ye hicretten sonra bunun tam tersi bir duruma sahip olmuştur. Zira Peygamber (s.a.a) Medine'ye hicret edince Eys ve Hazrec kabilesinden dostlar edinmiş ve onların etkili ve güçlü şahsiyetlerinden kendilerini ve ailelerini savundukları gibi onu da savunacaklarına dair söz almıştı. Ayrıca İslam Medine'deki evlerin çoğuna girmişti. Bu yüzden Resulullah (s.a.a) onların yardımıyla, iman etmeyen, şirkinde baki kalan kimselere hakim olabiliirdi. Açıkça müslümanlara muhalefet edemeyen ve şirklerini ortaya koyamayan bu azınlık müslüman olduklarını izhar ederek, kendilerini her türlü zarardan korudular. Bu yüzden de zahiren İslam'ı kabul ettiklerini ifade ettiler. Ama hakikatte aynı şekilde kafir idiler ve de Müslümanların aleyhinde her türlü komplo ve desiseye buluyorlardı.

Bu söz bir yere kadar doğrudur, ama kamil değildir. Zira muhalif bir güç ve kudretten korkmak, bil fiil bir mal ve makama ulaşma ümidi içinde olmak, tek başına nifakın sebebi değildir ki bunlar olmadığı taktirde nifakın da olamayacağını söyleyelim. Zira bir çok defa toplumda bir grubun her davetçiye uyduğunu, her sesin etrafına toplandığını, muhalif, musallat ve ezici güçlerin muhalefetine itina göstermediklerini, her türlü tehlikeyle birlikte yaşadıklarını, yollarına devam ettiklerini görmekteyiz. Bunlar bir gün başarılı olacakları ve kendi hedeflerine ulaşacakları ümidini taşımaktadırlar. Böylece bağımsız olarak insanlara hakim olacak, toplumun idaresini bizzet üstlenecek, başkalarına efendi olacaklardır. Peygamber'in (s.a.a) kavmini davet anında bizzet, iman edip kendisine uydukları taktirde, yeryüzüne hükmedeceklerini hatırlattığını da biliyoruz.

O halde Peygambere iman eden kimselerin zahirde Peygamberin dinine uymaları ve bu yolla da kendi arzularına, yani hakimiyet, riyaset ve önderliğe ulaşacakları ümidini taşımaları aklen mümkündür. Şüphesiz ki bu tür nifakın etkileri olay çıkarmak, İslam ve müslümanların aleyhine komplo düzenlemek ve dini bir topluma zarar vurmaktır değildir. Aksine bunun gereği, mümkün olduğu kadar, İslam'ı güçlendirmelerini, İslam'ı savunma yolunda mal ve makamlarını terk etmelerini, böylece işlerin düzelmesini, onların İslam'dan faydalanması için ortamın oluşmasını ve böylece de bunu kendi şahsi menfaatleri yolunda kullanmalarını gerektirmektedir.

Elbette böyle münaфіklar, hedef, riyaset isteği ve sulta arzusu ile uyumlu olmayan bir takım nişaneler bulduklarında, hilekar bir şekilde ona muhalefet etmekte ve zıddiyet içine girmektedirler. Böylece olayı kendilerinin aşağılık hedeflerine ulaşacak bir yola koymaktadırlar. Aynı zamanda bazı müslümanların kendi dinlerinde şüphe içinde olmaları ve dininden dönmeleri de mümkündür. Ama onlar bu irtidatlarını gizleyebilirler. Nitekim Allah-u Teala şöyle buyurmuştur: **"Bu onların iman etmesi, sonra da kafir olması sebebiyledir."** Hakeza bu gerçek şu ayetin ifadesinden de açıkça anlaşılmaktadır: **"Ey iman edenler! Sizden herkim dininden dönerse, çok yakında Allah (onların yerine) bir topluluk getirir."** [\[1054\]](#)

Mekke'nin fethedildiği gün iman eden müşriklerin çoğunun imanı sadakat ve ihlas üzere değildi. Davet yıllarının olaylarına dikkat eden bir kimse, müslümanların ordusunun yoğunluğu ve Mekke'nin fethedildiği günde, kafirlerin başında parıldayan kızılalar olmadığı taktirde şüphesiz Mekke ve etrafındaki kafirlerin –özellikle de Kureys'in büyükleri ve önde gelenleri- Peygambere iman etmeyeceğini açıkça anlar o halde bu grubun kalplerinde ve canlarında iman ve ihlas nurunun olduğunu, hepsinin isteyerek ve rızayet içinde Allah'a iman ettiklerini ve vücutlarında asla nifaka yer olmadığını söylemek nasıl mümkün olabilir?

İkinci olarak nifak olayı, Peygamberin (s.a.a) vefatına yakın bir zamana kadar da devam etmiştir. Peygamberin vefatından sonra da kesilmiştir, demek doğru değildir. Elbette Peygamberin vefatı ve hilafetin teşkili ile münaфіklardan haber verme olayı kesilmiş, etkileri ortadan kalkmış ve önceden gözüken muhalefet nişaneleri, komplolar, uğursuz ve aşağılık oyunlar artık ortaya çıkmamıştır.

Ama acaba bütün bu iş Peygamber'in (s.a.a) vefatıyla münaфіkların İslam'a girme başarısını elde ettiği, hepsinin halisane bir şekilde iman ettiği ve Peygamberin hayatından etkilenmeyen kalplerin Peygamberin vefatından etkilenmiş olması sebebiyle miydi? Yoksa münaфіklar Peygamberin vefatından önce veya sonra İslam hükümetinin başlarıyla gizlice onlara engel olmamak şartıyla kendi arzularına ulaşmak için

anlaştılar mı? Yoksa müslümanlar ile münafıklar tesadüfen mi barıştılar, hepsi bir yolda karar kaldılar ve aralarındaki sürtüşme de ortadan kalktı? Bu sorulara yeterli cevap bulmak için Peygamberin (s.a.a) son zamanındaki hadiseler ve vefatından sonra ortaya çıkan fitneler hakkında yeteri kadar düşünmek belki de bizî açık bir cevaba bidayet edecektir.

Bu bölümde zikrettiklerimiz, bu konuda araştırma yoluna bir işaret idi.”^[1055]

Şöyle diyorum: “Allame Tabatabai nifak hakkındaki sözünün devamında **“Kalplerinde hastalık bulunanlar...”**”^[1056] ayetinin tefsirinde şöyle diyor:

“Bazı müfessirlerin dediğine göre **“İkiyüzlüler, kalplerinde fesâd bulunanlar...”** ayeti bütün surenin Mekke’de nazil oluşuna ve nifakın Medine’de vücuda gelişine teveccüh, hakikatte hicretten sonra meydana gelecek olayları haber vermektedir. Elbette söz konusu surenin tümünün Mekke’de nazil oluşu, rivayetler açısından kesin bir gerçeği ifade etmektedir. Hatta bu konuda müfessirler arasında icma iddiasında bulunulmuştur ve dolayısıyla da **“Cehennemden bekçilerini yalnız meleklerden kılmışızdır”** ayetinin Medine’de nazil olduğunun söylenmesi yakın açıdan sabit olmamıştır. Sabit olduğunu varsaysak bile şahsi bir görüştür ve de nifakın Medine’de vücuda geldiği ve bu ayetin de onu haber verdiği esasına dayalıdır.

Ama nifakın Medine’de meydana geliş konusunda müfessirler ısrar etmişlerdir ve de şöyle demişlerdir: “Peygamber ve müslümanlar, hicretten önce o kadar güçlü, nüfuz ve kudret sahibi değillerdi ki, halk onların korkusundan veya kendileri vasıtasıyla bir menfaat elde edecekleri ümidiyle zahiren iman ettiklerini ifade etsinler ve müslümanların safına katılsınlar ve batında ise küfürleri üzerine baki kalsınlar. Yani tıpkı Müslümanların hicretten sonra Medine’de meydana gelen durumun tam aksi söz konusudur.” Lakin bu istidlal, nifak hakkındaki sözümüz çerçevesinde münafıkun suresinin tefsirinde de işaret ettiğimiz gibi kamil ve kapsamlı bir gerçek değildir. Zira nifakın illet ve sebebi sadece korku, sakınma veya şu andaki menfaati elde etme beklentisine özgü değildir. Aksine nifakın çok çeşitli sebepleri olabilir. Bunlar biri de gelecekte bir menfaate erişmek, asabiyet, gurur ve vücudunda kökleşen ve de insanın elçekmesinin mümkün olmadığı adetler ve benzeri etkenler de olabilir.

Elbette bizlerde, hicretten önce Mekke’de Peygambere iman eden kimselerden hiç kimsenin vücudunda bu sebeplerden birinin olmadığı hususunda herhangi bir delil söz konusu değildir. Aksine, bunlardan biri hakkında da nakledildiği üzere, önce iman etmiş, daha sonra imanından dönmüş, veya şek ve şüphesiyle iman etmiştir. Ama daha sonra da şek ve şüphesi ortadan kalkmıştır.

Nitekim Allah-u Teala’da şöyle buyurmuştur: **“İnsanlardan: “Allah’a inandık” diyenler vardır; ama Allah uğrunda bir ezaya uğratılınca, insanların ezasını Allah’ın azabı gibi tutarlar. Rabbinizden bir yardım gelecek olursa, and olsun ki, “Doğrusu biz sizinle berâberdik” derler. Allah, herkesin kalbinde olanları en iyi bilen değil midir? Allah elbette iman edenleri bilir ve elbette ikiyüzlüleri de bilir.**”^[1057]

Bu iki ayet Mekki olan Ankebut suresinde yer almıştır ve her ikisi de Mekke’de nifakın varlığından söz etmektedir. Bu surenin Mekki oluşunun yanı sıra bu ayetin Allah yolunda ezîyet ve işkence görmeyi de kapsamış olması, bu iki ayetin Mekke’de nazil olduğunun en açık delilidir. Zira Medine’de müslümanların Allah yolunda işkence görmesi söz konusu değildi. **“Eğer Allah tarafından bir yardım gelirse”** cümlesinin önceki ayette yer alışı da bu ayetin Medine’de indiğinin delili olamaz. Zira yardım ve galibiyet, peşin ve acil fethin yanı sıra, başka bir takım örnekleri de içermektedir.

Elbette fitneden maksadın, hicretten sonra Mekke’de vücuda gelen bir olay olması da mümkündür ve bu bizim görüşümüzle çelişmemektedir. Zira hicretten sonra Mekke’de işkence görenler, daha sonra ezîyet ve işkence görmüş olsalar bile hicretten önce peygamber’e iman eden kimselerdi. **“İnsanlar içinde Allah’a, bir yar kenarındaymış gibi kulluk eden vardır. Ona bir iyilik gelirse yatıştır, başına bir bela gelirse yüz üstü döner”**^[1058] ayetini de fitneden maksadın azap ve işkence olması ve de surenin Medeni olması durumunda böyle bir yoruma tabi tutmak mümkündür.”^[1059]

521. Konu

el-İnfak

İnfak

bak.

☞ 226. konu, es-Seba; 292. konu, es-Sadaka; 500. konu, el-Mal; 202. konu, ez-Zekat; el-Hacc, 700. bölüm; el-Hasret, 857. bölüm; el-İlm, 2854. bölüm; el-Gına, 3117. bölüm; el-Emsal, 3622 ve 3623. bölümler

3940. Bölüm

İnfak

Kur'an:

“Ey iman edenler! Alışverişin, dostluğun, şefaatin olmayacağı günün gelmesinden önce sizi rızıklandırdığımızdan infak edin. Küfredenler ancak zulmedenlerdir.”[\[1060\]](#)

Allah’a ve Peygamber’ine iman edin; sizi varis kıldığı şeylerden infak edin; aranızdan, iman edip da infak eden kimselere büyük ecir vardır.”[\[1061\]](#)

Bak. Bakara, 261-265, İnsan, 8

20616. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Şüphesiz bu malı Allah’a itaat yolunda harcamak en büyük nimettir, onu günahlar yolunda harcaman ise en büyük meşakkattir.”[\[1062\]](#)

20617. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Malının fazlasını infak eden ve sözünün fazlasını engelleyen kimseye ne mutlu.”[\[1063\]](#)

20618. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Ne mutlu nefsi ram, kazancı temiz, sırrı (niyet ve itikadı) doğru ve ahlakı güzel olana; yine ne mutlu malından fazla kalanı infak edene, dilini çok konuşmaktan alıkoyana.”[\[1064\]](#)

20619. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Sizler elde ettiğinizi infak etmeye, topladığınız şeyleri elde etmeye daha çok muhtaçsınız.”[\[1065\]](#)

20620. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Şüphesiz sizler, fakirin sizden aldığına ihtiyacından daha çok ihsan ettiğiniz şeylerin neticesine muhtaçsınız.”[\[1066\]](#)

20621. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Bağışladığınız şeylerden elde ettiğiniz fayda, istekle sizden kendisine bir şey ulaşan kimsenin elde ettiği faydadan daha çoktur.”[\[1067\]](#)

20622. *İmam Sadık (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Allah kendisine bir mal bağışladığı halde ondan sadaka vermeyen kimse”[\[1068\]](#)

melundur, melundur!”

20623. Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur: “Kıyametin yeri, müminin gölgesi dışında tümüyle ateştir. Zira müminin sadakası başına gölge eder.”^[1069]

20624. Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur: “Herkim Allah yolunda bir dirhem verirse, Allah ona yediyüz sevab yazar.”^[1070]

20625. İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur: “Sadaka Allah nezdinde gelişir.”^[1071]

20626. İmam Bakır (a.s) şöyle buyurmuştur: “Karşılığında daha fazlasını talep etmek maksadıyla bir şey bağışta bulunma!”^[1072]

Zekat ve Diğer Sadakalar Hakkında Bir Çift Söz

Bugün toplumsal, iktisadi ve konuyla ilgili diğer araştırmalarda, toplumun kendine özgü bir bütçeye olan ihtiyacı ve bu bütçenin genel ihtiyaçlar yolunda harcanması, şüphe götürmeyen açık bir husus olarak algılanmaktadır. Zira bir çok toplumsal ve iktisadi meseleler ve bu cümleden bu konu (yani toplumun genel ve toplumsal harcamalara özgü bir bütçeye olan ihtiyacı) önceki asırlarda halkın geneli tarafından görmezlikten gelinmiştir. Bu konu hakkındaki duyum ise özel bir fitri algılamadan öteye geçmiyordu. Ama bugün özel ve genel herkesin yakından tanıdığı sıradan bir iş haline gelmiştir.

Ama İslam toplumunun kimliğine oranla taşıdığı özel bakış açısı, toplum ile ilgili yasadığı mali kanunlar ve bunların yanısıra düzenlediği örgütlenmeler ve yasalar bu konuda diğerlerinden hep önde olmuştur.

Kur'an-ı Kerim toplumun, bir yerde toplanan, yepyeni bir kurum oluşturan fertlerden oluştuğunu, onların toplum adında yeni bir kimlik kazandığını, bu kimliğin bir insan bireyi gibi varlık, ömür, hayat, ölüm, duygu, irade, güç, zayıflık, teklif, kötülük etmek, iyilik etmek, mutluluk, şekavet ve benzeri şeylere sahip olduğunu beyan etmektedir. Bütün bu hususiyetler hakkında Kur'an'da bir çok ayetler nazil olmuştur ki biz defalarca geçen konuların içinde bunlara işaret ettik.

İslam şeriatı kazançlardan ve mali faydalardan toplum için bir pay ayırmıştır. Tıpkı farz sadakalar, zekat, ganimet humsu ve benzeri hususlar gibi... İslam kanunları bu konuda yeni ve eşsiz değildir. Aksine İslam'dan önceki kanunlar ve yasalar arasında da Hamurabi kanunu, Antik Rum kanunları ve benzeri şeyler de göze çarpmaktadır. Hatta her asırda, her millet ve taife arasında da diğer kabilesel kanunlar bir yere kadar toplum için ekonomik yönleri göz önünde bulundurmıştır. Zira toplum, her şekliyle ve hangi aşamada olursa olsun, kendi beka ve gelişimi için mali meselelere ihtiyaç duyduğunu hissetmektedir. Ama İslam dini bu açıdan diğer kanunlar ve şeriatler ile farklılık içindedir. Bu gerçek hedefe ve bu şeriatın kanunları yasamadaki doğru görüşüne erişmek için, bu farklılıkları da göz önünde bulundurmak gerekir. Bu farklılıklardan bazıları şunlardır:

1-İslam şeriatı bu tür mali kanunları yasamada malikiyeti alma ve bu servetin meydana geliş şekliyle yetinmiş, bundan öteye geçmemiştir. Başka bir ifadeyle belli şartlarda meydana gelen bir maldan, yani ziraatten elde edilen tahıl ürünlerinden, veya ticaret ve benzeri şeylerde elde edilen kardan hemen toplum için pay ayırmıştır. Diğer payları ise sermaye ve iş sahibine ait kabul etmiştir. Onun boynunda sadece toplumun malını ve topluma ait olan malı geri çevirme hakezi vardır.

Hatta “Yerde olanların hepsini sizin için yaratan O'dur”^[1073] ve hakeza “Allah'ın geçiminize dayanak kılmış olduğu mallarınızı, sefihlere vermeyin”^[1074] gibi ayetlerden de anlaşıldığı üzere mal ve servet vücuda geldiği ilk anda tümüyle topluma aittir. Daba sonra malik veya iş sahibi olarak adlandırdığımız kimseye özgü olmaktadır. Bundan bir pay da, yani zekat veya hums payı gibi önceden olduğu gibi toplumun malikiyetinde baki kalmaktadır. O halde malik olan fert, toplum adında diğer bir malikin boylamında bir malik sayılmaktadır; onun yanısıra değil. Bu tartışmanın bir bölümü söz konusu iki ayetin tefsirinde geçmişti. Genel olarak İslam şeriatının yasadığı zekat ve hums gibi mali haklar, gerçekte ortaya çıkmış servette yasanmıştır. Toplumu da bireyle buna ortak kılmış, sonra bireye kendine özgü malı, meşru hakları yolunda harcaması için izin vermiştir. Bu yolda toplumu tehdit eden genel tehlikeler dışında ona engel olamaz. Toplumu tehdit ettiği durumda da sermayesinin bir bölümünü toplum hayatını koruma yolunda harcamalıdır. Tıpkı düşmanın saldırması, tahrik etme ve katliam yapma istemi veya toplumun varlığını tehdit eden kuraklık ve kıtlık gibi durumlarda...

Ama özel şart ve durumlarda fertlere, mülklere, arazilere veya ticari mallara ait olan mali haklar, örneğin, sınırlarda alınan gümrük parası ve benzeri hususlar, İslam'ın resmen tanıdığı hususlar değildir. Aksine, malik olan kimsenin mal ve varlığında özgürlüğünü kısıtlayan bir zulüm ve gasp sayılmaktadır. O halde hakikatte toplum sadece kendine ait olan malî hakları almaktadır. Bu da o malın ortaya çıktığı ilk andan itibaren ganimet ve fayda ile ilgilidir. Öyle ki İslam fıkında, bu detaylı bir şekilde incelenmiştir. Burada toplum ferdin mülkünde ona

ortaktır. Ama malikiyet kesinleşince ve mülk malikin elinde karar kılınınca, hiç kimse hiçbir şekilde ve hiçbir şartlar altında malîke engel olamaz ve onun bu konudaki özgürlüğünü kısıtlayamaz.

2-İslam, topluma özgü malları harcama hususunda da bireylerin halini toplumun hali ölçüsüne göz önünde bulundurmıştır ve hatta İslam'ın bakış açısından da anlaşıldığı üzere bireylerin hali, toplumun haline tercih edilmiştir. Zira örneğin bu zekatı sekiz kısma ayırmaktadır, sadece bir payını Allah yoluna özgü kılmuş, diğer paylarını ise, fakirler, yoksullar, zekat toplayıcıları, müellefet'ul-kulup ve benzeri bireyler için ayırmıştır. Humsu da altı paya ayırmıştır, sadece ondan bir payı Allah için ayırmış, diğer payları ise, Peygambere, Peygamber'in akrabalarına, yetimlere, fakirlere ve yolda kalanlara özgü kalmıştır.

Bunun da sebebi şudur ki fert toplumu vücuda getiren yegane unsurdur ve İslam'ın temel ilekelerinden biri olan sınıfsal farklılıkları ortadan kaldırmak, toplumun farklı güçleri arasında denge oluşturmak ve toplumun parçaları ve erkanının arasındaki itidali sabit kılmak, sadece bu parçaların –yani bireylerin- durumunu islah etmek ve onların hayat şartlarını birbirine yakın kılmakla mümkündür.

Topluma ait varlık ve malları, milli kudret, genel süslemeler, görkemli saraylar, büyük ve azametli binalar yapma yolunda harcamak ve zengin ile fakiri, güçlü ile güçsüzü kendi haline bırakmak –ki günden güne birbirinden uzaklaşacak ve sınıfsal uçurumlar vücuda gelecektir- uzun ve kesin tecrübelerin de gösterdiği gibi hiçbir sorunu ve müşkülâtı halletmemekte, hiçbir fayda vermemektedir.

3-Müslüman bir fert, boynuna olan farz bir malın haklarını, örneğin zekatı, şahsen fakir ve yoksul kimselere ödeyebilir. Bu konuda hak sahibi kimselere harcaması için veliyy-i emrin (Müslümanların hakimi) veya temsilcisine vermesi gerekmemektedir. Bu da İslam'ın toplum bireylerine tanıdığı özgürlüğe bir tür saygıdır. Bu ferdi özgürlüğe saygının başka bir özgürlüğü de Müslümanlardan her ferdin kafirlerden herhangi bir ferde eman verme hakkının olmasıdır. Bir müslüman kafir birine eman verdiği takdirde diğer müslümanlar veliyy-i emr, bu emanı görmezlikten gelemeyiz, ona saygı göstermek zorundadır.

Elbette veliyyi emr –bu emanın İslam ve müslümanların maksatlarına aykırı olduğunu gördüğü durumda- o müslüman bireyi bu işten alıkoyabilir. Çünkü veliyyi emre itaat de farzdır. O birey de bu tür bir eman vermekten vazgeçmelidir.”^[1075]

Bak El-İsraf, 1800. Bölüm

3941. Bölüm

Herkim İnfak Ederse Kendisine İnfak Etmiştir

Kur'an:

“İnfak ettiğiniz iyi şey kendinizdir.”^[1076]

20627. İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur: “Hiç kimsenin dünyasından ahireti için infak ettiği şey dışında bir nasibi yoktur.”^[1077]

20628. İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur: “Dünyandan (ahirete doğru) önceden gönderdiğin şey senindir. Kendinden geriye bıraktığın şey ise düşmana aittir.”^[1078]

20629. İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur: “Hakikatte malından sadece ahiretin için önceden gönderdiğin miktarı senindir. Geride bıraktığın miktarı ise varisinindir.”^[1079]

20630. İmam Ali (a.s) oğlu Hasan'a (a.s) yaptığı vasiyetinde şöyle buyurmuştur: “Hakikatte dünyadan nasibin kendisiyle ahiretini islah ettiğindir. O halde hak yolunda harca ve başkalarının hazinedarı olma!”^[1080]

20631. İmam Ali (a.s), bakeza oğlu Hasan'a (a.s) yaptığı tavsiyesinde şöyle buyurmuştur: “Önünde uzun ve aşılması zor bir yol olduğunu bil. Bu yolu kat etmek, güzel bir şekilde istekli olmayı gerektirir. O halde, gücünün yettiği kadar azık hazırla. Ama yükünün hafif olması gerek, sırtına da gücünü aşan yükü yükleme, yoksa ağırlığı altında ezilirsin. Yoksul kimselerden kıyamet gününe kadar azığını yüklenecek ve kıyamette ihtiyacın olacağı günde sana geri verecek birini bulduğun zaman bunu ganimet bil, ona yükle, kudretin olduğu halde çokça yardımda bulun. Belki, sonra yardım etmek istersin de bulamazsın. Sen zenginken borç isteyene ganimet sayıp ver ki, o da senin zorluk gününde karşılığını ödesin.”^[1081]

20632. İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur: “Şüphesiz kul öldüğünde melekler şöyle derler: “Önceden ne gönderdin?” İnsanlar

ise şöyle derler: “Geriye ne bıraktı?” O halde önceden bir şey gönderin ki size ait olsun, hepsini geride kendinizden sonra için bırakmayın ki vebali size olur.”^[1082]

20633. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “Sizden her biri kıyamet günü rabbiyle konuşur, onunla Allah arasında hiçbir tercüman olmaz. O halde insan önüne bakar ve önceden gönderdiği şey dışında bir şey bulamaz, sağına bakar, önceden gönderdiği şey dışında bir şey bulamaz, sonra soluna bakar ve o zaman ateşi görür. O halde eğer yarım hurma tanesiyle de olsa, kendinizi ateşten koruyunuz. Eğer sizden biri onu da bulamazsa güzel sözle bu işi yapsın.”^[1083]

20634. “*Resulullah (s.a.a) ashabına şöyle buyurmuştur:* “Sizden hangi biriniz varisinin malını kendi malından daha çok sever?” Ashap şöyle arzetti: “Ey Allah’ın resulü! Bizden herkes kendi malını varisinin malından daha çok sever.” Peygamber şöyle buyurdu: “Herkesin malı (ahiret için) önceden gönderdiğiştir. Varisinin malı ise kendisinden sonra geriye bıraktığı maldır.”^[1084]

3942. Bölüm

Allah İnfakı Mükafatlandıracağına Dair Vaad Etmiştir

Kur’an:

“De ki: “Doğrusu Rabbim, kullarından dilediğinin rızkını hem genişletir ve hem de ona daraltıp bir ölçüye göre verir; infak ettiğiniz her hangi bir şeyin yerine O daha iyisini koyar, çünkü O rızık verenlerin en hayırlısıdır.”^[1085]

20635. *İmam Sadık (a.s) şöyle buyurmuştur:* “İnfak et ve mükafat göreceğine dair yakın içinde ol.”^[1086]

20636. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “İlahi mükafata yakın eden, bağışta cömert davranır.”^[1087]

20637. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “Hiçbir mal, sadaka vermek sebebiyle azalmamıştır. O halde bağışta bulunun ve korkmayın.”^[1088]

20638. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “Her güneş doğduğunda, şüphesiz güneşin iki tarafına iki melek tayin edilmiştir. Bu iki melek, yeryüzünde cin ve insanlar dışında her şeyin duyduğu bir sesle şöyle seslenir: “Ey insanlar! Rabbinize doğru geliniz. Zira az olup yeten şey, çok olup gafil kılan şeyden daha iyidir.” Her güneş battığı zaman da iki tarafında melek bulunur ve şöyle seslenir: “Ey Allah’ım! İnfak edenlere mükafat ver ve esirgeyen kimseyi ise, bir an önce, yoksul kıl.”^[1089]

20639. *İmam Sadık (a.s) şöyle buyurmuştur:* “İki melek her Cuma akşamı şöyle nida eder: “Ey Allahım! Her infak eden kimseye mükafat ver ve her (infaktan) sakınan cimri kimseyi yoksul kıl.”^[1090]

20640. *İmam Sadık (a.s) kendisine, Allah-u Teala’nın “infak ettiğiniz şey” ayetine işaret ederek infak ettiği halde bir mükafat elde edemediğini iddia eden birisine şöyle buyurmuştur:* “Sen Allah’ın vaadinde durmadığını mı hayal ediyorsun?” Ben, (o şahıs) şöyle arzettim: “Hayır” İmam şöyle buyurdu: “O halde sebebi nedir?” Ben, şöyle arzettim: “Bilmiyorum.” İmam şöyle buyurdu: Eğer sizden biri helal bir mal elde eder ve hakkıyla infakta bulunursa bir dirhem dahi infakta bulunduğu taktirde Allah mutlaka ona karşılığında mükafat verecektir.”^[1091]

20641. *İmam Sadık (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Şüphesiz sadaka vermek borcu eda eder ve bereket vücuda getirir.”^[1092]

20642. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Nice önceden gönderilen şeyin bedeli geri gelir.”^[1093]

20643. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Malını ahiretin için önceden gönderdiğinde ve münezzeh olan Allah’ı geride kalanlarına varis kıldığında önceden gönderdiğin şey sebebiyle mutluluğa erişirsin. Allah da geride kalanların hakkında iyi bir varis olur.”^[1094]

20644. *İmam Sadık (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Kul, iyi bir şekilde sadaka verdiğinde mutlaka Allah çocukları için iyi bir varis olacaktır.”^[1095]

bak. Ez-Zekat, 1578. Bölüm

3943. Bölüm

İnfak Edilen Şey Kalır, İnfak Edilmeyen Şey İse Ortadan Kalkar

Kur'an:

“Sizde olanlar tükenir ama, Allah katında olanlar sonsuzdur, tükenmez. Sabredenlere ecirlerini, yaptıklarından daha güzeli ile ödeyeceğiz.”^[1096]

20645. *Aişe şöyle diyor:* “Bir koyun kestiler ve etini infak ettiler. Peygamber (s.a.a) şöyle buyurdu: Geriye bir şey kaldı mı? “Aişe şöyle arzetti: “Omuzları dışında hiçbir şey kalmadı.” Peygamber (s.a.a) şöyle buyurdu: “Omuzları dışında her şey baki kaldı!”^[1097]

20646. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “Gözünün gördüğü ve kalbinin istediği şeyi Allah için kıl ki ahiret ticareti de işte budur. Zira Allah-u Teala şöyle buyurmuştur: **“Sizin nezdinizde olan şey biter, Allah nezdinde olan şey ise baki kalır.”**^[1098]

20647. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Malından, (yok olmasıyla) sana öğüt veren şey boşa gitmemiştir.”^[1099]

20648. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Malını infak etmeyen kimseye o mal rızık olmamıştır.”^[1100]

20649. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Şüphesiz bu malı ve varlığı bağışlamak (insan için) bir stoktur. Onu saklamak ise fitne sebebidir.”^[1101]

20650. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Yok olan şeyi bağışlayınız ki buna karşılık kalıcı olan şeyi elde edersiniz.”^[1102]

3944. Bölüm

İnfakta Bulunmanın Adabı

Kur'an:

“Ey iman edenler! Kazandıklarınızın temizlerinden ve size yerden çıkardıklarımızdan infak edin; iğrenmeden alamayacağınız pis şeyleri vermeye kalkmayın. Allah'ın müstağni ve övülmeye layık olduğunu bilin.”^[1103]

“Sevdiğiniz şeylerden infak etmedikçe iyiliğe erişemezsiniz. Her ne infak ederseniz, şüphesiz Allah onu bilir.”^[1104]

20651. *Muammer b. Hellad şöyle diyor:* “Ebu'l-Hasan Rıza (a.s) yemek yediği zaman kendisine bir tabak getiriyorlar ve sofranın kenarına koyuyorlardı. İmam kendisi için getirdikleri yiyeceğin en güzelinden bir miktar alıyor ve o tabağa koyuyor ve sonra da onu fakirlere vermelerini emrediyordu. Sonra da şu ayeti tilavet buyuruyordu: **“Ama o, zor geçidi aşmaya girişemedi.”** İmam daha sonra şöyle buyurdu: “Aziz ve celil olan Allah her insanın bir köle azad etme gücüne sahip olmadığını biliyordu. Bu yüzden de onlara (başka yoldan) cennete ulaşmak için yollar karar kılmıştır.”^[1105]

20652. *İmam Sadık (a.s) şeker sadaka verdiği için kendisine, “Şeker mi sadaka veriyorsun?” diye soran birisinde şöyle buyurmuştur:* “Evet şekeri her şeyden daha çok seviyorum. Bu yüzden de en çok sevdiğim şeyi sadaka vermeyi seviyorum.”^[1106]

20653. *Ebu Tufeyl şöyle diyor:* “Ali (a.s) bir elbise aldı, ondan çok hoşlandı, bu yüzden onu sadaka verdi.”^[1107]

20654. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Herkim mükafat göreceğine yakın ederse, iyi bağışta bulunur.”^[1108]

20655. *İmam Sadık (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Medine halkı fitre zekatını Allah Resulü'nün mescidine getiriyorlardı. Onlar arasında ce'rud (küçük kuru hurma) ve me'afere adında hurma da vardı. Bu iki tür hurmanın çekirdeği büyük, hurması az ve tadı acı idi. Allah Resulü (s.a.a) Haris'e^[1109] şöyle buyurdu: “Bu iki tür hurmayı onlar için hesaba katma ki utansınlar ve bundan sonra getirmesinler.” Böylece Allah şu ayeti nazil buyurdu: **“Ey iman edenler! Elde ettiğiniz şeylerden temiz**

olanları infakta bulununuz.”^[1110]

bak. El-İsar, 4. Bölüm

3945. Bölüm

Herkim Allah’a İtaat Yolunda Harcamada Bulunmazsa Allah’a Masiyet Yolunda Harcar

20656. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “Her kim malını iradesiyle iyilerden esirgerse Allah malını zorla kötülere nasip kılar.”^[1111]

20657. *İmam Sadık (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Bil ki herkim Allah’a itaat yolunda harcamazsa, aziz ve celil olan Allah’a isyan yolunda harcamaya mübtela olur ve herkim de Allah’ın velisinin ihtiyaçlarını giderme yolunda adım atmazsa, aziz ve celil olan Allah’ın düşmanının ihtiyacını giderme yolunda adım atmaya mübtela olur.”^[1112]

20658. *İmam Bakır (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Kul Allah’ın razı olduğu bir yolda harcamaktan imtina ederse, mutlaka onun iki katını Allah’ın beğenmediği bir yolda harcamaya mübtela olur.”^[1113]

20659. *İmam Kazım (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Allah’a itaat yolunda infakta bulunmaktan çekinme, aksi taktirde iki katını Allah’a günah yolunda harcarsın.”^[1114]

20660. *İmam Sadık (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Her kim hakkı olduğu yerde bir dirhem harcamaktan sakınırsa mutlaka hakkı olmayan yerde iki dirhem harcar.”^[1115]

20661. *İmam Sadık (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Herkim aziz ve celil olan Allah’ın hakkını esirgerse onun iki katını batıl yolda harcar.”^[1116]

3946. Bölüm

Darda Olan Kimsenin İnfakta Bulunmasının Fazileti

20662. *İmam Sadık (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Herkim şu üç şeyden birini Allah’ın dergahına götürürse, Allah ona cenneti farz kılar: Darlık anında infak, bütün insanlara karşı güleryüzlü olmak ve insaflı davranmak.”^[1117]

20663. *İmam Seccad (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Darlık miktarınca infakta şüphesiz müminin hasletlerindendir.”^[1118]

20664. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “Üç şey imanın gerçeklerindendir: Darlıkta olduğu halde infak etmek, insanlara karşı insaflı davranmak ve ilim öğrenmek isteyen kimseye ilim bağışında bulunmak.”^[1119]

bak. Es-Sedeke, 2229. Bölüm, el-İsar, 3. Bölüm

3947. Bölüm

Mal Toplamaktan Sakınmak

Kur’an:

“Altın ve gümüşü biriktirip Allah yolunda infak etmeyenlere can yakıcı bir azabı müjdele. Bunlar cehennem ateşinde kızdırıldığı gün, alınları, böğürleri ve sırtları onlarla dağlanacak, “Bu, kendiniz için biriktirdiğinizdir; biriktirdiğinizi tadın” denecek.”^[1120]

20665. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “Herkim altın veya gümüş biriktirir ve onu Allah yolunda harcamazsa, kıyamet günü kendisi için bir ateş parçası olur ve onunla dağlanır.”^[1121]

20666. *Resulullah (s.a.a), yanında bir miktar hurma bulunan Bilal’e şöyle buyurmuştur:* “Bu nedir ey Bilal?” O şöyle arzetti: “Bunları misafirlerin için hazırladım.” Peygamber (s.a.a) şöyle buyurdu: “Bunların cehennem ateşinde senin için bir dumana

dönüşmesinden korkmuyor musun? İnfak et ey Bilal! Azlık hususunda Arş sahibi olan Allah’tan kork.”^[1122]

20667. *Enes b. Malik şöyle diyor:* “Allah Resulü (s.a.a) için üç kuşun etini hediye olarak getirdiler. Peygamber onlardan birini yemesi için hizmetçisine verdi. Ertesi gün hizmetçisi o kuşu Allah Resulü’nün yanına getirdi. Resulullah ona şöyle dedi:

“Sana yarın için hiçbir şey stok etme demedim mi? Zira Allah hergünün rızkını verir.”^[1123]

bak. El-Mal, 3753, 3765. Bölümler

3948. Bölüm İnfakı Kabul Etmeyen Kimse

Kur’an:

“De ki: “İstekli yahut isteksiz olarak verin, nasıl olsa kabul edilmeyecektir. Siz şüphesiz fâsık bir topluluksunuz.” Verdiklerinin kabul olunmasına engel olan, Allah’ı ve Peygamber’ini küftmeleri, namaza tembel tembel gelmeleri, istemeye istemeye vermeleridir.”^[1124]

20668. *İmam Sadık (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Eğer insanlar Allah’ın kendilerine buyurduğu yoldan kazanç elde eder ve onu Allah’ın sakındırdığı yolda infakta bulunurlarsa Allah onlardan bu infakı kabul etmez. Hakeza eğer insanlar Allah’ın sakındırdığı yoldan kazanç elde eder ve onu Allah’ın emrettiği yolda harcarlarsa yine onu onlardan kabul etmez. Ta ki hak (helal) yoldan kazansınlar ve hak (helal) yolda infakta bulunsunlar.”^[1125]

20669. *İmam Sadık (a.s) “Allah-u Teala’nın, “Kazandığınız temiz şeylerden infak ediniz” ayeti hakkında şöyle buyurmuştur:* “İnsanlar cahiliye döneminde, helal olmayan gelirler elde etmişlerdi. Müslüman olduktan sonra da onu mallarından çıkarmak ve sadaka vermek istediler. Ama Allah Tebareke ve Teala sadece kazandıklarından temiz olan şeyler dışındakileri kabul etmedi.”^[1126]

20670. *İmam Bakır (a.s) Allah-u Teala’nın “İğrenmeden alamayacağınız pis şeyleri vermeye kalkmayın” ayeti hakkında sorulunca şöyle buyurmuştur:* “Halk Müslüman olunca faiz ve haram gelirlerinden elde ettikleri mallara sahiptiler. Dolayısıyla da malları arasından bu kazançlarını sadaka veriyorlardı. Ama Allah onları bu işten sakındırdı. Şüphesiz sadaka ancak helal kazançtan verilir.”^[1127]

bak. Es-Sedeke, 2242, 2244. Bölümler; el-Amel (1), 2947. Bölüm

522. Konu

el-Enfal Enfal

☞ *Bihar, 96/204, 25. bölüm; el-Enfal*

☞ *Vesail’uş-Şia, 6/364; Ebvab’ul-Enfal ve ma Yehtessu bi’l-İmam*

☞ *Sünen-i Ebi Davud, 3/77-82; fi’n-Nefel*

bak.

☞ 151. konu, el-Hums

3949. Bölüm Enfal

Kur'an:

“Sana, ganimetlere dair soru sorarlar. De ki: “Ganimetler Allah’ın ve Peygamber’indir. İnanıyorsanız Allah’tan sakının, aranızdaki münasebetleri düzeltin, Allah’a ve Peygamber’ine itaat edin.” [\[1128\]](#)

“Onların mallarından, Allah’ın Peygamber’ine verdiği şeyler için siz ne at ve ne de deve sürdünüz; fakat Allah peygamberlerine, dilediği kimselere karşı üstünlük verir. Allah her şeye kadirdir. Allah’ın, fethedilen memleketler halkının mallarından Peygamber’ine verdikleri; Allah, Peygamber, yakınlar, yetimler, yoksullar ve yolda kalmışlar içindir; ta ki içindeki zenginler arasında elden ele dolaşan bir devlet olmasın. Peygamber size ne verirse onu alın, sizi neden men ederse ondan geri durun; Allah’tan sakının, doğrusu Allah’ın cezalandırması çetindir.” [\[1129\]](#)

Tefsir

“Enfal” kelimesi “nefl” kelimesinin çoğulu olup, bir şeyden artan ve fazla olan şey anlamındadır. Bu sebeple de müstahap amel de nefl veya nafîle denmiştir. Çünkü farzdan ziyade ve fazla olanıdır. Terim olarak “fey” denilen şeye enfal da denmektedir. Ondan maksat da maliki olmayan mal ve eşyadır. Tıpkı dağın zirvesi, nehir yatakları, harabe olmuş evler, abalisigöç eden beldeler, varisi olmayan miras ve benzeri şeyler... Bu mallar güya insanların malik olduğu malların ziyadesi ve fazlalığı olmaları hasebiyle enfal olarak adlandırılmıştır. Bu yüzden de hiç kimse bu malların maliki değildir. Bu şeyler Allah ve Resulüne aittir. Savaş ganimetlerine de enfal denmektedir. Zira genelde savaşlarda göz önünde bulundurululan miktardan fazladır. Zira savaştan asıl maksat, düşmana galip gelmek ve onların kökünü kazımadır. Dolayısıyla zafere eriştiklerinde ise hedefe erişilmiştir. Savaşçıların ganimet olarak aldıkları mal veya esir olarak aldıkları esirler, savaşın asıl maksadından fazla olan şeylerdir. Müfessirler ayetin anlamı ve konumu hakkında birkaç açıdan birbirleriyle şiddetli görüş farklılığı içindedirler. Birinci açısı **“Senden enfali soruyorlar”** sözünün anlamıdır ve bu (kıraat şekli) Ehl-i Beyt’e (a.s) isnat edilmiştir. İbn-i Mes’ud, Sa’d b. Ebi Vakkas, Talha b. Mesref gibi kimseler ise “Yeselunekel Enfal” şeklinde kıraat etmişlerdir. Bu konuya teveccühün bazıları meşhur olan kıraatte yer alan “en” (...dan) kelimesinin zaid olduğunu ifade etmişlerdir. Diğer bazıları ise şöyle demişlerdir: “Meşhur olmayan kıraate göre bu kelime mukaddardır (taktire alınmıştır)” Bir grubu ise şöyle demişlerdir: “Enfal’den maksat savaş ganimetleridir.” Bazıları ise şöyle demişlerdir: “Enfal’den maksat, özellikle Bedir savaşındaki ganimetlerdir”

Bu grup el-Enfal kelimesindeki elif ve lam edatının “abt” anlamında olduğunu kabul etmişlerdir. Yani söz konusu olan belli bir enfal. Diğer bazıları ise şöyle demiştir: “Enfal’den maksat, Allah’a, Resulüne ve İmam’a ait olan feydir.” Bazısı ise şöyle demişlerdir: “Aslında bu ayet, Hums ayeti sebebiyle nesh edilmiştir.” Diğer bazıları ise şöyle demişlerdir: “Nesh edilmemiştir ve olduğu gibi baki kalmıştır.” Tefsir-i Razi, Alusi ve diğer detaylı tefsirlere müracaat edildiğinde müfessirlerin ne kadar detaylı bir ihtilafa düştüğünü anlamak mümkündür.

Ayetin akışından da anlaşıldığı üzere “Yeselunekel” (senden soruyorlar) cümlesiyle kendilerine işaret edilen kimselerin ihtilafa düştükleri gözlemlenmektedir. Her birisi diğerinin kabul etmediği bir söz söylemişlerdir. “Fettekullah veslehu zate beynekum” (Allah’tan korkun ve aranızdakini ıslah edin cümlesinin de gösterdiği gibi bu tartışma) Enfal konusunda idi. Bu nükteden ayetin başlangıcında sözleri nakledilen bu grubun sorusu da hakikatte aralarındaki ihtilafın ortadan kalkması için söz konusu edilmiştir. Güya bu şabıslar Enfal hakkında tartışmaya girişmişlerdir. Bu yüzden de Allah Resulüne bu mesele hakkında hüküm vermesi için müracaat etmişlerdir. Böylece de Peygamberin (s.a.a) verdiği cevapla kavgaları bitmiş ve ihtilaf sona ermiştir.

Bu ayetin akışı gördüğünüz gibi evvela meşhur kıraati yani “yeselunekel enil enfal” şeklinde okunuşunu teyit etmektedir. Çünkü “sual”

maddeyi “an” harfiyle muteaddi olmaktadır ve de hükmü hakkında bilgi ve haber almak anlamındadır. Ama eğer cer harfi olmaksızın müteaddi bir fiil suretinde kullanılacak olursa, bağış dilemek anlamındadır. Elbette sadece birinci anlam söz konusu makamlı uyumaktadır.

İkinci olarak her ne kadar ganimet ve feyi kapsasa da bu ayet içindeki anlamının savaş ganimetleri anlamında olduğunu teyit etmektedir ve bu savaş ganimetleri de Bedir savaşına özgü ganimetler değildir. Zira bu özelleştirme hakkında bir delil söz konusu değildir. Eğer ihtilafa düşenler, Bedir savaşının ganimetleri hususunda tartışmışlarsa, bu Bedir savaşının ganimetleri olduğu hasebiyle değil, aksine bir cihatta ve din düşmanlarıyla yapılan bir savaşta elde edilen ganimetler hakkındadır. Bu konu da çok açıktır.

Ayrıca bu ayetin bir hususa özgün olması da yani savaş ganimetlerine has kılınması da o ayette beyan edilen hükmün, sadece o hususa özgü olmasını gerektirmemektedir. Zira husus ve örnek bir hükmü tahsis edemez. O halde ayette beyan edilen hükmü mutlaklıktır. “Nefl” olarak adlandırılan herşeyi kapsamaktadır. O halde bu ayet, “enfal”ın bütünüyle Allah’a ve Resulüne olduğuna delalet etmektedir. Müminlerden hiç birisi onlar hususunda Allah ve Resulü ile ortak değildir. Bu ister savaş ganimeti olsun ister fey. **“De ki: “Enfal Allah’ın ve Resulününüdür”** cümlesi ve Allah’ın bu cümleden sonra ihtilafa düşenlere yaptığı nasihat ve onları imana teşvik etmesi de açıkça göstermektedir ki münezzeh olan Allah Enfal’ın Allah’a ve Resulüne ait olduğunu ve onların eline hiçbir şeyin geçmeyeceğini beyan etmekle tartışmaya son vermiştir. Aynı şekilde Allah-u Teala’nın sözünün zabirinin de gerektirdiği gibi bu grubun nızası, onlardan bir grubunun Enfal’ın başkalarına değil de kendilerine ait olduğunu iddia etmiş olmalarıdır. Veya en azından onun bir miktarının kendilerine ait olduğunu iddia etmişlerdir. Ama başkaları bu iddiayı kabul etmemişlerdir. Münezzeh olan Allah da onların enfal hakkındaki malikiyetlerini reddetmekte ve onu kendisine ve Resulüne özgü kılmakla, kavgayı sona erdirmeleri için nasihat etmekle de onların kavgasına son vermiştir. Ama alimlerin de icma ettiği üzere savaşçıların elde ettikleri ganimetin kendilerine ait olduğu sözü, fıkah ilminde tartışılan bir konudur, tefsirde değil.

Evet, bu grubun enfal hakkındaki tartışması da göstermektedir ki onlar ganimetlerin kendilerine ait olduğu veya buna benzer bir anlamı, daha önce akıllarından geçirmişlerdi. Ama bu konudaki hükmü, açıkça bilinmiyordu. Öyle ki iki tarafın ihtilafına sebep olmuştur ve her grup onu kendi lehine tefsir etmeye çalışmıştır. Kur’an’ı Kerim’in ayetleri de bu konuyu teyit etmektedir.

Açıklaması: Bu suredeki ayetlerin irtibatı ve Bedir savaşındaki olayların açıklaması da bu surenin bütünüyle Bedir savaşı hakkında ve Bedir savaşından hemen sonra nazil olduğunu açıklığa kavuşturmaktadır. Öyle ki İbn-i Abbas kendisinden nakledildiği üzere bu sureyi Bedir suresi diye adlandırmıştır. Bu surede ganimet konusuyla ilgili olan ayetler surenin üç yerinde yer alan beş ayettir. Bu ayetler surenin tertibi esasınca şunlardır: **“Sana, ganimetlere dair soru sorarlar, De ki: “Ganimetler Allah’ın ve Peygamber’indir.”** Hakeza Allah-u Teala şöyle buyurmuştur: **“Eğer Allah’a ve hakkı batıldan ayıran o günde, iki topluluğun karşılaştığı günde kulumuza indirdiğimize inanıyorsanız, bilin ki, ele geçirdiğiniz ganimetin beşte biri Allah’ın, Peygamber’in ve yakınlarının, yetimlerin, düşkünlerin ve yolcularındır. Allah her şeye kadirdir.”** Hakeza: **“Yeryüzünde savaşırken, düşmanı yere sermeden esir almak hiç bir Peygamber’e yaraşmaz. Geçici dünya malını istiyorsunuz, oysa Allah ahireti kazanmanızı ister. Allah güçlüdür, hikmet sahibidir. Daha önceden Allah’tan verilmiş bir hüküm olmasaydı, aldıklarınızdan ötürü size büyük bir azâb erişirdi. Elde ettiğiniz ganimetleri temiz ve helal olarak yiyin; Allah’tan sakının, doğrusu Allah bağışlayıcı ve merhamet edicidir.”**

İkinci ayetin akışından da istifade edildiği üzere bu ayet birinci ayetten ve sonraki tüm ayetlerden sonra nazil olmuştur. Çünkü bu ayette şöyle yer almıştır: **“Eğer Allah’a ve hakkı batıldan ayıran o günde, iki topluluğun karşılaştığı günde kulumuza indirdiğimize inanıyorsanız.”** Buradan da anlaşıldığı üzere bu ayet Bedir savaşından bir müddet sonra nazil olmuştur.

Son ayetlerin de gösterdiği gibi o grup esirlerin durumu hakkında Allah Resulü (s.a.a) ile sohbet etmişlerdir ve ondan esirleri öldürmesi yerine fidye almasını istemişlerdir. Bu ayetler o grubu bu istekte bulundukları için kınamıştır. Onlara ganimetlerden istifade etmeleri için izin vermelerinden de anlaşıldığı üzere onlar ganimet ve Enfal’ın kendi malları olduğunu sanmışlardır. Ama konu kendileri içi belirsiz idi. Acaba savaşta hazır bulunan herkes mi ganimetlerin malikidir, yoksa sadece savaşan grup mu? Dolayısıyla da savaşmayan kimseler bundan nasiplenemez mi? Acaba ganimetler onlar arasında eşit mi bölünmeli, yoksa az veya çok olarak mı? Örneğin süvarilere piyadelere daha çok mu pay verilmeliydi, yoksa verilmemeli miydi ve benzeri şeyler...

Bu belirsizlikler onlar arasında tartışma çıkmasına sebep oldu. Bu konuda birbirleriyle sürtüştüler. Konu Allah Resulü’ne (s.a.a) iletilince de bu esnada ilk ayet nazil oldu: **“Sana, ganimetlere dair soru sorarlar, De ki: “Ganimetler Allah’ın ve Peygamber’indir. İnanıyorsanız Allah’tan sakının, aranızdaki münasebetleri düzeltin.”** Bu ayet **“ganimet aldıklarınızdan yiyiniz”** ifadesine dayanarak enfalin kendilerine ait olduklarını sanmaları hususundaki yanlışlıklarını hatırlatmakta, enfalin malikiyetinin Allah’a ve Resulüne özgü olduğunu bildirmekte, onları çatışmaktan nehyetmektedir. Bu vesileyle aralarındaki kavgaya sona erince, Allah Resulü (s.a.a) ganimeti onlara geri çevirdi, aralarında eşit bir şekilde bölüştürdü, Bedir savaşı meydanlarında olmayan ashabının payını da ayırdı, savaşan ve savaşmayan, süvari ve piyade arasında hiçbir farklılık gözetmedi. Daha sonra kısa bir süre sonra da, **“bilin ki, ele geçirdiğiniz**

ganimetin beşte biri Allah'ındır..." ayeti nazil oldu. Allah Resulü onlara verdikleri paylardan beşte birini geri aldı. Geri kalanlarını geri verdi. Bu da Enfal ile ilgili ayetleri birbirine eklemek suretiyle elde edilmektedir.

O halde **"Sana, ganimetlere dair soru sorarlar"** cümlesinden ve kelamın akışından elde edilen delillerin eklemesiyle istifade edildiği üzere savaş ganimetlerinin hükmü hakkında tartışanlar Resulullah'a (s.a.a) sordular. Onlar ganimetin kendi malları olduğunu sanmışlardı ve dolayısıyla da bu ganimetlerin malikinin kim olduğu hususunda ihtilafa düşmüşlerdi veya malikiyet çeşidi ve ganimetlerin aralarına nasıl bölüştürüleceği veya her iki hususta ihtilafa düşmüşlerdi ve sonunda işleri çatışmaya varmıştı. **"Ganimet Allah'ın ve Peygamber'indir"** cümlesi onların sorusuna cevaptır ve bu ayette de açıklandığı üzere Enfal onlardan hiç kimsenin malı değildir. Allah'a ve Resulü'ne aitti. Allah ve Resulü onları istediği yerde harcayabilir. Bu cevap onlar arasında ortaya çıkan ihtilafları kökten kazıp attı. Bu açıklamadan anlaşıldığı üzere bu ayet, **"ganimet aldıklarınızdan yiyiniz"** ayetini nesh etmemiştir. Aksine onun manasını açıklamış ve tefsir etmiştir. "kulu" (yiyiniz) cümlesi de onların aslında Allah'ın ganimeti olduğundan kinaye değildir. Aksine sadece ganimetlerde tasarrufta bulunmak, onlardan nasiplenmektir. Elbette onlar Allah ve Resulullah'ın (s.a.a) ganimeti aralarında bölüştürdükten sonra maliki olacaklardır.

Aynı şekilde açıklandığı üzere **"Bilin ki, ele geçirdiğiniz ganimetin beşte biri Allah'ın, Peygamber'in ve yakınlarındır"** ayeti de **"Enfal Allah'ın ve Resulünündür"** ayetini neshetmemiştir. Zira, **"Bilin ki, ele geçirdiğiniz ganimetin..."** ayetinin mücabitlerde olan tesiri onları bütün ganimetlerde tasarrufta bulunma ve yemekten alıkoymasındır. Zira **"Enfal Allah'ın ve Resulünündür"** ayeti nazil olduktan sonra sadece bu geri kalmıştır. **"Ganimet Allah'ın, ve Peygamber'indir"** cümlesi de aslında enfalın malikiyetinin Allah'a ve Resulüne ait olduğundan başka bir şeyi ifade etmemektedir. Ama onda tasarrufta bulunma şekli, yeme ve faydalanmanın cevazına işaret edilmemiştir. O halde, **"Biliniz ki ele geçirdiğiniz ganimet"** ayeti ile de çelişmemektedir. Dolayısıyla da ayetinin onu neshettiği söylenemez. Dolayısıyla üç ayetin toplamından elde edildiği üzere, ganimet aslında Allah'a ve Resulüne aittir. Daba sonra beşte dördü istifade etsinler diye mücabitlere bırakılmaktadır. Beşte biri ise Allah'a, Resulüne, onun yakın akrabalarına ve diğerlerine tasarrufta bulunmaları için verilmektedir.

Bütün bu açıklamalara dikkat edildiğinde şu konu da açıklığa kavuşmaktadır ki ziyade ve fazlalık anlamına gelen nefl kelimesinin çoğulu olan Enfal'ın ganimetler hususunda kullanılması da hükmün konusundan daha genel olduğuna işaret etmektedir. Adeta şöyle denilmiştir: "Senden ganimetler hakkında sormaktadırlar, o ızafe ve fazlalık olup insanlardan hiç kimse ona malik değildir. Böyle olduğu için de onlara cevap olarak Enfal'ın ve fazlalıkların mutlak hükmünü beyan et ve de ki: Enfal bütünüyle Allah'ın ve Resulünündür. Bunun gereği ise ganimetin Allah'ın ve Resulü'nün oluşudur.

Bu beyan üzere belki de şu nükte de teyit edilmektedir ki birinci "Enfal" terimindeki "elif ve lam" edatı abit içindir. İkinci "el-Enfal" terimindeki elif lam da cins veya istiğrak (şumuliyet) içindir. Hakeza açıklığa kavuştuğu gibi Enfal kelimesi zahir olan bir isim şeklinde kullanılmış ve şöyle buyurulmuştur: "Kul el enfalu" (deki enfal) Dolayısıyla da "kul hiye lillab ve lirresul" (deki o Allah'a ve Resulüne aitti) buyurulmamıştır. Hakeza açıklığa kavuştuğu gibi "kulil enfalu lillab ve lirresul" cümlesi genel ve umumi bir hükümdür, hem ganimeti kapsamaktadır, hem de toplumda olan diğer fazla malları kapsamaktadır. Tıpkı sakinleri olmayan ev ve bölgeler, viran olmuş yerler, dağ tepeleri, nehir yatakları, nehirler, padişahların verdikleri araziler, varisi olmayan kimselerin bıraktığı miraslar gibi." Bütün bunlarda sadece Enfal, müslüman savaşçılara ait olan ganimetler anlamındadır. O da Resulullah'ın iznine bağlıdır ve diğerleri ise Allah ve Resulü'nün malikiyetinde ve onların emri altındadır. Bunlar önceden söz konusu edilen ayetler üzerindeki düşünceden ve tefekkürden elde edilen konulardır. Müfessirler bu ayetler hususunda çeşitli sözler söylemişlerdir. Bütün bu sözleri analiz etmenin ve araştırmanın burada bir faydası yoktur. İlgi duyanlar bu konuda bilgi sahibi olmak için detaylı tefsire müracaat etmelidirler."^[1130]

20671. İmam Sadık (a.s) şöyle buyurmuştur: "Enfal (elde etmek için) at veya deve sürülmeyen şey demektir veya (müslümanlara bırakma hususunda) anlaşıkları maldır veya halkın eliyle verdikleri şey, virane topraklar, kanal ve nehir yataklarıdır. Onlar Allah Resulü'nündür. Ondan sonra da imama aittir. Onu istediği gibi harcar."^[1131]

20672. İmam Bakır (a.s) şöyle buyurmuştur: "Fey ve enfal kan dökülmeden elde edilen topraklardır (veya müslümanlara bırakma hususunda) halkın anlaştığı maldır veya insanın eliyle teslim ettiği şeydir. Virane olan toprak, kanal ve nehir yataklarıdır. Bunlar da feyin bir parçasıdır. Allah ve Resulüne aittir. Allah'a ait olan şey Resulüne de aittir. O istediği gibi harcar, Peygamberden sonra da İmama aittir."^[1132]

20673. İmam Bakır (a.s), enfal hakkında sorulunca cevap olarak şöyle buyurmuştur: "Madenler, ormanlar, sahihsiz topraklar, ehli göçmüş yerler enfaldır, bunlar bize aittir."^[1133]

20674. İmam Sadık (a.s) şöyle buyurmuştur: "Sahibi ve varisi olmayan her mal bu ayetin bir ferdidir: **"Senden enfali**

soruyorlar, de ki: Enfal Allah'ın ve Resulününüdür”

20675. İmam Sadık (a.s), kendisine enfal hakkında soru sorulunca cevap olarak şöyle buyurmuştur: “Sakinleri yok olan topraklar ve benzerleri enfaldır ve bize aittir.

Hakeza İmam şöyle buyurmuştur: “Enfal suresi burun kesendir. (Düşmanların burnunu yere sürten ve onları hor ve zelil kılandır.)

İmam daha sonra şöyle buyurdu: “Allah'ın, (fethedilen) ülkeler halkından Peygamberine verdiği ganimetler...”^[1135]

Hakeza imam şöyle buyurdu: Allah'ın peygamberine verdiği şeyler için siz ne at ve ne de deve sürdünüz; fakat Allah peygamberlerine, dilediği kimselere karşı üstünlük verir.”^[1136]

İmam hakeza şöyle buyurdu: “Fey, elde edilmesi hususunda kan dökülmeyen ve insan öldürülmeyen mal anlamındadır. Enfal da bunlar gibidir ve fey mesabesindedir.”^[1137]

523. Konu

en-Nafile Nafile

☞ Vesail'uş-Şia, 3/ 31-77; 13-33. bölümler; en-Nevafil

☞ Kenz'ul-Ummal, 7/769, 8/383; Salat'un-Nevafil

bak.

☞ 300. konu, es-Salat (3): Salat'ul-Leyl

3950. Bölüm

Nafile (Müstehap) Olan İbadetler

Kur'an:

“Geceleyin uyanıp, yalnız sana mahsus olarak fazladan namaz kıl. Belki de Rabbin seni övülecek makama yükseltir.”^[1138]

“İbrahim’e, buna ilaveten İshak ve Yakup’u da verdik, her birini iyi kimseler kıldık.”^[1139]

20676. *Fuzeyl şöyle diyor:* “İmam Bakır’a (a.s), aziz ve celil olan Allah’ın “**Namazlarını koruyanlar**” ayetini sorunca şöyle buyurdu: “Maksat farz namazlardır.” Ben arzettim: “**Namazlarına da devam ederler**” ayetini sordum.” İmam şöyle buyurdu: “Maksat müstahap namazlardır.”^[1140]

20677. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “Şüphesiz kalplerin yönelişi ve yüzçevirişi vardır. O halde yöneldiklerinde müstahapları yerine getiriniz. Yüz çevirdiğinde ise farzları yerine getirmekle iktifa ediniz.”^[1141]

3951. Bölüm Farzları Müstehaplardan Öne Geçirmek

20678. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Hiçbir farzda ruhsat yoktur ve hiçbir nafilde şiddet ve sıkı tutma söz konusu değildir.”^[1142]

20679. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Nafileler farzlara zarar verdiğinde, onları terk edin.”^[1143]

20680. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Nafileler farzlara zarar verirse, onlarla Allah’a yakınlaşılmaz.”^[1144]
bak. El-Feraiz, 3191. Bölüm

524. Konu

en-Nemime Söz Taşımak

- ☞ *Bihar, 75/263, 67. bölüm; en-Nemime ve's-Seayet*
- ☞ *Kenz'ul-Ummal, 3/654, 886; en-Nemime*
- ☞ *Vesail'uş-Şia, 8/616, 164. bölüm; Tabrim'un-Nemime ve'l-Muhakat*
- ☞ *Kenz'ul-Ummal, 3/486, 815; es-Seayet ve'l-İzrar*

bak.

☞ *es-Sıddık, 2206. bölüm; el-Hadis, 10262. bölüm*

3952. Bölüm

Söz Taşımak

20681. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “İnsanların en kötüsü müsellis olan şahıstır.” Kendisine şöyle arzedildi: “Ey Allah’ın Resülü! Müsellis ne demektir?” Peygamber şöyle buyurdu: “Kardeşini sultana ispiyonlayan ve neticede de hem kendisini, hem kardeşini hem de sultanı helak eden kimsedir.”^[1145]

20682. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “Üç kişinin katilinden sakının. Zira böyle bir kimse Allah’ın yaratıklarının en kötüsüdür.” Kendisine şöyle arzedildi: “Ey Allah’ın Resülü! Üç kişinin katili kimdir?” Peygamber (s.a.a) şöyle buyurdu: “Kardeşini zamanın sultanına teslim eden kimsedir. O bu işiyle hem kendisini ölüme sürükler, hem kardeşini ve hem de sultanı.”^[1146]

20683. *İmam Sadık (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Gammazlayan kimse üç kimsenin katilidir: Kendisinin katili, gammazladığı kimsenin katili ve önünde gammazlıkta bulunduğu kimsenin katili.”^[1147]

20684. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “Her kim sultana kardeşini gammazlarsa Allah-u Teala bütün amellerini boşa çıkarır eğer gammazladığı kardeşine bir rahatsızlık veya eziyet ulaşırsa Allah-u Teala onu gammazlayan kimseyi Haman ile birlikte ateşte aynı derecede karar kılar.”^[1148]

20685. *İmam Ali (a.s), kendisine ihbar dolu mektup yazan bir şahsa şöyle buyurmuştur:* “Ey adam! Eğer doğru söylüyorsan (bu çirkin iş sebebiyle) bizim nefret ettiğimiz bir kimse sayılırsın. Eğer yalan söylüyorsan seni cezalandırırım. Eğer seni bağışlamamı istiyorsan, seni bağışlarım.” O şöyle arzetti: “O halde beni bağışla, ey Müminlerin Emiri!”^[1149]

20686. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Söz taşıyan kimse, söz taşıdığı kimsenin yanında yalancıdır, kendisinden söz taşıdığı kimseye oranla ise zalimdir.”^[1150]

20687. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Söz taşıyan kimseyi ister doğru olsun ister yalan, yalanla.”^[1151]

20688. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “İnsanların en kötüsü kardeşlerinden laf taşıyan, ihsan ve iyiliği unutan kimsedir.”^[1152]

20689. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Söz taşımak, dinden çıkmış kimsenin hasletidir.”^[1153]

20690. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “En kötü doğru, söz taşımaktır.”^[1154]

20691. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Herkim söz taşırsa, yakınları onunla savaşır ve yabancılar ise onu düşman bilir.”^[1155]

20692. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “İki dost arasını ayırmak ne de kötü bir iştir.”^[1156]

3953. Bölüm

Söz Taşımaktan Sakınmak

Kur’an:

“Çok yemin eden alçak zorbaya, daima kusur arayıp kınayana durmadan laf götürüp getirene sakın boyun eğme.”^[1157]

“Kim iyi bir işte aracılık ederse, ona onun sevabından bir pay vardır; kim de kötü bir şeyde aracılık yaparsa, ona o kötülükten bir hisse vardır. Allah, her şeyin karşılığını verir.”^[1158]

Ayette geçen “hellaf” kelimesi çok yemin içen kimse demektir. Küçük-büyük ve hak-batıl olan herşey hakkında yemin içmenin gereği de yemin eden kimsenin, kendisine yemin ettiği şeye bir saygısının kalmamasıdır. Eğer Allah’a yemin ediyorsa, aziz ve celil olan Allah’ın azametini derk etmediği anlaşılmaktadır ve de bu eksiklik ve rezâlet olarak yeterlidir.

Ayette geçen “mehin” kelimesi ise mehanet maddesinden olup, borluk anlamındadır. Ondan maksat ise düşünce borluğudur. Bazıları şöyle demiştir: “Mehin çok kötülük yapan kimse anlamındadır” Bir görüşe göre ise mehin çok yalan söyleyen kimse anlamındadır.

Ayette geçen “hemmaz” kelimesi ise mübalağa kipinde olup “hemz” maddesinden türemiştir ve çok ayıpları araştıran ve eleştiren kimse anlamındadır. Bazıları şöyle demişlerdir: “Hemmaz” sürekli göz ve işaret ile kötüleyen kimsedir. Bir görüşe göre ise çok gıybet eden kimsedir.

Ayette geçen “meşa” kelimesi ise fitne çıkarmak ve aralarını bozmak için bir grubun sözünü başka bir grup için nakleden kimse anlamındadır. “Nemin” ise söz taşıyan ve arayı bozan kimse anlamındadır.

Mecme’ul-Beyan’da “kim iyi bir işe aracılık ederse” cümlesinin tefsirinde şöyle yer almıştır: “Bu cümle hakkında birkaç görüş ortaya konulmuştur: Birincisine göre bu cümlemin anlamı şudur: Herkim iki kişinin arasını barıştırırsa, **“Onun için ondan bir pay vardır”** yani bu işten bir sevap nasiplenir. **“Kim de kötü bir işe aracılık ederse”** yani herkim de söz taşırsa, **“Onun için ondan aynısı vardır”** yani bu işten kendisine bir günah nasip olup. Bu manayı Kelbi, İbn-i Abbas’tan nakletmiştir.

20693. Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur: “Söz taşıyan kimseden sakının.”^[1159]

20694. Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur: “İnsanlar arasında söz taşıyan kimseden sakının.”^[1160]

20695. Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur: “Sizlere “ezhu”^[1161] nun ne olduğunu haber vermeyeyim mi?” Şüphesiz “ezhu” insanlar arasında söz taşıyan kimsedir.”^[1162]

20696. Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur: “Biribirinize iftira ve yalan isnat etmeyin.”^[1163]

20697. İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur: “Gammazlık etmekten sakının. Şüphesiz gammazlık kin ve düşmanlık doğurur Allah’tan ve insanlardan uzak düşürür”^[1164]

20698. İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur: “Laf taşımaktan sakının. Zira laf taşımak kine sebep olur.”^[1165]

20699. İmam Sadık (a.s) şöyle buyurmuştur: “Laf taşımaktan sakının zira laf taşımak, insanların kalbine kin ve düşmanlık tohumunu serper.”^[1166]

20700. İmam Sadık (a.s), Ahvaz valisi Neccâsi’ye yazdığı mektubunda şöyle buyurmuştur: “Gammazlıktan ve söz taşıyanlardan sakın. Onlardan birinin seni kandırmamasına dikkat et. Allah bir gün veya gece seni bu gruptan birinin görüşünü kabul ettiğini veya onun müdahalesine izin verdiğini görmesin. Bu durumda Allah sana gazaplanır, perdeni yırtar (rezil rüsva olursun.)”^[1167]

20701. Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur: “Acaba sizlere insanların en kötüsünü haber vermeyeyim mi?” Şöyle arzettiler: “Haber ver ey Allah’ın Resulü!” Peygamber şöyle buyurdu: “Onlar söz taşıyanlar, dostların arasını ayıranlar ve günahsız kimseler için kusur bulanlardır.”^[1168]

20702. Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur: “Gıybet ve söz taşımaktan sakının. Zira gıybet orucu bozar, laf taşımak ise kabir azabına sebep olur.”^[1169]

20703. Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur: “Neredeyse laf taşımak sihirbazlık olacaktı.”^[1170]

20704. İmam Sadık (a.s) şöyle buyurmuştur: “Şüphesiz laf taşımak en büyük sihirdendir. Zira söz taşıyan kimse insanların arasını ayırır aynı saflarda yer alan dostları birbirine düşman kılar ve bu sebeple kanlar dökülür evler yıkılır ve perdeler yırtılır (haysiyetler çiğnenir.) Söz taşıyan kimse yeryüzünde yürüyenlerin en kötüsüdür.”^[1171]

20705. Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur: “Beni miraca götürdükleri gece orada başı domuzun başı, bedeni merkebin bedeni olan bir kadın gördüm. Milyonlarca azaba düçar olmuştu.” Kendisine şöyle soruldu: “O kadın ne yapmış idi?” Peygamber şöyle buyurdu: “O kadın laf taşıyan ve yalan söyleyen biriydi.”^[1172]

20706. Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur: “Dün gece iki kişi yanıma geldi, beni kaldırıp kendileriyle götürdüler. Sonunda

elinde bir kanca bulunan birinin yanına vardılar. O kancayı birinin ağzına koyuyor ve kanca ağzını yanaklarına kadar yırıyordu. Bu işi sürekli yapıyordu.” Ben şöyle sordum: “Bu kimdir?” Şöyle dedi: “Bunlar laf taşıyan kimselerdir.”^[1173]
20707. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Laf taşıyan hiç kimsenin sözüne her ne kadar hayır dileyen kimselere benzese de inanma.”^[1174]

20708. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “Söz getiren kimse, gammaz kimsedir.”^[1175]

20709. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “Laf taşıyan kimse (bir rivayete göre “hiçbir gammaz”) cennete giremez.”^[1176]

20710. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “Gammaz ve kin besleyen kimse ateştedir. Bu iki haslet hiçbir müslümanın kalbinde bir araya gelmez.”^[1177]
Bak. El-Mead (3): 2989. Bölüm, 14516. hadis

525. Konu

el-Menahi

Yasaklar

☞ *Bihar, 76/328, 67. bölüm; Cevami’ul-Menahi’un-Nebi (s.a.a)*

bak.

☞ *107. konu, el-Haram; el-Le’n, 2574 ve 2575. bölümler*

3954. Bölüm

Kur’an-ı Kerim’de Temel Yasaklar

Kur’an:

“Allah şüphesiz adaleti, iyilik yapmayı, yakınlarla bakmayı emreder; hayasızlığı, fenalığı ve haddi aşmayı yasak eder. Tutasınız diye size öğüt verir... Allah’ın ahdini hiç bir değere değişmeyin. Eğer bilerseniz, Allah katında olan sizin için daha iyidir.”^[1178]

“De ki: “Rabbim sadece, açık ve gizli fenalıkları, günahı, haksız yere tecavüzü, hakkında hiç bir delil indirmedığı şeyi Allah’a ortak koşmanızı, Allah’a karşı bilmediğiniz şeyleri söylemenizi haram kılmıştır.”^[1179]

“Allah yolunda infak edin, kendinizi kendi elinizle tehlikeye atmayın, iyi işler yapın. Şüphesiz Allah iyilik sahiplerini sever.

Hani Mûsa, topluluğu için su aramıştı da “asanla taşa vur” demiştik. Ondan on iki pınar fışkırdı, herkes içeceği yeri bildi. Allah’ın rızkindan yiyin, için, yalnız yeryüzünde bozgunculuk yaparak hareket etmeyin.”^[1180]

“İnsanların hakkını azaltmayın. Yeryüzünde bozgunculuk yaparak karışıklık çıkarmayın.”^[1181]
“Düzeltilmişken, yeryüzünde bozgunculuk yapmayın. Allah’a korkarak ve umutla yalvarın. Doğrusu Allah’ın rahmeti iyi davrananlara yakındır.”^[1182]

“De ki: “Gelin size Rabbinizin haram kıldığı şeyleri söyleyeyim: O’na hiç bir şeyi ortak koşmayın, anaya babaya iyilik yapın, yoksulluk korkusuyla çocuklarınızı öldürmeyin sizin ve onların rızkını veren biziz, gizli ve açık kötülöklere yaklaşmayın, Allah’ın haram kıldığı cana haksız yere kıymayın.” Allah bunları size düşünesiniz diye buyurmaktadır. Yetim malına, erginlik çağına erişene kadar en iyi şeklin dışında yaklaşmayın; ölçüyü ve tartıyı doğru yapın. Biz kişiye ancak gücünün yeteceği kadar yükleriz. Konuştuğunuzda, akraba bile olsa sözünüzde adil olun. Allah’ın ahdini yerine getirin. Allah size bunları öğüt almanız için buyurmaktadır. Bu, dosdoğru olan yoluma uyun. Sizi Allah yolundan ayrı düşürecek yollara uymayın. Allah size bunları sakınasınız diye buyurmaktadır.”^[1183]

bak. Bakara, 25, 197; Maide, 16, 17; Enfal, 36; Tevbe, 37

3955. Bölüm

Peygamber’in (s.a.a) Yasakları

20711. *Bera b. Azîb şöyle diyor:* “Resulullah (s.a.a) yedi şeyden sakındırmış, yedi şeyi de emretmiştir: Bize altın yüzük takmayı, altın ve gümüş kaplardan içmeyi yasaklamış ve şöyle buyurmuştur: “Herkim dünyada bu kaplardan içerse, ahirette o kaplardan içemez.” Hakeza bizi döşeklerin (ki pamuk veya yünden yapılmış olup rahat oturmak için hayvanın eğerinin altına koyulmaktadır) üzerinde oturmaktan, yırtıcı canavar postu ve ipek elbise giymekten sakındırmıştır. Bizlere cenazeleri teşyi etmeyi, hastanın ziyaretine gitmeyi, hapsîran bir kimseye afiyet dilemeyi, mazluma yardım etmeyi, herkese selam vermedi, şahısların dahvetini kabul etmeyi ve birinin yeminini kabul etmeyi emretmiştir.”^[1184]

20712. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Allah Resulü (s.a.a) dör kişiye selam vermekten nehyetmiştir: Sarhoş kimseye, heykeltraşa, tavla oynayan kimseye, ondört taş oynayan kimseye selam vermekten nehyetmiştir. Ben de bunlara beşincisini ekliyorum: Sizleri satranç oynayan kimselere selam vermekten nehyediyorum.”^[1185]

20713. *Mean’il-Abbar’da şöyle yer almıştır:* “Allah Resulü (s.a.a) meyve vermeden önce ürünü satmaktan ve hurma karşılığında ağaçtaki hurmayı satmaktan sakındırmıştır.”^[1186]

20714. *Mean’il-Abbar’da şöyle yer almıştır:* “Peygamber (s.a.a) Araya hususunda ruhsat vermiştir. (Araya kelimesi Ariyye kelimesinin çoğuludur ve Ariyye ise sahibinin, bir yıllık meyvesini fakirlere verdiği hurma ağacı anlamındadır.) Denildiği üzere Allah Resulü (s.a.a) hurmalığın sahibine hurmanın kendisine bırakıldığı şahıstan bir miktar hurma karşılığında ihtiyacı olduğunda ondan istifade etmesi için o ağacın yeni yetişen hurmasından istifade etmesine izin vermiştir.” Allah-u Teala hesap memurunu gönderdiğinde şöyle buyuruyordu: “Ağaçtaki ürünlerin tahmini hesabını hafif tutunuz. Zira mallar arasında ariyye ve vasiyet de vardır.”^[1187]

20715. *Mean’il-Abbar’da şöyle yer almıştır:* “Peygamber (s.a.a) muhabereden nehy etmiştir. Muzabere ise yarısını veya üçte birini veya dörtte birini veya daha azını veya daha çoğunu almak şartıyla toprağı ekmek için birisine bırakmak anlamındadır.”^[1188]

20716. *Mean’il-Abbar’da şöyle yer almıştır:* “Peygamber (s.a.a) muhazaradan nehyetmiştir. Muhazara ise ağacın yetişmemiş

meyvelerini satmak anlamındadır. Yetişmemiş hurma, bakla ve benzeri ürünler de muhazara hükmündedir.”

20717. *Mean'il-Abbar'da şöyle yer almıştır:* “Peygamber (s.a.a) rengi oluşmamış hurmayı satmaktan nehyetmiştir. Hurmanın renklenmesi de kırmızı veya sarı olduğu zamandır. Bir hadiste yer aldığına göre Peygamber teşkihten önce hurmayı satmaktan nehyetmiştir. Teşkih ise hurmanın renk almasıdır. “Hetta te'men'el-ah” (ta ki görme afetinden güvende olsun ve onu hiçbir afet tehdit etmesin” cümlesi de bu anlamdadır.) yani renklendiği zaman)”^[1190]

20718. *Mean'il-Abbar'da şöyle yer almıştır:* “Peygamber (s.a.a) münabezeyi, mülameseyi ve çakıl taşlarını satmayı nehyetmiştir. Bunların her birinin anlamı hakkında iki görüş vardır. Bir görüşe göre münabeze bir şahsın diğer bir şahsa şöyle demesidir: “Kumaş veya başka bir malı bana doğru at” veya “Ben sana doğru atıyorum ki falan alışveriş gerçekleşmiş olsun” başka bir görüşe göre ise, münabeze şahsın şöyle demesidir: “Çakıl taşlarını attığımda alışveriş bitmiştir.” Bu da Allah Resulü'nün yasakladığı çakıl taşlarıyla muamele anlamındadır. Mülamesenin ise bir görüşe göre anlamı şöyle demendir: “Elbiseme dokunduğunda veya elbisne dokunduğumda falan muamele bitmiş olsun.” Başka bir görüşe göre ise, mal satıcısının mala, parçanın arkasından dokunması, onu görmemesi ve bu şekilde muamelede bulunması anlamındadır. Bu tür muameleler ve alış-veriş metodu cahiliye döneminde yaygın idi. Allah Resulü (s.a.a) bunları yasaklamıştır. Çünkü bunların hepsi de müşterinin kanmasına sebep olan alış-verişlerdir.”^[1191]

20719. *Mean'il-Abbar'da şöyle yer almıştır:* “Peygamber (s.a.a) Mecer'i yasaklamıştır.

Mecr deveyi veya başka bir şeyi annesinin karnında olan deveyle değişmektir.”^[1192]

20720. *Mean'il-Abbar'da şöyle yer almıştır:* “Peygamber (s.a.a) melakih ve mezamin satışından da nehyetmiştir.

Melakih, “melkuhe” kelimesinin çoğulu olup hayvanın cenini anlamındadır. Mezamin ise erkek hayvanın menisi anlamındadır. Cahiliye döneminde henüz annesinin karnında olan hayvanı veya bir hayvanın mensini bir yıl veya birkaç yıllığına satıyorlardı.”^[1193]

20721. *Mean'il-Abbar'da şöyle yer almıştır:* “Peygamber (s.a.a) hebelil hebele satışını da yasaklamıştır.

Ve bunun manası dişi devenin karnında olan cenin anlamındadır. Bazıları şöyle demişlerdir: “Yavrusunun yavrusu anlamındadır. Bu tür muameleler de belirsiz-zararlı muamele sayılmaktadır.”^[1194]

20722. *Mean'il-Abbar'da şöyle yer almıştır:* “Peygamber mezarların kireçle kaplanma yapılmasını yasaklamıştır.”^[1195]

20723. *Mean'il-Abbar'da şöyle yer almıştır:* “Peygamber (s.a.a) tartışmaktan, çok soru sormaktan, malı telef etmekten, annelere eziyet etmekten, kız çocuklarını diri diri gömmekten, farz hakları ödememekten, hiç kimsenin hakkı olmayıp almaması gereken bir şeyi almaktan nehyetmiştir.

Denildiği üzere “malı telef etmekten” cümlesinin iki anlamı vardır. Birinci anlamı –ki asıl anlamı odur- aziz ve celil olan Allah'a isyan yolunda az veya çok harcanan şeydir. Bu Allah-u Teala'nın kinayıp eleştirdiği israftır. İkinci anlamı ise malı henüz salahiyyeti olmadığı halde sahibine vermektir. Aziz ve celil olan Allah şöyle buyurmuştur: **“Evlenme çağına erişince yetimleri deneyin. Eğer onlarda bir rüşd bulursanız”**^[1196] Buradaki rüşten maksat, akıl ve fıkri rüşttir. **“Mallarını onlara veriniz.”** Bazıları ise şöyle demiştir: “Rüşten maksat, dini salahiyyet ve malı koruma kabiliyetidir.

Çok soru sormak da insanlardan mali yardımda bulunmaktır. Bir şeyi sormak ve onlar hakkında çok araştırmak anlamında da olabilir. Nitekim aziz ve celil olan Allah şöyle buyurmuştur: **“Açıklandığı taktirde hoşlanmayacağınız şeyi sormayınız.”**^[1197]

Va'dul-Benat ise cahiliye döneminde yaygın olduğu üzere kız çocuklarını diri diri gömmektir. Bu yüzden mezara da “damad” diyorlardı.”^[1198]

20724. *Mean'il-Abbar'da şöyle yer almıştır:* “Peygamber (s.a.a) aile bireylerini ve serveti artırmayı yasaklamıştır.

Esmei şöyle diyor: “Rivayette geçen “tebekkur” kelimesi, genişleme, açılma anlamındadır. “Bekertu betnehu” cümlesi de “onun karnını yardım ve açtım” anlamındadır. Beşinci İmam'a da (a.s) Bakır demişlerdir. Çünkü o ilmi yarmış, birbirinden ayırmış ve onu genişletmiştir.”^[1199]

20725. *Mean'il-Abbar'da şöyle yer almıştır:* “Peygamber (s.a.a) insanın namaz kılarken başını merkep gibi aşağı salmasını nehyetmiştir.

Bunun anlamı da insanın rüku halinde başını belinden aşağı gelecek şekilde eğmesidir. Peygamber (s.a.a) rükuya gittiği zaman, ne başını öne eğiyor, ne de yukarı tutuyordu, yani başını bedeninden yukarı duracak şekilde tutmuyordu, aksine orta bir çizgide kalmaya riayet ediyordu. Metinde yer alan “İkna” kelimesi başını yukarı tutmaktır. Allah-u Teala şöyle buyurmuştur: **“O gün başları kalkmış”**^[1200] Peygamberin bu buyruğundan da anlaşıldığı üzere rüku halinde insanın belinin ve başının aynı düzeyde olması müstahaptır. Zira Allah Resülü (s.a.a) rüku edince, sırtını, su döküldüğü taktirde yerinde kalacağı ve yere dökülmeyeceği bir şekilde tutuyordu. Nitekim İmam Sadık (a.s) şöyle buyurmuştur: “Rüku ve secde halinde sırtı doğru ve saf olmayan kimsenin namazı yoktur.”^[1201]

20726. *Mean'il-Abbar'da şöyle yer almıştır:* “Peygamber (s.a.a) (kırık) kapların ağzından içmeyi yasaklamıştır.

Metinde yer alan ihtinastan maksat, tulumun iki ağzını dürüp sonra ondan su içmektir ve ihtinasın aslı ise kırılmak anlamındadır. Kadın gibi davranan kimseye de kırılıp büzülmesi sebebiyle muhennes denmiştir ve bu yüzden de (çift cinsiyetli olan) kadın hünsa olarak adlandırılmıştır ve kırık kaplardan su içmeyi yasaklayan hadisin anlamı da iki şekilde tefsir edilmiştir: Birincisi içinde bir hayvanın olmasından korkulduğu içindir. Hadisin manası da Peygamber’in (s.a.a) bu kapların ağzından yasaklamış olmasıdır.”^[1202]

20727. *Mean'il-Abbar'da şöyle yer almıştır:* “Peygamber (s.a.a) akşam hurma toplamayı yasaklamıştır.

Hurmanın gece toplanmasının yasaklanış sebebi de o vakitte fakirlerin orada olmamasıdır (yani gece toplandığı taktirde fakirlere bir şey kalmaması sebebiyledir.)”^[1203]

20728. *Mean'il-Abbar'da şöyle yer almıştır:* “Peygamber (s.a.a) mirasın parça parça bölünmesini caiz görmüyordu.

Bu hadisin anlamı da şudur ki bir insan ölür ve geriye bir şey bırakırsa, bazı varislerin isteği doğrultusunda miras bölüştürüldüğü taktirde hepsi veya onlardan bazıları zarar görür. Dolayısıyla Peygamber şöyle buyurmuştur: “O şeyi parça parça bölüştürmemek gerekir.” Metinde geçen “be’ziye” kelimesi parça parça, parçalamaktır. Nitekim şöyle denilmektedir: “Azzeyt’ul-Lahme.” Yani eti parça parça ettim. Aziz ve celil olan Allah şöyle buyurmuştur: “Vellezi ce’lul-Kur’ane ezin”^[1204] **“Yani Kur’an’ın bir bölümüne iman ediyor, diğer bir kısmına ise küfrediyorlar.”**

O halde bölüştürme imkanı olmayan cevher, hamam ve hırka türünden elbiseler parçalandığı taktirde değerini kaybederler. Bu durumda diğer bir hadisin kapsamına girer ki o hadis şöyle der: “İslam’da zarar vermek yoktur.” Dolayısıyla varislerden biri onun parçalanmasını isterse, sözüne itina etmemek gerekir. Aksine onu satıp parasını aralarında bölüştürmeleri icab eder.”^[1205]

20729. *Mean'il-Abbar'da şöyle yer almıştır:* “Peygamber (s.a.a) iki tür elbiseyi yasaklamıştır: Birisi İştimal’is-Semma ve diğeri ise erkeğin avretiyle gök arasında hiçbir engel kalmayacağı şekilde bir elbiseye bürünmesidir.”^[1206] Emsei şöyle diyor: “İştimal’is-Semma” araplar nezdinde insanın elbisesine sarılması, bütün bedenini onunla örtmesi, elini içinden çıkaracak bir şekilde bir köşesini açmamasıdır. Ama fakihler şöyle demişlerdir: “İştimal-is Semma bütün bedeninin bir elbiseye bürünmesi ve o elbiseden başka bir elbise olmamasıdır. Daha sonra elbisenin bir köşesini yukarı çekmesi, omuzlarının üzerine atması ve ondan dolayı avretinin görünmesidir.” İmam Sadık (a.s) şöyle buyurmuştur: “İltihaf-i Semma” insanın uzun elbisesini koltuğunun altına alması, sonra iki köşesini omuzlarının üzerine atmasıdır.” Bu istilahın doğru tevildir, ona aykırı değildir.”^[1207]

20730. *Mean'il-Abbar'da şöyle yer almıştır:* “Peygamber (s.a.a) cinin kestiklerinden sakındırmıştır.

Cinin kestiklerinden maksat, birinin bir ev alması veya bir çeşme kazmasıdır veya bu tür şeyler yapmasıdır. Uğursuzluğun giderilmesi için de bir kurban kesmesidir. Ebu Ubeyd şöyle diyor: “Hadisin manası şudur ki: Onlar bu uğursuzluğu gidermek için böyle yapıyorlardı. Çünkü kurban kesmedikleri veya yedirmedikleri taktirde, cinlerin işlerine zarar vereceğinden korkuyorlardı. Peygamber (s.a.a) bu işi yanlış gördü ve ondan sakındırdı.”^[1208]

20731. *Mean'il-Abbar'da şöyle yer almıştır:* “Peygamber (s.a.a) şöyle buyurmuştur: “Hiç kimse afet görmüş bir hayvanını, başkalarının salim hayvanlarının içine koymamalıdır.

Bu hadisin de manası şudur ki develeri hasta olduğu taktirde, onu başka bir şahsın sağlam develerinin veya dört ayaklı hayvanlarının arasına koymamalıdır.” Ebu Ubeyd şöyle diyor: “Allah daha iyi biliyor, ama bana göre bu sakındırmanın sebebi, aziz ve celil olan Allah’ın o şahsın salim hayvanlarını da aynı hastalığa mübtela etmesinden korkulmasıdır. Zira o hayvanların sahibi, falan şahsın hasta olan hayvanından bu hastalığın sirayet ettiğini sanabilir ve bu zan sebebiyle de günaha düşebilir.”^[1209]

20732. *Mean'il-Abbar'da şöyle yer almıştır:* “Peygamber (s.a.a) şöyle buyurmuştur: “Sütü deve ve koyunların memelerinde toplamayın. Herkim memesinde süt toplanan bir hayvanı alırsa, son karar kendisine aittir. İsterse onu bir sa’ hurma ile beraber (satıcısına) geri verebilir.”

Hadiste geçen “musirrat” kelimesi dişi deve, inek veya memelerinde süt toplansın diye birkaç gün sağılmayan koyun anlamındadır. “Tesriyye” kelimesi suyun önünü almak ve suyu bir yerde toplamak anlamındadır. Musidatt diye adlandırılmalarının sebebi suyu toplamıyor olduğu içindi. Başka bir hadiste şöyle yer almıştır: “Herkim “muheffele” bir hayvanı alır, sonra onu geri verirse, bir sa’ hurma da vermelidir.” Hayvanın “muhellefe” olarak adlandırılması da memelerinde süt toplandığı içindir. “Ehfel’el-Kavmu” cümlesi de insanlar toplandı ve sayıları çoğaldı anlamındadır. “Mehfel’ul-Kavm” kelimesi ise toplantı yeri ve halkın bir araya geldiği yer anlamındadır. “Mehfil”in çoğulu ise “mehafil”dir.”^[1210]

20733. *Mean'il-Abbar'da şöyle yer almıştır:* “Peygamber (s.a.a) şöyle buyurmuştur: “La hilabe” yani işin içinde hile ve aldatmaca olmamalıdır.

“Helebtuhu ehlibuhu hilabeten” cümlesi de “Onu (sözle) kandırdım” anlamındadır.”^[1211]

20734. *Mean'il-Abbar'da şöyle yer almıştır:* “Peygamber (s.a.a) dumanı içine çekmekten sakındırmıştır.”^[1212]

20735. *Mean'il-Abbar'da şöyle yer almıştır:* “Peygamber (s.a.a) şöyle buyurmuştur: “Hakkını yerine getiren kimse dışında geçit yerlerinde oturmaktan sakının.”^[1213]

20736. *Mean'il-Abbar'da şöyle yer almıştır:* “Peygamber (s.a.a) şöyle buyurmuştur: “Namaz ve selam hususunda noksanlık ve eksiklik uygun değildir.”

Metinde geçen “gırar” kelimesi eksiklik ve noksanlık anlamındadır. Namazda noksanlık ise rüku ve secdesini kamil bir şekilde yapmamak, bir rekatta diğer rekattan daha az durmaktır. İmam Sadık’ın (a.s) şu sözü de bu anlamdadır: “Namaz terazidir, herkim kamil verirse, kamil alır.” Peygamber’in (s.a.a) şu sözünde bu anlamdadır: “Namaz bir ölçektir. Herkim kamil olarak ölçerse (ecrini de) kamil olarak alır.” Bu, namazda noksanlığın anlamıdır. Selamda noksanlığın anlamı ise birisinin “selamun aleyküm” derken karşı tarafın “aleyküm’üs-Selam” demesi yerine cevap olarak “aleyküm” demesidir. Bilindiği gibi selamun cevabındaki bu eksiklik mekruh olduğu gibi haddi aşma da mekruhtur. İmam Sadık (a.s) birine cevap verdi, o cevap olarak, “ve aleykumus selam ve rahmetillah ve berakatuhu ve meğfıretuhu ve rızvanuhu” deyince İmam Sadık (a.s) şöyle buyurdu: “Selamımıza cevap vermek hususunda meleklerin babamız İbrahim’e (a.s) dediğinden daha ileri gitmeyin. Onlar şöyle dedi: “Rahmetullahi ve berekatuhu aleykum Ehl’el-Beyt. İnnehu hamidun mecid” **(Allah’ın rahmeti ve bereketi**

üzerinize olsun ey Ehl-i Beyt! Şüphesiz Allah övülen ve ve azamet sahibidir.)”^[1214]

20737. *Mean'il-Abbar'da şöyle yer almıştır:* “Peygamber (s.a.a) şöyle buyurmuştur: “Birbirinizle münaceşe etmeyiniz ve birbirinize darılmayınız.”

Münaceşe bir şahsın almak niyetinde olmadığı halde, başkasını duyup teklifinin etkisinde kalarak malı yüksek bir fiyatla alması için bir mala fazla fiyat biçmek anlamındadır. Naciş ise hain anlamındadır. Metinde yer alan tedabur ise kopmak ve uzaklaşmak anlamındadır. Birbirine sırt çevirmekten ve yüzünü çevirmekten alınmıştır.”^[1215]

20738. *Ebu Hureyre ve Abdullah b. Abbas şöyle diyor:* “Resulullah (s.a.a) vefat etmeden önce Medine’ye son bir hutbe irad etti ve ondan sonra aziz ve celil olan Allah’a yükseldi. Bu hutbesinde verdiği bir takım öğütler sebebiyle, gözler ağladı, kalpler

korktu, bedenler titredi, ruhlar sabrını yitirdi. Peygamber (s.a.a) Bilal'e halkı cemaat namazına çağırmasını emretti. İnsanlar toplanınca da Allah Resulü (s.a.a) dışarı çıktı, minberin üzerinde karar kıldı ve üç defa şöyle buyurdu: "Ey insanlar! Yakına gelin! Arkanızdakiler için yer açın." İnsanlar yaklaşıp birbirine bitişince de arkalarını döndüklerinde hiç kimseyi göremediler. Peygamber daha sonra şöyle buyurdu: "Ey insanlar! Yakına gelin! Arkanızdakiler için yer açın." Bir şahıs şöyle arzetti: "Ey Resulullah! Kimin için yer açalım?" Peygamber şöyle buyurdu: "Melekler için" Daha sonra Peygamber şöyle buyurdu: "Onlar sizinle oldukları zaman önünüzde veya arkanızda olmazlar, sağınızda veya solunuzda olurlar." Bir şahıs şöyle arzetti: "Ey Allah'ın Resulü! Neden önümüzde veya arkamızda olmazlar, bizim onlar üzerindeki üstünlüğümüz sebebiyle mi, yoksa onların bize üstünlükleri sebebiyle mi?" Peygamber şöyle buyurdu: "Sizler meleklerden üstünsünüz, otur." O şahıs oturdu. Allah Resulü daha sonra hutbesini irad ederek şöyle buyurdu: "Hamd Allah'a özgüdür, ona hamdederiz ve ondan yardım dileriz, ona iman eder, ona tevekkülde bulunuruz. Şehadet ederim ki ondan başka ilah yoktur, o tektir ve eşi yoktur. Şehadet ederiz ki Muhammed onun kulu ve elçisidir, nefsimizin kötülüklerinden ve amellerimizin çirkinliğinden Allah'a sığınırız. Herkimi Allah hidayet ederse, hiç kimse onu saptıramaz, herkimi de saptırırsa, hiç kimse onu hidayet edemez. Ey insanlar! Bu ümmet arasında üç yalancı ortaya çıkacaktır. Onların birincisi, Sen'alı bir şahıstır ve o şahıs

Yamama'dır. ^[1216] Ey insanlar! Herkim Allah'ın birliğine ona bir şeyi ortak koşmadan halis bir şehadetle Allah ile görüşürse, cennete girer." Ali b. Ebi Talib (a.s) ayağa kalktı ve şöyle arzetti: "Ey Resulullah! Annem babam sana feda olsun! Nasıl olur da şehadetini halis kılabilir, bizler için izah et de bilelim." Allah Resulü (s.a.a) şöyle buyurdu: "Evet! Dünyaya tamahlanmak, helal olmayan yoldan mal toplamak, dünyaya bağlılık ile olmamalıdır. Bazı kimseler güzel söz söyler, ama Cebbarlar ve günahkarlar gibi amel ederler. O halde herkim de bu hasletlerden biri olmaz ve de Allah'tan başka ilahın olmadığına tanıklık ederek aziz ve celil olan Allah ile görüşürse cennete girer. Ama herkim dünyaya sarılıp ahireti bırakırsa cehennem ehli olur." ^[1217]

20739. Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur: "Herkim bir zalimin davasının vekaletini üstlenirse veya ona davasında yardımcı olursa, ölüm meleği Allah'ın laneti ve cehennem müjdesiyle ona iner, o ateşte ebedi kalır ve bu kötü bir akıbetir." ^[1218]

20740. Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur: "Herkim zalim bir hükümdara işlerinde itaat ederse, ateşte onunla arkadaş olur." ^[1219]

20741. Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur: "Herkim bir yöneticiye zulüm yolunu gösterirse haman ile arkadaş olur. O ve söz konusu sultan cehennemlikler arasında en şiddetli azaba düşer kalır." ^[1220]

20742. Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur: "Herkim bir dünya sahibine dünya tamahı sebebiyle saygı gösterir ve severse, Allah ona gazaplanır ve cehennem en alt tabakasında Karun ile aynı yerde bulunur." ^[1221]

20743. Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur: "Herkim kendini göstermek ve ün salmak için bir bina inşa ederse, kıyamet günü onu yedi kat yerin dibine kadar omuzunda taşır ve o bina boynunda ateşten bir çember haline dönüşür, ardından onu ateşe atarlar." Ben (ravi) şöyle arzettim: "Ey Allah'ın Resulü! Gösteriş ve ün salmak için bina yapmak nasıl olur?" Peygamber şöyle buyurdu: "Kendisine yetecek miktarından fazlasını yapar veya övünmek için bina eder." ^[1222]

20744. Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur: "Herkim bir işçinin ücretini vermezse (veya az verirse) Allah amelini batıl eder ve beşyüz yıllık mesafeden gelen cennetin kokusunu ona haram kılar." ^[1223]

20745. Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur: "Herkim komşusunun bir avuç toprağını hıyanet ederek alırsa, Allah-u Teala kıyamet günü ateşten bir çember halinde onun boynuna atar, onu yerin yedi katında gezdirir, sonra onu cehennem ateşine sokar." ^[1224]

20746. Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur: "Herkim Kur'an'ı öğrenir, sonra bilerek unutursa, kıyamet günü eli kesik (ve cüzzamlı) ve eli zincirle bağlı olduğu bir halde Allah ile görüşür. Allah unuttuğu her ayet için ona bir yılan musallat kılar." ^[1225]

20747. Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur: "Herkim Kur'an'ı öğrenir, onunla amel etmez, dünya sevgisini ve süslerinin

sevgisini ona tercih ederse, Allah-u Teala'nın gazabına müstahak olur ve Allah'ın kitabını arkalarına atan Yahudi ve Hristiyanlarla aynı derecede bulunur.”^[1226]

20748. Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur: “Herkim kendisine haram olan bir kadınla ilişkide bulunur veya bir erkek, erkek çocuğuyla livat ederse Allah-u Teala kıyamet günü onu leşten daha kötü kokar bir halde haşreder. Öyle ki insanlar onun kötü kokusundan cehenneme girinceye kadar sıkıntıya düşer. Allah ondan hiçbir fidye ve alıkoyucu kabul etmez, amellerini batıl kılar, onu demirden çivilerle sağlamlaştırılmış bir tabuta koyar. O tabutun üzerine, bedeni o çivilere batsın diye demirden bir levha koyar. Eğer onun damarlarından biri dörtüyz ümmetin arasına atılacak olursa, hepsi yok olur ve onun azabı tüm cehennem ehlinde daha şiddetlidir.”^[1227]

20749. Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur: “Herkim Yahudi, Hristiyan, Mecusi, Müslüman, özgür, cariye veya herhangi bir kadınla zina ederse, Allah onun mezarına ateşten üçyüz bin kapı açar, o kapılardan yılanlar, akrepler ve alevler çıkar. Kıyamet gününe kadar yanar, insanlar onun avretinin kötü kokusundan eziyet içinde olur. Kıyamet günü onu o kötü kokusuyla tanırlar, onun cehenneme götürülmesi emri verildiğinde, cehennem ehli bizzat şiddetli bir azaba düşer oldukları halde onun varlığından dolayı sıkıntıya düşerler. Bütün bunlar Allah'ın haramları yasaklaması sebebiyledir. Allah-u Teala'dan daha gayretli bir kimse yoktur. Allah bu gayreti sebebiyle fuhuşu ve kötülüğü yasaklamıştır ve buna hadler tayin etmiştir.”^[1228]

20750. Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur: “Herkim gizlice komşusunun evine bakar ve bir erkeğin avretine, kadının saçına veya bedeninin bir bölümüne bakarsa, Allah'ın onu dünyada insanların ayıbının peşinde koşan münafıklarla cehenneme sokması bir haktır. Bu kimse Allah kendisini rezil etmedikçe dünyadan göçmez, Allah ahirette de avretini (ayıplarını) tüm insanlar için aşikar kılar.”^[1229]

20751. Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur: “Herkim Allah'ın rızından hoşnut olmaz, diliyle şikayette bulunur ve sabretmezse, onun hiçbir iyi işi Allah'a yükselmez. Allah-u Teala ile, Allah'ın kendisine gazaplandığı bir halde görüşür.”^[1230]

20752. Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur: “Herkim bir kadının mehirini vermezse, Allah nezdinde zinakar sayılır. Allah kıyamet günü ona şöyle buyurur: “Ey kulum! Cariyemi söz ile sana eş kıldım, sen ise sözüne vefa göstermedin.” Böylece aziz ve celil olan Allah bizzat o kadının hakkını talep etmeyi üstlenir. O şahsın bütün iyi işlerini alır, ama yine de eşinin hakkını telafi edemez. Bunun üzerine o şahsın ateşe atılması emredilir.”^[1231]

20753. Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur: “Herkim tanıklığından geri döner veya onu gizlerse, Allah (kıyamet günü) yaratıkların huzurunda onun etini kendisine yedirir dilini çiğnediği bir halde cehenneme gider.”^[1232]

20754. Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur: “Herkimin iki eşi olur ve kendisini ve malını onlar arasında bölüştürmede adaletli davranmazsa, kıyamet günü elleri bağlı, bedeninin yarısı eğilmiş (ve felç olmuş) bir halde getirilip ateşe gider.”^[1233]

20755. Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur: “Herkim komşusuna haksız yere eziyet ederse, Allah ona cennet kokusunu haram kılar ve onun yeri ateş olur. Biliniz ki aziz ve celil olan Allah insana komşusunun hakkını sorar. Herkim komşusunun hakkını eda etmezse, bizden değildir.”^[1234]

20756. Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur: “Herkim fakir bir Müslümana fakirliği sebebiyle hakarete bulunur ve onu hor görürse, şüphesiz Allah'ın hakkını hor görmüş olur. Aziz ve celil olan Allah sürekli ona gazap eder ve o fakiri razı edinceye kadar kendisinden razı olmaz. Herkim de fakir bir Müslümana saygı gösterirse, kıyamet günü Allah ile kendisine güler bir halde görüşür.”^[1235]

20757. Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur: “Herkim hem dünya ve hem de ahiret işiyle karşılaştığı bir durumda dünyayı ahirete tercih ederse, Allah-u Teala ile kendisini ateşten koruyacak hiçbir iyiliği olmadığı halde görüşür. Herkim de ahireti alır ve dünyayı terk ederse kıyamet günü aziz ve celil olan Allah ile kendisinden razı ve hoşnut olduğu bir halde görüşür.”^[1236]

20758. Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur: “Herkim kendisine haram olan bir kadın veya cariyeyi elde ettiği halde Allah’tan korktuğu için ona kötülük etmezse, aziz ve celil olan Allah ateşi ona haram kılar ve (kıyamet gününün) büyük dehşetinden güvende kılar ve onu cennetine götürür. Ama herkim de onunla haram işlerse, Allah ona cenneti haram kılar ve onu cehenneme götürür.”^[1237]

20759. Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur: “Herkim haram bir mal elde ederse Allah ne onun bir sadakasını, ne bir köle azad etmesini, ne bir haccını ne de bir umresini kabul eder. Aziz ve celil olan Allah bu işlerin sevabı kadar kendisine günah yazar. Ölümünden sonra geri kalan miktarı ise ateşe doğru azığı olur. Herkim haram bir mal elde edebildiği bir halde Allah korkusundan ondan yüz çevirirse, Allah’ın muhabbet ve rahmetine mazhar olur ve cennete götürülmesi emredilir.”^[1238]

20760. Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur: “Herkim namahrem bir kadın ile tokalaşırsa, kıyamet günü eli bağlı olarak gelir, sonra da onun ateşe götürülmesi emredilir.”^[1239]

20761. Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur: “Herkim maliki olmadığı bir kadınla şakalaşırsa, dünyada o kadına söylediği her kelimeye karşılık bin yıl (ateşte) tutulur. Kadın erkeği kabullenir ve neticede de erkek haram olarak onu kucağına alır veya öperse veya onunla ilişkide bulunursa veya onunla şakalaşır ve fuhuşa düşerse, erkek için var olan günahın aynısı onun için de olur. Ama eğer kadın razı olmaz ve erkek zorla ona el uzatırsa, o kadının günahı da o adamın boynunadır.”^[1240]

20762. Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur: “Herkim alışverişte bir müslümanı aldatırsa bizden değildir. Kıyamet günü Yahudilerle haşrolur. Zira herkim halkı aldatırsa müslüman değildir.”^[1241]

20763. Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur: “Herkim ihtiyacı olmadığı halde komşusundan bir malı ^[1242] esirgerse, Allah da kıyamet günü ondan bağışını ve ihsanını esirger ve onu kendi haline bırakır. Herkimi de Allah kendi haline bırakırsa helak olur, aziz ve celil olan Allah hiçbir ömrünü kabul etmez.”^[1243]

20764. Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur: “Bir kadın kocasına eziyet ederse, bütün ömrü boyunca oruç tutup, geceleri ibadetle meşgul olsa, köleler azad etse, malını Allah yolunda infak etse dahi, Allah hiçbir iyi işini ve namazını eşine yardım edip onu kendisinden hoşnut kılmadıkça kabul etmez. Aksi taktirde o kadın cehenneme giren ilk kimsedir.”^[1244]

20765. Resulullah (s.a.a), daha sonra şöyle buyurmuştur: “Erkek de eşi hakkında eziyet ve zulümde bulunursa, böyle bir günah ve azaba uğrar.”^[1245]

20766. Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur: “Herkim bir Müslümanın yüzüne tokat vurursa Allah kıyamet günü kemiklerini kırar, ona ateşi musallat eder, cehenneme gidinceye kadar elleri bağlı olur.”^[1246]

20767. Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur: “Herkim geceyi Müslüman kardeşine hıyanet kastiyle geçirirse, o geceyi Allah’ın gazabında geçirir. Günümüzü de aynı şekilde Allah’ın gazabında ve hoşnutsuzluğu içinde yaşar, meğer ki tövbe edip geri dönsün. Eğer böyle bir halet üzere ölürse, İslam’dan ayrı bir din üzere ölmüş olur.” Resulullah (s.a.a) daha sonra şöyle buyurmuştur: “Biliniz ki herkim bir müslümanı aldatırsa bizden değildir” *Peygamber bu cümleyi üç defa tekrar etmiştir.*^[1247]

20768. Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur: “Herkim zalim bir hükümdarın yanında bir kırbaç asarsa, Allah o kırbaçı altmış bin zira’ uzunluğunda bir yılan haline dönüştürür ve onu cehennem ateşinde sürekli olarak kendisine musallat kılar.”^[1248]

20769. Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur: “Herkim müslüman kardeşinin gybetini ederse, orucu batıl olur ve abdesti bozulur. Eğer o hal üzere ölürse Allah’ın haramını helal saymış olarak ölmüş olur.”^[1249]

20770. Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur: “Herkim iki kimse arasında laf taşırsa Allah kabrinde, kıyamet günü ne kadar onu yakması için bir ateşi ona musallat kılar. Kabrinden çıktığı zaman da cehenneme gidinceye kadar sürekli bedenini ısırması için siyah bir ejderhayı ona musallat kılar.”^[1250]

20771. Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur: “Herkim öfkesini yutar, müslüman kardeşini affeder ve müslüman kardeşi ^[1251]

karşısında yumuşak huylu olursa Allah-u Teala ona bir şehidin ecrini bağışta bulunur.”

20772. Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur: “Herkim bir yoksula zulmeder veya zorbalık eder, veya onu hakir görürse Allah da kıyamet günü onu insan şeklindeki bir karınca miktarınca haşreder ve o cehenneme gider.”^[1252]

20773. Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur: “Her kim kardeşinin gıybetinin edildiği bir topluluğa oturur ve gıybeti engel olursa aziz ve celil olan Allah dünya ve ahirette bin kötülük kapısını ondan geri çevirir. Ama eğer gıybeti engel olmazsa ve gıybette hoşlanırsa onun için de gıybet eden kimseler gibi günah vardır.”^[1253]

20774. Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur: “Her kim iffetli bir erkek veya kadına iftirada bulunursa Allah onun (iyi) amellerini boşa çıkarır, kıyamet günü yetmiş bin melek önünden ve arkasından onu kırbaçlar, yılanlar ve akrepler bedenini ısırır ve sonra da ateşe götürülmesi emredilir.”^[1254]

20775. Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur: “Her kim bu dünyada şarap içerse Allah (ahirette) ona engerek yılanının ve akreplerin zehiriyle dolu bir kadeh verir ki onu içmeden yüzünün eti o kadehe dökülür. Onu içtiği zaman bedeninin eti ve derisi kokmuş bir leş gibi birbirinden dağılır ve böylece mahşer ehli (kötü kokusundan dolayı) eziyet görür. Sonunda cehenneme götürülmesi emredilir. Şarap içen, şarap yapan, kendisi için şarap yapılmasını sipariş veren kimseler (ateştedirler) satıcısı, alıcısı, taşıyıcısı teslim edicisi, parasını yiyicisi de günah ve utanç açısından eşittirler. Biliniz ki her kim Yahudi, Hristiyan, Sabii veya diğer insanlardan birine şarap içirirse günahı onu içen kimsenin günahı gibidir. Biliniz ki her kim başkası için şarap satar veya alırsa Allah-u Teala tevbe etmedikçe onun ne namazını kabul eder ne orucunu ne haccını ve ne de umresini! Eğer tevbe etmeden önce ölürse dünyada içtiği her yuduma karşılık ona cehennemden bir yudum irin içirmesi Allah-u Teala’ya haktır.” Resulullah daha sonda şöyle buyurmuştur: “Biliniz ki Allah özellikle şarabı ve sarhoş edici her içeceği haram kılmıştır. Biliniz ki sarhoş edici her şey haramdır.”^[1255]

20776. Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur: “Her kim faiz yerse Allah yediği faiz miktarınca karnını ateşle doldurur. Eğer biz malından bir servet elde ederse Allah-u Teala o elde ettiği malla yaptığı hiçbir iyiliği kabul etmez. Yanında o maldan bir zerre dahi baki kaldığı takdirde sürekli Allah ve meleklerin lanetinde olur.”^[1256]

20777. Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur: “Her kim dünyada bir emanete hıyanet eder ve onu sahibine geri vermezse islamdan başka bir din üzere ölür. Aziz ve celil olan Allah’ı kendisine gazap ettiği bir halde mülakat eder. Sonra cehenneme götürülmesi emredilir ve ebedi olarak cehennemin bir köşesine atılır.”^[1257]

20778. Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur: “Her kim bir müslümana ve zimmi kafiye veya diğer halktan birine yalan yere tanıklık ederse kıyamet günü dilinden asılır ve münafıklarla cehennemin en alt tabakasında yer alır.”^[1258]

20779. Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur: “Her kim hizmetçisine veya kölesine veya insanlardan birine red cevabını verir ve onu kendisinden kovarsa aziz ve celil olan Allah kıyamet günü ona red cevabını verir, kendisinden kovar ve baş aşağı ateşe atar.”^[1259]

20780. Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur: “Her kim (mehirini bağışlayarak) boşanması için eşine eziyet ederse Allah-u Teala o erkek (için ateşten) daha az bir cezaya rızayet göstermez. Zira Allah-u Teala yetim hakkında (yapılan zulümler için) gazaplandığı gibi kadın hakkında da gazaplanır.”^[1260]

20781. Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur: “Herkim bir sultana kardeşini gammazlarsa aziz ve celil olan Allah yaptığı tüm amellerini yok eder. Eğer bu sebeple de sultandan ona bir eziyet veya rahatsızlık gelirse, aziz ve celil olan Allah o gammazlayan kimseyi Haman ile cehennemin aynı tabakasında karar kılar.”^[1261]

20782. Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur: “Herkim Kur’an’ı şöhet elde etmek veya bir şeyi kazanmak için kıraat ederse, kıyamet günü aziz ve celil olan Allah’la etsiz, kemikten bir yüzle mülakat eder. Kur’an sürekli cehenneme gidinceye kadar onun ensesine vurulur ve diğer cehennemliklerle birlikte cehenneme düşer.”^[1262]

20783. Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur: “Herkim Kur’an’ı okur ve onunla amel etmezse, Allah kıyamet gününde onu kör

olarak haşreder ve sonra şöyle der: **“Ey rabbim! Beni neden kör olarak haşrettin. Oysa ben gören biriydim.”** Allah şöyle buyurur: **“Sana gelen ayetlerimizi unuttuğun için, bugün de aynı şekilde unutulursun.”** Neticede cehenneme atılması emrolunur. [\[1263\]](#)

20784. Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur: “Herkim gaspedilen bir malı, gaspedildiğini bile bile alacak olursa utanç ve günahı yüklenme hususunda o malı gaspeden kimse gibidir.” [\[1264\]](#)

20785. Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur: “Herkim bir kadın veya erkek arasında pezevenklik ederse, Allah cenneti ona haram kılar ve onun yeri cehennemdir. Bu kötü bir akıbetir ve ölünceye kadar da sürekli Allah’ın gazabında olur.” [\[1265\]](#)

20786. Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur: “Herkim Müslüman kardeşini aldatırsa Allah rızkindan bereketi kaldırır, hayatını perişan eder ve onu kendi haline bırakır.” [\[1266\]](#)

20787. Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur: “Herkim bir hırsızlık malını, hırsızlık malı olduğunu bildiği halde alırsa, utanç ve günahı yüklenme hususunda o hırsız gibidir.” [\[1267\]](#)

20788. Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur: “Herkim bir müslümana hıyanet ederse dünya ve ahirette o bizden değildir ve bizde ondan değiliz.” [\[1268\]](#)

20789. Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur: “Bilin ki herkim çirkin bir iş işitir ve onu ifşa ederse, o çirkin işi yapan kimse gibidir. Herkim de iyi bir ameli işitir ve onu insanlar arasında yaygınlaştırırsa şüphesiz onu yapan kimse gibidir.” [\[1269\]](#)

20790. Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur: “Herkim bir erkeğe bir kadını anlatır ve kadının güzelliklerini ona söyler, bu sebeple de o erkek o kadına aşık olur ve onunla fuhuş yaparsa, Allah kendisine (anlatana) gazap etmedikçe bu dünyadan ayrılmaz. Herkim de Allah’ın gazabına uğrarsa yedi gök ve yedi yer ona gazap eder. Günahı da o kadınla günah işleyen kimsenin günahı gibidir.” Şöyle arzedildi: “Ey Allah’ın Resulü! Eğer herikisi de tövbe eder ve doğru yola koyulursa ne olacak?” Peygamber şöyle buyurdu: “Allah o ikisinin (zina eden kadın ve erkeğin) tövbesini kabul eder, ama anlatma ve nitelendirme sebebiyle o kadını günaha sürükleyen kimsenin günahını kabul etmez.” [\[1270\]](#)

20791. Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur: “Herkim gözlerini namahrem bir kadın ile doldurursa (namahrem olan bir kadına bakarsa) aziz ve celil olan Allah insanlar arasında hüküm verme işini sona erdirinceye kadar onun gözlerini ateşten çivilerle doldurur, daha sonra da onun cehenneme götürülmesi emredilir.” [\[1271\]](#)

20792. Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur: “Herkim gösteriş ve ün yapmak için yemek yedirse, Allah-u Teala ona o yiyecek miktarınca cehennem irininden içirir. O yiyeceği insanlar arasında hüküm verinceye kadar karnında ateşe çevirir.” [\[1272\]](#)

20793. Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur: “Herkim evli bir kadınla zina ederse, o ikisinin avretinin pisliğinden beşyüz yıllık mesafe ölçüsünce iki nehir akar. Öyle ki cehennem ehli bunun pis kokusundan sıkıntıya düşer ve o ikisinin azabı herkesin azabından daha şiddetlidir.” [\[1273\]](#)

20794. Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur: “Aziz ve celil olan Allah’ın gazabı, gözünü kocasından başkasıyla veya mahremi olmayan bir erkekle dolduran kadına çok daha şiddetlidir. Zira eğer böyle yaparsa Allah bütün amellerini batıl eder. Eğer kocasının yatağına başka bir erkeği alırsa, Allah-u Teala’nın kabrinde ona azap verdikten sonra onu ateşte yakması bir hak olur.” [\[1274\]](#)

20795. Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur: “(Heva ve heves yüzünden) bir kadın kocasından hul’ talakı alırsa (mehriyesini kendisine bağışlayarak boşanmasını isterse) sürekli Allah’ın, meleklerin ve bütün insanların laneti uğrar. Ölüm meleği yanına gelince ona şöyle der: “Ateşle sana müjdeler olsun!” Kıyamet günü olduğunda da ona şöyle denir: “Diğer cehennemlilerle birlikte cehenneme gir.” Bilin ki Allah-u Teala ve Resulü haksız yere boşanmayı isteyen kadınlardan beridir. Bilin ki Allah-u Teala ve Resulü de kendisinden (hul talakı ile) boşanması için eşini sıkıntıya düşüren erkekten de beridir.” [\[1275\]](#)

20796. Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur: “Herkim bir cemaatin izni ve rızayetiyle onların imamlığını üstlenir; cemaat

namazına hazır olmada, kıraati yerine getirmede, rüku, secde, kunud (teşehhüd) ve kıyam hususunda itidale riayet ederse kendisine uyan bütün cemaatin ecrine sahip olur.”^[1276]

20797. Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur: “Herkim bir cemaatin imamı olur, namazda hazır olmada, kıraatini yerine getirmede, rüku, secde, kıyam ve kuud hususunda itidale riayet etmezse, namazı kendisine geri çevrilir ve boğazından yukarı geçmez. Allah-u Teala nezdindeki makamı ise halkını idare etme liyakatine sahip olmayan ve insanlar arasında Allah-u Teala’nın emrini ikame etmeyen saldırgan zalim önderin makamı gibidir.” Bu esnada Müminlerin Emiri Ali b. Ebi Talib (a.s) ayağa kalktı ve şöyle buyurdu: “Ey Allah’ın Resulü! Babam ve annem sana feda olsun! Kavmini idare etme liyakati olmayan ve halk arasında Allah’ın emirlerini ikame etmeyen, saldırgan zalim önderin nasıl bir makamı vardır?” Peygamber (s.a.a) şöyle buyurdu: “O kıyamet günü azabı herkesten şiddetli olan dört kişiden dördüncüsüdür: İblis, Firavun, intihar eden (veya bir insanı öldüren) kimse ve dördüncüsü de zalim hükümdardır.”^[1277]

20798. Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur: “Herkim bir borç hususunda kendisine ihtiyaç duyan kardeşine borç vermezse, Allah iyilik sahiplerine mükafat verdiği günde cenneti ona haram kılar.”^[1278]

20799. Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur: “Herkim eşinin kötü ahlakına sabreder, onu Allah’ın hesabına yazarsa (mükafatını Allah’tan dilerse), Allah-u Teala onun kötü ahlakına sabrettiği her gece ve gündüzün sıkıntısı karşısında Eyyub’a (a.s) belalar ve zorluklar karşısındaki sabrı için verdiği sevap gibi sevap verir. O (kocasına eziyet eden) kadın için de gece ve gündüz taşlık bir yerdeki çakılların sayısınca günah yazılır. Eğer eşine yardım edip, ona eşlik etmeden ve kocası kendisinden razı olmadan ölecek olursa kıyamet günü münafıklarla cehennemın en alt tabakasında alaşağı bir şekilde haşrolur.”^[1279]

20800. Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur: “Herkimin kendisiyle uyuşmayan, Allah’ın kendisine verdiği rızıktan hoşnut ve kani olmayan, kocasına sıkı davranan ve ona gücünden fazlasını yükleyen bir eşi olursa, Allah o kadından kendisini ateşten kurtaracak hiçbir iyiliği kabul etmez ve bu haslet üzere olduğu müddetçe de Allah ona gazap eder.”^[1280]

20801. Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur: “Herkim kardeşine saygı gösterirse, hakikatte Allah’a saygı göstermiştir. Kendisine saygı gösteren ve yüce tutan kimseye Allah’ın nasıl davranacağını düşünün.”^[1281]

20802. Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur: “Herkim bir toplumun liderliğini üstlenir, onlara iyi davranmazsa (önderlik ettiği), her güne karşılık bin yıl cehennemın ağzında tutulur, elleri boynuna zincirlenmiş bir halde haşrolur. O halde herkim onların arasında Allah’ın emrini ikame ederse, Allah-u Teala onu azad eder. Eğer zulüm ederse yetmiş yıllık yol mesafesince derinliği olan cehennem ateşine düşer.”^[1282]

20803. Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur: “Herkim Allah’ın nazil buyurduğu kanun esasınca hükmetmezse, yalan yere tanıklık eden, o sebeple de cehenneme atılan kimse gibidir ve de yalancı şahidin gördüğü azap gibi azap görür.”^[1283]

20804. Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur: “Herkim iki yüzlü ve iki dilli olursa, kıyamet günü de iki yüzlü ve iki dilli olur.”^[1284]

20805. Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur: “Herkim iki kişinin arasını bulmak için adım atarsa, geri dönünceye kadar Allah’ın melekleri ona selam gönderirler ve kendisine kadir gecesi sevabı verilir.”^[1285]

20806. Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur: “Herkim iki kişinin arasını bozmak için adım atarsa, günahları iki kişinin arasını bulmaya çalışan kimsenin sevabı kadardır (onun sevabı kadar bunun günahı olur.) Allah’ın laneti cehenneme gidinceye kadar onun üzerine yazılır ve de azabı kat kat olur.”^[1286]

20807. İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur: “Resulullah (s.a.a) cenabet halinde bir şey yemekten sakındırmış ve şöyle buyurmuştur: “Bu iş fakirliğe neden olur.” Hakeza dişle tırnağın koparılmasından ve hamamda misvak kullanmaktan sakındırmıştır...”^[1287]

20808. Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur: “Ey ümmetim! Allah Tebareke ve Teala sizler için yirmi dört işi hoş görmez ve

sizi ondan sakındırır: Namaz halinde boş işi, sadakada minnet etmeyi...sizin için hoş görmez.”

20809. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “Et sarılan bezi evde tutmayın. Zira o şeytanın ahırıdır. Çöpü kapının arkasında tutmayın. Zira ki o şeytanın sığınağıdır...”^[1289]

526. Konu

en-Nur Nur

bak.

☞ *el-İmamet (1), 136. bölüm; el-Cennet, 555. bölüm; el-Hadis, 2602. ve 562. bölümler; el-Emsal, 3604. bölüm; el-Mead (3), 2988. bölüm; el-Marifet (3), 2639. bölüm; el-Vuzu, 4103. bölüm; ez-Zulüm, 2448. bölüm; el-Melaike, 3706. bölüm*

3956. Bölüm

Nurun Nuru

Kur'an:

“Allah göklerin ve yerin nurudur. O'nun nuru, içinde ışık bulunan bir kandil yuvasına benzer. O ışık bir cam içindedir, cam ise, sanki inci gibi parlayan bir yıldızdır; bu ne yalnız doğuda ve ne de yalnız batıda bulunan bereketli zeytin ağacından yakılır. Ateş değmese bile, nerdeyse yağın kendisi aydınlatacak! Nur üstüne nurdur.

Allah dilediğini nuruna kavuşturur. Allah insanlara misaller verir. O, her şeyi bilir.”^[1290]

20810. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “Ey nurun nuru! Ey nur saçan nur! Ey nuru yaratan! Ey nuru düzenleyen! Ey nuru taktir eden! Ey her nurun nuru! Ey her nurdan önceki nur! Ey her nurdan sonraki nur! Ey her nurdan en üstte olan nur! Ey benzeri olmayan nur!”^[1291]

20811. *İmam Kazım (a.s), zindandan Ali b. Suveyd'e yazdığı bir mektubunda şöyle buyurmuştur:* “Rahman ve rahim olan Allah'ın adıyla. Hamd büyük ve yüce olan Allah'a mahsustur. Müminlerin kalbi onun azameti ve nuruyla görmüş ve cahiller, nuru ve azameti sebebiyle ona düşmanlık etmiş, yer ve gökte olan yaratıklar, onun nuru ve azametiyle çeşitli amelleri, dinleri ve çelişik inançları oldukları halde ona yakınlaşma vesilesi bulmaya çalışmaktadırlar. Böylece bazıları doğru yolu kateder,

^[1292]

bazıları dalaletle düşerler. Bazıları işitir, bazıları sağır olur, bazıları görür, bazıları kör ve şaşkın olurlar...”

3957. Bölüm Vahiy Nuru

Kur'an:

“Ey insanlar! Rabbinizden size açık bir delil geldi, size apaçık bir nur indirdik.” [\[1293\]](#)

“Ey Kitab ehli! Kitap’tan gizleyip durduğunuzun çoğunu size açıkça anlatan ve çoğundan da geçiveren Peygamber’imiz gelmiştir.

Doğrusu size Allah’tan bir nur ve apaçık bir Kitab gelmiştir.” [\[1294\]](#)

20812. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “Şüphesiz ki bu Kur’an Allah’ın ipi ve aydınlatıcı nurdur.” [\[1295\]](#)

20813. *İmam Hasan (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Şüphesiz bu Kur’an’da aydın ışıklar vardır.” [\[1296\]](#)

20814. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Kur’an’ı öğrenin, çünkü o sözlerin en güzeldir. Onda anlayışınızı derinleştirip kavrayışınızı genişletin.

Çünkü o gönüllerin baharıdır. Onun nurundan şifa talep edin. Çünkü o göğüslerinizin şifasıdır.” [\[1297\]](#)

20815. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Şüphesiz Allah, size hak yolu göstermiş ve O’nun yolları sizin için aydınlanmıştır. Kötü bir akibet veya ebedi bir saadet!” [\[1298\]](#)

20816. *İmam Ali (a.s), imanın sıfatı hakkında şöyle buyurmuştur:* “...(İslamî) yol, apaçık bir yol ve apaydın bir meşaledir.” [\[1299\]](#)

20817. *İmam Ali (a.s), Peygamberin sıfatı hakkında şöyle buyurmuştur:* “Her yıl Hira dağına çekilirdi, onu ben görürdüm, benden başkası da görmezdi. O gün İslam Resulullah ve Hatice’nin evinden başka hiç bir evde yoktu; ben de onların üçüncüsüydim. Vahyin ve risaletin nurunu görür, nübüvvetinin kokusunu duyardım.” [\[1300\]](#)

20818. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Hakeza şahadet ederim ki Muhammed O’nun kulu ve elçisidir. Onu meşhur bir din, aktarılmış bir ilim, yazılmış bir kitap, parıldayan bir nur ve ışıldayan bir ışık olarak gönderdi.” [\[1301\]](#)

20819. *İmam Ali (a.s), Peygamber (s.a.a) için yaptığı bir dua hakkında şöyle buyurmuştur:* “Allah’ım! Onun binasını (önceki) bina yapanların binasından (onun dinini, önceki dinlerden) yüce kıl, nezdinde derecesini değerli kıl. Nurunu onun için tamamla!” [\[1302\]](#)

3958. Bölüm İmamın Nuru

20820. *İmam Ali (a.s), Peygamberi andığı bir konuşmasında şöyle buyurmuştur:* “Sonunda şanı yüce olan Allah’ın lütfü Muhammed’e (s.a.a) ulaştı... O sakınanların önderi, hidayete erişenlerin basiretidir. Parlayan bir yıldız, her yana nurlar saçan bir ışık ve alevlenen bir meşaledir.” [\[1303\]](#)

Hakeza şöyle buyurmuştur: “Peygamber, dileyenlere hidayet ateşini alevlendiren ve şaşkınlara işaretleri gösterendir.” [\[1304\]](#)

20821. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Bil ki her kişinin uyduğu, yolundan gittiği, ilminin nuruyla ışılandığı bir imamı vardır” [\[1305\]](#)

20822. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Benim içinizdeki durumum, karanlığın içindeki ışığa benzer; karanlığa dalan onunla aydınlanır.” [\[1306\]](#)
bak. El-İmamet (3), 136. Bölüm; el-Emsal, 3605. Bölüm

3959. Bölüm Basiret Nuru

Kur'an:

“Ölü iken kalbini diriltip, insanlar arasında yürürken önünü aydınlatacak bir nur verdiğimiz kimsenin durumu, karanlıklarda kalıp çıkamayan kimsenin durumu gibi midir? Kâfirlere de, işledikleri güzel gösterilmiştir.”^[1307]

“Ey iman edenler! Allah’tan sakınırsanız, O size iyiyi kötünden ayırt edecek bir anlayış verir, kötülüklerinizi örter, sizi bağışlar. Allah büyük, bol nimet sahibidir.”^[1308]

“Ey iman edenler! Allah’tan sakının, Peygamber’ine iman edin ki, Allah size rahmetini iki kat versin; size ışığında yürüyeceğiniz bir ışık var etsin; sizi bağışlasın; Allah bağışlayandır, acıyandır.”^[1309]

20823. *İmam Sadık (a.s) şöyle buyurmuştur:* “İlim öğrenmekle değildir. İlim ancak ve ancak Allah Tebarek ve Teala’nın hidayetini istediği kimsenin kalbine koyduğu bir nurdur.”^[1310]

Bak. El-İlm, 2875. bölüm

20824. *İmam Ali (a.s), münezzeh olan Allah’ın yolunun yolcusunu nitelendirirken şöyle buyurmuştur:* “O, (seyr-u sülük ehli ilim ve fikirle donanarak) aklını diriltmiş, nefsini öldürmüş, böylece cismi incelmış, katı kalbi yumuşamış, kendisi için ışığı kuvvetli bir meşale yakmış ve bununla önünü aydınlatarak doğru yolunu devam etmiştir. Her çaldığı kapı onu esenlik ve karar kılacağı yere ulaştırmıştır.”^[1311]

20825. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “Benim ve benden önceki Peygamberlerin Arefe gününd en çok duası şu olmuştur: “Allah’tan başka ilah yoktur! Allah birdir, eşi ve benzeri yoktur. Mülk ve hamd ona mahsustur, o diriltir ve öldürür, o herşeye kadir. Ey Allah’ım! Kulağımda bir nur, gözümde bir nur, kalbimde bir nur kıl. Ey Allah’ım! Göğsümü aç ve işimi bana kolaylaştır. Göğüslerin vesvesesinden ve işlerin dağınıklığından sana sığınırım.”^[1312]

20826. *Resulullah (s.a.a), bir duasında şöyle buyurmuştur:* “Ey Allah’ım! Benim için kalbimde bir nur, dilimde bir nur, gözümde bir nur, kulağımda bir nur, sağ tarafımda bir nur, sol tarafımda bir nur, başımın üstünde bir nur, ayaklarımın altında bir nur, önümde bir nur, arkamda bir nur, ruhumda bir nur karar kıl ve nurumu azametli kıl.”^[1313]

20827. *İmam Zeyn’ul Abidin (a.s) hakeza bir duasında şöyle buyurmuştur:* “Bana bir nur bağışla ki onunla insanlar arasında yürüyeyim, karanlıklarda onunla hidayete ereyim ve şek ve şüpheler hususunda onun nuruyla aydınlanayım.”^[1314]

20828. *İmam Sadık (a.s), Abdullah b. Cündeb’e yaptığı tavsiyesinde şöyle buyurmuştur:* “Ey İbn-i Cündeb! Aziz ve celil olan Allah vahiylerinin birinde şöyle buyurmuştur: “Ben namazı sadece azametim karşısında tevazu gösteren, benim için nefsinin isteklerinden sakınan, gününü benim zikrimle geçiren, yaratıklarına üstünlük taslamayan, aç insanı doyuran, çıplağı giydiren, musibete uğramış kimseye acıyan, garibe sığınak veren kimseden kabul ederim. Böyle bir kimsenin nuru güneş gibi parlar, kendisi için karanlıklarda bir nur ve cehalet hususunda bir hilim karar kılarım, izzetimle onu korurum, meleklerimi ona koruyucu kılarım, beni çağırdığında ben ona cevap veririm, benden bir şey dilediğinde ona bağışlarım. Bu kulun benim nezdindeki örneği, ne meyvesi kuruyan, ne de durumu değişen Firdevs bahçelerinin örneğidir.”^[1315]

20829. *İmam Ali’nin Nebrevan savaşından sonra okuduğu hutbesinde kendi halini beyan ederek şöyle buyuruyor:* “Güçleri/kuvvetleri yokken ben işe koyuldum. Onlar başlarını yakalarının içine sokmuşlarken (gizlenmişlerken), ben kendimi açık bir şekilde ortaya attım. Onlar dilsizlerken, ben konuştum. Onlar durmuşken, ben Allah’ın nuruyla geçip gittim.”^[1316]

bak. El-Marifet, 2586, 2587. Bölümler; el-İlm, 2888. Bölüm; ez-Zuhd, 1621, 1622. Bölümler; el-Kalb, 3394. Bölüm

3960. Bölüm

Allah’ın Kalbini Aydınlattığı Kimse

20830. *Resulullah (s.a.a), üzerinde tabaklanmamış keçi derisi bulunduğu bir halde yanına gelen Mus’ab b. Umeyr’e şöyle buyurmuştur:* “Allah’ın, kalbini aydınlattığı bu kimseye bakınız! Ben, bu şahısa anne babasının yanındayken ona en iyi yiyeceklerden verdiklerine, en yumuşak elbiselerini giydirdiklerine şahit oldum. Ama Allah’a ve Resulüne karşı duyduğu aşk ve sevgi bu şahsı gördüğünüz hale getirdi.”^[1317]

20831. *Resulullah (s.a.a), gerçek bir mümin olduğunu iddia eden birisine şöyle buyurmuştur:* “Senin imanının hakikati nedir?” O şöyle arzetti: “Nefsim dünyaya o kadar itinasız olmuştur ki artık gözümde taş ve altın ayındır. Adeta cennet ve cehennemi görüyorum, adeta rabbimin arşı karşısında bulunmaktayım.” Peygamber (s.a.a) şöyle buyurdu: “Bu haleti koru. Bu Allah’ın kalbini iman nuruyla aydınlattığı bir kuldur.”^[1318]

20832. *İmam Sadık (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Bir gün Resulullah (s.a.a) sabah namazını cemaat ile kıldı. Namazdan sonra gözleri camide bulunan bir gence ilişti. Bu genç uyukluyor ve başını aşağıya salıyordu, rengi sararmış, bedeni siskalaşmış, gözleri çukurlaşmıştı. Allah Resulü (s.a.a) ona şöyle buyurdu: “Ey falan kimse! Durumun nasıldır?” O şöyle arzetti: “Ey Resulullah! Ben yakine eriştim” Resulullah (s.a.a) onun dediklerine şaşıtı ve şöyle buyurdu: “Her yakinin bir hakikati vardır, senin yakinin hakikati nedir?” O şöyle arzetti: “Ey Allah’ın Resulü! Benim bu yakinitim ruhuma hüznün salmış, gecelerimi ihya gecelerine, sıcak gündüzlerimi susuzluğa (oruç tutmaya) çekmiştir, nefsim dünyaya ve dünyanın içinde olanlara rağbetsiz olmuştur. Öyle ki adeta rabbimin arşının hesap görmek için kurulduğunu, insanların hesap için bir araya toplandığını ve benim de onların arasında olduğumu görür gibiyim...” Resulullah (s.a.a) ashabına şöyle buyurdu: “Bu Allah’ın kalbini iman nuruyla aydınlattığı bir kuldur.” Daha sonra ona şöyle buyurdu: “Bu halet üzere kalıcı ol” O genç şöyle arzetti: “Ey Resulullah! Dua et ki Allah sizin kenarınızda şehadete erişmeyi bana nasip buyursun.” Resulullah (s.a.a) ona dua etti, bir müddet sonra Peygamber ile birlikte savaşa çıktı ve dokuz kişiden sonra şehadete erişti ve onuncu şehit oldu.”^[1319]

bak. El-uns, 310. Bölüm; 1546. hadis

3961. Bölüm

Kalp Nuru ve Çehre Nuru

20833. *İmam Sadık (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Kalp nurunu talep ettim ve onu tefekkür ve ağlamakta buldum. Sıratın geçmeyi talep ettim ve onu sadaka vermede buldum. Yüz nurunu talep ettim ve onu gece namazında buldum.”^[1320]

20834. *İmam Seccad (a.s) kendisine, “Neden geceyi ibadetle ihya edenler insanların en güzel yüzlü olanlarıdır” diye sorulduğunda şöyle buyurmuştur:* “Çünkü onlar Allah ile halvet etmişlerdir. Allah da onların bedenlerine kendi nurunu giydirmiştir.”^[1321]

20835. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Peygamberin (s.a.a), “Gece namazı nurdur” diye buyurduğunu işittiğim zamandan beri asla gece namazını terk etmedim.” İbn-i Kevva şöyle arzetti: “Leylet’ul-Harir^[1322] gecesinde de mi?” İmam şöyle buyurdu: “Hatta Leylet’ul-Harir’de bile.”^[1323]

20836. *Mesih (a.s), kavmine öğüt verirken şöyle buyurmuştur:* “Sizlere bir hakikati söyleyeyim! Geceyi ibadetle geçirenlere ne mutlu! Bunlar sürekli bir nur elde etmişlerdir. Zira gecenin karanlığında (ibadet için) kalkarlar.”^[1324]

20837. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Çok suskun kalmaya çalış böylece düşüncelerin olgunlaşır, kalbin aydınlanır ve insanlar senin elinden esenlik içinde olurlar.”^[1325]

3962. Bölüm

Her Doğru İş Nur İle Birliktedir

20838. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Her hak iş ile birlikte bir hakikat vardır ve her doğru işle birlikte bir nur.”^[1326]

20839. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “Namaz nur ve aydınlıktır.”^[1327]

20840. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “Şeytanı taşıladığın zaman, o senin için kıyamet günü bir nur olur.”^[1328]

20841. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “Herkim Allah yoluna bir ok atarsa, o ok kendisi için bir nur olur.”^[1329]

20842. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “Kur’an oku! Zira Kur’an okumak senin için yeryüzünde bir nur, göklerde ise senin için bir azıktır.”^[1330]

20843. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “Herkim uyurken şu ayeti sonuna kadar okursa, **“de ki: şüphesiz ben de sizin gibi bir beşerim, sadece bana vahyedilmektedir. Şüphesiz sizin ilahınız tek bir ilahtır...”** bu kendisi için Mescid’ul-Haram’a kadar parlayan bir nur olur. O nurun arasında da sabaha kadar kendisi için mağfiret dileyen melekler olur.”^[1331]

20844. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “Her kim bir Müslümanın hakkını ihya etmek için bir hakka tanıklık ederse kıyamet günü göz alabildiğince yüzünün nurani olduğu ve insanların kendisini ismi ve soyuyla tanıdığı bir halde gelir.”^[1332]

20845. *Alim (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Herkim bir Müslüman için hakkını geri çevirmek veya bir kanının dökülmesini önlemek için hak üzere tanıklıkta bulunursa, kıyamet günü, yüzü nurlu bir halde gelir, göz alabildiğince nuru parlar, melekler onu adı ve nesebiyle tanırlar.”^[1333]

20846. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “Dört şey herkimde bulunursa Allah’ın en büyük nurunda yüzer: İşinin ismet ve temizliği, Allah’tan başka ilah olmadığına ve benim Allah’ın elçisi olduğuma tanıklık etme, bir musibet kendisine ulaştığında “inna lillah ve inna ileyhi raciun” deme, bir hayır ve nimet elde ettiğinde “el hamdu lillah” ve bir günah ve hata işlediğinde ise “esteğfirullah ve etubu ileyh” deme.”^[1334]

bak. El-Vuzu, 4103. Bölüm

3963. Bölüm

Kıyamette Müminin Nuru

Kur’an:

“İman etmiş erkek ve kadınları, defterleri sağdan verilmiş ve ışıkları önlerinde olarak giderken gördüğün gün onlara şöyle denecektir: “Müjde; bugün içlerinden ırmaklar akan, içinde temelli kalacağınız cennetler sizindir.” İşte bu büyük kurtuluştur. İkiyüzlü erkek ve kadınların müminlere “Bizi de gözetin; ışığınızdan faydalanalım” dedikleri gün, onlara: “Ardınıza dönün de ışık arayın” denir; iman edenlerle ikiyüzlüler arasına, kapısının içinde rahmet ve dışında azâb olan bir sur çekilir.”^[1335]

20847. *İmam Sadık (a.s), Allah-u Tealanın, “ışıkları önlerinde olarak giderken” ayeti hakkında şöyle buyurmuştur:* “Kıyamet günü müminin nuru önünden ve sağ tarafından hareket eder, sonunda cennetteki menziline varır.”^[1336]

20848. *İmam Seccad (a.s), bir duasında şöyle buyurmuştur:* “Ey rabbim! Dillerimizde cari kıldığın beyan nuru ve burhan aydınlığını mezarımızda, diriliş zamanımızda, hayat ve ömrümüzde de bizim için aydınlık karar kıl. Zillet değil izzet sebebi kıl, dünya ve ahiret azabından korunma sebebi kıl.”^[1337]

20849. *Resulullah (s.a.a), kendisine, “Ben kıyamet günü bir nurla mahşer sabnesine gelmek istiyorum” diyen birisine şöyle buyurmuştur:* “Hiç kimseye zulmetme ki kıyamette nur ile haşrolasın.”^[1338]

20850. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “Allah Tebareke ve Teala şöyle buyurmuştur: “Başlarınızı dik tutun.” Bunun üzerine onlar başlarını dik tutarlar ve Allah amelleri ölçüsünce onlara nur verir. Birine önünde hareket eden, dağ büyüklüğünde nur verilir, birine bundan daha küçük bir nur verilir, başka birine elinde tuttuğu hurma ağacı kadar bir nur verilir, birine bundan daha küçük bir nur verilir. Sonunda bunların sonuncusuna, ayaktaki baş parmak kadar nur verilir, bazen parlar bazen ise söner.”^[1339]

20851. *Resulullah (s.a.a), fakir muhacirlerden bir grubun yanına geldiğinde onlardan birisini çıplaklıktan diğer birine sığındığını ve Kur’an okuyan birinin de onlara Kur’an okuduğunu görünce şöyle buyurmuştur:* “Ey fakir muhacirler! Sizlere kıyamet günü kamil bir nur müjdeler olsun! Sizler beş yüz yıla denk olan yarım gün zengin kimselerden daha önce cennete gireceksiniz.”^[1340]

bak. El-Miad (3), 2988. Bölüm

527. Konu

en-Nas İnsanlar

☞ *Bihar*, 70/8, 42. bölüm; *Esnafun-Nas*
☞ *Bihar*, 67/166, 9. bölüm; *Esnafun-Nas fi'l-İman*

bak.

☞ *el-Hurriyet*, 779. bölüm; *el-Hayr*, 1165. bölüm; *eş-Şer*, 1966. bölüm; *ed-Dünya*, 1244. bölüm; *el-Fazilet*, 3317. bölüm; *et-Takva*, 4163. bölüm; *el-İşret*, 2726 ve 2728 ve 2730 ve 2732. bölümler; *en-Nubuvvet (1)*, 3779. bölüm

3964. Bölüm İnsanlar

20852. *İmam Ali (a.s)* şöyle buyurmuştur: “İnsanlar sayfa üzerindeki resimler gibidirler; ondan bir bölümü sarılınca, diğer bir bölümü açılır.”^[1341]

20853. *İmam Ali (a.s)* şöyle buyurmuştur: “İnsanlar ağaçlar gibidirler; hepsi bir sudan içer, ama meyveleri çeşit çeşittir.”^[1342]

20854. *İmam Ali (a.s)* şöyle buyurmuştur: “İnsanların bir işe dalması o işin meydana gelişinin mukaddemesidir (ön şartıdır.)”^[1343]

20855. *İmam Sadık (a.s)* şöyle buyurmuştur: “Üç şeye bütün insanlar ihtiyaç duyar: Güvenlik, adalet ve refah.”^[1344]

3965. Bölüm İnsanlar Madenler Gibidirler

20856. *Resulullah (s.a.a)* şöyle buyurmuştur: “İnsanları madenler gibi görürsünüz. O halde cahiliyye döneminde insanların en iyisi olanlar, anlayışlı oldukları taktirde İslam’da da onların en iyileridirler. Bu işte (İslam’da) insanların en iyisinin, İslam’a

girmeden önce onların en yücesi olduğunu görürsünüz ve insanların en kötüsünün de iki yüzlü kimse olduğunu bilirsiniz.”^[1345]

20857. *İmam Sadık (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Halk, altın ve gümüş gibi madenlerdir. O halde cahiliyette asalet sahibi olanları, İslam’da da asalet sahibidir.”^[1346]

20858. *İmam Sadık (a.s) şöyle buyurmuştur:* “İnsanlardan denginiz olanlarından ve toplumun orta kesiminden ayrılmayın. Zira ki cevher madenlerini onların nezdinde bulursunuz.”^[1347]

3966. Bölüm

İnsanların Haklar Hususundaki Eşitliği

20859. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “İnsanlar hak karşısında eşittirler.”^[1348]

20860. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “İnsanlar bir tarağın dişleri gibi eşittirler.”^[1349]

20861. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “İnsanlar Adem’e kadar birbiriyle eşittirler.”^[1350]

20862. *İmam Ali (a.s) biri Arap diğeri köle olup Arap olmayan iki kadına eşit miktarda dirhem ve yiyecek verdiğinde Arap olan kadın, “Ben Arap bir kadını bu kadın ise Acemdir” deyince şöyle buyurmuştur:* “Allah’a yemin olsun ki ben bu fey (beytül mal) hususunda İsmailoğulları için İshakoğullarından bir üstünlük görmüyorum.”^[1351]

20863. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Ey insanlar! Adem dünyaya ne bir köle getirdi, ne de bir cariye. Aksine bütün insanlar özgürdür, ama Allah sizlerden bazısını diğer bazısına hizmetkar kılmıştır. O halde herkime bir bela ve imtihan ulaşır ve onda iyi bir şekilde direnirse, bu sebeple aziz ve celil olan Allah’a minnet etmemelidir. Biliniz ki bir mal gelmiştir ve biz onları siyah ve beyaz arasında eşit bir şekilde bölüştürdük.” Mervan, Talha ve Zübeyr’e şöyle dedi: “Onun maksadı siz ikinizden başkası değildir.” Böylece İmam (a.s) herkese üç dinar verdi. Ensar’dan birine de üç dinar ödedi. Ondan sonra siyah bir köle geldi, imam ona da üç dinar verdi. Ensar’dan olan şahıs şöyle dedi: “Ey Müminlerin Emiri! Bu köleyi daha dün azad ettim, şimdi beni ve onu eşit mi tutuyorsun?” İmam (a.s) şöyle buyurdu: “Ben Allah’ın kitabına baktım, ama ben İsmailoğullarının İshakoğullarından üstünlüğü hakkında bir şey bulmadım.”^[1352]

20864. *Abdullah b. Selt şöyle diyor:* “Belh ahalisinden bir şahıs şöyle dedi: “Ben İmam Rıza’nın (a.s) Horasan’a yolculuğunda onunla birlikteydim. Birgün yemek sofrasını istedi. Siyah ve siyah olmayan köleleri o sofranın etrafına topladı. Ben şöyle arzettim: “Fedan olayım! Keşke bunlar için ayrı bir sofraya kursaydın.” İmam şöyle buyurdu: “Sus! Allah Tebareke ve Teala birdir, anne de birdir, baba da birdir, mükafat ise ameller esasına dayalıdır.”^[1353]

20865. *Şöyle rivayet edilmiştir:* “Musa b. Ca’fer (a.s) Sevad ehlinden (Iraklı) çirkin görünümlü birine rastladı, ona selam verdi, yanına oturdu, uzun bir süre onunla sohbet etti ve kendisi için bir problem ve ihtiyacı olduğu taktirde onu bertaraf etmeye hazır olduğunu bildirdi. Bir şahıs, İmam Musa b. Ca’fer’e şöyle arzetti: “Ey İbn-i Resulillah! Bu adamın yanına oturuyorsun, sonra ihtiyaçlarını soruyorsun, oysa o size daha çok muhtaçtır (o sizin hizmetinize varmalı ve istekte bulunmalıdır)” İmam şöyle buyurdu: “O da Allah’ın kullarından bir kuldur, Allah’ın kitabı hükmünce bizimle kardeştir ve Allah’ın topraklarında yaşamaktadır. Babaların en iyisi yani Adem (a.s) ve dinlerin en üstünü İslamımız onu bizlere bağlamıştır, belki de zaman bir gün bir işte bizi ona muhtaç kılar. O zaman da daha dün ona büyüklük satan bizlerin, onun karşısında tevazu gösterdiğini görürsün.”^[1354]

bak. Et-Tekva, 4163. Bölüm; el-Mal, 3764, 3765. Bölümler

3967. Bölüm

İnsanların Çeşitleri

20866. *İmam Seccad (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Zamanımızdaki insanlar altı kısma ayrılır: Aslan, kurt, tilki, köpek, domuz ve koyun. Aslanlar, dünya yöneticileridir ki onlardan her biri diğerine galebe çalmak ve hiç kimseye yenilmemek ister, kurtlar ise sizin tüccarlarınızdır ki bir malı almak istediklerinde onu kötüler ve bir malı satmak istediklerinde ise onu över. Tilkiler ise o kimselerdir ki din yoluyla beslenir ve dedikleri şeye kalben inanmazlar. Köpekler ise o kimselerdir ki diliyle insanlara havlar, insanlar dillerinin şerrinden dolayı onlara saygı gösterir. Domuzlar ise mert olmayan ve benzeri kimselerdir ki bir kötülüğe çağırıldıklarında icabet ederler. Koyunlar ise o müminlerdir ki yünlerini kırparlar, etlerini yerler, kemiklerini kırarlar.

Bir grup aslan, kurt, tilki, köpek ve domuz arasındaki bir koyunun elinden ne gelir!”^[1355]

20867. *Mesih (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Ey kötü kullar! Kapıp götüren kargalar, hilekar tilkiler, hain ve vefasız kurtlar, yırtıcı ve acımasız aslanlar gibi olmayınız ve insanlara karşı bunların avlarına karşı yaptığı şeyleri reva görmeyin. Sizden bir grubu çalmakta, bir grubu hile yapmakta, bir grubu ise insanlara hıyanet ve vefasızlık içinde bulunmaktadır.”^[1356]

bak. Es-Sedik, 2218. Bölüm

20868. *İmam Ali (a.s), balkın büyüklüğünün ve ünlülerinin bulunduğu Kuşfe mescidinde şöyle buyurmuştur:* “Ey insanlar! Biz inatçı ve nankör bir zamanda yaşamaktayız. İyilik sahibi kimse, onda kötülük sahibi sayılır, zalim hergün zulmünü ve büyülenmesini artırır. Bildiğimiz şeylerden faydalanmayız, bilmediğimiz şeyleri sormayız ve başımıza gelmedikçe hiçbir beladan korkmayız. İnsanlar dört kısımdır: Birinci kısmı, kendilerini yeryüzünde fesat çıkarmaktan alıkoyan yegane şey, deruni zaafı, kılıçlarının körlüğü ve mallarının azlığıdır. İkinci grup ise kılıçlarını kınından çekmiş, kötülüklerini aşıkarmış, süvari ve piyade birliklerini seferber kılmışlardır. Kendilerini fitne ve fesat için hazırlamışlardır. Mal ve mülk elde etmek, bir gruba önder olmak veya taht ve minbere oturmak için dinlerini ayaklar altına almışlardır. Dünyayı canlarına değer kabul etmeleri ve onu Allah’ın nezdinde olan şeyler yerine tercih etmeleri ne de kötü bir ticarettir. Üçüncü kısım ise ahiret işiyle dünyayı arayan ve dünya işiyle ahireti elde etme endişesini taşımayan kimselerdir. Bunlar da başlarını öne salmakla tevazu gösterisinde bulunurlar, yavaş adımlarla yürümekle vakar sahibi olduklarını gösterirler, uzun elbiselerini toprarak necasetten korunduklarını ve temiz olduklarını gösterirler, emanete riayet ettiklerini ve dürüst kimseler olduklarını ima ederler. Allah’ın perdesini günahları işlemek için bir vesile karar kılarlar. Dördüncü kısım ise sahip oldukları zaaf, zillet ve imkansızlığın kendilerini makam ve mevki talep etmekten uzaklaştırdığı kimselerdir. Bunlar ellerinden bir şey gelmediği için halleri üzerinde baki kalmışlardır. Bunu kanaat ve mutluluk olarak adlandırmış, kendilerini zahitlerin elbisesine bürümüşlerdir. Oysa gece gündüz, bir sükun ve huzur içinde değillerdir, zühd ve kanaat ehli de değillerdir. (bunlardan geçecek olursak) geriye bazı kimseler baki kalmaktadır ki dönüş yerlerini hatırlayarak, gözlerini (dünya lezzetlerine) yummuş, mahşer sahnesinin korkusu gözlerinden yaş akıtmıştır. İnsanlardan biri kaçıp uzlet köşesini seçmiştir, diğeri korkak ve zora boyun eğmiştir. Biri sessizdir, diğeri ise üzüntülü ve dertlidir, takiyye sebebiyle atsız bir şekilde yaşamaktadır ve horluk onları çepeçevre sarmıştır. Adeta tuzlu ve acı bir denize girmiş gibidirler. Ağzları kapalı, kalpleri ise yaralıdır. Çok öğüt verdikleri için yorgun ve bitkindirler, o kadar zelil olmuşlardır ki (insanlar arasında) hor ve hakir düşmüşlerdir. Onlardan o kadarı öldürülmüştür ki sayıları azalmıştır. O halde dünya, gözlerinizde selem ağacının yaprağının (deriyi tabaklamak için kullanılırdı) çöpünden daha küçük ve aşağı ve makasın geriye bıraktığı döküntülerden daha değersiz olmalıdır.

Gelecektekilerin sizin halinizden öğüt almasından daha önce siz sizden öncekilerin halinden öğüt alın.”^[1357]

20869. *İmam Kazım (a.s), Hişam b. Hakem’e öğüt verirken şöyle buyurmuştur:* “Ey Hişam! Bu dünyadan ve dünya ehlinden sakın. Zira dünyadaki insanlar dört kısımdır: Birisi heva ve hevesine düşkün olduğu için helak uçurumuna yuvarlanmıştır. İkincisi ise ilmi arttıkça kibir ve gururu da artan, Kur’an bilgisi ve ilmini kendisinden düşük insanlara üstünlük sebebi vesilesi kılan Kari (Kur’an okuyan kimse) ve ilim öğrenen kimsedir. Üçüncüsü ise ibadette kendinden daha az olan kimseleri küçümseyen, kendisinin yüceltilmesini seven cahil abittir. Dördüncüsü ise hakkı ikame etmeyi seven, hak yolunu bilen alimdir. Bu da ya mağluptur veya anlayıp bildiğini hayata geçirememektedir ve bu yüzden de hüznü ve kederlidir. Bu kimse kendi zamanının en iyilerinden ve insanların en akıllılarından.”^[1358]

İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur: “Çevrendeki insanlardan dilediğine bak; yoksulluk içinde kıvranan fakirden, küfrü Allah’ın nimetiyle değişmiş zenginden, malını çoğaltmak için Allah’ın hakkını vermeyen cimriden, kulağını öğütlere sağır eden azgın inatçıdan başkasını görebilir misin? Nerede iyileriniz, salihleriniz? Nerede hürleriniz, cömertleriniz? Nerede, kazançlarında titiz davranıp sakınanlarınız, dinlerinden kötülük ve günahı giderenleriniz?

Hepsi şu çabucak geçen, meşakkatle yaşanan bayağı dünyayı terk edip gitmedi mi?... O halde “İnna lillah ve inna ileyhi raciun”^[1359] demek gerekir.

20870. İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur: “Çevrendeki insanlardan dilediğine bak; yoksulluk içinde kıvranan fakirden, küfrü Allah’ın nimetiyle değişmiş zenginden, malını çoğaltmak için Allah’ın hakkını vermeyen cimriden, kulağını öğütlerle sağır eden azgın inatçıdan başkasını görebilir misin? Nerede iyileriniz, salihleriniz? Nerede hürlerinizi, cömertlerinizi? Nerede, kazançlarında titiz davranıp sakınanlarınızı, dinlerinden kötülük ve günahı giderenlerinizi? Hepsi şu çabucak geçen, meşakkatle yaşanan bayağı dünyayı terk edip gitmedi mi?... O halde “İnna lillah ve inna ileyhi raciun”^[1360] demek gerekir.

Fesat yaygınlaştı, onu değiştiren, inkar eden ve önleyen yok. Bu halinizle mi Allah’ın mukaddes yurdunda Allah’a komşu ve en değerli dostları olmayı umuyorsunuz? Hayır olmaz! Hile yapıp aldatarak Allah’ın cennetine giremezsiniz, itaat etmeden hoşnutluğuna eremezsiniz. Marufu emredip kendisi terk edene, kendisi işlediği halde münkerden nehyetmeye kalkışana Allah lanet etsin!”^[1361]

20871. İmam Sadık (a.s) şöyle buyurmuştur: “İnsanlar dört kısımdır: Birincisi heva ve hevesine daldığından helak çukuruna yuvarlanmış kimse, diğeri takva gösterişinde bulunan ve ibadet ettikçe kibir ve gruru artan gösteriş meraklısı abittir. Üçüncüsü ise, insanların arkasından yürümesini ve kendisini övmesini isteyen alimdir ve dördüncüsü ise hakkı ikamet etmek isteyen, ama zayıf, kudretsiz veya mağlub olan hak bilgini alimdir. O kendi zamanının en iyilerinden ve kendi zamanındaki insanların en akıllılarından.”^[1362]

20872. İmam Hasan (a.s) şöyle buyurmuştur: “İnsanlar dört kısımdır: “Onlardan bir grubunun ahlakı vardır, ama (iyilik ve dindarlıktan) nasibi yoktur. Bir grubu ise (dindarlıktan) nasipleri vardır ama ahlakları yoktur. Bir grubunun ise ne (dindarlıktan) nasibi vardır ve ne de ahlaki. İşte bunlar insanların en kötüleridir. Olardan bir grubun ise hem ahlakı hem de (iyilik ve dindarlıktan) nasibi vardır. Bunlar da insanların en iyisidir.”^[1363]

Başka bir rivayette ise İmam Hasan (a.s) şöyle buyurmuştur: İnsanlar dört kısımdır: “Onlardan bir kısmının (iyilikten ve dindarlıktan) nasibi vardır, ama ahlakı yoktur. Onlardan bir kısmının ahlakı vardır ama (iyilik ve dindarlıktan) nasibi yoktur. Onlardan bir kısmının ise hem ahlakı yoktur, hem de (iyilik ve dindarlıktan) nasibi. Bu insanların en kötüsüdür. Onlardan bir kısmının da hem ahlakı hem de (iyilik ve dindarlıktan) nasibi vardır, bu da insanların en üstünüdür.”^[1364]

20873. Masum (a.s) şöyle buyurmuştur: “İnsanlar dört kısımdır: Bir kısmı bilen kimsedir ve de bildiğini de bilmektedir. Böyle bir kimse, müşid ve alimdir, ona uyunuz. Diğer bir kısmı ise, bilmektedir, ama bildiğini bilmemektedir. Bu ise gafıl bir kimsedir, onu uyandırın. Üçüncü kısmı ise bilmemektedir ve bilmediğini bilmektedir. Böyle bir kimse cahildir, ona öğretiniz. Dördüncü kısım ise bilmemektedir ve bildiğini zannetmektedir. Bu ise yolunu kaybetmişliktir, ona yol gösteriniz.”^[1365]

20874. İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur: “İnsanlar üç kısımdır: Rabbani alim, kurtuluş yolunda yürüyen öğrenci, her sesin ardından yola düşen, her rüzgarla başka bir yola yönelen, ilim nurundan aydınlanmayan, sağlam bir sığınağa sığınmayan ve ne olduğu belirsiz cahiller...”

İmam Ali (a.s) daha sonra göğsüne işaret ederek şöyle buyurmuştur: “Ah! Ah! Burada bir çok ilimler gizlidir, keşke onu taşıyabilecek birilerini bulabilseydim.” İmam daha sonra şöyle buyurdu: “Evet! Elbette zeki ve uyanık kimseleri buldum, ama güvenilir kimseler değillerdi. Zira onlardan bazıları dinini dünya vesilesi kılmış; Allah’ın verdiği nimetleriyle kullarına ve hakkın hüccetleriyle kitabına üstünlük taslamaktadırlar. Diğer bazıları ise hak ve hakikat ehliyle inatlaşmaktadır, kendileri için ortaya çıkan ilk şüphede kalplerinde şek ve şüphe ateşi alevlenmektedir, ne bu tarafa gelirler, ne o tarafa. Onlar lezzetlerin esirleridir, şehvetlere itaat etmişlerdir, mal ve servete tutulmuşlardır. Dinden bir nasipleri yoktur, (insandan) daha çok otlayan hayvanlara benzemektedirler ve hiç şüphesiz alimlerin ölümüyle ilim de ölür.

Evet! Elbette yeryüzü delil ve bürhanla Allah için kıyam eden, böylece Allah’ın kulları üzerindeki hüccetlerinin ortadan kalkmasına engel olan kimselerin varlığından boşalmaz. Bunların sayısı azdır, lakin Allah katında yücedirler.”^[1366]

20875. İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur: “İnsanlar üç kısımdır: Akıllı, ahmak ve facir (kötü kimse.) Akıllı kimsenin şeriatı din, tabiatı hilim, karakteri düşünmektir. O kendisinden sorulunca cevap verir, konuşunca doğru söyler, işittiği zaman kabullenir. Bir söz naklettiğinde doğru söyler. Birisi kendisine güvenliğinde ona vefalı davranır. Ahmak kimse ise kendisine iyi bir iş gösterildiğinde gaflet eder, iyi bir işten el çekmeyi istediklerinde onu terk eder, onu cehalete zorladıklarında cahil kalır. Eğer

söz naklederse, yalan söyler ama kendisi anlamaz. Anlatılsa bile derkedemez. Eğer facir kimse ise kendisine emanet verilirse, emanete hıyanet eder. Eğer onunla otursan utanç ve kötümserlik sebebi olur. Eğer ona itimat edersen, senin hakkında hayır dilemez ve ihlaslı davranmaz.”^[1367]

20876. İmam Sadık (a.s) şöyle buyurmuştur: “İnsanlar üç kısımdır: Akıllı, ahmak ve facir. Akıllı kimse, kendisiyle konuşulduğunda cevap verir, konuştuğu zaman doğru söyler, işittiği zaman kabul eder. Ahmak kimse konuşmakta acele eder, bir söz naklettğinde unuttur ve çirkin bir işe zorlandığında onu yapar. Facir kimse ise kendisine itimat ettiğinde sana hıyanet eder, eğer onunla konuşursan senin için utanç vesilesi olur.”^[1368]

20877. İmam Askeri (a.s), kendisine Şiinin ihtilafı hakkında soru soran şiilerinden birine şöyle yazmıştır: “Allah-u Teala akıllı kimseleri muhatap almaktadır. İnsanlar benim hakkımda birkaç gruptur. Bir grup, kurtuluş yolunda basiret sahibi, hakka sarılan, aslın dalına tutunan, şek ve şüphe etmeyen, benden başka sığınılacak bir önder tanımayan kimselerdir. Bir diğer grup ise hak ehlinde olmayan kimselerdir. Bunlar deniz yolcusu gibidirler ki deniz dalgalandığında sarsılırlar, sakinleştiğinde ise sakinleşirler. Diğer bir grup da, şeytanın kendilerine galip olduğu kimselerdir. Bunların işleri de kıskançlıklarından dolayı hak ehline itiraz edip karşı çıkmaktır. Öyleyse sen sağa sola yönelen kimseyi terket. Çünkü çoban koyunlarını toplamak istediğinde onları az bir çabayla toplar. Sakın (sırları) ifşa etme ve riyaset talep etme. Bunlar insanı helak olmaya götüren hasletlerdir.”^[1369]

20878. İmam Sadık (a.s) şöyle buyurmuştur: “İnsanlar üç kısımdır: Bir kısmı bizdendir ve biz de ondanız, bir kısmı bizim vasıtamızla süslenir, bir kısmı da bizim adımıza birbirlerini yerler.”^[1370]

20879. İmam Sadık (a.s) şöyle buyurmuştur: “İnsanlar genel olarak üç kısımdır: İtaat edilen büyükler, eşit denkler ve birbirine karşı düşmanlık eden kimseler.”^[1371]

20880. İmam Sadık (a.s) şöyle buyurmuştur: “İnsanlar üç kısımdır: Öğrenmekten çekinen cahil, ilmi ve bilgisi kendisini sıksalaştıran alim ve dünya ve ahireti için çalışan akıllı.”^[1372]

20881. İmam Sadık (a.s) şöyle buyurmuştur: “İnsanlar üç kısımdır: Birisinin mal ve mülkü vardır, diğerinin makamı vardır, diğer birinin ise dili (güzel konuşması) vardır ve bu onların en üstünüdür.”^[1373]

bak. El-Kalb, 3385. Bölüm

20882. Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur: “Bilin ki insanlar üç tür yaratılmıştır; onlardan bir kısmı geç sinirlenir ve öfkesini çabuk yutar, bir kısmı ise çabuk sinirlenir ve hemen de öfkesini yutar, diğer bir kısmı ise çabuk sinirlenir ve çok geç öfkesi dinir. Biliniz ki onların en iyisi geç sinirlenen ve öfkesi çabuk dinen kimsedir.”^[1374]

20883. İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur: “İnsanlar dünyada amel açısından iki kısımdır: Birisi dünyada dünya için çalışır ve dünya onu ahiretten alıkoyar. O geride bırakacaklarının fakirliğinden korkar, ama kendisinin (kıyamet gününün) fakirliğinden güvendedir, böylece ömrünü başkalarının menfaati için geçirir. Diğerisi ise dünyada, dünyadan sonrası için amel eder, kendini zahmete atmadan dünyadaki nasibi kendisine gelir, böylece her iki nasibini de elde eder, her iki dünyaya sahip olur, Allah katında değer kazanır ve Allah'tan istediği hiçbir haceti geri çevrilmez.”^[1375]

20884. İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur: “İnsanlar iki kısımdır: Şeriata tabi olanlar ve bidat çıkaranlar ki ne sünnetten ilahi bir delilleri ve ne de ışıklı bir hüccetleri vardır.”^[1376]

20885. İmam Rıza (a.s) şöyle buyurmuştur: “İnsanlar iki çeşittir: İktifa etmeyen erişkin ve bulamayan arayıcı.”^[1377]

20886. İmam Sadık (a.s), İsbak b. Galib'e şöyle buyurmuştur: “İnsanlardan kaç kişinin bu ayetin muhatabı olduğunu düşünüyorsun: **“Eğer onlara maldan verilirse, hoşnut olurlar, eğer onlara maldan verilmezse öfkelenirler.”** Ravi şöyle diyor: “İmam Sadık (a.s) daha sonra şöyle buyurdu: “Bunlar insanların üçte ikisinden daha çoktur.”^[1378]

bak. Ez-Zuhd, 1612. Bölüm; 7698. hadis; eş-Şie, 2155. Bölüm

İnsanlardan Olmayan Kimse

20887. *İmam Sadık (a.s) kendisine, “Acaba bu yaratıkların tümü insanlardan mıdır?” diye soran birisine şöyle buyurmuştur:* “Misvakı terkedeni, dar yerde bağdaş kurup oturana, kendisini ilgilendirmeyen şeylerle meşgul olan kimseyi, hakkında ilim sahibi olmadığı halde tartışan kimseyi, sebepsiz yere hasta yatağında yatan kimseyi, musibete uğramadığı halde üstü başı dağınık olan kimseyi, hakkında ittifak ettikleri bir gerçek hususunda arkadaşlarına muhalefet eden kimseyi, atalarının övüncüyle övüldüğü halde onların iyi ve güzel işlerinden nasipsiz olan kimseyi, onlardan (insanlardan) ayır. Zira böyle bir kimse içine ulaşıncaya kadar kat kat kabuğu soyulan funda ağacına benzer ve o aziz ve celil olan Allah’ın hakkında şöyle buyurduğu kimse gibidir: **“Onlar sadece hayvanlar gibidir, hatta onlardan daha aşağılıktırlar.”**”^[1379]

3969. Bölüm İşgüzar Kimseler

20888. *Ya’kubi babasından şöyle nakletmektedir:* “Bir adamı kendisine had uygulamak için Müminlerin Emiri’nin (a.s) yanına getirdiler. Bu esnada halktan bir grubu da Müminlerin Emiri’ne doğru yola koyuldu. İmam (a.s) şöyle buyurdu: “Ey Kanber! Bak bu topluluk neyin nesidir?” Kanber şöyle dedi: “Bu kendisine had uygulanan bir kimsedir.”

O grup yaklaştığında İmam yüzlerine baktı ve şöyle buyurdu: “Sadece tatsız ve kötü sahnelerde görülen yüzlere merhaba olmasın! Bunlar, iş güzar bir topluluktur. Ey Kanber! Onları benden uzaklaştır.””^[1380]

3970. Bölüm İnsanlar, İnsanlara Benzeyenler ve Nesnas

20889. *İmam Hüseyin (a.s), insanların, insanlara benzeyenlerin ve mesnasın kimler olduğunu soran birisine, babası Müminlerin Emirinin cevap vermesini emretmesi üzerine şöyle buyurmuştur:* “Bana insanlardan haber ver” sözüne gelince bil ki, insanlar biziz. Bu yüzden Allah-u Teala kitabında şöyle buyurmuştur: **“İnsanların yola koyulduğu yerden siz de yola koyulun.”** Resulullah (s.a.a) da insanları yola koyan kimsedir.

“İnsanlara benzeyenler” sözüne gelince, bunlar bizim şiilerimiz ve dostlarımızdır. Bunlar bizdendir ve bu yüzden de İbrahim (a.s) şöyle buyurmuştur: **“Herkim bana tabi olursa o bendendir.”**

Ama “nesnas” sözüne gelince onlar da halk yığınlarıdır.” İmam eliyle cemaate işaret ederek şöyle buyurdu: **“Onlar dört ayaklı hayvanlar gibidir, hatta onlar daha da sapıktırlar.”**”^[1381]

3971. Bölüm İnsanlara Benzeyen Kimseler

20890. *İmam Ali (a.s) ömrünün son demlerinde irad ettiği bu hutbesinde Muaviye ile cihad etmek hususunda ağır davranan, gevşeklik gösteren ashabını eleştirerek şöyle buyurmaktadır:* “Ey mertlere benzeyen namertler, çocuklar gibi (küçük) akıllılar, yeni zifafa giren kadınlar gibi (her şeyi tozpembe gören) akıllılar! Keşke sizi görmeseydim, keşke sizi tanımasaydım. Vallahi sizi tanıyışım pişmanlıkla, gam ve hüznü sonuçlandı. Allah sizi öldürsün, kalbimi kanla, gönlümü-göğsümü öfkeyle doldurdunuz, her nefeste/solukta bana yudum yudum derd/gam içirdiniz. Bana isyan ederek, beni yardımsız bırakarak reyimi-tedbirimi bozdunuz.””^[1382]

20891. *İmam Ali, ehil olmadıkları halde halka hükmetmeye kalkışanlar hakkında şöyle buyurmaktadır:* “(Allah’ın en çok buğzettiği) ikinci kimse ise bilgisizlikleri kendinde toplayan ve bilgisizler arasında kendine bir yer edinmiş kimsedir. (Bu kimse) fitne ve fesat karanlığında (kurtuluş yolunun olmadığından) habersiz yaşamakta ve (insanların arasını) islah ederken kör mü kör olmaktadır. İnsan suretinde olanlar onu bilgin sayar. Halbuki öyle değildir.””^[1383]

3972. Bölüm

İman Açısından İnsanların Çeşitleri

Kur'an:

“Bedevilerin küfür ve nifakları her yönden, daha ileridir. Allah'ın, Peygamber'ine indirdiğinin sınırlarını bilmemek, onlara daha layıktır. Allah bilendir, hikmet sahibidir. Bedevilerden, Allah yolunda infak ettiklerini ziyan sayanlar ve sizin başınıza belalar gelmesini bekleyenler vardır. Belalar onlara olsun; Allah iştir ve bilir. Bedevilerden, Allah'a ve ahiret gününe iman eden, infak ettiğini, Allah katında ibadet ve Peygamber'in dualarına nail olmağa vesile sayanlar da vardır. Bilin ki, verdikleri onlar için ibadettir. Allah, onlara rahmet edecektir. Allah şüphesiz bağışlar ve merhamet eder.”^[1384]

“Biz onu Arapça bilmeyenlerden birine indirseydik de, bunu onlara o okusaydı, yine ona iman etmezlerdi.”^[1385]

“İşte sizler, Allah yolunda infak etmeye çağırılan kimselersiniz. Kiminiz cimrilik yapıyor ama, cimrilik yapan bilsin ki, ancak kendine karşı cimrilik etmiş olur. Allah zengindir, siz ise fakirsiniz. Eğer O'ndan yüz çevirirseniz sizi ortadan kaldırır, sizin gibi olmayacak bir topluluğu yerinize getirir.”^[1386]

20892. *İmam Sadık (a.s), Hamza b. Tayyar'a şöyle buyurmuştur:* “İnsanlar altı kısımdır.” O (Hamza b. Tayyar) şöyle diyor: “Ben, “Yazmama izin verir misiniz?” diye arzedince İmam, “Evet” diye buyurdu. Ben, “Ne yazayım?” deyince de İmam şöyle buyurdu: “Yaz! Cennet ve ateş ehli vaid ehlidir. Hakeza, “Diğerleri ise günahlarını itiraf ettiler ve iyi işlerini kötü işleriyle karıştırdılar.”^[1387]

Hamza şöyle diyor: “Ben şöyle arzettim: “Bunlar kimlerdir?” İmam Sadık (a.s) şöyle buyurdu: “Vahşi^[1388] bunlardan biridir.” İmam daha sonra şöyle buyurdu: “Yaz, “(Savaştan geri kalanların) bir kısmının işi de Allah'ın buyruğuna kalmıştır. Allah onlara ya azâb eder, ya da tövbelerini kabul eder.”^[1389] İmam daha sonra şöyle buyurdu: “Erkekler, kadınlar ve çocuklardan aciz olup hiç bir çareye gücü yetmeyenler hiçbir yol bulamayanlar müstesnadır.”^[1390] Yani ne küfre dönecek bir bahaneleri var ve ne de imana gelecek bir yolları. “Hakeza şöyle yaz:

“İşte Allah'ın bunları affetmesi umulur. Allah Affedendir, bağışlayandır.”^[1391] İmam hakeza şöyle buyurdu: “ve hakeza şöyle yaz: “A'raf ashabı.” Hamza şöyle diyor: “Ben şöyle arzettim: “A'raf ashabı kimdir?” İmam şöyle buyurdu: “Bunlar da iyi ve kötü işleri eşit olan kismelerdir. O halde Allah eğer onları cehenneme götürürse, bu günahları sebebiyledir. Eğer Allah onları cennete götürürse bu da Allah'ın rahmeti sebebiyledir.”^[1392]

Hakeza bir rivayette şöyle yer almıştır: “İnsanlar altı kısımdır ki bunlar genel olarak üç kısımda toplanmaktadır: İman, küfür ve sapıklık. Bunlar Allah'ın kendisine cennet ve cehennemi müjdelediği iki vaad (verilen söz) ehlidir. Müminler, kafirler, mustazaflar. İşleri Allah'a kalmış olan kimselere Allah ya azap eder, ya onların tövbelerini kabul eder. Günahlarını itiraf eden kimseler ise iyi işlerini kötü işleriyle karıştıran kimselerdir ve A'raf ehli.”

20893. *İmam Sadık (a.s) şöyle buyurmuştur:* “İnsanlar altı kısımdır: Mustaz'af, müellefet'ul kulup (kalpleri islama ısıdırılmış olan), işi Allah'a kalan kimse, günahlarını itiraf eden kimse, nasibi (Ehl-i Beyt düşmanı) ve mümin.”^[1393]

20894. *İmam Kazım (a.s) şöyle buyurmuştur:* “İnsanlar üç kısımdır: Arap, mevali (kendi topraklarında esir alınıp daha sonra müslüman olan kimse) ve kafir. Araplar bizleriz, mevali ise bizi sevip takip edenler, kafirler ise bizden beri olup bize düşmanlık edenlerdir.”^[1394]

20895. *İmam Sadık (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Biz Kureyşiz, şiilerimiz araptır, düşmanlarımız ise arap olmayanlardır.”^[1395]

20896. *İmam Sadık (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Biz arabız, şiilerimiz mevalidir (kendi topraklarında esir alınıp daha sonra müslüman olan kimselerdir), diğer insanlar ise ne olduğu belirsiz kimselerdir.”^[1396]

20897. *İmam Cevad (a.s), Muammer b.Said b. Huseym'e şöyle buyurmuştur:* “Biz Arabız, şüilerimiz bizdendir, diğer insanlar ise hemec veya hebec’dirler.” Muammer şöyle diyor: “Ben şöyle arzettim: “hemec nedir?” İmam şöyle buyurdu: “sinek” Ben şöyle arzettim: “Hebec nedir?” İmam şöyle buyurdu: “Sivri sinek.”^[1397]

20898. *İmam Sadık (a.s) şöyle buyurmuştur:* “İsteyerek İslama giren kimse, korkudan İslama giren kimselerden daha üstündür. Münafıklar korkudan müslüman oldular, mevali (kendi topraklarında esir alınıp daha sonra müslüman olan kimseler) ise isteyerek İslam’a yöneldiler.”^[1398]

20899. *İmam Bakır (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Herkim Müslüman olarak doğarsa o araptır, herkim de isteyerek İslam’a girerse, mecburen müslüman olan kimseden daha iyidir. Mevla ise toprağında esir alınan ve sonra esir olan kimsedir. Bu kimse mevladır.”^[1399]

20900. *İmam Sadık (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Herkim müslüman olarak dünyaya gelirse o araptır, herkim büyüdükten sonra İslam’a girerse, o muhacirdir. Herkim de esir olup azad olursa o da mevladır. Her kavmin mevası onların bir parçası sayılır.”^[1400]

20901. *İmam Sadık (a.s), Allah-u Teala’nın “Allah, çok yakında sevdiği ve onların da O’nu sevdiği bir topluluk getirir” ayeti hakkında şöyle buyurmuştur:* “Maksat mevalidir.”^[1401]

20902. *İmam Sadık (a.s), Yakub b. Kays’a şöyle buyurmuştur:* “Ey İbn-i Kays! **“Eğer O’ndan yüz çevirerseniz sizi ortadan kaldırır, sizin gibi olmayacak bir topluluğu yerinize getirir.”** ayetinin maksadı özgürlüğe kavuşmuş olan mevalinin (topraklarında esir edilen kimselerin) çocuklarıdır.”^[1402]

20903. *İmam Sadık (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Mümin alevidir (yücelik ehlidir), çünkü tanıma ve marifet hususunda ulvi ve yüce bir makama ulaşmıştır. Mümin haşimidir, zira sapıklığı darmadağın etmiştir. Mümin Kureyşlidir, çünkü bizden alınan şeyi ikrar etmektedir. Mümin acemdir, çünkü kötülük kapıları yüzüne kapanmıştır. Mümin araptır, çünkü Peygamberi de araptır, kitabı da apaçık bir arap diliyle nazil olmuştur. Mümin Nebt’idir, çünkü ilmi istinbat etmiştir (delil üzere elde etmiştir.) Mümin muhacirdir. Çünkü günahlardan kötülüklerden hicret etmiştir. Mümin Ensari’dir, çünkü Allah Resulü ve Allah Resulü’nün Ehl-i Beytine yardım (nusret) etmiştir. Mümin mücahittir. Çünkü aziz ve celil olan Allah’ın düşmanlarıyla batıl bir devlette takiye yoluyla, hak bir devlette ise kılıcıyla cihat etmektedir.”^[1403]

bak. 411. Konu, el-Feres

3973. Bölüm

İmme’at Kelimesinin Tefsiri

20904. *İmam Kazım (a.s) Fazl bin Yunus’a şöyle buyurmuştur:* “Hayırı tebliğ et ve hayır söyle ve imme’a olma.” Ben (Fazl b. Yunus) şöyle arzettim: “İmme’a ne demektir?” İmam şöyle buyurdu: “Ben insanlarla birlikteyim. Ben de insanlardan biri gibiyim” deme. Zira Allah resulü (s.a.a) şöyle buyurmuştur: “Ey insanlar! İki yoldan başka şey yoktur: Doğru yol ve kötü yol. İyilik ve kötülük yolu. O halde size göre kötülük yolu iyilik yolundan daha sevimli olmamalıdır.”^[1404]

20905. *İmam Kazım (a.s), Fazl b. Yunus’a şöyle buyurmuştur:* “Hayır ulaştır, hayır de ve İmme’a olma.” Ben (Fazl b. Yunus) şöyle arzettim: “İmme’a nedir?” İmam şöyle buyurdu: “Ben insanlarla birlikteyim. Ben de insanlardan biriyim” deme. Zira Allah Resulü (s.a.a) şöyle buyurmuştur: “Ey insanlar! Hakikatte iki yol vardır: İyi ve kötü yol. Size ne olmuş da kötü yol sizin elinizde, iyi yoldan daha sevimlidir.”^[1405]

bak. Et-Teklid, 3416 . Bölüm

528. Konu

en-Nevm Uyku

☞ *Bihar*, 76/178-221; *Ebrar'us-Seher ve'n-Nevm*

☞ *Kenz'ul-Ummal*, 15/327 ve 492 ve 524. bölümler; *fi'n-Nevm ve Adabuh*

bak.

☞ 249. konu, *es-Seher; es-Suker*, 1843. bölüm

3974. Bölüm

Uyku

Kur'an:

“Uykunuzu dinlenme vakti kıldık.”^{[1406] [1407]}

20906. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Uyku dert ve sıkıntılardan rahatlama sebebidir ve ölümle aynı türdendir.”^[1408]

20907. *İmam Sadık (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Uyku bedeninin rahatlık sebebidir, söz ruhunun rahatlık sebebidir, sessizlik ise aklın rahatlık sebebidir.”^[1409]

20908. *İmam Rıza (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Uyku beynin sultanıdır ve bedeninin dayanağı vegüç kaynağıdır.”^[1410]

20909. *İmam Hadi (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Geceyi ihya etmek uykuyu daha lezzetli kılar.”^[1411]

20910. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Herkim ağır bir mideyle uyursa, rüyaları onu yalanlar” (yani gerçek olmayan rüyalar görür, onu başkalarına naklettiği zaman da yalan olduğu ortaya çıkar. Böylece adeta rüyaları onu yalancı kılmaktadır.)^[1412]

20911. *Salih'in merfu olarak rivayet ettiği bir hadiste şöyle yer almıştır:* “Dört şeyin azı da çoktur: Ateşin azı da çoktur, uykunun azı da çoktur, hastalığın azı da çoktur, düşmanlığın azı da çoktur.”^[1413]

20912. *İmam Sadık (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Beş kişinin uykusu olmaz: Bir kan dökme fikrinde olan kimsenin, kendisi için emanetdar bir kimseyi bulamayan zenginin, dünyalık bir mala ulaşmak için insanlara yalan ve iftirada bulunan kimsenin, çok

borcu olduğu halde eli boş olan kimsenin ve sevgilisinden ayrılmak üzere olan sevenin.”^[1414]

3975. Bölüm

Uyku ve Ölüm

Kur'an:

“Allah, öleceklerin ölümleri anında, ölmeyeceklerin de uykuları esnasında ruhlarını alır. Ölmelerine hükmettiğı kimselerinkini tutar, diğerlerini bir süreye kadar salıverir. Doğrusu bunda düşünen kimseler için dersler vardır.”^[1415]

20913. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “Uyku ölümün kardeşidir ve cennet ehli ölmezler.”^[1416]
bak. 3977. Bölüm

3976. Bölüm

Çok Uyumaktan Sakındırmak

20914. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “Çok uyumaktan sakının zira çok uyumak kıyamet günü sahibini fakir kılar.”^[1417]

20915. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “Süleyman b. Davud’un (a.s) annesi Süleyman’a şöyle dedi: “Gece çok uyumaktan sakın. Zira gece çok uyumak insanı kıyamet gününde yoksul bırakır.”^[1418]

20916. *İmam Sadık (a.s), Abdullah b. Cündeb’e yaptığı tavsiyesinde şöyle buyurmuştur:* “Ey İbn-i Cündeb! Gece az uyu, gündüz az konuş. Zira insanın bedeninde gözden ve dilden daha az şükreden bir organ yoktur. Süleyman’ın annesi Süleyman’a şöyle demiştir: “Oğulcağızım! Uykudan sakın. Zira (çok) uyku seni insanların sana ihtiyaç duyduğu bir günde eli boş bırakır.”^[1419]

20917. *İmam Bakır (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Musa (a.s) Allah’a şöyle arzetti: “Senin nezdinde en çok nefret edilen kul hangisidir?” Allah şöyle buyudu: “Gece leş gibi olan, gündüz boş gezen kimsedir.”^[1420]

20918. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Herkim gece baskısından korkarsa, uykusu az olur.”^[1421]

20919. *İmam Kazım (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Gözlerini çok uyumaya alıştıрма. Zira gözler, beden az şükreden organıdır.”^[1422]

20920. *İmam Kazım (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Aziz ve celil olan Allah boşta gezen uykucu kulundan nefret eder.”^[1423]

20921. *İmam Sadık (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Aziz ve celil olan Allah çok uyumaktan ve boşta gzmekten nefret eder.”^[1424]

20922. *İmam Sadık (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Çok uyumak, din ve dünyanın elden gitmesine neden olur.”^[1425]

20923. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Uyku, günün kararlarını ne kadar da bozucudur!”^[1426]

20924. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Uyku kötü bir alacaklıdır, kısa ömrü yok eder ve insanın bir çok sevap ve mükafatını ortadan kaldırır.”^[1427]

20925. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Herkim gece çok uyursa gündüz telafi edemeyeceğı bir ameli kaybeder.”^[1428]

20926. *İmam Askeri (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Herkim çok uyursa, karmaşık rüyalar görür.”^[1429]

bak. El-Bihar, 76/179, 38. Bölüm

3977. Bölüm

Uyku Zamanında Ruhların Göğ e Yükselmesi

20927. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Müslüman cenabet halinde uyumaz ve sadece taharet üzere uyur. Ve eğer su bulamazsa toprakla teyemmüm eder. Zira müminin ruhu aziz ve celil olan Allah’ın huzuruna varır. Allah onu kabul eder ve ona bereket verir. Eceli ulaşmamışsa onu rahmetine mazhar kılar ve eğer eceli ulaşmamışsa onu emin melekleriyle birlikte gönderir ve onlar ruhunu bedenine geri döndürürler.”^[1430]

20928. *İmam Bakır (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Allah’a yemin olsun ki şiilerimizden biri uyuduğunda aziz ve celil olan Allah ruhunu göğe yükseltir ve ona bereket verir. Böylece eğer eceli gelirse, onu rahmet hazinelerinde, cennet bahçelerinde ve arşın gölgesinde karar kılar ve eğer eceli sonradan olursa, onu emin olan bir grup melek ile birlikte gönderir ki içinden çıktığı bedene yeniden geri iade etsin ve onda huzura kavuşsun.”^[1431]

20929. *Resulullah (s.a.a), Ali’ye (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Ey Ali! Senin şiiyerinin ruhları hem uyku anında, hem de ölüm anında göğe yükselir. İnsanların ayın hilaline baktıkları gibi melekler de onlara olan şevkten ve aziz ve celil olan Allah nezdindeki makamlarını müşahade ederek onlara bakarlar.”^[1432]

bak. Er-Ruh, 1565. Bölüm

3978. Bölüm

Uyumanın Adabı

1-Temizlik

20930. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “Sizden hiç kimse yemekten kalan yağlı elleriyle uyumasın. O halde eğer böyle yaparsa ve şeytandan kendisine bir zarar gelirse sadece kendisini kınasın.”^[1433]

20931. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “Çocuklarınızın elini ve yüzünü, etin kokusundan ve yağlı yiyeceklerden dolayı yıkayınız. Zira şeytan eti ve yağlı kokuları koklar ve bu yüzden de çocuklar gece korkarlar. İki müvekkel melek ise o kokudan eziyet görür.”^[1434]

bak. 516. Konu, en-Nezafet

2-Taharet

20932. *İmam Sadık (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Her kim taharet (abdest...) alır ve sonra yatağına giderse o gece yatağı mescidi gibi olur.”^[1435]

20933. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “Her kim abdestli uyur da o gece ölümü çatarsa Allah nezdinde şehit sayılır.”^[1436]

20934. *İmam Sadık (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Her kim taharet (abdest...) alır ve sonra yatağına giderse o gece yatağı mescidi sayılır. Eğer abdest almadığını hatırlarsa her ne olursa olsun yorganıyla teyemmüm etmelidir. Eğer böyle yaparsa sürekli namazda ve aziz ve celil olan Allah’ı zikirde bulunmuş olur.”^[1437]

20935. *Resulullah (s.a.a), ashabına şöyle buyurmuştur:* “Sizden hanginiz sürekli oruç tutmaktadır?” Selman (r.a) şöyle arzetti: “Ben ey Allah’ın Resulü!” Peygamber (s.a.a) şöyle buyurdu: “Sizden hangisi bütün geceyi ihya ederek geçirir?” Selman şöyle arzetti: “Ben, ey Allah’ın Resulü!” Resulullah (s.a.a) şöyle buyurdu: “Sizden hanginiz hergün Kur’an’ı hatmeder?” Selman şöyle arzetti: “Ben, ey Allah’ın Resulü!” Bu esnada Peygamberin ashabından birisi şöyle dedi: “Ey Allah’ın Resulü! Selman İranlı bir kimsedir ve bizlere üstünlük satmak istemektedir. Sen, “Hanginiz hergün oruç tutmaktadır?” diye sordun. O, “Ben” diye cevap verdi. Oysa o çoğu zaman oruç tutmamaktadır. Sen, “Hanginiz bütün geceyi ihya ederek geçirmektedir?” diye sorunca da o, “Ben” dedi. Oysa gece çoğu zaman uyumaktadır.” Sen, “Sizden hanginiz hergün Kur’an’ı hatmetmektedir?” diye sordun. O, “Ben” diye cevap verdi. Oysa ki hergün çoğu zaman sessiz kalkmaktadır.” Peygamber (s.a.a) şöyle buyurdu: “Sus, ey falan kimse! Lokman Hekim gibi olan şahıstan sana ne? Sen bizzat ondan sor, o sana cevabını verir.” O şahıs Selam’a şöyle dedi: “Ey Allah’ın kulu! Sen sürekli oruç tuttuğunu söylemedin mi?” Selman, “evet” dedi. O şahıs şöyle dedi: “Ama ben biliyorum ki sen bir çok günler yemek yiyorsun.” Selman şöyle dedi: “Bu senin sandığın gibi

değildir. Ben her ay üç gün oruç tutuyorum ve aziz ve celil olan Allah şöyle buyurmuştur: **“Herkim bir iyilik yaparsa, ona on kat benzeri vardır.”** Hakeza Şaban ayını Ramazan ayı ile birleştiriyorum, dolayısıyla sürekli orucum işte budur.” O şahıs şöyle dedi: “Sen bütün geceyi ihya ederek geçirdiğini söylemiyor musun?” Selman, “evet” dedi. O şahıs şöyle dedi: “Ama sen gecenin çoğunda uyuyorsun.” Selman şöyle dedi: “Bu da senin sandığın gibi değildir. Ben habibim Resulullah’tan (s.a.a) şöyle buyurduğunu işittim: “Herkim geceyi taharetle (abdestli) geçirirse, bütün geceyi ihya etmiş gibidir” ve ben de her geceyi taharetle geçiriyorum.” O şahıs şöyle dedi: “Sen hergün Kur’an’ı hatmettiğini söylemedin mi?” Selman, “Evet” dedi. O adam şöyle dedi: “Ama sen günün çoğu vaktinde sessiz duruyorsun.” Selman şöyle buyurdu: “Bu da senin sandığın gibi değildir, ben habibim Resulullah’tan (s.a.a) Ali’ye (a.s) şöyle buyurduğunu işittim: “Ey Ebe’l-Hasan! Senin bu ümmet arasındaki misalin, “kul huvallahu ehed” misalidir. Herkim bir defa onu okursa, Kur’an’ın üçte birini okumuş gibidir. Herkim de onu iki defa okursa, Kur’an’ın üçte ikisini okumuş gibidir. Herkim de üç defa okursa bütün Kur’an’ı okumuş gibidir. Herkim diliyle seni severse, imanının üçte biri kamildir. Herkim de dili ve kalbiyle seni severse, imanının üçte ikisi kamildir. Herkim de dil ve kalbiyle seni sever ve eliyle sana yardımda bulunursa, imanı tümüyle kamildir. Ey Ali! Beni hak üzere gönderene yemin olsun ki eğer göktekilerin seni sevdiği kadar yerdekiler de seni sevseydi, şüphesiz hiç kimse cehennem ateşiyle azap görmezdi.” Ben her gün üç defa “kul huvallahu ehed” suresini okuyorum.” O şahıs donup kalktı.”^[1438]

bak. El-Bihar, 76/181, 39. Bölüm

3- Tuvalet İhtiyacını Gidermek

20936. İmam Ali (a.s) oğlu Hasan’a (a.s) şöyle buyurmuştur: “Oğulcağızım! Sana amel ettiğin taktirde doktora gitmekten müstağni olacağın dört şey öğreteyim mi?” İmam Hasan şöyle arzetti: “Öğret ey Müminlerin Emiri! Acıkmadığın müddetçe sofraya oturma. Henüz iştahın varken yemekten el çek, yemeği iyi çiğne. Ve yatmak istediğin zaman tuvalet ihtiyacını gider, eğer bunları yapacak olursan doktora gitmekten müstağni olursun.”^[1439]

4-Amelleri Hesaba Çekmek

20937. “İmam Sadık (a.s) şöyle buyurmuştur: “Yatağına girdiğin zaman o gününde karnına ne koyduğunu, ne elde ettiğini düşün; öleceğini ve bir ahiretin olduğunu hatırla.”^[1440]

Bak. El-Hesab, 828-832. Bölümler

5-Uyurken Kur’an ve Dua Okumak

20938. Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur: “Her kim yatağa girince “kulhuvallahu ehad” suresini okursa Allah onun elli yıllık günahını bağışlar.”^[1441]

20939. İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur: “Herkim yatağa girince “kul huvallahu ehed” suresini okursa, aziz ve celil olan Allah ona elli bin melek vekil kılar ve bu melekler o gece kendisini korur.”^[1442]

20940. Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur: “Her kim uyumak istediğinde elhakumuttekasür (tekasür) süresini okursa kabir azabından korunmuş olur.”^[1443]

20941. Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur: “Sizden biri yatağına girdiğinde şöyle desin: “Alahumme in emsekte nefsi fi menami feğfir leha ve in erselteha fehfizha bima tahfuzu bihi ibadeke’s salihin” (Allahım! Eğer uykuda ruhumu alacak olursan onu bağışla. Eğer onu geri gönderecek olursan kendisiyle salih kullarını koruduğun şeylerle koru.”^[1444]

20942. İmam Kazım (a.s) şöyle buyurmuştur: “Herkim uyurken “innellahe yumsikus semavati vel erz, en tezula ve lein

zaleta in emsekehuma min ehedin min be'dihi innehu kane helimen gafura” (Doğrusu, zeval bulmasın diye gökleri ve yeri tutan Allah’tır. Eğer onlar zevale uğrarsa O’ndan başka, andolsun ki onları kimse tutamaz. O, şüphesiz halimdir, bağışlayandır.)^[1445] ayetini okursa, asla evi başına yıkılmaz.”^[1446]

6-Sırt Üstü veya Sağ Tarafına Uyumak

20943. İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur: “Uyumanın dört şekli vardır: Peygamberler sırt üstü uzanırlar ve uyurlar ama gözleri uyanıktır ve aziz ve celil olan Allah’ın vahyini beklerler. Mümin ise sağ tarafına ve kıbleye doğru uyur, şahlar ve şehzadeler ise sol tarafa doğru uyur ki yedikleri yemekleri hazmetsinler, iblisin, kardeşleri tüm deliler ve afetzedeler ise yüzüstü yatarak uyurlar.”^[1447]

20944. İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur: “Erkek yüz üstü yatmamalıdır. Eğer birinin yüz üstü yattığını görürseniz, onu uyandırınız, onu o hal üzere bırakmayınız.”^[1448]

7-Uyanırken Okunan Dua

20945. İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur: “Sizden birisi uykudan uyanınca şöyle desin: *“La ilabe illahul halim’ul kerim, el-hayyul kayyum, vehuve ala kulli şeyin kadir, sübhane rabbi nebiyyine ve ilahil mürselin ve sübhane rabbis semaveti’s seb’ vema fi binne ve Rabb’ul arazines seb’ vema fihinne Rabbi’l arş’il-azim, vel hamdu lillabi rabbil alemin”* (Halim, kerim, hayy ve kayyum olan Allah’tan başka ilah yoktur. O her şeye kadirdir. Nebilerin Rabbi ve resullerin ilahı münezzektir. Yedi göğün ve içindekilerin ve yedi kat yer ile içindekilerin Rabbi münezzektir. O arşın sahibi yüce Rabdir. Hamd alemlerin Rabbi olan Allah’a mahsustur.) Uykudan uyanıp oturunca kalkmadan önce şöyle demelidir: *“Hesbiye Allah ve hasbiyer Rabbu minel ibad, hesbiyellezi huve hesbi munzu kuntu hasbiyellahu ve ni’mel vekil.”* (Allah bana yeter.Kullar karşısında Rab bana yeter. Her zaman bana yeten kimse –Allah-bana yeter. Allah bana yeter ve o ne güzel bir vekildir.) “Sizden biri gece namaza kalkınca göğün etrafına baksın ve bu ayeti oksun. “inne fi halkissemavati vel erz inneke la tuhliful miad.”^[1449]”^[1450]

20946. Huzeyfe şöyle diyor: “Peygamber (s.a.a) yatağına giderken şöyle buyururdu: “Bismike Allahumme emutu ve ehya” (Allahım! Senin adınla ölür ve senin adınla dirilirim.) Uyandığında ise şöyle buyururdu: “Elhamdulillahillezi ahyana ba’de ma ematena ve ileyhinnuşur” (Hamd bizleri öldürdükten sonra dirilten Allah’a mahsustur ve dönüş sadece onadır.”^[1451]
Bak. El-Bihar, 76/191; 44. Bölüm

529. Konu

en-Niyyet Niyet

- *Vesail'uş-Şia*, 1/33, 5. bölüm; *Vucub'un-Niyet fi'l-İbadat*
- *Kenẓ'ul-Ummal*, 3/419, 792; *en-Niyet*
- *Kenẓ'ul-Ummal*, 4/58, *fi Sıkk'in-Niyet*

bak.
• 114. konu, *el-İblas*; 174. konu, *er-Riya*; *Cehennem*, 627. bölüm; *el-Hudud*, 751. bölüm; *el-İbadet*, 2495. bölüm

3979. Bölüm

Niyet

Kur'an:

“De ki: “Herkes kendi metoduna (mizaç ve meşrebine) göre iş yapar. Bu durumda kimin gerçek hidayet üzere olduğunu Rabbiniz en iyi bilendir.” [\[1452\]](#)

20947. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Niyet, amelin esasıdır.” [\[1453\]](#)

20948. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Ameller niyetlerin meyvesidir.” [\[1454\]](#)

20949. *İmam Sadık (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Hiçbir beden niyetin üzerinde güçlü olduğu şey hakkında zayıf değildir.” [\[1455\]](#)

20950. *İmam Sadık (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Şüphesiz cehennem ehlinin gerçekte ateşte ebedi olmalarının sebebi dünyada ebedi kaldıkları taktirde sürekli Allah’a isyan etme niyetinde olmalarıdır. Cennet ehlinin de cennette ebedi olarak kalmalarının sebebi dünyada ebedi kaldıkları taktirde ebedi olarak Allah’a itaat etmeye niyet ettikleri içindir. O halde her iki grubun da ebediyeti niyetleri sebebiyledir.” İmam Sadık (a.s) daha sonra, **“De ki: “Herkes kendi metoduna (mizaç ve meşrebine) göre iş yapar”** ayetini okuduktan sonra şöyle buyurmuştur: “Yani niyetleri üzere.” [\[1456\]](#)

20951. *Ali b. İbrahim Allah-u Teala’nın, “Herkes kendi metoduna (mizaç ve meşrebine) göre iş yapar” ayeti hakkında şöyle demiştir:* “Yani kendi niyeti üzere amel eder. **“Rabbiniz kimin gerçek hidayet üzere olduğunu en iyi bilendir.”** Babam Ca’fer b. İbrahim’den ve o da Ebu’l-Hasan Rıza’dan (a.s) şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir: “Kıyamet günü olunca mümin Allah’ın huzurunda durur, onun amellerinin hesabını görmeyi Allah bizzat üstlenir ve amellerini ona gösterir. Mümin amel defterine bakar, gördüğü ilk şey günahlarıdır. Günahlarını görmekle rengi değişir, bedeni titrer, ruhu dehşete düşer. Daha sonra iyiliklerini görür ve onu görünce de gözleri aydın ve ruhu ise feraha erer. Daha sonra Allah’ın kendisine bağışladığı sevaplara bakar. Sevinci artar. Daha sonra Allah meleklerle şöyle buyurur: “İçinde amel etmediklerinin bulunduğu sayfayı getirin.” İmam daha sonra şöyle buyurdu: “Müminler o defteri okur ve şöyle derler: “İzzetine andolsun ki sen bizim bu işlerin hiç birini yapmadığımızı biliyorsun.” Allah şöyle buyurur: “Doğru söylüyorsun, ama sizler bu işleri yapmaya niyetlendiniz, biz de bu işleri size yazdık.” Daha sonra o amellerin sevabı da kendilerine verilir.” [\[1457\]](#)

20952. *İmam Sadık (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Niyet amelden üstündür. Biliniz ki niyet amelin bizzat kendisidir.daha sonra İmam şu ayeti okudu: **“De ki: herkes kendi metoduna göre iş yapar.”** Yani niyetleri üzere.” [\[1458\]](#), [\[1459\]](#)

20953. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “İnsanlar niyetleri üzere haşrolurlar.” [\[1460\]](#)

20954. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “İnsanlar niyetleri esasınca dirilirler.” [\[1461\]](#)

20955. *İmam Sadık (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Allah kıyamet günü insanları niyetleri esasınca haşreder.”^[1462]

20956. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “Allah-u Teala sizin cisimlerinize bakmaz, haseb ve neseplerinize de bakmaz, mallarınıza da bakmaz. Lakin Allah kalplerinize bakar. Herkimin salih bir kalbi olursa Allah ona merhamet eder.”^[1463]

20957. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Herkesin değeri himmeti miktarıncadır ve ameli de niyeti kadardır.”^[1464]

20958. *İmam Zeyn’ül-Abidin (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Amel sadece niyet ileldir.”^[1465]

20959. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Niyeti olmayan kimsenin ameli de yoktur.”^[1466]

20960. *İmam Ali (a.s), oğlu Hasan’a (a.s) yaptığı vasiyetinde şöyle buyurmuştur:* “Öğrenmen ve amel etmen için senin için edepten bir şeyler biriktirdim. Çünkü sen henüz ömrünün baharındasın ve önünde uzun bir yol var, iyi niyetli, temiz, pak bir ruha sahipsin.”^[1467]

Tefsir

Allah-u Teala’nın “De ki: “Herkes kendi metoduna (mizaç ve meşrebine) göre iş yapar. Bu durumda kimin gerçek hidayet üzere olduğunu Rabbiniz en iyi bilendir” ayetinde yer alan “şakile” kelimesi Müfredat-ı Rağib’de yer aldığı esasınca, “şekl” kökünden türemiştir ve hayvanın el ve ayağının bağlanması anlamındadır. Hayvanın bağlandığı ipe ise “şikâl” denmektedir. “şakile” ise huy ve haslet anlamındadır. İnsanı mahdût kılıp bağlaması hasebiyle de huy ve haslete “şakile” denmektedir. Zira huy ve haslet insanı o ahlak üzere davranmaya zorlar.

Mecme’ul-Beyan’da ise şöyle yer almıştır: “Şakile” yol ve yordam anlamındadır. “Haşa terik’un zu şevakil” birkaç yolun ayrıldığı ana yol anlamındadır.

Güya kendisine mensup olanları kendisini kat etmeye ve o yoldan sapmamaya zorladığı için de mezhep ve yola “şakile” denmektedir. Bazıları ise şöyle demişlerdir: “Şakile, “şekl” kökünden türemiş olup, örmek ve benzer anlamındadır.” Bazılar ise şöyle demişlerdir: “Şikl” kökünden türemiş olup, hey’et ve kalıp anlamındadır.”

Velhasıl ayet-i kerime insanın amelinin, “şakile” esasına dayalı olduğunu kabul etmektedir. Yani ameli onun “şakile”si ile uyum ve tenasub içindedir. Zira amel ve işe oranla şakile, bedende cari olan ruh gibidir. Bu beden endamı ve yaptıklarıyla ruhun manevi beyetlerini tecessüm ettirmektedir. İlmi araştırmaların ve deneylerin ispat ettikleri üzere melekeler ve ruhi haletler ile insanın amelleri arasında özel bir ilişki vardır. Örneğin cesur veya korkak bir insanın korkunç bir sahneyle karşılaştığında sergilediği tavır aynı değildir veya infak ve harcama hususunda da cimri biriyle bağışlayan yüce birinin takındığı tavır aynı değildir. Hakeza ispatlandığı üzere nefsanî sıfatların da insanın beden yapısının tümüyle yakın bir ilişkisi vardır. Bazı mizaçlar çabuk gazaplanır, tabiatıyla da intikam almaya ilgi duyar. Diğer bazılarında ise, karın şehveti veya cinsel şehvet veya benzeri şehvetler daha çabuk harekete geçmekte ve taşmaktadır ve galeyan etmektedir. Öyle ki nefisleri en küçük bir etkenle harekete geçmektedir. Diğer mizaçların ise bambaşka haletleri vardır. O halde ahlaki melekeler ve ruhi sıfatlar mizaç farklılıkları hasebiyle bazısında çok çabuk şekillenmekte, diğer bazısında ise daha geç ortaya çıkmaktadır. Bütün bu hallerle birlikte falan ahlaki melekenin veya kendisiyle uyumlu amelin vücuda geliş nedeni olan bedensel yapı ve mizacın etkenleri iktiza (gereklilik) haddindedir ve “tam nedensellik” aşamasına ulaşmamaktadır. Yani tabiat ve mizacın gerekliliği ile ilgili olan muhalif fiili imkan aşamasından çıkarıp, onu imkansız ve muhal kılmamaktadır ve dolayısıyla neticede de ihtiyar ve irade ortadan kalkmamaktadır. Aksine fiil her ne kadar mümkün de olsa ihtiyari/iradi bir olgudur. Bazı hususlarda tabiat ve mizacın aksine yapılması çok zor olmaktadır.

Münezzeh olan Allah’ın sözüne dikkat edildiğinde de bu söylediklerimizi teyit ettiği görülür. Zira münezzeh olan Allah şöyle buyurmuştur: “İyi belde Rabbinin izniyle bitki verir, çorak belde faydasız bir bitki çıkarır. Şükredecek topluluk için böylece ayetleri yerli yerince açıklarız.”^[1468]

Bu ayeti, Peygamberlerin davetinin genel oluşuna delalet eden ayetlerin yanına koyduğumuzda, yanında değerlendirdiğimizde de –örneğin şu ayet: “Ta o vesileyle sizi ve (bu mesajın) ulaştığı herkesi uyarayım”^[1469] - açık bir şekilde ifade etmektedir ki insanın varlık yapısının sıfat ve amellerindeki tesiri iktiza (zemin) şeklindedir. Tam bir nedensellik şeklinde değil.

Nasıl böyle olmasın ki?! Oysa Allah-u Teala dinî, değişmeyen yaratılışın da bildirdiği fitri bir olgu olarak adlandırmaktadır. Nitekim Allah-u Teala şöyle buyurmuştur: “Hakka yönelerek kendini Allah’ın insanlara yaratılışta verdiği dine ver. Zira Allah’ın

yaratışında değişme yoktur; işte dosdoğru din budur, fakat insanların çoğu bilmezler.”^[1470] Hakeza şöyle

buyurmuştur: **“Daha sonra ona yolu kolaylaştırdı.”**^[1471] Fitratın, hak dine ve mutedil sünnete daveti, tam bir nedensellik olarak insan tabiatının kötülüğe, fesada ve itidalden sapmaya davetiyle uyumlu değildir ve bir araya toplanmaz.

Bazıları şöyle demişlerdir: “Saadet ve şekavet tıpkı dört sayısının çift ve üç sayısının tek oluşu gibi iki zati iştir. Asla mevzu’undan (kendisini gerektiren etkenden) ayrılmazlar veya ezeli hükmü ve kazaya mahkumdurlar. Peygamberlerin daveti ise sadece hücceti tamamlamak içindir; değişikliğin mümkün kalınışı veya bir halden diğer hale geçişin bilinen bir anlamında değildir. Zira Allah-u Teala şöyle buyurmuştur: **“Taki helak olan kimse apaçık delil üzere helak olsun ve diri olan kimse de apaçık delil üzere diri kalsın.”** Bu sözün cevabı şudur: “Hücceti tamamlama konusu da saadetli kimsenin saadetinin ve şekavet sahibi kimsenin şekavetinin gerekli, zaruri ve değişmez olmadığına bizat delilidir. Zira eğer saadet ve şekavet zati gerekliliklerden olsaydı, onları zata ulaştırma hususunda hüccet ve delile gerek kalmazdı. Zira zati şeyler hüccet kabul etmez. O halde hüccet anlamsız ve boş bir şey olurdu.

Hakeza eğer saadet ve şekavet Allah’ın ezeli, kazası esasınca zatların bir gereği olsaydı ve zati bir gereklilik olmasaydı, insanların münezzeh olan Allah hakkında bir hücceti olurdu. Dolayısıyla da Allah’ın hücceti tamamlama işi, faydasız ve boş bir şey sayılırdı. O halde Allah’ın hüccet ikame etmesinin doğruluğu da göstermektedir ki saadet ve şekavet asla insanın zatının bir gereği değildir. Aksine insanın iyi ve kötü amellerinden, inançlarından, doğru veya yanlış akaitlerinden kaynaklanmaktadır.

Bunun yanı sıra insanın doğal ve fitri olarak eğitim, öğretim, uyarı, müjde, vaad, tevhit, emir, nehiy ve benzeri şeylere başvurusu da hayatın hedeflerine ulaşmak için başvurusu da insanın kendi içinde iki yolun başında yer aldığını hissetmesinin apaçık bir delilidir. Bu yollar saadet veya şekavet yoludur. İnsan istediği yolu seçebileceğini hissetmekte ve yapacağı her işin de bununla uyumlu bir sevabının olduğunu bilmektedir. Nitekim Allah-u Teala da şöyle buyurmuştur: **“İnsan için sadece çalıştığı vardır. Onun çalışması şüphesiz yakında görülecektir. Sonra ona karşılığı eksiksiz verilecektir.”**^[1472]

Bu da amel ve sıfatlar ile zat ve derunlar arasındaki bir tür ilişkidir. Başka bir tür ilişki de vardır ki amel ve sıfatlar ile durumlar, ahval, insanın zatının dışındaki etkenler, yani yaşadığı çevre arasındadır. Tıpkı eski adab, sünnet, gelenek ve görenekler gibi. Zira bu etkenler de insanı kendisiyle uyumlu işlere davet etmektedir ve onu bu etkenlere muhalefet etmekten ve uyum içine girmekten alı koymaktadır. Çok geçmeden insana, yepyeni ve ikinci bir yapı kazandırmaktadır. Öyle ki amel ve davranışları yaşadığı çevrede bir araya gelen durum ve ahval ile uyum içine girmektedir.

Bu ilişki de genelde, iktiza (gereklilik) halindedir. Ama bazen öyle kökleşmekte ve kalıcı olmaktadır ki insanın nefsindeki üstün veya rezil sıfatların kökleşmesiyle, artık onların ortadan kalkma ümidi de yok olmaktadır. Allah-u Teala’nın sözlerinde de bu noktaya işaret edilmiştir. Örneğin Allah-u Teala şöyle buyurmaktadır: **“Şüphe yok ki, küfredenleri, uyarsan da uyarmasan da birdir, iman etmezler. Allah onların kalplerini ve kulaklarını mühürlemiştir, gözlerinde de perde vardır ve büyük azap onlar içindir.”**^[1473] ve benzeri bir çok ayet mevcuttur.

Elbette dikkat etmek gerekir ki bu nükte, davet, uyarı ve müjdeleme yoluyla insanlara hüccet ikame etmenin sıhhatiyle de çalışmamaktadır. Çünkü onlarda bir etkisinin olmaması da kendilerinin kötü seçiminden kaynaklanmaktadır. Açıkça bilindiği gibi bilerek imtina etmek, insanın irade ve ihtiyar sahibi olmasıyla çelişki içinde değildir.

Bu uzun açıklamadan da anlaşıldığı üzere insanın birkaç şakilesi (hasleti) vardır. İnsanın bir şakilesi (hasleti) bir tür yaratılışının ve bedensel yapısının ürünüdür ve bu da insanın bedeninin birbirini etkilemesinden hasıl olan yaratısal şahsiyetinden ibarettir. Tıpkı miçaç gibidir ki çelişkili keyfiyetlerin birbirini etkilemesinden ortaya çıkan orta bir keyfiyettir. İnsanın diğer bir şakilesi ise sanevi (ikinci) bir olgudur ve bu da birinci şakilenin yanı sıra insanın nefsinde çeşitli dış etkenlerin eserinden oluşan yaratısal bir şahsiyetinden ibarettir.

İnsanın hangi yapısı olursa, hangi nefsanî sıfatı veya rubî ve dahilî fiilî olursa, amelî de onun esasına dayalıdır ve yaptıkları o şakilenin (hasletin) göstergesidir. Örneğin kibirli insanın konuşma, susma, oturma, kalkma ve bütün hareketleri bu hâletini göstermektedir veya zelil ve çaresiz bir insanın bütün davranışlarında da bu zillet ve çaresizlik ortaya çıkmaktadır. Korkak, cesur, cömert, cimri, sabırlı, vakarlı ve aceleci insanlar da böyledir... Elbette böyle olmalıdır. Zira fiil, failin göstergesidir ve zahir batının ünvanıdır ve suret de mananın nişanesidir. Münezzeh olan Allah’ın sözü de bu konuyu teyit etmektedir ve bir çok hususlarda bu konuda hüccet ve deliller ortaya koymaktadır. Örneğin Allah-u Teala şöyle buyurmuştur: **“Kör ile gören, karanlıklar ile ışık ve gölgelikle sıcaklık bir değildir. Dirilerle ölümler de bir değildir.”**^[1474]

Hakeza şöyle buyurmuştur: **“Kötü kadınlar, kötü erkeklere, kötü erkekler kötü kadınlara yakışırlar. İyi kadınlar, iyi erkeklere, iyi erkekler de iyi kadınlara yakışırlar”**^[1475] bu konuda bir çok benzeri ayet de mevcuttur.

Allah-u Teala'nın, "Kullun ye'melu ala şakiletibi" (herkes şakilesi —metodu- üzere amel eder)" ayetindeki şakile hangi anlama alınırsa alınsın, muhkem bir anlamı vardır. Ama bu ayetin "**Kur'an'dan iman edenlere rahmet ve şifa olan şeyler indiriyoruz. O, zalimlerin ise sadece kaybını artırır**" ayeti ile irtibatı, "münezzeh olan Allah'ın Kur'an-ı Kerim ve hak daveti vasıtasıyla müminlere fayda vermesi, onlara şifa bağışlaması akışında yer alışı, bu yolla zalimlere zulümleri sebebiyle zarar vermesi şakile'den maksadın ikinci anlamda olduğunu, zihne daha yakın kılmaktadır. Yani insanın iç güdülerinin ve ondaki etkili dış etkenlerden basıl olan ve insanın vücudunda şekillenen dış etkenlerin toplamından oluşan hulki (ablaki) şahsiyetinden ibarettir.

Allah-u Teala müminlerin kendi kelimelerinden şifa ve rahmet elde ettiklerini, kafirlerin ise bu iki nimetten mahrum kaldıklarını, zararlarını arttırdığını buyurduktan sonra adeta birisi şöyle itiraz etmektedir: "Neden Allah kulları arasında farklılık karar kılmıştır? Eğer her iki gruba da Kur'an vesilesiyle şifa ve rahmet vermiş olsaydı, risaletin sebebi daha iyi basıl olurdu ve davet daha faydalı olurdu." İşte bu yüzden Allah Peygamberine (s.a.a) bu söze itidalla cevap mahiyetinde şöyle demesini emretmektedir: "**Herkes şakilesi (metodu) üzere amel etmektedir.**" Yani sizin amel ve davranışlarımız vücudunuzda olan fiiliyet, yapı ve şakile esasınca ortaya çıkmaktadır. O halde herkim, doğru dürişt bir yapıda olursa, rahat bir şekilde hak inançlara ve salih amellere hidayet olur, hakkın daveti yoluyla nasiplenir. Ama şakilesi (huyu ve ahlakı) doğru olmayan isyankar bir kimsenin ise hak inançları kabul etmesi ve salih amellerde bulunması çok zordur. Hakkın davetini işitmesi, onun sadece zararını artırır. Rabbiniz olan Allah sizin içinizden haberdardır, vücudunuzu tedbir etmektedir. Dolayısıyla da kimin doğru bir yapıda olduğunu, kimin daha doğru yolda olduğunu ve daha çok hidayete erdiğini ve hak sözden faydalanmaya daha yakın olduğunu bilir. Hakeza Allah'ın kendisine öğrettiği ve müminlerin daha çok hidayete erdiğini bildirdiği Peygamberi de bu konuyu daha iyi bilmektedir. O halde Kur'ani rahmet ve şifa sadece onlara özgüdür. Zalim kafirlerin ise sadece zararlarını artırır. Elbette zulüm ve isyanlarından el çektikleri takdirde onlar da Kur'ani şifa ve rahmetten nasiplenebilirler.

İşte burada "ehda sebila" (yol açısından daha çok hidayete ermiş) cümlesindeki "daha çok" (sıfatının) tabir edilmesindeki nükte de kendiliğinden açığa çıkmaktadır ve o nükte şudur: Dediğimiz gibi insanın sıfata ve sıfatla uyumlu davranışlara davetindeki yapı, zorunlu kılıcı ve değişmez bir role sahip değildir. Zira doğru olmayan bu deruni yapı, her ne kadar sapık olsa da ve doğru olmayan işlere çağırırsa da, bu sapıklığı kesin bir iş kılmamaktadır. Zira bu deruni yapıda da her ne kadar zayıf olsa da bir nişane vardır. Ama doğru olan deruni yapı, daha çok hidayete ermiştir ve hak yola daha çabuk yönelmektedir. Bunu iyi düşünün."

bak. En-Nefs, 3921. Bölüm, 29509. hadis

3980. Bölüm Niyetin Ameldeki Rolü

20961. Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur: "Ey insanlar! Şüphesiz ameller niyetlere bağlıdır. Gerçekte herkes için niyet ettiği şey söz konusudur. O halde her kimin hicreti Allah ve resulü için olursa Allah ve resulüne doğru hicret etmiştir. Her kimin hicreti de dünyadan bir şeye ulaşmak veya bir kadınla evlenmek için olursa gerçekte onun hicreti de, niyeti esasınca hicret ettiği şeydir."

20962. Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur: "Şüphesiz ameller niyet —başka bir rivayette ise: niyetler- iledir ve hakikatte her insan içi niyetinde olan şey vardır. O halde herkimin hicreti Allah ve Resulü için olursa, Allah'a ve Resulüne doğru hicret etmiştir ve herkimin hicreti de dünyalık bir şeye ulaşmak veya bir kadınla evlenmek için olursa, hicreti de hicret ettiği şeydir."

20963. Resulullah (s.a.a) Ali'yi (a.s) bir orduyla gönderdiğinde bir şahıs kardeşine, "Bizimle Ali'nin ordusuna katılarak savaşa gel, belki bir köle, bir hayvan veya bize faydası dokunacak bir şey elde ederiz" deyince şöyle buyurmuştur: "Şüphesiz ki ameller niyetler üzeredir. Herkes için niyet ettiği şey söz konusudur. O halde her kim Allah nezdinde olan şeyi elde etmek için savaşırsa şüphesiz ecri de Allah iledir. Her kim de dünya metasını elde etmek için veya devenin diz bağını elde etmek için savaşırsa hatırı için savaştığı şey dışında hiçbir şeye sahip olamaz."

20964. Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur: "Herkim Allah yolunda savaşır (İslami bir savaşa katılır) ve niyeti de sadece bir devenin ayağına bağlanan ipi elde etmek olursa kendisine sadece niyet ettiği şey vardır."

20965. Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur: "Allah savaşanları niyetleri esasınca diriltir."

20966. İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur: "İnsan şöyle der: "Cihad ettim." Oysa cihat etmemiştir. Cihat hakikatte haramlardan

kaçınmak ve düşmanla savaşmaktır. Bir grubu savaşmakta, çok da iyi savaşmakta, ama sadece ünlü olmayı ve bir mükafat elde etmeyi hedeflemektedir. Bazen de insan tabiatıyla cesur olduğu için savaşmaktadır, tanıdık ve yabancıyı savunmaktadır. Bazen de insan tabiatında korku olduğu içni savaşmamaktadır. Anne ve babasını düşmana teslim etmektedir. Öldürülmek hakikatte bir tür ölümdür, her insan bir hedef doğrultusunda savaşır, köpek de ehlini savunmak için savaşır.”^[1482]

20967. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “Bir şahıs Peygamberin (s.a.a) yanından geçti. Resulullah’ın ashabı onun güçlülüğünü ve atıklığını görünce şöyle arzettile: “Keşke bu Allah yolunda olsaydı.” Peygamber (s.a.a) şöyle buyurdu: “Eğer çocuklarının ihtiyacını temin etmek için dışarı çıkmışsa, o Allah yolundadır. Eğer anne-baba ve bir yaşlının ihtiyacını temin etmek için dışarı çıkmışsa Allah yolundadır. Eğer kendisinin ihtiyacını temin etmek ve hiç kimseye muhtaç olmamak için dışarı çıkmışsa yine Allah yolundadır. Ama eğer gösteriş ve üstünlük taslamak için dışarı çıkmışsa şeytan yolundadır.”^[1483]

3981. Bölüm İyi Niyetin Sevabı

20968. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “İyi niyet iki amelden biridir.”^[1484]

20969. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “İyi niyet sevaba sebep olur.”^[1485]

20970. *Resulullah (s.a.a), Tebüük savaşından dönerken şöyle buyurmuştur:* “Medine’de olup da bizimle gelemeyen bazı kimseler, katettiğimiz her vadide bizimle oldular. Onları sadece bir özür (hastalık) alıkoymuştur.”

Bu hadisi Buhari ve Ebu Davud’a rivayet etmişlerdir ve tabiri şöyledir: “Peygamber (s.a.a) şöyle buyurmuştur: “Sizler Medine’de öyle kimseleri geride bıraktınız ki katettiğimiz her yolda, yaptığımız her infakta ve yürüdüğümüz her vadide onlar da sizinle birlikteydiler.” Şöyle arzettile: “Ey Allah’ın Resülü! Nasıl olur da onlar Medine’de oldukları halde bizimle olabilirler?”

Peygamber (s.a.a) şöyle buyurmuştur: “Onları hastalık alı koymuştur (sizinle gelmelerine engel olmuştur.)”^[1486]

20971. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “Biz Medine’de, katettiğimiz her vadiyi bizimle kateden, çıktığımız her tepeye bizimle çıkan kimseleri bıraktık.” Ashab şöyle arzetti: “Onlar burada hazır olmadıkları halde nasıl bizimle birlikte olabilirler?” Resulullah (s.a.a) şöyle buyurdu: “Niyetleriyle.”^[1487]

20972. *İmam Ali’nin (a.s) Cemel savaşında galip olduğunu kardeşinin de görmesini isteyen bir kişiye İmam şöyle buyurmuştur:* “Öyleyse o da bizimle beraberdi. Şu askerlerimiz içinde öyle kişiler var ki henüz babalarının bellerinde, analarının rahimlerinde idiler. Zaman, burundan gelen pıhtı gibi onları ortaya atacak, iman onlarla kuvvet bulacaktır.”^[1488]

20973. *Habbet’ul-Ureni şöyle diyor:* “Ali (a.s) Basra Beyt’ül-Malını bölüştürdü. Herkese beşyüz dirhem verdi, kendisi de diğerleri gibi beşyüz dirhem aldı.” Bu esnada savaşta olmayan bir kimse geldi ve şöyle arzetti: “Ey Müminlerin Emiri! Eğer cismim sizden uzaksa da kalbim sizinleydi. O halde ganimetten bana bir şey ver.” İmam ona kendisi için aldığı beşyüz dirhemi verdi ve o ganimetten kendisi için bir şey kalmadı.”^[1489]

20974. *Ziyaret-i Camia’da şöyle yer almıştır:* “Allah’ı şahit tutuyoruz ki ahdini bozanların, zalimlerin, dinden çıkanların ve cennet gençlerinin efendisi olan Eba Abdullah’ı katillerinin Kerbela’da katledenlerin kanını dökmekte, biz de niyet ve kalplerimizle ve dostlarınızın sizin için hazır bulunduğu sahneleri, elden kaybettiğimize üzülerak zamanımızdaki dostlarımızın yanında hazır idik.”^[1490]

20975. *İmam Sadık (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Kul hergün gece namazı kılmaya niyetlenir, ama gözleri ona galebe çalar ve neticede uyur. Böylece Allah onun için namazı kaydeder, nefes aldığı nefesleri onun için tesbih uykusunu da kendisi için sadaka sayar.”^[1491]

20976. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “Ey Ebuzer! Her ne kadar yapmazsan da hayır işe niyet et ki gafillerden sayılmayasın.”^[1492]

20977. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “Herkim yatağına girer ve niyeti gece namazı kılmak olurda, sabaha kadar uykuda

kalırsa, kendisi için niyet ettiği şey yazılır, uykusu da rabbi tarafından sadaka sayılır.”^[1493]

20978. *İmam Sadık (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Fakir ve mümin kul şöyle der: “Ey rabbim! Bana (mal ve servet) nasip et ki falan ihsanı ve iyiliği yapayım.” Böylece eğer aziz ve celil olan Allah bu sözü doğru niyetle söylediğini bilirse, şüphesiz onun için hayırlı işleri yaptığı takdirde vereceği iyiliği yazar. Allah vasi’ (rahmeti geniş) ve kerimdir.”^[1494]

20979. *İmam Bakır (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Bazen müminin kardeşi kendisinden bir ihtiyacını diler ve onunsa hacetini gidereceği istediği bir şey olmazda, ama içinden ona önem verirse, Allah Tebarek ve Teala o önem vermesi sebebiyle onu cennete götürür.”^[1495]

20980. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Çünkü sizden Rabbinin, O’nun elçisinin ve Ehl-i Beyt’inin hakkını tanıyarak yatağında ölen kimse de şehittir ve ecri Allah’a aittir. Salih işlere niyetinden dolayı da sevaba ermesi de muhakkaktır. Bu niyeti, (Allah yolunda) kılıcını çekmesinin yerini tutar.”^[1496]

20981. *Me’n b. Yezid şöyle diyor:* “Babam Yezid sadaka vermek için birkaç dinar çıkardı ve onları camide oturan bir kimsenin yanına bıraktı. Ben geldim ve o dinarları aldım. Babamın yanına götürdüm, babam şöyle dedi: “Allah’a yemin olsun ki benim maksadım sen değildin.” Biz bu olayı Allah Resulüne (s.a.a) götürdük, Allah Resulü şöyle buyurdu: “Ey Yezid! Sen niyetin esasınca sevap elde ettin ve sen ey Me’n aldığın şey senindir.”^[1497]

bak. Es-Sevab, 473. Bölüm; es-Sunnet, 1913. Bölüm; eş-Şehadet, 2116. Bölüm; es-Selat (3), 2317. Bölüm; Vesail’uş Şia, 1/35, 6. Bölüm, s. 59, 18. Bölüm

3982. Bölüm

Başarı Niyet Miktarıncadır

20982. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Allah’ın herkese bağışı niyeti esasıncadır.”^[1498]

20983. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Herkimin niyeti iyi olursa başarı elde eder.”^[1499]

20984. *İmam Bakır (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Allah-u Teala herkimde güzel bir niyet görürse, onu kendi korumasında tutar.”^[1500]

20985. *İmam Sadık (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Hakikatte Allah kullarına olan yardımını, onların niyetleri esasınca karar kılmıştır. O halde herkimin niyeti doğru olursa, Allah’ın ona yardımı da kemale erer. Herkimin niyeti de eksik olursa Allah’ın yardımı da niyetinin eksikliği ölçüsünce azalır.”^[1501]

20986. *İmam Ali (a.s) oğlu Hasan’a (a.s) yaptığı vasiyetinde şöyle buyurmuştur:* “Bil ki yerin ve göklerin hazineleri elinde olan, dua etmene izin vermiş, kabul etmeyi de üzerine almıştır... İcabeti gecikti diye ümitsizliğe düşmemelisin. Çünkü ihsan, niyet miktarıncadır.”^[1502]

bak. Et-Tevfik, 4148. Bölüm

3983. Bölüm

Müminin Niyeti Amelinden Daha İyidir

20987. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “Müminin niyeti amelinden daha iyidir.”^[1503]

20988. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “Müminin niyeti amelinden daha iyidir. Münafığın ameli ise niyetinden daha iyidir.

Herkes niyeti esasınca amel eder, o halde mümin bir amel yaptığında kalbinde bir nur parlar.”^[1504]

20989. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “Müminin niyeti amelinden daha iyidir, facirin niyeti ise amelinden daha kötüdür.”^[1505]

20990. Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur: “Müminin niyeti amelinden daha iyidir. Kafirın niyeti amelinden daha kötüdür. Herkes niyeti esasınca amel eder.”^[1506]

20991. Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur: “Müminin niyeti amelinden daha ulaştırıcıdır.”^[1507]

20992. Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur: “Müminin niyeti amelinden daha etkindir. Facir kimse de aynı şekildedir. (Yani facirin niyeti de amelinden daha etkindir.)”^[1508]

20993. Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur: “Müminin niyeti amelinden daha iyidir. Aziz ve celil olan Allah, kulun niyeti sebebiyle ameli için vermediği şeyi kendisine verir ve bunun da sebebi şudur ki, niyette riya olmaz, ama amel (bazen) riya ile karışiktır.”^[1509]

20994. İmam Sadık (a.s) kendisine, “Müminin niyetinin amelinden daha üstün olmasının sebebi nedir?” diye soran birisine şöyle buyurmuştur: “Çünkü amel bazen yaratıklara gösteriş ve riya için gerçekleşir ama niyet alemlerin Rabbine hasır. O halde Allah-u Teala amel için bağışlamadığını niyetler için bağışlamaktadır.”^[1510]

20995. İmam Bakır (a.s) şöyle buyurmuştur: “Müminin niyeti amelinden daha üstündür. Çünkü mümin bazen hayırlı işler yapmaya niyet eder ama yerine getirmede başarılı olamaz. Kafirın niyeti de amelinden daha kötüdür. Zira kafir bazen kötü işlere niyet eder ve kötü işler yapmayı arzular ama bunu yerine getiremez.”^[1511]

20996. İmam Ali (a.s), müminin sıfatı hakkında şöyle buyurmuştur: “Mümin yapmaya niyetlendiği bütün iyi işlere ulaşmaz, kafasında bir çok iyi işler vardır. Ama onların bir bölümü hakkında başarı elde eder. Kaybettikleri hususunda da yapamadığından dolayı üzülür.”^[1512]

20997. Alim (a.s), “Müminin niyeti daha iyidir” sözü hakkında şöyle buyurmuştur: “Zira bazen, insan için hastalık veya korku gibi durumlar ortaya çıkar ve bir işe niyetlendiği halde onu yapamaz. İşte böyle bir durumda müminin niyeti amelinden daha iyidir.”

Bu hadis şu şekilde de yer almıştır: “Müminin akli veya nefsi ondan ayrılmaz, ama bazen amelleri akıl ve nefsin ayrılmasından daha önce ondan ayrılır, (ameli yapma imkanını kaybeder.)”^[1513]

20998. İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur: “Nice niyet, amelden daha faydalıdır.”^[1514]

Şöyle diyorum: “Bihar’ul-Envar’da, “Müminin niyeti amelinden daha iyidir” cümlesinin tefsiri hususundaki görüşler belirtildikten sonra şöyle yer almıştır: “Şimdi bu konuları ve görüşleri zikrettikten sonra bize göre daha güçlü ve kabulü daha kolay olan açıklamayı beyan etmeye çalışacağız. Bilmek gerekir ki bu rivayetten kaynaklanan sorunlar, hakikatte niyetin anlamı hususunda araştırma yapmaktan kaynaklanmaktadır. Onlar niyetin hedef ve maksadını tasarruf etmek ve zihninden geçirmek olduğunu sanmışlardır. Ama eğer daha önce de işaret ettiğimiz gibi, niyetin anlamı hususunda araştırılacak olursa, açıkça görülür ki, niyeti doğrultmak, işleri doğrultmaktan çok daha zordur ve nefsanî halete tabidir. Amellerin kemali, kabulü ve değeri, niyetlere bağlıdır. Niyeti doğrultmak ise, sadece dünya sevgisini, övünçlerini, dünyevi mal ve makamları ağır riyazetler, doğru ve salim düşünceler ve bir çok sıkıntılara katlanarak kalbinden atmakla mümkündür. Zira kalp bedenın sultanıdır ve kalbe üstün gelen herşey bedenın diğer organlarına da üstün gelir, hatta kalp öyle bir kaledir ki kendisine hakim olan, tasarrufta bulunan her sevgi, insanın diğer organlarını da ele geçirmektedir. Onlara emretmektedir. Bir kalpte aynı güce sahip iki sevgi bir araya gelmez. Nitekim azîz ve celil olan Allah şöyle buyurmuştur: “Ey İsa! iki dil bir ağızda olmaz, iki kalp de bir göğüsey sığmaz. Zihinler de işte böyledir.”^[1515] (Bir zihinde iki uyumsuz düşünce yer etmez.) Hakeza Allah kitabında şöyle buyurmuştur: “Allah bir insanın

içinde iki kalp karar kılmamıştır.”^[1516] Dünya ve ahiret de iki kuma gibidir. Onların sevgisi bir kalpte yan yana gelmez. Örneğin mal ve servet sevgisinin galip geldiği kalbin bütün zikir, fikir, hayal, güç ve organları da o mal ve servetin ardıca gidecektir. Yaptığı her işte o işi yapmaktaki asıl hedefi mal elde etmek olacaktır. Eğer bundan başkasını iddia ederse, yalan söylemektedir. Bu yüzden ibadet ve itaatlerinde de kendisine bir çok malların vaad edildiği işleri seçecektir ve sadece celal sahibi Allah’a yakınlaşmayı vaad eden itaatlere teveccüh etmeyecektir. Hakeza mal ve makam sevgisine mağlub düşen kimse de yaptığı her işte, o makama ulaşma hedefine gider, diğer dünyevi batıl ve doğru olmayan maksatlar da işte böyledir. O halde işler, münezze olan Allah ve ahiret için halis kılınmadıkça, bu işlere olan aşk, kalpten çıkarılıp

atılmadıkça, bütün bu işler, insanın bakıtan uzaklaşmasına ve temizlenmemesine sebep olur.

O halde insanlar niyetleri esasınca farklı mertebelere sahiptirler. Hata hareketlerine göre sonsuz merhaleleri vardır. Onlardan bazıları amelin batıl olup olmamasına sebep olmakta, bazıları sıbhat ve doğruluğuna sebep olmakta ve bazıları da amelin kemaline sebep olmaktadır. Kemalinin de bir çok mertebeleri vardır.”^[1517]

3984. Bölüm

Her İşte Bir Niyet Üzere Olmaya Teşvik

20999. Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur: “Ey Ebuzer! Uyku ve yemekte dahil her işinde temiz bir niyet içinde olmalısın.”^[1518]

21000. İmam Sadık (a.s) şöyle buyurmuştur: “Kul tüm hareket ve sessizliğinde (Allah için) halis bir niyet içinde olmalıdır. Zira eğer bu işlerinde bu anlam bulunmazsa gafillerden sayılır.”^[1519]

21001. İmam Zeyn’ül-Abidin (a.s), mağfiret dilemeye teşvik hususunda şöyle buyurmuştur: “Allah’ım, Muhammed ve âline salat eyle ve kalplerimizin gizli niyetlerini, uzuvlarımızın hareketlerini, gözlerimizin işaretlerini ve dillerimizin konuştuğu sözleri sevabını gerektiren şeylerle ilgili kıl ki, mükâfatını hakedecek bir iyiliği kaçırmayalım; cezalandırmanı gerektirecek bir kötülüğü de işlemeyelim.”^[1520]

21002. İmam Seccad (a.s), Mekarim’ul-Ahlak adlı duasında şöyle buyurmuştur: “Niyetimi niyetlerin, amelimi amellerin en güzeline ulaştır. Allah’ım! Lütfunla niyetimi halis kıl”^[1521]

21003. İmam Ali (a.s), Mısır’a vali tayin ettiğinde Malik-i Eşter’e yazdığı mektubunda şöyle buyurmuştur: “Her günün işini o gün yap. Çünkü, her gün yapılacak özel işler vardır. Kendin için, kendinle münezzeh olan Allah arasında, vakitlerin en üstününü ve bölümlerin en yücесini karar kıl. Gerçi halka ayırdığın vakitler de niyetin temiz olup, halkın ıslahına, selametine vesile olduğu zaman Allah’a ayrılmış sayılır.”^[1522]

3985. Bölüm

Niyetin Güzelliği

21004. İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur: “Niyetin güzelliği batınların güzelliğidir.”^[1523]

21005. İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur: “Stokların en üstünü, batınların güzelliğidir.”^[1524]

21006. İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur: “Güzel niyet arzulara ulaşma sebebidir.”^[1525]

21007. İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur: “İnsan güzel niyeti ve ahlakıyla, aradığı güzel hayatı, çevre güvenliği ve rızık genişliğini elde eder.”^[1526]

21008. İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur: “Kendini iyi niyet ve güzel bir hedef sahibi olmaya alıştırsın ki hedeflerinde mutluluğa erişsin.”^[1527]

21009. İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur: “Güzel niyet sevaba sebep olur.”^[1528]

21010. İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur: “Herkimin niyeti güzel olursa, mükafatı çok, hayatı tatlı ve dostluğu gerekli olur.”^[1529]

21011. İmam Sadık (a.s) şöyle buyurmuştur: “Herkimin niyeti güzel olursa Allah ona verdiği rızık artırır.”^[1530]

21012. İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur: “Münezzeh olan Allah, insanın niyetinin kendisine itaatte güçlü ve halis olmasını istediği gibi insanlara karşı niyetinin de güzel olmasını ister.”^[1531]

21013. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Güzel niyetlerle isteklere ulaşılır.”^[1532]

21014. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Niyetlerden başarıya en yakın olanı, en doğru olanıdır.”^[1533]

21015. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Allah-u Teala niyetin güzelliği ve batının temizliği sebebiyle kullarından istediğini cennete götürür.”^[1534]

21016. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “İyi niyet, batının selametinden kaynaklanmaktadır.”^[1535]

21017. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Güzel düşünmek ve güzel niyet sahibi olmak, temizsoyun nişanesidir.”^[1536]

21018. *İmam Cevad (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Herkimi kardeşinin güzel niyeti razı etmezse bağışta bulunuşu da onu razı etmez.”^[1537]

21019. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Halka karşı tamahı azaltma hususunda ve takvanın çokluğu hakkındaki adalet hususunda, güzel niyetten yardım al.”^[1538]

21020. *İmam Sadık (a.s) kendisine, “İnsanın yaptığı taktirde görevini yerine getirmiş sayılacağı ibadetin ölçüsü nedir?” diye soran birisine şöyle buyurmuştur:* “İtaat hususunda güzel niyet taşımaktır.”^[1539]

21021. *İmam Sadık (a.s), ibadet hakkında sorulunca şöyle buyurmuştur:* “(İbadet) Allah’a itaat edilen yolda itaat hususunda iyi niyet sahibi olmaktır.”^[1540]

21022. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Doğru amel sadece doğru niyetle kemale erer.”^[1541]

21023. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Amelin doğruluğu niyetin doğruluğuna bağlıdır.”^[1542]

21024. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “En üstün amel doğru niyettir.”^[1543]

21025. *İmam Kazım (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Beden, sadece canlı nefisle baki kaldığı gibi, din de sadece doğru niyetle ayakta kalır. Doğru niyet de sadece akıl ile sabit kalır.”^[1544]

21026. *İmam Sadık (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Doğru niyete sahip olan kimsenin salim ve temiz bir kalbi vardır. Zira kalbin şeytani vesveselerden salim kalması tüm işlerde niyetin Allah için halis olması sebebiyledir.”^[1545]

21027. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Eğer insanlar, azap üzerlerine indiği, ellerindeki nimetler yok olduğu zaman Rablerine, doğru niyetle ve içtenlikle sığınsalardı, Rableri ellerinden giden her şeyi geri verir, içlerindeki her bozukluğu düzeltirdi.”^[1546]

bak. 228. Konu, Es-Serire

3986. Bölüm

Kötü Niyet Sahibi Olmak

21028. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Kötü niyet gizli bir derttir.”^[1547]

21029. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Batının aşağılığından, niyetin bozukluğundan, aşağılığı kabullenmekten ve arzuların yalanına teslim olmaktan sakın.”^[1548]

21030. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Nice ameli niyet bozar.”^[1549]

21031. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Herkimin niyeti kötü olursa, arzusuna ulaşamaz.”^[1550]

21032. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Herkimin niyeti kötü olursa, kaybedilmesi sevindirir.”^[1551],^[1552]

21033. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Herkimin kötü niyeti olursa, oku kendisine döner.”^[1553]

21034. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Herkimin maksadı kötü olursa, gireceği yerde kötü olur.”^[1554]

21035. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Niyetlerin bozulmasıyla bereket kalkar.”^[1555]

21036. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Şekavetten biri de niyetin bozukluğudur.”^[1556]

21037. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Herkimin niyeti bozuk olursa, belaya maruz kalır.”^[1557]

21038. *İmam Sadık (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Şüphesiz mümin günaha niyet eder ve bu sebeple de rızıkta mahrum olur.”^[1558]

21039. *İmam Ali (a.s), bir duasında şöyle buyurmuştur:* “Allahım! Sana yaklaşmak için dilimle söyledığım halde, sonradan kalbim muhalefet ettiği için de beni bağışla.”^[1559]

Bak. Vesail’u’s Şia, 1/41, 7. Bölüm

Harful-Ha

- ✓ el-Hicret (Hicret)
- ✓ el-Hicran (Küsmek)
- ✓ el-Hidayet (Hidayet)
- ✓ el-Hediyye (Hediye-Armağan)
- ✓ el-Herem (İhtiyarlık)
- ✓ el-Helak (Helak-Yok Olmak)
- ✓ el-Himmet (Himmet-Gayret)
- ✓ el-Heva (Heva ve Heves)

530. Konu

el-Hicret Hicret

☞ *Bihar, 18/410, 4. bölüm; el-Hicret ile'l-Habeşe*

☞ *Bihar, 19/28, 6. bölüm; el-Hicret ve mebadiba*

☞ *Bihar, 73/384, 140. bölüm; el-Hicret an’ül-Bilad’il-Ehl’l-Measi*

☞ *Bihar, 100/97, 4. bölüm; Vucub’ul-Hicret ve Ahkamuba*

☞ *Kenz’ul-Ummal, 16/653 ve 661. bölümler; Kitab’ul-Hicreteyn*

☞ *Bihar, 79/280, 106. bölüm; et-Tearrub be’d’el-Hicret*

bak.

☞ et-Tarih, 84. bölüm

3987. Bölüm Habeşistan'a Hicret

Kur'an:

“Şüphesiz kitap ehlerinden Allah'a huşu duyarak; Allah'a, hem size ve hem de kendilerine indirilene iman edip, Allah'ın ayetlerini az bir değere değişmeyenler vardır. İşte onların ecirleri Rablerinin katındadır. Şüphesiz Allah hesabı çabuk olandır.”^[1560]

bak. Maide, 82-85

Tefsir

Mecme'ul-Beyan'da Allah-u Teala'nın, “Şüphesiz kitap ehlerinden...” ayeti hakkında şöyle yer almıştır: “Müfessirler bu ayetin nüüz sebebi hakkında farklı görüşlere sahiptirler. Bazıları şöyle demişlerdir: “Bu ayet, Arapça “Atıyye” (bağış) anlamına gelen Esheme adındaki Habeşistan padişahı Neccâşi hakkında nazil olmuştur ve kıssa şöyledir: “Neccâşi öldüğü zaman, Cebrail onun ölüm haberini Allah Resulü'ne bildirdi. Resulullah şöyle buyurdu: “Dışarı çıkınız ve başka topraklarda ölen kardeşlerinizden birinin namazını kılınız.” Şöyle arzettiler: “O kimdir?” Peygamber şöyle buyurdu: “Neccâşi”

Daha sonra Resulullah (s.a.a) Bakî mezarlığına gitti ve Medine'den kendisine Habeşistan toprakları görüldü. Peygamber Neccâşi'nin tahtını gördü ve onun üzerine namaz kıldı. Münafıklar şöyle dediler: “Bakınız, asla görmediği ve kendi dininden olmayan Habeşli Hıristiyan bir kafire namaz kılmaktadır.” Bu esnada bu ayet nazil oldu. Bu söz Cabir b. Abdullah, İbn-i Abbas, Enes ve Kutade'den nakledilmiştir.”^[1561]

Tefsir-i Kumi'de ise şöyle yer almıştır: “İman edenlere en şiddetli düşman olarak, insanlardan Yahûdileri ve şirk koşanları bulursun. Onlardan, iman edenleri sevgice en yakın “Biz Hristiyan'ız” diyenleri bulursun.” ayetinin nüüz sebebi şudur: “Kureyş'in Allah Resulü'ne ve hicretten önce Mekke'de kendisine iman eden kimselere yaptığı işkenceler zirveye ulaşınca Resulullah (s.a.a) müminlere Habeşistan'a hicret etmelerini emretti ve Cafer b. Ebi Talib'e (a.s) onlarla birlikte gitmesini istedi. Ca'fer müslümanlardan yetmiş kişi ile birlikte Mekke'yi terk etti ve deniz yoluyla Habeşistan'a doğru yola koyuldu. Kureyş Müslümanların hicret haberini duyunca, Amr b. As ve Ammare b. Velid'i müslümanları kendilerine geri çevirmesi için Neccâşi'nin yanına gönderdiler. Amr ve Emmare bir birine düşman idiler. Bu yüzden Kureyş şöyle dedi: “Birbirine düşman olan bu iki kişiyi nasıl birlikte göndereyim?” İşte burada Beni Mahzum Ammare'nin hatasını affetti ve Beni Sehm de Amr b. As'ın hatasını affetti. Güzel yüzlü ve nazlı büyümüş bir kimse olan Ammare tek başına yola koyuldu. Amr b. As da eşini onunla birlikte gönderdi, gemiye bindiklerinde şarap içmeye başladılar. Emmare Amr b. As'a şöyle dedi: “Karına beni öpmesini söyle.” Amr şöyle dedi: “Sübbanallah! Böyle bir şey doğru olur mu?” Ammare sustu ve Amr mestolunca, geminin güvertesinde Amr'ı itti ve denize doğru attı. Amr geminin güvertesine yaptı. Gemidekiler onun yardımına koşarak kendisini yukarı çektiler. Onlar Neccâşi'nin yanına gittiler. Kendisine bir takım hediyeler verdiler, Neccâşi de onları kabul etti. Amr b. As şöyle dedi: “Ey padişah! Dinimize muhalefet eden, ilahlarımıza kötü şeyler söyleyen bir grup kimse senin topraklarına gelmiştir. Onları bize geri çevir.” Neccâşi, bir grubu Ca'fer'in yanına gönderdi ve onu getirdiler. Neccâşi ona şöyle dedi: “Ey Ca'fer! Bunlar ne diyorlar?” Ca'fer şöyle cevap verdi: “Ey padişah! Ne diyorlar?” Neccâşi şöyle dedi: “Benden sizleri onlara geri çevirmemi istiyorlar.” Ca'fer şöyle dedi: “Ey padişah!

Onlara sor, acaba biz onların köleleri miyiz?” Amr şöyle dedi: “Hayır, onlar özgür ve şerafet sahibi kimselerdir.” Ca’fer şöyle dedi: “Onlara sor, bizden bir alacakları var mıdır?” Amr şöyle dedi: “Sizlerden hiçbir alacağımız yoktur.” Ca’fer şöyle dedi: “Bizden talep ettiğini bir kanınız var mı?” Amr, “Hayır” dedi. Ca’fer şöyle dedi: “O halde bizden ne istiyorsunuz, sizler bizlere eziyet ettiniz, biz de topraklarımızı terk ettik.” Amr b. As şöyle dedi: “Ey padişah! Bunlar dinimize muhalefete kalkıştılar, ilahlarımıza kötü sözler ettiler, gençlerimizi saptırdılar, birliğimizi dağıttılar. O halde onları bize geri çevir ki bu vesileyle işlerimiz düzlenlsin.” Ca’fer şöyle dedi: “Evet ey padişah! Biz onlara muhalefet ettik. Çünkü Allah bizlere bir Peygamber gönderdi ve bu Peygamber bizlere şirk ve putperestlikten el çekmemizi ve fal oklarıyla kura çekmeyi terk etmemizi emretti. Bizlere namaz kılmamızı ve oruç tutmamızı emretti. Bizleri suçsuz yere kan dökme, zina, faiz, ölü eti yemeyi ve kan içmeyi haram kıldı. Bizlere adaleti, iyiliği, akrabalara bakmayı emretti. Bizleri fuhuştan, çirkin işlerden, zorbalıktan ve tecavüzden sakındırdı.” Neccâsi şöyle dedi: “Allah İsa b. Meryem’i (a.s) da bunlarla gönderdi.” Neccâsi daha sonra şöyle dedi: “Ey Cafer! Allah’ın Peygamberine indirdiği şeylerden ezberlediğin var mıdır?” Cafer, “evet” diye cevap verdi ve Meryem suresini okumaya başladı. **“Hurma ağacını kendine doğru silkele, üstüne taze hurma dökülsün. Ye, iç, gözün aydın olsun”** ayetini okumaya başladığı zaman, Neccâsi onu işitince ağladı ve şöyle dedi: “Allah’a yemin olsun ki bu tümüyle doğrudur.” Amr b. As şöyle dedi: “Ey padişah! Bu şabıs bize karşıdır. Onu bize geri çevir.” Neccâsi ellerini havaya kaldırarak sert bir şekilde Amr’ın yüzüne vurdu ve şöyle dedi: “Sus! Allah’a yemin olsun ki eğer bu şabıs hakkında kötü bir söz söylersen canını alırım.” Yüzünden kan dökülen Amr b. As ayağa kalktı ve şöyle dedi: “Ey padişah! Eğer senin dediğin gibiyse, artık biz ona karşımayız.”

Neccâsi’nin baş ucunda kendisine bakan bir cariye vardı. Gözleri, güzel bir genç olan Ammare b. Velid’e ilişince ona aşık oldu. Amr b. As ikamet yerine geri döünce Ammare’ye şöyle dedi: “O cariye bir mektup yaz.” Ammare ona bir mektup yazdı ve cariye de cevap olarak Ammare’ye bir mektup yazdı. Amr, Ammare’ye şöyle dedi: “Ondan padişahın güzel kokusundan senin için bir miktar göndermesini iste.” Ammare de cariye bu söyledi ve cariye de ona güzel koku gönderdi. Amr, Ammare’nin gemide kendisine yaptığı işten ve kendisini denize atmasından dolayı ona karşı kin doluydu. O kokudan bir miktarı aldı ve Neccâsi’nin yanına götürerek şöyle dedi: “Ey padişah! Biz sultanın topraklarına girdiğimizde bizlere ikramda bulundu, güvenlik ve huzurumuz için gerekli şeyleri temin etti. Dolayısıyla da onun hümet ve saygınlığını korumak bizlere lazımdır ve ona itaat etmek bizlere farzdır. Bu yüzden ona ihanet etmemeliyiz. Ama bizimle birlikte olan bu dostum, senin namusuna mektup yazmış, onu aldatmış ve o da kendisi için senin güzel kokundan bir miktar göndermiştir.” Amr daha sonra o güzel kokudan bir miktarını Neccâsi’nin karşısına koydu. Neccâsi de sinirlendi ve Ammare’yi öldürmeyi kararlaştırdı ve daha sonra şöyle dedi: “Onu öldürmek doğru değildir, zira onlar benim ülkeme geldiler ve eman içindedirler.” Bu yüzden sihirbazları çağırdı ve onlara şöyle dedi: “Bu adama öldürmekten daha kötü bir şey yapınız.” Sihirbazlar Ammare’yi tutup, idrar yollarına civa döktüler. Ondan sonra Emmare, vahşi hayvanlara katıldı, onlarla gidip geldi ve insanlardan ürktü. Kureys onlara bir grubu gönderdi. Onlar sulak bir yerde pusu kurdular. Emmare vahşi hayvanlarla oraya su içmek için geldiğinde onu tuttular. Emmare sürekli onların elinde titriyordu ve ölünceye kadar da feryat edip durdu. Amr Kureys’e geri döndü ve onlara Ca’fer’in Habeşistan’da izzet ve saygınlık içinde yaşadığını haber verdi. Ca’fer, Resulullah (s.a.a) Kureys ile barış anlaşması imzalayınca ve Hayber’i fethedinceye kadar orada kaldı. Bu esnada Ca’fer, bütün yoldaşlarıyla birlikte Habeşistan’dan geri döndüler. Habeşistan’da Esmâ binti Umeyy, Abdullah b. Ca’fer’i dünyaya getirdi. Neccâsi’nin de bir çocuğu oldu ki onun adını da Muhammed koydu. Ebu Süfyan’ın kızı Ümmü Habibe de Abdullah b. Ca’fer’in eşi idi. Resulullah (s.a.a) Neccâsi’ye mektup yazarak Ümmü

Habibe’yi ^[1562] kendisi için istemesini söyledi. Neccâsi de Ümmü Habibe’nin peşice birini gönderdi. Onu Peygamber (s.a.a) için istedi. Ümmü Habibe’ye kabul etti. Neccâsi de onu Peygamber ile nikahladı. Dört yüz dinar mehir karar kıldı ve bu parayı Peygamber (s.a.a) adına Ümmü Habibe’ye ödedi. Birkaç takım elbise ve bol miktarda güzel kokular gönderdi. Yolculuğu için gerekli şeyleri temin etti ve onu Allah Resulü’nün (s.a.a) yanına gönderdi. Hakeza İbrahim’in annesi olan Mariye-i Kıbtiye’yi de bir miktar elbise, güzel koku ve birkaç at ile birlikte Peygamber’e (s.a.a) gönderdi. Otuz rahibi de ona gönderdi ve onlara şöyle dedi: “Onun sözlerine, oturup kalkma şekline, içmesine, namaz kılma şekline dikkat ediniz.” Bu grup Medine’ye girince, Resulullah onları İslam’a davet etti ve Kur’an’dan şu ayeti onlara tilavet buyurdu: **“Hani Allah, “Ey Meryem oğlu İsa! Sana ve anana olan nimetimi an” demişti... Onlardan küfredenler, “Bu apaçık bir büyüdür” demişlerdi.”** Râbipler bu ayeti Allah Resulü’nden (s.a.a) işitince ağladılar, iman ettiler. Neccâsi’nin yanına geri dönerek, Resulullah’ın haberini ona iletiler. Peygamber’in kendilerine okuduğu ayeti de Neccâsi’ye iletiler. Neccâsi ağladı, râbipler de ağladılar. Neccâsi müslüman oldu, ama can korkusu sebebiyle Habeşistan’da müslüman olduğunu izhar etmedi. Habeşistan’dan Peygamberi görmek için dışarı çıktı. Ama denizden geçince, eceli gelip çattı ve orada öldü. Daha sonra Allah şu ayeti Resulullah’a nazıl buyurdu: **“İman edenlere en şiddetli düşman olarak, insanlardan Yahûdileri ve şirk koşanları bulursun...İyilik edenlerin mükafatı işte budur.”** ^[1563]

21040. *Zuheri şöyle diyor:* “Müslümanlar çoğalıp imanlarını aşıkâr kılınca ve (İslâm) her yerde söz konusu edilmeye başlayınca Kureyş kafirlerinden ve müşriklerinden büyük bir grub kendi kabilesinden iman eden kimselere saldırdılar. Onlara eziyet ve işkence ettiler. Onları zindana attılar ve onlardan dinlerinden dönmelerini istediler. Peygamber (s.a.a) onlara şöyle buyurdu: “Yeryüzüne dağılın.” Onlar şöyle arzetti: “Ey Allah Resulü! Nereye gidelim.” Resulullah Habeşistan tarafına işaret etti ve şöyle buyurdu: “Oraya.” Peygamber ashabının oraya hicret etmesini her yerden daha çok istiyordu. Bunun üzerine müslümanlardan önemli bir bölümü Habeşistan’a hicret ettiler. Bazıları yalnız, bazıları ise aileleriyle birlikte Habeşistan topraklarına varıncaya kadar harekete geçtiler.”^[1564]

21041. Peygamberin (s.a.a) ashâbı ilk hicretten Mekke’ye geri döndüklerinde kavmi onlara sıkı davrandı, aşiretleri onlara saldırdı, geri dönenler onların elinden büyük eziyetler gördüler. Bu yüzden Peygamber onlara ikinci defa Habeşistan’a hicret etmeleri için izin verdi. Onların Habeşistan’a ikinci hicreti de büyük bir meşakkat içinde oldu. Kureyşten büyük bir şiddet gördüler, Kureyş’e Neccaşinin müslümanlara iyi davrandığı haberi gelince Kureyş daha çok sıkı davrandı. Osman b. Affan şöyle arzetti: “Ey Allah’ın Resulü! Ne Habeşistan’a yaptığımız ilk hicrette ne de bu hicrette siz bizimle birlikte değildiniz?” Peygamber (s.a.a) şöyle buyurdu: “Sizler her haliyle Allah’a ve bana doğru hicret etmektesiniz. Sizin için bu her iki hicretin de sevabı vardır.” Osman şöyle dedi: “O halde bu husus bizler için yeterlidir.”

Bu hicrette yer alanların seksenüçü erkekti ve onbiri Kureyş’ten olan kadın ve yedi tanesi de Kureyş’ten olmayan kadınlar idi. Habeşistandaki muhacirler, en iyi şekilde Neccaşı’nın emanında idiler. Allah Resulünün (s.a.a) Medine’ye hicret ettiğini duyduklarında onlardan otuzüç erkek ve sekiz kadın geri döndü. Erkeklerden iki kişisi ise Mekke’de vefat etti. Yedi kişisi ise orada zindana düştüler. Onlardan yirmidördü Bedir savaşına katıldı. H. 7. yılın Rebi’ul-Evvel geldiğinde Peygamber (s.a.a) Medine’den Neccaşı için bir mektup yazdı, onu İslâm’a davet etti, mektubu Amr b. Umeyye Zamri ile birlikte ona gönderdi. Allah Resulü’nün (s.a.a) mektubu Neccaşı için okunduğunda Neccaşı müslüman oldu ve şöyle dedi: “Eğer gelebilseydim şüphesiz gelirdim.” Hakeza Peygamber (s.a.a) Neccaşı’ya Ebu Süfan b. Harb’in kızı Ümmü Habibe’yi kendisi için nikahlamasını yazmıştı. Ümmü Habibe’nin eşi Abdullah b. Cahş Habeşistan’da Hristiyan olmuş ve orada ölmüş idi. Neccaşı de bu işi yaptı ve kendisine dört yüz dinar mehir verdi. Nikah aktini üstelenen kimse ise Halid b. Said b. As idi. Peygamber (s.a.a) hakeza Neccaşı için orada kalan diğer ashabını da göndermesini yazmıştı. Neccaşı de denileni yaptı ve onları iki gemi halinde Amr b. Umeyye Zamri ile geri gönderdi. Onlar Car sahili olarak adlandırılan Bula sahilinde indiler. Oradan Medine’ye deve kiraladılar, Medine’ye ulaştıklarında ise Peygamberin (s.a.a) Hayber’de olduğunu öğrendiler ve oraya gittiler. Oraya ulaştıklarında da Peygamberin (s.a.a) Hayber’i fethettiğini gördüler. Peygamber (s.a.a) müslümanlar ile konuşarak onları da ganimetlere ortak kılmalarını istedi. Müslümanlar da kabul etti ve bu işi yaptılar.”^[1565]

3988. Bölüm Medine’ye Hicret

Kur’an:

“Şirk koşanların söylediklerine sabret, yanlarından güzellikle ayrıl.”^[1566]

bak. Nisa, 97, 100; Enfal, 72, 75; Tevbe, 38, 39; Nabl, 41, 42, 110; Ankebut, 56, 60; Muhammed, 13

21042. Peygamber’in Medine’ye yaptığı hicret bi’setin on dördüncü yılında gerçekleşti ve bu da Hüsrev Perviz’in otuz dördüncü ve Hirekl^[1567] hükümdarlığının dokuzuncu yılıydı. Bu yılın başı Muharrem idi Resulullah (s.a.a) Mekke’deydi ve

orayı henüz terk etmemişti. Ama Müslümanların bir grubu Zil hicce ayında dışarı çıktılar. Muhammed b. Ka’b Kurezi^[1568] şöyle diyor: “Kureyş Peygamber’in (s.a.a) evinde toplandı ve şöyle dediler: “Muhammed diyor ki, “Eğer sizler bana biat ederseniz, Araba ve Acem’e hükümdar olursunuz, ölümünden sonra yeniden dirileceksiniz. Sizler için bu dünyadakine benzer cennetler ve bağlar vardır. Eğer biat etmezseniz, onun eliyle öldürüleceksiniz. Ölümünden sonra da dirilecek ve yakıcı bir ateşte yanacaksınız.” Bu esnada Resulullah (s.a.a) evinden dışarı çıktı. Bir avuç toprak alarak şöyle dedi: “Evet ben bu sözleri söylüyorum.” Daha sonra bir avuç toprağı onların üzerine serpti ve şu ayeti tilavet buyurdu: **“Yasin...Önlerine ve arkalarına sed çekmişizdir. Gözlerini perdelediğimizden artık göremezler.”** Başına toprak dökülen herkes, Bedir

savaşında öldürüldü. Resulullah (s.a.a) daha sonra yola düştü ve gitti. Bu esnada o grupla olmayan bir kimse geldi ve şöyle dedi: “Burada kimi bekliyorsunuz?” Onlar şöyle dediler: “Muhammed’i.” O şöyle dedi: “Allah’a yemin olsun ki Muhammed sizin yanınızdan geçti, hepimizin başına toprak döktü ve kendi işinin peşine gitti.” O gruptan her biri, elini başının üzerine koydu ve toprak olduğunu gördü. Ama Peygamber’in (s.a.a) evinin içine baktılar, Ali’nin yatakta olduğunu ve Resulullah’ın yorganını üzerine çektiğini gördüler. “O uyuyan Muhammed’dir ve üzerinde yorganı vardır” dediler. Onlar Peygamberin kapısında sabah oluncaya kadar beklediler. Ali yatağından kalkınca onlar şöyle dediler: “Allah’a yemin olsun ki o adam doğru söylemiş idi.”^[1569]

21043. Gazali, İhya’ul-Ulum kitabında şöyle yazılmaktadır: “Ali b. Ebi Talib’in (a.s) Allah Resulü’nün (s.a.a) yatağında yattığı gece, Allah-u Teala, Cebrail ve Mikail’e şöyle vahyetti: “Ben siz ikinizi kardeş karar kıldım, ikinizden birinin ömrünü diğerinden uzun kıldım. Sizden hanigisi, uzun ömrün kardeşinin olmasını ister.” Her ikisi de hayatı seçtiler ve onu dilediler. Allah-u Teala onlara şöyle vahyetti: “Neden Ali b. Ebi Talib (a.s) gibi davranmadınız. Ben onunla Muhammed arasında kardeşlik bağı kurduğum ve o Muhammed’in yatağına yattı, onun hayatını kendi hayatına tercih etti. Şimdi yeryüzüne inin ve onu düşmanın zararından koruyun.” Cebrail Ali’nin (a.s) başucunda karar kıldı, Mikail de onun ayakucunda ve Cebrail şöyle diyordu: “Aferin! Aferin! Kim senin gibi olabilir ey Ebi Talib’in oğlu! Allah seninle meleklerle karşı övünmüştür.” Bunun üzerine aziz ve celil olan Allah şu ayeti nazil buyurdu: **“İnsanlardan Allah’ın rızası karşılığında canını satanlar vardır ve Allah kullarına şefkatlidir.”**^{[1570], [1571]}

21044. Abdullah b. Bureyde babasından şöyle nakletmektedir: “Peygamber (s.a.a) asla kötüye yorumlamıyor, iyiye yorumluyordu. Peygamber Medine’ye doğru yola koyulduğu zaman Kureyş, Peygamberi (s.a.a) yakalayıp teslim eden kimseye yüz deve ödül tayin etti. Bureyde^[1572] kendi hanedanı Beni Sehm’den yetmiş kişi ile birlikte yola koyuldu ve Peygamberi (s.a.a) buldu ve Peygamber (s.a.a) ona şöyle buyurdu: “Sen kimsin?” O şöyle dedi: “Ben Bureyde’yim.” Peygamber (s.a.a) Ebu Bekir’e dönerek şöyle buyurdu: “İşimiz kolaylaştı ve yoluna girdi.” Daha sonra şöyle sordu: “Sen hangi taifedensin?” O şöyle dedi: “Eslem’den.” Peygamber şöyle buyurdu: “Esenlikle kurtulduk.” Daha sonra şöyle buyurdu: “Hangi kabiledensin?” O şöyle dedi: “Beni Sehm kabilesinden” Peygamber şöyle buyurdu: “Okun dışarı çıktı.” Bureyde Peygambere (s.a.a) şöyle dedi: “Sen kimsin?” Peygamber şöyle dedi: “Ben Allah’ın Resulü olan Muhammed b. Abdullah’ım.” Bureyde şöyle dedi: “Şehadet ederim ki Allah’tan başka ilah yoktur ve şehadet ederim ki Muhammed Allah’ın kulu ve elçisisin.” Bureyde ve beraberindekilerin tümü Müslüman oldu. Sabah olduğunda ise Bureyde Peygambere (s.a.a) şöyle arzetti: “Medine’ye sadece elinizde bayrak olarak giriniz.” Daha sonra Bureyde sarığını çıkardı, mızrağının ucuna bağladı ve Peygamberin önünden yola koyularak şöyle arzetti: “Ey Allah’ın Resulü! Benim evime gelir misiniz?” Peygamber (s.a.a) şöyle buyurdu: “Bu devam memurdur (emredilmiştir.)” Bureyde şöyle dedi: “Andolsun Allah’a ki Beni Sehm kabilesi rağbet ile ve hiçbir zorlama olmaksızın müslüman oldular.”^[1573]

Bir açıklama

El-Faik kitabında şöyle yazılmaktadır: “Berude emruna” “İşimiz kolaylaştı” anlamındadır ve “el-İş’ul-Barid” kelimesinden alınmıştır ve güzel ve şen bir hayat anlamındadır. Bazıları şöyle demişlerdir: “Sabit olmak anlamındadır ve “berede li aleyhi hakkun” yani benim için onun boynunda bir hak sabit oldu anlamındadır. “Harece sehmuke” kelimesi ise muvaffak ve başarılı olduğu anlamındadır. Cabiliye döneminde bir şey hakkında kura çekmek istediklerinde şahısların adlarını okların üzerine yazıyor ve onları birbirine karıştırarak onlar arasında bir ok çekiyorlardı. Ok kimin adına çıkarsa, o şey o kimseye ait oluyordu.”

21045. İyas b. Malik b. Eys babasından şöyle nakletmektedir: “Resulullah (s.a.a) ve Ebu Bekir hicret ettiklerinde Cuhfe’de bize ait bir deveye rastladılar. Peygamber şöyle buyurdu: “Bu deve kimindir?” Babam şöyle dedi: “Eslem’den olan bir şahsındır.” Peygamber Ebu Bekir’e döndü ve şöyle dedi: “Yüce Allah’ın isteğiyle kurtuluşa erdim.” Peygamber (s.a.a) şöyle sordu: “Adın nedir?” O şöyle arzetti: “Mesud.” “Yine Peygamber Ebu Bekir’e dönerek şöyle buyurdu: “Yüce Allah’ın adıyla mutluluğa eriştim.” Daha sonra babam Resulullah’ın (s.a.a) yanına gitti ve onu erkek bir deveye bindirdi.”^[1574]

21046. İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur: “Resulullah (s.a.a) Medine’ye hicret için dışarı çıkınca bana, kendisinden sonra

kalmamı ve böylece yanındaki insanların emanetlerini kendilerine geri vermemi istedi. Halk Peygamberi emin olarak biliyorlardı. Ben üç gün Mekke’de kaldım. Sürekli kendimi insanlara gösteriyordum. Hatta bir gün bile insanların gözünden kaybolmadım. Üç günden sonra Mekke’yi terkettim. Allah Resulü’nün (s.a.a) gittiği yolu takip ettim, sonunda Beni Amr ve Beni Avf’ın yanına vardım. Resulullah (s.a.a) Medine’ye ulaşmış idi. Ben Gülsüm b. Hidm’in evine gittim. Zira Resulullah (s.a.a) orada konaklamıştı.”^[1575]

21047. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “Fetihten sonra artık hicret söz konusu değildir.”^[1576]

21048. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “Mekke’nin fethinden sonra hicret yoktur.”^[1577]

21049. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “Artık hicret yoktur, aksine bundan sonra cihat ve niyet vardır. (Cihada) çağrıldığınız zaman seferber olunuz...”^[1578]

21050. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “Fetihten sonra artık hicret yoktur. Sadece gerçekte iman, niyet ve cihat vardır.”^[1579]

21051. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “Fetihten sonra hicret yoktur. Cihat ve niyet vardır. (cihada) çağrıldığınız zaman da seferber olunuz.”^[1580]

3989. Bölüm

Hicretin Kesilmemesi

21052. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “Ey insanlar! Hicret ediniz ve İslama sarılınız. Zira cihat olduğu müddetçe hicret tükenmez.”^[1581]

21053. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “Kafirlerle savaşıldığı müddetçe hicret ipleri asla kopmaz.”^[1582]

21054. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “Düşmanla savaş var oldukça hicret asla kesilmez.”^[1583]

21055. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Hicret, ilk zamandaki gibi dipdiri ayaktaadır. Allah’ın yeryüzündeki kullarının imanlarını gizlemesine veya açığa vurmasına ihtiyacı yoktur. Allah’ın yeryüzündeki hüccetini sırf tanıyana muhacir adı verilmez. Kim onu tanır ve ikrar ederse muhacir odur. Kendisine hüccet ulaşan, onu kulağıyla duyan ve kalbiyle ezberleyen kimselere “mustazaF” adı verilmez.”^[1584]

21056. *İmam Bakır (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Herkim isteyerek islam’a girerse o muhacirdir.”^[1585]

İmam Sadık’tan (a.s) şöyle buyurdu nakledilmiştir: “Herkim müslüman olarak doğarsa, o Arap’dır. Herkim de büyüdükten sonra İslam’a girerse o muhacirdir.”^[1586]

21057. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “Hicret iki çeşittir. Bir hicret günahlardan hicret etmek ve uzak durmaktır. Diğer de Allah ve resulüne hicret etmektir. Tövbe kabul edildiği sürece hicret asla bitmez.”^[1587]

21058. *Resulullah (s.a.a), ashabının hicretin kesilip kesilmediği hususunda ihtilafa düşmesi ve konuyu kendisine sorması üzerine şöyle buyurmuştur:* “Kafirlerle cihat edildiği müddetçe hicret kesilmez.”^[1588]

21059. *Muhammed bin Hekim şöyle diyor:* “Zurare bin A’yen oğlu Ubeyd’i kendisi için Ebu’l Hasan Musa bin Ca’fer ve Abdullah’tan haber getirmek üzere Medine’ye gönderdi. Ama oğlu Ubeyd geri dönmeden Zurare vefat etti. Muhammed bin Ebi Umeyr şöyle diyor: “Muhammed bin Hekim benimle konuştu ve şöyle dedi: “Zurare ve oğlu Ubeyd’i Medine’ye göndermesi olayımı Ebu Hasan’a naklettim. İmam şöyle buyurdu: “Zurare’nin, Allah-u Teala’nın haklarında şöyle buyurduğu kimselerden olmasını ümit ederim. **“Her kim evinden Allah’a hicret etmek için çıkarsa”**^[1589]

3990. Bölüm En Üstün Hicret

Kur'an:

“Kötü şeyleri terke devam et.”^[1590]

21060. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “Hicretin en üstünü Allah’ın istemediği bir şeyden hicret etmektir (uzak durmaktır).”^[1591]

21061. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “En üstün hicret kötülükten hicret etmektir (uzak durmaktır).”^[1592]

21062. *Resulullah (s.a.a), Enes’in annesine şöyle buyurmuştur:* “Günahlardan hicret et ki bu en üstün hicrettir.”^[1593]

21063. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “En üstün hicret, günahlardan yapılan hicrettir.”^[1594]

21064. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “Muhacir kötülükten hicret eden kimsedir.”^[1595]

21065. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “Muhacir, hata ve günahlarından hicret eden kimsedir.”^[1596]

21066. *Resulullah (s.a.a), “Hangi iman daha üstündür?” diye sorulunca şöyle buyurmuştur:* “Hicret!” Şöyle arzedildi: “Hicret nedir?” Peygamber şöyle buyurdu: “Kötülüklerden uzaklaşmandır.” Şöyle arzedildi: “O halde hangi hicret daha üstündür?”

Peygamber şöyle buyurdu: “Cihat...”^[1597]

21067. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “Hicret iki çeşittir: Şehirde yaşayanın hicreti ve bedevi kimsenin hicreti. Bedevi kimsenin hicreti, çağırıldığı zaman icabet etmesi, emredildiği zaman ise itaat etmesidir. Şehirde yaşayan kimsenin hicretinin ise, sıkıntı ve meşakkatı daha fazla, sevabı ise daha üstündür.”^[1598]

21068. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “Namaz kıl, zekat ver, kötülüklerden uzaklaş ve kavminin topraklarında istediğin yerde ikamet et. Bu taktirde sen muhacir sayılırsın.”^[1599]

21069. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “En üstün islam müslümanların senin dilinden ve elinden salim ve güvende oldukları İslam’dır. En üstün hicret ise, Rabbinin hoşnut olmadığı şeyden hicret etmendir.”^[1600]

3991. Bölüm Hicretten Daha Üstün Şey

21070. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “Sizden her kim, dünyada batılı defetmek veya hakka yardım etmek için hak bir söz söyleyse, makamı, benimle hicret makamından daha üstündür.”^[1601]

bak. El-Hak, 892. Bölüm

3992. Bölüm Günahkarların Toprağından Hicret Etmek

Kur'an:

“Melekler kendilerine yazık edenlerin canlarını aldıkları zaman onlara: “Ne yaptınız bakalım?” deyince, “Biz yeryüzünde mustaz’af kimselerdik” diyecekler, melekler de, “Allah’ın arzı geniş değil miydi? Hicret etseydiniz ya!” cevabını verecekler. Onların varacakları yer cehennemdir. Orası ne kötü dönülecek yerdir!”^[1602]

“Ey iman etmiş kullarım! Benim yarattığım yeryüzü geniştir. O halde güven içinde olacağınız yere gidip yalnız bana kulluk ediniz.”^[1603]

“Şöyle de: “Ey iman eden kullarım! Rabbinize karşı gelmekten sakının; bu dünyada iyilik yapanlara iyilik

vardır. Allah'ın yarattığı yeryüzü geniştir. Yalnız sabredenlere, ecirleri sonsuz olarak ödenecektir.”^[1604]

21071. *İmam Bakır (a.s), Allah-u Teala'nın, “Ey iman eden kullarım!” ayeti hakkında şöyle buyurmuştur:* “Fasık yöneticilere itaat etmeyiniz. Eğer sizi dininizden çıkarmalarından korkarsanız, yeryüzü geniştir. Allah-u Teala da şöyle buyurmaktadır: “Biz yeryüzünde mustaz'af kimselerdik” diyecekler, melekler de, “Allah'ın arzı geniş değil miydi? Hicret etseydiniz ya!” cevabını verecekler.”^[1605]

21072. *İmam Sadık (a.s) Allah-u Teala'nın “Ey iman eden kullarım...” ayeti hakkında şöyle buyurmuştur:* “İçinde bulunduğu yerde Allah'a isyan ediliyorsa oradan başka yere hicret et.”^[1606]

21073. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “Her kim dini için bir yerden bir yere, bir avuç yer olsa dahi kaçacak olursa cennet ona farz olur, İbrahim ve Muhammed (s.a.a) ile birlikte bulunur.”^[1607]

Tefsir

“Melekler, kendilerine yazık edenlerin canlarını alırken;” *“Ayetin orjinalinde geçen “teveffabum” (canlarını alırken) fiili, mazi veya müzari kipindedir. Aslı “teteveffabum”dur. Kullanımda hafiflik olsun diye “ta”ların biri düşürülmüştür. Şu ayette olduğu gibi:* **“Melekler, kendilerine yazık edenlerin canlarını aldığı zaman, “Biz hiçbir kötülük yapmıyorduk!” diye teslim olurlar”**^[1608] *(Bu ayette canlarını alma anlamında kullanılan fiil teteveffabum” şeklinde geçer.)*

Benzeri ayetten de anlaşıldığı gibi “zulüm”den maksat, onların şirk yurdunda kalma, kafirler arasında yaşama, dolayısıyla dini bilgileri edinme ve dinin kulluk görevlerini yerine getirmedeki çağrısını uygulamaya geçirme imkanından yoksun kalmak suretiyle Allah'ın dininden ve dinin şiarlarını ikame etmekten yüz çevirmeleridir. (Kulluk görevlerini rahat bir şekilde yerine getiremedikleri şirk diyarını terk etmemeleridir.) **“Ne yapmakta idiniz? Derler. “Biz yeryüzünde çaresiz ve zayıf bırakılmış (mustazaf)lar idik” diye cevap verirler...”** *şeklinde başlayan üç ayetin akışı bu yorumu destekleyici niteliktedir.*

Yüce Allah, “Allah'ın laneti zalimlerin üzerine olsun” (A'raf 44 ve Hud, 19) ayetlerinde, “zalimler” kavramı (nefse veya başkalarına zulmetmeyi belirtmeksizin) mutlak olarak kullandıktan sonra, “Onlar (insanları) Allah'ın yolundan alıkoyan ve onun eğri olmasını isteyenlerdir” buyurarak bu kelimeye açıklık getirmiştir. Dolayısıyla bu iki ayetin, zulümü açıklamadaki ortak mesajı şudur: Zulüm, Allah'ın dinine sırt çevirmek ve onun eğri, çarpık ve saptırılmış olmasını istemektir. Bu anlam, tefsirini sunduğumuz ayetin tasvir ettiği objektif durum (ve bizim az önce yaptığımız açıklama) ile de örtüşmektedir.

“Ne yapmakta idiniz?” derler.” *Yani yaşama bağlamında durumunuz neydi? Ayetin orjinalinde geçen “fime” bileşiğinin sonundaki “me” edatı, soru edası olan “ma” kelimesinin kısaltılmış şeklidir, ki kullanım hafifliği sağlamak amacıyla sonundaki “elif” harfi hafifletilmiştir.*

Ayette genel olarak, rivayetlerde “Kabir sorgusu” olarak nitelenen olaya yönelik bir işaret vardır. Bilindiği gibi kabir sorgusu, ölümün gerçekleşmesinden sonra meleklerin ölünün dinini sormalarına denir. Şu ayet de buna delalet etmektedir: “Nefislerine zulmederlerken meleklerin, canlarını aldığı kimseler, “Biz hiçbir kötülük yapmıyorduk!” diye teslim olurlar. “Hayır, Allah sizin yaptıklarınızı elbette çok iyi bilendir. O halde, içinde sürekli kalacağınız cehennemin kapılarından girin! Kibirlenenlerin yeri ne kötüdür! (kötülerden) sakınanlara, “Rabbiniz ne indirdi?” denildiğinde, “Hayır (indirdi)!

Derler.”^[1609]

“Biz yeryüzünde çaresiz ve zayıf bırakılan (mustazaf)lar idik.” *Diye cevap verirler. Melekler de, “Allah'ın yeri geniş değil miydi? Onda hicret etseydiniz ya!” derler.”* *Meleklerin “ne yapmakta idiniz?” sorusu, dinsel açıdan yaşadıkları duruma ilişkindir. Bu soruya mubatah olan kimseler de dinsel açıdan iyi bir duruma sahip olmayan kimselerdir. Bu yüzden sebebi (yani, dini yaşamamalarına sebep olan) müsebbebin (yani, kendi durumlarını anlatmalarının) yerine koymak suretiyle cevap veriyorlar. Şöyle ki, onlar güç sahibi müşriklerin egemen olduğu bir yerde dini yaşama imkanını bulamıyorlardı. Çünkü bu müşrikler, onları çaresiz ve zayıf düşürüyor, güçlenmelerine engel oluyorlardı. Böylece dinin öngördüğü şeriata ve yasalara sarılıp, uygulamaya geçirerek pratik hayatta yaşamalarına imkan vermiyorlardı.”*^[1610]

Allah-u Tealanın “Ey iman eden kullarım! Şüphesiz arzım geniştir. O hilde sadece bana ibadet edin” ayetinde,

Allah-u Teala küfür diyarında yaşayan, hak dini aşıkâr kılamayan ve hak dinin hüküm ve kanunlarıyla amel edemeyen müminlere hitap etmiştir. Bu nüktenin delili de ayetin devamıdır.

“Şüphesiz arzım geniştir.” Cümlesinin akışından da anlaşıldığı üzere **“arz”** kelimesinden maksat üzerinde yaşadığımız tüm yeryüzüdür. Bu kelimenin mütekellim zımirine izafe edilmesi de (arzi-benim arzım) bütün yeryüzünün Allah’a ait olduğuna işarettir. Dolayısıyla da Allah için kendisine nerede ibadet edileceği hususu önemli değildir. Yeryüzünün genişliğinden maksat ise bölgelerin birinde hak dini öğrenmek ve bu hak dini hayata geçirmek mümkün olmadığı taktirde bu işlerin gerçekleştirileceği diğer bir takım bölgelerin olduğundan kinayedir. O halde bir olan Allah’a ibadet her haliyle imkansız değildir.

“fe iyyaye fa’budun” (o halde sadece bana ibadet edin” cümlesindeki “fa” harfi de Allah’a ibadetin yeryüzü genişliğine dayandığını belirtmek içindir. Yani yeryüzü geniş olduğuna göre o halde sadece bana ibadet edin. İkinci “fa” harfi ise (fa’budün) sözün delalet ettiği basfedilmiş şartın cezasıdır.

Görüldüğü gibi “feyyaye” kelimesinin takdimi de özgünlüğü belirtmek içindir. O halde kavram olarak “kasr-i kalb” olayı söz konusudur. Cümlelerin manası da “benden başkasına tapmayın, sadece bana tapın” gerçeğidir. O halde “fa’budun” cümlesi cezanın yerine oturmıştır.

Özetle ayetin manası şudur: “Benim yeryüzüm geniştir. Eğer her hangi bir bölgede bana ibadet edemiyorsanız, bana ibadet edebileceğiniz diğer başka yerler vardır. Böyle olduğuna göre sadece bana tapınız. Neden bana tapmıyorsunuz?! Zira eğer bir yerde bana ibadet imkanı elde edemiyorsanız diğer yerlere hicret ediniz ve orada sadece bana ibadet ediniz.” [\[1611\]](#)

3993. Bölüm

Taarrubtan Sakındırmak [\[1612\]](#)

21074. Resulullah (s.a.a), Ali’ye (a.s) yaptığı tavsiyesinde şöyle buyurmuştur: “Hicretten sonra taarrub caiz değildir.” [\[1613\]](#)

21075. Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur: “Hicretten sonra taarrub caiz değildir ve fetihten sonra hicret yoktur.” [\[1614\]](#)

21076. Resulullah (s.a.a.) şöyle buyurmuştur: “Ben darul harbde (küfür diyarında) müşriklerle birlikte yaşayan her Müslüman’dan beriylim.” [\[1615\]](#)

21077. İmam Sadık (a.s) şöyle buyurmuştur: “Resulullah (s.a.a) bir orduyu “Hes’em”e büyük bir Arap kabilesine gönderdi. Ordu onlara saldırınca “Hes’em”liler secdeye kapandılar. Daha sonra onlardan bazıları öldürüldü. Bu haber Resulullah’a (s.a.a) ulaşınca şöyle buyurdu: “Namazları sebebiyle varislerine onların diyetinin yarısını ödeyiniz.” [\[1616\]](#) Daha sonra Peygamber şöyle buyurdu: “Biliniz ki ben Dar’ul-Harb’de müşriklerle yaşayan her müslümandan beriylim.” [\[1617\]](#)

21078. Cerir Beceli şöyle diyor: “Resulullah (s.a.a) Hes’em kabilesine bir ordu gönderdi. Halktan bir grubu orduyu görünce secdeye kapandı, ama onlar arasında öldürülenler oldu. Bu haber Peygamber’e (s.a.a) ulaşınca Peygamber diyetlerinin yarısını ödemelerini emretti ve şöyle buyurdu: “Ben müşrikler arasında yaşayan her müslümandan beriylim” Şöyle arzettiler: “Neden ey Allah’ın Resülü?” Peygamber şöyle buyurdu: “Müslüman ve müşrik bir yerde yaşamamalıdır.” [\[1618\]](#)

21079. İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur: “Allah müslüman olduktan sonra müşrik olan hiçbir müşriğin amelini, müşriklerden ayrılıp müslümanlara katılmadıkça kabul etmez.” [\[1619\]](#)

21080. İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur: “Dar’ul-Harb’de ikamet etmeyiniz. Meğer fasık ki, artık o da İslam’ın emanında değildir.” [\[1620\]](#)

21081. İmam Sadık (a.s) şöyle buyurmuştur: “Garip, hakikatte şirk topraklarında olan kimsedir.” [\[1621\]](#)

21082. İmam Rıza (a.s) şöyle buyurmuştur: “Allah hicretten sonra taarrubu (küfür diyarına geri dönmeyi) haram kılmıştır. Zira bu iş dinden dönmeye, peygamberlere ve Allah’ın hüccetlerinden yardımdan el çekmeye ve her hak sahibinin hakkını zayi etmeye sebep olmaktadır. Zira bu kimse bedevilerle birlikte olur. Bir kimse dinini kemaliyle tanırsa artık cahil (bedevi) kimselerle bir yerde oturması caiz değildir. Zira bu taktirde

ilimden el çekmesinden cahillere katılmasından ve cehalet içine yuvarlanmasından korkulur.”

3994. Bölüm Hicretten Sonra Taarrub’un Anlamı

21083. *İmam Sadık (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Hicretten sonra mütaarrib olan kimse (küfür diyarına dönen kimse) Ehl-i Beyt’in velayetini tanıdıktan sonra onu terkeden kimsedir.”^[1623]

21084. *İmam Sadık (a.s), kendisine, “Ben şirke toprağına yolculuk ettim, ama yanımda olan biri şöyle diyor: “Eğer orada ölürsen müşriklerle haşır olursun” diye soran Hammad Semderi’ye şöyle buyurmuştur:* “Ey Hammad! Orada yaşadığın zaman bizim işimizden (velayetimizden) söz ediyor musun ve ona davette bulunuyor musun?” Hammad şöyle diyor: “Ben şöyle arzettim: “Evet” İmam şöyle buyurdu: “Bu İslam şehirlerinde yaşadığın zaman da bizi anıyor ve ona davet ediyor musun?” Hammad şöyle diyor: “Ben şöyle dedim: “Hayır” İmam şöyle buyurdu: “Eğer o topraklarda ölürsen, kendin tek başına bir ümmet gibi haşrolursun ve nurun senin önünden hareket eder.”^[1624]

21085. *İmam Ali (a.s), Kasıa hutbesinde şöyle buyurmuştur:* “Bilin ki hicretten sonra çöl Arapları haline geldiniz, birbirinizi sevip dost olduktan sonra hiziplere dağılıp darmadağın oldunuz. Siz İslam’dan, isimden başka hiç bir şeye sahip değilsiniz. İmandan onun şeklinden başka bir şey tanımıyorsunuz. Cehenneme evet, utanca hayır diyorsunuz. Sanki Allah’ın hürmetlerini çiğneyerek ve Allah’ın yeryüzünde kanunlarına sınır kılıp yarattıkları arasında güvenliği sağlamak üzere sizden aldığı ahdini bozarak İslam’ı baş aşağı çevirmek istiyorsunuz.”^[1625]

531. Konu

el-Hicran Küsmek-Darılmak

☞ *Bihar*, 75/184, 60. bölüm; *el-Hicran*

☞ *Kenz’ul-Ummal*, 9/32; *Mabzurat’us-Subbet*

☞ *Vesail’uş-Şia*, 8/584, 144. bölüm; *Tabrim-u Hicran’il-Mümin bi Gayri Mucib*

bak.

☞ 145. konu, *el-İhtilaf*; *el-Eh*, 44 ve 45. bölümler; *el-Amel* (2), 2957. bölüm

3995. Bölüm

Küsmek-Darılmak

Kur'an:

“Babası: “Ey İbrahim! Sen benim ilahlarımdan yüz çevirmek mi istiyorsun? Bundan vazgeçmezsen mutlaka seni taşlarım; uzun bir süre benden uzaklaş git” dedi.”^[1626]

21086. Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur: “Müslümanın kardeşiyle küsmesi kanını dökmesi gibidir.”^[1627]

21087. Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur: “Bir yıl kardeşine küsen kimsenin, bu işi tıpkı onun kanını dökmesi gibidir.”^[1628]

21088. İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur: “İrtibat ve uyum içinde olunuz. Küsmekten ve darılmaktan sakınınız.”^[1629]

21089. Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur: “Ey Ebuzer! Kardeşinle küsmekten sakın. Zira küskün bulunduğu taktirde ameli kabul edilmez.”^[1630]

21090. İmam Sadık (a.s) şöyle buyurmuştur: “İki Müslüman birbiriyle küstüğü müddetçe iblis sevinir. Birbiriyle barışıp görüştüğü zaman ise dizleri birbirine çarpar, bağları çözülür ve şöyle feryat eder: “Eyvahlar olsun bana! Helak oldum!”^[1631]

21091. Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur: “Şeytan Arap yarımadasında namaz kılanların kendisine tapmasından ümidini kesmiştir. Ama onları birbirinin canına düşürmeyi ümit etmektedir.”^[1632]

21092. İmam Bakır (a.s) şöyle buyurmuştur: “Şeytan sürekli müminlerin arasına düşmanlık salar ve onlardan biri dininden dönünceye kadar da bu işini devam ettirir. Bu işini yaptıkları taktirde ise sırt üstü uzanır, istirahat eder ve şöyle der: “Başarılı oldum.” Böylece Allah, dostlarımızdan iki kişinin arasını kaynaştıran kimseye rahmet etsin. Ey müminler cemaati! Birbirinizle ülfet edinin ve birbirinize karşı merhametli olun.”^[1633]

21093. İmam Sadık (a.s) şöyle buyurmuştur: “Birbirinden küserek ayrılan iki kişiden birisi (Allah ve Resulünden) beri olmak ve lanet ile ayrılır. Bazen de her ikisi buna layık olur.” Muattap şöyle diyor: “Ben şöyle arzettim: “Allah beni sana feda etsin zalim neyse de, ama mazlum neden?” İmam (a.s) şöyle buyurdu: Çünkü o da kardeşini barışmaya davet etmiyor sözünü görmezlikten gelmiyor. Ben babamın şöyle buyurduğunu işittim: “İki kişi birbiriyle çekiştiğinde biri diğerine üstün gelince hakkına zulmedilen kimse diğerinin yanına gitmeli ve ona şöyle demelidir: “Ey kardeş! Zalim (ve suçlu) benim” böylece onlar arasındaki ayrılık sona erer zira Allah Tebarek ve Teala adil bir hakimdir. Mazlumun hakkını zalimden mutlaka alır.”^[1634]

21094. Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur: “Pazartesi ve Perşembe günleri ameller (Allah’ın huzuruna) arz edilir. Mağfîret dileyen kimse bağışlanır, tövbe eden kimsenin tövbesi kabul olur, kin besleyenlerin ameli ise tövbe edinceye kadar kinleriyle birlikte geri çevrilir.”^[1635]

21095. Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur: “Allah Şaban ayının orta gecesinde bütün yaratıklarına bakar, müşrik veya kinli düşman dışında bütün yaratıklarını bağışlar.”^[1636]

21096. Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur: “Aziz ve celil olan Allah Şaban ayının orta gecesinde, yaratıklarına bakar ve şu iki kişi dışında tüm kullarını bağışlar: Kinli düşman ve bir kimseyi öldüren kimse.”^[1637]

21097. İmam Rıza (a.s), babalarından şöyle nakletmiştir: “Ramazan ayının ilk gecesinde isyankar Şeytan zincirlere bağlanır ve her gece yetmiş bin kişi bağışlanır. Aziz ve celil olan Allah kadir gecesi gelince, birisiyle kardeşinin arasında düşmanlık ve kin olan kimse dışında, Recep, Şaban ve Ramazan ayından o güne (Kadir gecesine) kadar bağışladığı kimseler sayısınca bağışlar. Nitekim aziz ve celil olan Allah şöyle buyurmuştur: “Bunları barışincaya kadar bırakın.”^[1638]

3996. Bölüm

Kardeşiyle Üç Günden Fazla Küsülü Durmaktan Sakınmak

21098. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “Üç günden fazla küsmek doğru değildir.”^[1639]

21099. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “Üç günden sonra küsmek caiz değildir.”^[1640]

21100. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “Müminin üç günden sonra kardeşiyle küsmesi caiz değildir.”^[1641]

21101. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “Birbirinizden kopmayınız, birbirinize sırt çevirmeyiniz, birbirinize düşman kesilmeyiniz, birbirinize karşı haset etmeyiniz ve birbirinizle, ey Allah’ın kulları kardeş olunuz. Hiçbir müslümana kardeşiyle üç günden fazla küsülü durması caiz değildir.”^[1642]

21102. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “Hiçbir mümin için üç günden fazla küs durması caiz değildir. Üç günden sonra onu görmeye gitmeli ve ona selam vermelidir. Eğer selamına cevap verirse her ikisi de sevaba ortakdır. Eğer selama cevap vermezse o günahkardır. Selam eden kimse ise küskünlük haletinden dışarı çıkmıştır.”^[1643]

21103. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “Üç günden fazla küsülü durmak caiz değildir. O halde eğer birbiriyle karşılaşır, onlardan biri selam verir, diğeri de selamına cevap verirse, her ikisi de sevapta ortakdır. Ama eğer cevap vermezse, selam veren kimse günahattan beridir, diğeri ise günahkardır.”^[1644]

21104. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “Birbirinize sırt çevirmeyiniz ve birbirinizden kopmayınız. Ey Allah’ın kulları! Birbirinizle kardeş olunuz. İki müminin birbirine küsmesi üç gündür. Eğer birbiriyle (üç günden sonra) konuşmazlarsa aziz ve celil olan Allah da birbiriyle konuşuncaya kadar o ikisinden yüz çevirir.”^[1645]

21105. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “İslam’a giren iki kimse, birbiriyle küsünce, onlardan biri çıktığı şeye geri dönünceye kadar İslam’dan çıkar ve onun geri dönüşü ise, diğerrinin yanına gidip ona selam vermesidir.”^[1646]

21106. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “Eğer iki kimse İslam’a girer sonra birbirine küserse, geri dönünceye kadar onlardan biri İslam’dan çıkmış olur, yani kusurlu olan kimse”^[1647]

21107. *İmam Bakır (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Birbiriyle iki gün küs duran iki müminden üçüncü gün ben beri olurum” kendisine şöyle arzedildi: “Ey İbn-i Resulillah! Zalim ve suçlu olan kimse için doğru da mazlum için neden?” İmam şöyle buyurdu: “Zira o mazlum da suçlu kimsenin yanına gidip barışmak için: “Ben suçluyum” demez.”^[1648]

21108. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “Birbirine küsen üç gün küsülü duran ve barışmayan iki mümin de İslam’dan dışarı çıkmıştır. Onlar arasında hiç bir dini bağ kalmaz. Onlardan her kim kardeşiyle daha önce konuşursa hesapların görüldüğü gün daha önce cennete girer.”^[1649]

21109. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “Hiçbir müslümana üç günden fazla kardeşiyle küsülü durması ve birbiriyle karşılaşınca her birinin diğerrinden yüz çevirmesi caiz değildir. Bu ikisinden en iyisi ise önce selam veren kimsedir.”^[1650]

21110. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “Hiçbir müslümana üç günden fazla birbiriyle ilişkisini kesmesi caiz değildir. Zira üç günden fazla ilişkilerini keserse asla cennette bir araya gelmezler. Onlardan hangisi daha çabuk diğerriyile ilişki kurarsa günahları temizlenir. Eğer ona selam verir, o da cevabını vermez ve selamını kabullenmezse, onun cevabını melek, diğerrinin cevabını ise şeytan verir.”^[1651]

532. Konu

el-Hidayet

Hidayet

☞ Bihar, 2/1, 8. bölüm; Sevaḥ'ul-Hidayet ve Zemm'ul-İzḫal

☞ Bihar, 5/162, 7. bölüm; el-Hidayet ve'l-İzḫal ve't-Tevfīk ve'l-Hezḫalan

bak.

☞ 39. konu, el-Basiret; 314. konu, ez-Zalalet; 526. konu, en-Nur; 446. konu, et-Taklit; el-Eḥ, 57. bölüm; el-Emsal, 3602. bölüm; el-Harb, 760. bölüm; el-İlm, 2854, 2855 ve 2904. bölümler; el-ediyye, 4011. bölüm

3997. Bölüm

Allah'ın Genel Hidayeti

Kur'an:

“Mûsa: “Rabbimiz, her şeye ayrı bir özellik veren, sonra doğru yola eriştirendir” dedi.” [\[1652\]](#)

“Allah göklerin ve yerin nurudur.” [\[1653\]](#)

Tefsir

Allah-u Teala'nın, “Musa: “Rabbimiz her şeye ayrı bir özellik veren, sonra doğru yola eriştirendir” dedi.” ayetinin akışından —bu ayet Firavun'un “Ey Musa! Rabbiniz kimdir?” sorusuna cevap olarak söylenmiştir- anlaşıldığı üzere, “helkebu” kelimesi ism-i masdar anlamındadır. Zamiri ise “şey” kelimesine dönmektedir. O halde ondan maksat, herşeyin özel varlığıdır.

Hidayet ise herşeyin maksadına ulaştırıcı yolunu kendisine göstermeniz veya o şeyi hedefine ulaştırmanızdır. Elbette her iki mana da hakikatte bir tek anlam ifade etmektedir ve o da şudur: “Bir şeyi bir şekilde maksadına ve hedefine ulaştırmaktır.” Dolayısıyla o şeyi bizḫat hedefine ulaştırmak veya o şeyi kendisini hedefine ulaştıracak bir yolda karar kılmaktır. Bu ayette hidayet kavramı mutlak olarak yer almıştır ve hidayet edilmiş ve de hidayet edildiği hedeften söz edilmemiştir. O halde anlaşıldığı üzere maksat herşeyin daha önce de denildiği gibi maksadına ve hedefine hidayet edilmesidir. Buradaki hedef ise varlığının irtibatlı olduğu kendisiyle sonuçlandığı ve üzerinde yaratıldığı hedef ve gayettir ve onu o şeye doğru hareket ettirmektir. Bütün bu algılamalar, bu cümlelerin ve ayetin kısımlarının birbiriyle olan münasebetinden elde edilmektedir.

O halde ayetin anlamı şöyledir: “Allah her varlığın arasında, varlığında karar kaldığı güç ve vasıtalar sebebiyle kendisini, varlığının nihayetine eriştiren etkilerle birlikte bir ilişki kurmuştur. Örneğin insanın cenini —ki insan suretinde şekillenmiş bir nutfedir- kendi içinde can ve cisminde kemale ulaştırıcı ve kamil bir insan şekline dönüştüren etki ve fillerle uyumlu bir takım araçlar ve gereçlerle mücehhez kılmıştır. O halde insanın nutfesine, içindeki kabiliyetlerle birlikte özel yaratılışı yani insani özel varlığı verilmiştir. O halde onda karar kılan güç ve vasıtalar vesilesiyle insani varlığının nihyeti ve bu türle özgü nihayi kemali olan hedefine doğru hidayet ve hareket ettirilmiştir.

İşte buradan “beda” kelimesinin, “e'te kullî şeyin helkebu” cümlesinden “sümme” kelimesi vesilesiyle atfedilişinin anlamı da ortaya çıkmaktadır. Zira bir şeyin seyir ve hareketini vücudundan sonraki mertebeye karar kılmıştır ve cismani varlıklardaki bu erteleme, tedrici bir

zamansal ertelemedir.

Hakeza açıklığa kavuştuğu gibi hidayetden maksat da bütün esyayı kapsayan genel bir hidayettir, insanlara özgü olan hidayet değildir ve bu insanların özel hidayetinin anlamını tablil etmekten ve özelliklerini ortadan kaldırma yoluyla genelleştirmekten elde edilmektedir. Zira insanın hidayeti, gerçekte hedefine ulaştırma yolunu göstermek ileidir ve yol da hedefi olan bir varlığı hedefine ulaştıran ve ilişkilendiren şeydir. O halde kendisini bir şeye bağlayan veya o yöne doğru hareket ettiren tecbizatlarla mücebbez kalınan her varlık, hakikatte o şeye doğru hidayet edilmiştir. O halde bu itibarla her varlık iradesine verilen imkan ve tecbizatla, kemaline doğru hidayete erdirilmiştir ve hidayet eden kimse ise münezzehe olan Allah'tır. O halde esyada var olan fiil ve infial (etki ve tepki) düzeni –veya deyiniz ki her varlığa özgü tikel düzeni ve bütün tikel düzenleri kapsayan genel düzeni parçalarının birbiriyle ilişkisi ve esyanın bir parçadan diğer paraçaya intikali mülahazasıyla kapsamaktadır. Allah-u Teala'nın hidayetinin apaçık örneğidir. Bu da başka bir bakışla Allah'ın tedbirinin örneğidir ve bildiğiniz gibi tedbir de hilkat ve yaratılışla sonuçlanmaktadır. Yani varlıkların tedbirinin sonuçlandığı ve isnat edildiği varlıklara, varlık veren zattır. O halde vücut ve varlıkta var olan her varlık ve sıfat onunla sona ermektedir ve onun varlığıyla ayaktaadır.

O halde açıklığa kavuştuğu gibi söz konusu cümle yani, “ellezi e'ta kulle şeyin helkehu, summe heda” ayeti her varlığın rabbinin Allah-u Teala olduğunun apaçık bir dellidir. Ondan başka bir rab yoktur. Zira varlıkların yaratılışı ve icadı Allah'ın bu esyanın vücudunun maliki olmasını gerektirmektedir. Çünkü varlıklar onun vesilesiyle ayaktaadır ve hem de işlerinin tedbirinin malikidir.

Buradan da açıklığa kavuştuğu gibi ayeti şerife doğal bir düzene sahiptir. Ayetin akışı da makamın gerektirdiği şekilde ifade edilmiştir. Çünkü makam tevhibe davet ve Allah Resulüne itaat makamıdır. Zira Firavun Musa'nın (a.s) davet edici sözlerini işittikten sonra tepki göstermiştir. O Allah-u Teala'nın rabbi olduğundan gaflet etmiş ve Musa ve Harun'un sözlerini onların kendi rablerine davet etmesi anlamında algılamıştır. Bu yüzden de şöyle sormuştur: “Sizin ikinizin rabbi kimdir?” Böyle bir soruya şöyle cevap verilmeliydi. Rabbimiz alemlerin rabbidir.” Böylece Allah'ın rububiyeti hem kendilerine hem de Firavun ve başkalarına şamil olacaktı. Lakin Firavun'a cevap olarak bundan daha açık ve güzel bir cevap verildi. Bu yüzden şöyle dediler: **“Rabbimiz herşeye yartılışını veren, sonra onu hidayet edendir.”** O halde “Rabbimiz bütün varlıkların rabbidir” diye cevap verilmekten başka bu iddianın delilini de ortaya koydu. Ama eğer “rabbimiz alemlerin rabbidir” denilecek olsaydı, sadece iddia edilen şey beyan edilmiş olacak ve burhan ifade edilmeyecektir. Dikkat etmelisin.

Bu ayette görüldüğü gibi sadece varlıkların hidayeti ispat edilmiş, onların tedbiri ve idaresinden söz edilmemiştir. Oysa işaret edildiği gibi her iki konunun ünvanı da birdir. Onun da sebebi makamın davet ve hidayet makamı oluşudur. Allah'ın genel hidayetinin ise böyle bir makamlarla münasebeti çoktur.”^[1654]

2111. İmam Rıza (a.s), Allah-u Teala'nın, **“Allah göklerin ve yerin nurudur”** ayeti hakkında şöyle buyurmuştur: “Yani göklerin ve yerin ehlinin hidayetçisidir.”^[1655]

2112. İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur: “Ey doğru düzgün yaratılmış mahluk! Kat kat perdelerin arkasında, rahimlerin karanlığında inşa edilip korunan yaratıkl.. Sonra konulduğun yerden hiç görmediğin, menfaatlerini elde etmenin yolunu bilmediğin aleme çıkarıldın. Annenin memesinden beslenmeyi kim öğretti? İhtiyaçlarını arayacağın, isteyeceğin yerleri kim tarif etti?”^[1656]

3998. Bölüm

İnsanın Hidayeti: Genel Hidayet

Kur'an:

“Şüphesiz ona yol gösterdik; buna kimi şükreder, kimi de nankörlük.”^[1657]

“Biz ona eğri ve doğru iki yolu da göstermedik mi?”^[1658]

2113. İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur: “En üstün stok hidayettir.”^[1659]

2114. İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur: “Allah'ın hidayeti en güzel hidayettir.”^[1660]

2115. İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur: “Hidayet ile basiret çoğalır.”^[1661]

2116. İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur: “Sloganın hidayet olmalıdır.”^[1662]

2117. İmam Sadık (a.s) aziz ve celil olan Allah'ın, **“Şüphesiz ona yol gösterdik”** ayeti hakkında şöyle buyurmuştur: “Yani biz ona yolu

tanıtırız. Böylece ya o yola koyulur veya o yolu terk eder.”^[1663]

21118. *İmam Sadık (a.s), hakeza bu ayet hakkında şöyle buyurmuştur:* “Allah-u Teala insana yol gösterdi, tanıttı. İnsan ya onu takip etmekte ki bu taktirde şükredicidir veya onu terk etmektedir ki bu durumda da nankördür.”^[1664]

21119. *İmam Sadık (a.s), hakeza “Biz ona iki yoluda göstermedik mi?” bu ayet hakkında şöyle buyurmuştur:* “Yani hayır ve kötülük yolunu.”^[1665]

21120. *İmam Sadık (a.s), “ve biliniz ki Allah insan ile kalbi arasına girmektedir” ayeti hakkında şöyle buyurmuştur:* “Onunla batılı hak bilmesinin arasına engel olmaktadır.”^[1666]

21121. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Gerçekten sizler görücü olursanız, sizleri görücü kıldılar; duyucu olursanız, sizleri duyucu kıldılar; hidayeti kabul ederseniz sizleri hidayet ettiler!”^[1667]

21122. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Peygamberinizin gösterdiği yolda yürüyün, çünkü o yolların en efdalidir. Sünnetine uyun, çünkü o sünnetlerin en doğru olanıdır.”^[1668]

21123. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Hikmetli bir söz işittiğinde kabullenen, doğru yola çağrıldığında ona yakınlaşan ve hidayet kuşağına sarılarak kurtuluşa eren kimseye Allah rahmet etsin.”^[1669]

21124. *İmam Ali (a.s), peygamberin sıfatı hakkında şöyle buyurmuştur:* “O sakınanların önderi, hidayete erişenlerin basiretidir.”^[1670]

21125. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Karanlıklarda doğru yolu bizimle buldunuz, üstünlüklere bizimle eriştiniz.”^[1671]

21126. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Bil ki Allah katında Allah’ın kullarının en efdalinin; hidayete ermiş, hidayete çağıran, malum olan sünneti ayakta tutan ve meçhul olan bidatleri öldüren adil imamdır.”^[1672]

21127. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Ey Allah’ın kulları! Allah’ın kullarından en sevdiği, nefesine karşı Allah’ın kendisine yardım ettiği kişidir. O kimse hüznü giyinip kuşanmış, korkuya bürünmüştür. Derken, hidayet ışığı gönlünü aydınlatmış... Körlük sıfatından çıkmış, heva ve heves ehlinden ayrılmış; hidayet kapılarının anahtarı olup, kötülük kapısına kilit vurmuştur.”^[1673]

21128. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Ey insanlar! Ehli azdır diye hidayet yolunda dehşete kapılmayın. Zira insanlar, doyumu kısa, açlığı uzun olan bir sofrada toplanmışlardır.”^[1674]

Bak. El-İman, 295. Bölüm

21129. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Allah’ım! Senin zenginliğin içinde fakir olmaktan, hidayetinden sapmaktan sana sığınırım.”^[1675]

bak. El-Usul, 95. Bölüm; el-Hüccet, 71. Bölüm; en-Nefs, 3914. Bölüm

3999. Bölüm

Hidayet Yoluyla Diriltmek

Kur’an:

“Kim de onu diriltirse (ölümden kurtarırsa) bütün insanları diriltmiş gibi olur.”^[1676]

21130. *İmam Sadık (a.s) bu ayet hakkında sorulunca şöyle buyurmuştur:* “Yani birisini sapıklıktan doğru yola çıkaran kimse onu diriltmiş gibidir ve birini doğru yoldan sapıklığa sürükleyen kimse de onu öldürmüştür.”^[1677]

21131. *İmam Sadık (a.s), Allah-u Teala’nın, “Kim de onu diriltirse bütün insanları diriltmiş gibi olur” ayeti hakkında şöyle buyurmuştur:* “Yani onu yanmaktan veya boğulmaktan kurtarırsa.” İmam daha sonra sustu ve şöyle buyurdu: “Bunun daha büyük tevili ise birini doğru yola davet etmesi ve onun da daveti kabul etmesidir.”^[1678]

21132. *İmam Bakır (a.s), Allah-u Teala’nın, “Herkim onu diriltirse bütün insanları diriltmiş gibi olur” ayeti hakkında*

şöyle şöyle buyurmuştur: “Yani onu yanmaktan ve boğulmaktan kurtarırsa.” Ben (ravi) şöyle arzettim: “Başkasını sapıklıktan doğru yola çıkaran kimse değil midir?” İmam şöyle buyurdu: “Bu ayetin daha büyük tevilidir.”^[1679]

21133. İmam Bakır (a.s), Allah-u Teala'nın **“Herkim onu diriltirse tüm insanları diriltmiş gibidir”** ayeti hakkında şöyle buyurmuştur: “Yani onu öldürmez^[1680] veya onu yanmaktan ve boğulmaktan kurtarır veya bütün bunlardan üstünü onu sapıklıktan hidayete erdirir.”^[1681]

21134. Ebu Basir şöyle diyor: “İmam Bakır’a (a.s) **“Herkim onu diriltirse tüm insanları diriltmiş gibidir”** ayeti hakkında sordum. İmam Bakır (a.s) şöyle buyurdu: “Yani başkasını küfürden imana çeken kimse.”^[1682]

4000. Bölüm

Hidayete Erdirmenin Sevabı

21135. Resulullah (s.a.a) Ali’yi (a.s) Yemen’e gönderince şöyle buyurmuştur: “Ey Ali! Kendisini önceden İslam’a davet etmedikçe hiç kimseyle savaşıma. Allah’a yemin olsun ki birini senin elinle hidayete erdirirse bu senin için üzerine güneşin doğduğu ve battığı her şeyden daha hayırlıdır ve ey Ali! senin onun üzerinde bir velayetin vardır.”^[1683]

21136. Müminlerin Emiri Sıffin’de suyu ele geçirince, Şamlıları kendine yöneltmek, kalplerini celbetmek, onlara adaleti ve güzel davranışını göstermek için Şamlılara sudan istifade etmeleri için izin verdi. Birkaç gün için Muaviye’ye elçi göndermedi. Muaviye’den taraf da kendisine kimse gelmedi. Irak’lılar İmam’ın savaş emrini geciktirmesini müşabade edince şöyle dediler: “Ey Müminlerin Emiri! Biz eş ve çocuklarımızı Kufe’de bıraktık. Şam’da oturmak için mi buraya geldik. Biz’e savaş için izin ver. Zira insanlar söz etmeye başladılar.” İmam şöyle buyurdu: “Ne diyorlar?” Onlardan biri şöyle dedi: “İnsanlar diyor ki sen ölümden korkuyorsun ve bu sebeple de savaşın olmasını istemiyorsun” Bazıları da diyor ki: “Sen Şamlılarla savaşta şek ve şüphe içindesin.” İmam (a.s) şöyle buyurdu: “Ben asla savaşta korku içinde olmadım. Ne kadar ilginç! Çocuklukta ve gençlikte de hep savaşı sevdim. Ömrümün sona ermek üzere olduğu ve bazen de gitmenin yakınlaştığı yaşlılık zamanda mı ölümden korkup kaçayım. Bana bu cemaatle savaş hususunda şüpheye düştüğümü söylüyorlar. Eğer bunlar hakkında şüphe edeceksem, Basralılar hakkında şüphe ederdim. Allah’a yemin olsun ki ben bu işi alt üst ettim (hakkında dikkatlice düşündüm) ve iki yoldan başka yolun olmadığını gördüm: Ya savaş, yada Allah’a ve Allah Resulüne isyan.

Ama benim bu cemaatle savaşmayı geciktirmemin sebebi, tümünün veya onların bir grubunun doğru yola hidayet edilmesinden ümit edişimdir. Zira Resulullah (s.a.a) Hayber günü bana şöyle buyurdu: “Eğer Allah senin vasıtanla bir kimseyi hidayet ederse, bu senin için güneşin üzerine doğduğu herşeyden daha hayırlıdır.”^[1684]

21137. Resulullah (s.a.a), Muaz’a şöyle buyurmuştur: “Ey Muaz! Eğer Allah müşriklerden birini senin elinle hidayete erdirirse, bu senin için kızıl tüylü develere sahip olmaktan daha iyidir.”^[1685]

21138. Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur: “Allah’a yemin olsun ki eğer bir tek kimse bile senin vasıtanla hidayete erişirse, bu senin için kızılı tüylü develerden daha hayırlıdır.”^[1686]

21139. Rivayet edildiği üzere Davut (as.) tek başına çöle gidince Allah ona şöyle vahyetti: “Ey Davud! Neden seni yalnız görüyorum.” O şöyle arzetti: “Ey Allahım! Seninle görüşme şevkim şiddetlenmiş benim ile yaratıkların arasına girmiştir.” Allah ona şöyle vahyetti: “İnsanların arasına geri dön. Zira eğer benden kaçan bir kulumu yanıma geri getirirsen seni levhaya övülmüş olarak kaydederim.”^[1687]

21140. Resulullah (s.a.a) kendisinden tavsiyede bulunmasını isteyen birisine şöyle buyurmuştur: “Sana, Allah’a hiç bir şeyi şirk koşmamamı tavsiye ederim...insanları islama çağır ve bil ki senin davetine cevap veren herkese karşılık Yakuboğullarından bir köleyi azat etmenin sevabına sahip olursun.”^[1688]

21141. İmam Sadık (a.s) şöyle buyurmuştur: “Bir kimse hakkı söyler ve birisi de onunla amel ederse, onun için onunla amel eden kimsenin sevabı vardır. Herkim de saptırıcı bir söz söyler, biri de onunla amel ederse, onunla amel eden kimse gibi günah vardır.”^[1689]

21142. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “Herkim iyi bir işe aracılık yapar veya iyi bir işe emreder veya çirkin bir işten alıkoyar veya iyi bir işe kılavuzluk eder veya meşveret anında iyi bir işi gösterirse, böyle bir kimse (iyilik yapma hususunda) ortaktır. Herkim de kötü ve çirkin işe davet eder ve kötü işe kılavuzluk yapar veya meşveret esnasında kötülüğü tavsiye ederse, o da o işte ortaktır.”^[1690]

bak. Es-Sunnet, 1912. Bölüm; el-Hayr, 1176. Bölüm; el-İlm, 2855. Bölüm; el-hicret, 3994. Bölüm; 21084. Bölüm

4001. Bölüm

Hidayete Erdirmek Allah’a Mahsustur

Kur’an:

“Sen, sevdiğini doğru yola eriştiremezsin, ama Allah, dilediğini doğru yola eriştirir. Doğru yola girecekleri en iyi O bilir.”^[1691]

21143. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “Ben sadece davet ve (ilahi mesajı) ulaştırmak için gönderildim. Hidayet işi benim elimde değildir.

İblis ise (insanların gözünde) günahları süslemek için yaratılmıştır ve saptırma hususunda hiçbir etkisi yoktur.”^[1692]

21144. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “Celali yüce olan Allah şöyle buyurmuştur: “Ey kullarım! Benim hidayet ettiğim kimse dışında hepiniz sapmış bulunmaktasınız, benim zengin kıldığım kimse dışında hepiniz fakirsiniz ve benim günahlardan koruduğum kimse dışında hepiniz günahkarsınız.”^[1693]

bak. El-Me’rifet (1), 2593, 2594. Bölümler; el-Kalb, 3388, 3412. Bölümler

4002. Bölüm

Allah’ın Hidayet Ettiği Kimseler

Kur’an:

“Başa gelen hiç bir musibet Allah’ın izni olmaksızın olamaz; Allah’a kim inanırsa onun gönlünü doğruya yöneltir. Allah her şeyi bilendir.”^[1694]

“Bu kitap (Kur’an), onda asla şüphe yoktur. O, muttakiler (takva sahipleri) için bir hidayettir.”^[1695]

“Küfredenler: “Rabbinden ona bir mucize indirilmeli değil miydi?” derler. De ki: “Doğrusu Allah dileyeni saptırır ve kendisine yöneleni doğru yola eriştirir.”^[1696]

“Allah’ın ayetleri size okunur, aranızda da Peygamber’i bulunurken nasıl küfredersiniz? Kim Allah’ın Kitab’ına sarılırsa şüphesiz doğru yola hidayete olur.”^[1697]

“Ama bizim uğrumuzda cihat edenleri elbette yollarımıza eriştireceğiz. Allah şüphesiz, iyi davrananlarla berâberdir.”^[1698]

21145. *İmam Sadık (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Herkim aziz ve celil olan Allah’a sarılırsa, hidayete erişir.”^[1699]

21146. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Herkim Allah’ın hidayetiyle doğru yolu ararsa, Allah onu doğru yola ulaştırır.”^[1700]

21147. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Takvayı kalbinin şiarı edinen kimse, hidayete ermiştir.”^[1701]

21148. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Dinin örtüsünü üzerine giyen kimse hidayete ermiştir.”^[1702]

21149. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Sabır ve yakın zırhına bürünen kimse hidayete ermiştir.”^[1703]

21150. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “İmanını halis kılan kimse hidayete ermiştir.”^[1704]

21151. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Dizginlerini, Allah’ın Resulü’nün ve veliyi emrin eline veren kimse hidayete

ermiştir.”^[1705]

21152. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “İstişare, hidayetin kendisidir (veya gözüdür).”^[1706]

21153. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Hiçbir hidayet Allah’ı zikretmek gibi değildir.”^[1707]

21154. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Her kim rüşt ararsa bilgin olur. Herkim bilgin olursa doğru yolu bulur. Herkim de doğru yolu bulursa kurtuluşa erer.”^[1708]

21155. *İmam Sadık (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Allah bir kulun iyiliğini isterse, kalbinde beyaz bir nokta vücuda getirir. O zaman kalp hakkı aramaya koyulur. Daha sonra böyle bir kimse, kuşun yuvasına dönüşünden daha hızlı bir şekilde sizin inançlarınıza döner.”^[1709]

21156. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Sizler için nişane vardır. O halde nişanenizle hidayet yolunu bulunuz.”^[1710]

21157. *İmam Ali (a.s), zikir ehlinin sıfatı hakkında şöyle buyurmuştur:* “Onları kendi aklınca; övülmüş makamlarında ve o değerli meclislerinde amel defterlerini yaymış... hidayet sancakları ve karanlığı aydınlatan lambalar gibi olduklarını da göürsün.”^[1711]

21158. *İmam Ali (a.s), inkar edenleri sakındıran kimseler hakkında şöyle buyurmuştur:* “Allah’ın kelimesi yücelsin, zalimlerin kelimesi alçalsın diye kılıcıyla reddederse, kurtuluş yoluna ermiş, Allah yolunda kıyam etmiş ve kalbini yakın nuruyla aydınlatmış olur.”^[1712]

21159. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Allah’ım! Eğer istemekten aciz veya taleplerimi istemekte körleşmiş isem, faydalı olacak şeyler hususunda bana yol göster, kalbimi kurtuluşumun olduğu yere yönelt. Bunlar senin hidayetinden uzak ve böylesine istekleri gidermen yeterliliğine yabancı değildir.”^[1713]

bak. Ez-Zikr, 1340. Bölüm; el-Heva, 4043. Bölüm; et-Tekva, 4162. Bölüm; eş-Şebab, 1943. Bölüm

4003. Bölüm

Allah’ın Hidayete Erdirmediği Kimseler

Kur’an:

“Eğer, sana cevap veremezlerse, onların sadece heveslerine uyduklarını bil. Allah’tan bir yol gösterici olmadan hevesine uyandan daha sapık kim vardır? Allah zalim topluluğu şüphesiz ki doğru yola erdirmez.”^[1714]

“Ey Peygamber! Rabbinden sana indirileni tebliğ et, eğer bunu yapmazsan O’nun elçiliğini yapmamış olursun. Allah seni insanlardan korur. Doğrusu Allah kâfirlere yol göstermez.”^[1715]

“Onlar için, bağışlanma dilesen de dilemesen de birdir; Allah onları bağışlamayacaktır. Doğrusu Allah, yoldan çıkmış topluluğu doğru yola erdirmez.”^[1716]

“Fıravun taifesinden olup da, inandığını gizleyen bir adam dedi ki: “Rabbim Allah’tır diyen bir adamı mı öldüreceksiniz? Oysa size Rabbinizden belgelerle gelmiştir. Eğer yalancıysa, yalanı kendisinedir; eğer doğru sözlü ise, sizi tehdit ettiklerinin bir kısmı başınıza gelebilir. Doğrusu Allah, aşırı yalancıyı doğru yola erdirmez.”^[1717]

“Dikkat edin, halis din Allah’ındır; O’nu bırakıp da putlardan dostlar edinenler: “Onlara, bizi Allah’a yaklaştırsınlar diye kulluk ediyoruz” derler. Doğrusu Allah ayrılığa düştükleri şeylerde aralarında hüküm verecektir. Allah şüphesiz yalancı ve kafir kimseyi doğru yola erdirmez.”^[1718]

21160. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Herkime heva ve hevesi üstün gelirse, böyle bir kimse nasıl doğru yolu bulabilir.”^[1719]

21161. *İmam Ali (a.s), Muaviye’ye yazdığı mektubunun bir bölümünde şöyle buyurmuştur:* “Kendi tarafından göndermiş olduğun malum öğütlerinin tekrarlandığı mektubun bana geldi. Doğru yola sevk edecek basireti, gerçeğe götürecek kılavuzu olmayan birinin mektubu. Heva ve hevesi

onu çağırması, o da uymuş; sapıklık onu gütmüş, o da kendisine tabi olmuş.”^[1720]

21162. *İmam Ali (a.s) Medine’deki valisi Sehl b. Hunejf el-Ensari’ye, Medine halkından bir grubun Muaviye’ye katılmasından dolayı yazdığı mektupta şöyle buyuruyor:* “Hidayetten ve haktan kaçarak körlüğe ve cehalete sığınarak gitmeleri onlara ceza olarak yeter. Sen de onların derdinden kurtulmuş olursun.”^[1721]

21163. *İmam Ali (a.s), fasıkların sıfatı hakkında şöyle buyurmuştur:* “Bir başkası da var, ilim sahibi olmadığı halde kendini alim diye tanıtır. Cahillerden ve sapıklardan birkaç sapıklığı ve cehaleti almış . Suratı insan, kalbi ise hayvan kalbidir. Hidayet kapısını bilmez ki yönelsin, körlük kapısını bilmez ki ondan yüz çevirsin. Dirilerin ölüsü odur.”^[1722]

bak. El-Halik, 1097. Bölüm; ez-Zenb, 1378. Bölüm; el-Kalb, 3395, 3404. Bölümler

4004. Bölüm

Allah’ın Saptırdığı Kimseler

Kur’an:

“Allah iman edenleri, dünya hayatında ve ahirette sağlam bir söz üzerinde tutar; zalimleri de saptırır. Allah dilediğini yapar.”^[1723]

“Bizden uzaklaştılar; hayır; biz zaten önceleri hiç bir şeye kulluk etmiyorduk” derler. İşte Allah küfredenleri böyle saptırır.”^[1724]

“And olsun ki, Yusuf da, daha önce, size belgelerle gelmişti. Size getirdiği şeylerden şüphelenip durmuştunuz. Sonunda Yusuf ölünce, Allah onun ardından hiç bir peygamber göndermeyecek demiştiniz. Allah, aşırı şüpheciiyi işte böylece saptırır.”^[1725]

“Allah sivrisineği ve onun küçüğünü bile misal olarak vermekten haya etmez. iman edenler bunun Rablerinden bir gerçek olduğunu bilirler. İnkâr edenler ise “Allah bu misalle neyi murat etti?” derler. O, bu misalle bir çoğunu saptırır, bir çoğuna da hidayet eder. Onunla saptırdığı yalnız fâsıklardır.”^[1726]

21164. *İmam Sadık (a.s), Allah-u Teala’nın, “Allah’ın hidayete erdirdiği kimseler hidayete ermiştir. Allah’ın saptırdığı kimseye ise veli ve mürşid bulamazsın” ayeti hakkında şöyle buyurmuştur:* “Allah Tebarek ve Teala kıyamet günü zalimleri, yücelik yurdundan saptırır, iman ve salih amel ehlini ise cennete doğru hidayete erdirir. Nitekim aziz ve celil olan Allah şöyle buyurmuştur: “Ve Allah zalimleri saptırır ve Allah istediğini yapar.”^[1727]

21165. *İmam Ebu Cafer (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Allah Tebarek ve Teala hilim ve ilim sahibidir. Gerçekte hoşnutluğunu kabul etmeyen kimseye gazap eder, ihsanını kabul etmeyen kimseden esirger ve hidayetini kabul etmeyen kimseyi saptırır.”^[1728]

21166. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Bilin ki her kime hak fayda vermezse, batıl ona zarar verir. Her kim hidayetle doğru yola koyulmazsa, delalet/sapıklık onu helak ve yokluğa sürüp götürür.”^[1729]

bak. 537. Konu, el-Heva; ez-Zelalet, 2380. Bölüm

4005. Bölüm

En Üstün Hidayet

Kur’an:

“Doğrusu bu Kur’an en doğru yola götürür ve salih amel yapan müminlere büyük ecir olduğunu müjdeler.”^[1730]

21167. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Kur’an iki hidayetten en üstünüdür.”^[1731]

21168. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Allah’ın hidayeti en üstün hidayettir.”^[1732]

21169. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Bu Kur’an’ın; öğüdünün aldatmayan, saptırmayıp doğru yolu gösteren, sözünde yalan olmayan bir nasihatçı olduğunu bilin.”^[1733]

21170. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Her kim Allah’tan kılavuzluk diler ve sözünü kılavuz edinirse Allah da onu doğru olana hidayet eder, kendisine doğru yol başarısını verir bu yolda onu sağlam kılar ve onu daha iyi bir mükafata hazırlar.”^[1734]

21171. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Ey insanlar! Sizden kim Allah’tan öğüt isteyip kabul ederse, başarıya ermiştir. Onun sözünü delil/kılavuz kabul eden en doğru yola hidayet olmuştur.”^[1735]

bak. 434. Konu, el-Kur’an

^[1] Fetih, 29

^[2] Tevbe, 128

^[3] Kehf, 110

^[4] Ahzab, 45, 46

^[5] Tabakat’il-Kubra, 1/104

^[6] Sahih-i Müslim, 2354

^[7] İlel’uş-Şerayi’, 127/3

^[8] Mean’il-Ahbar, 52/2

^[9] Ahzab, 40

^[10] Emali’el-Müfid, 53/15

^[11] Kenz’ul-Ummal, 31981

^[12] Fatih de Allah Resulünün (s.a.a) adıdır ve iman kapılarını açtığı, Allah’ın kendisini yaratıklar arasında hakim kıldığı ve açılmamış ilim kapılarını açtığı hasebiyle fatih olarak adlandırmıştır. (Mecme’ul-Behreyn, fetih maddesi)

^[13] a.g.e. 31994

^[14] a.g.e. 32269

^[15] Kenz’ul-Ummal, 31761

^[16] el-Kafi, 1/269/3

^[17] a.g.e. 2/17/2

^[18] Nehc’ül-Belağa, 1. hutbe

^[19] a.g.e. 173

^[20] Tabakat’il-Kubra, 1/105

^[21] Uyun-u Ahbar’ir-Rıza, 2/74/345

^[22] Nisa, 166

^[23] Fetih, 28

^[24]

- İsra, 96
- [25] Ankebut, 52
- [26] En'am, 19
- [27] Ahkaf, 8
- [28] Yunus suresi, 1 ve 2. ayetler
- [29] Bihar, 18/235/78
- [30] a.g.e. s. 234/76
- [31] Maide suresi, 111. ayet
- [32] Sebe, 6
- [33] Hac, 54
- [34] Kenz'ul-Ummal, 28944
- [35] Gurer'ul-Hikem, 1785
- [36] Hud, 17
- [37] Ra'd, 43
- [38] Enfal suresi, 42. ayet
- [39] A'raf suresi, 73. ayet
- [40] Hud suresi, 22. ayet
- [41] Muhammed suresi, 14. ayet
- [42] En'am suresi, 122. ayet
- [43] En'am suresi, 57. ayet
- [44] Ahkaf suresi, 10. ayet
- [45] Tefsir'ul Mizan, 10/183
- [46] Kenz'ul-Ummal, 4439
- [47] a.g.e. 4440
- [48] Bihar, 35/393/17
- [49] Emali'et-Tusi, 371/800
- [50] Bihar, 35/387/4
- [51] Bihar, 35/387/5
- [52] a.g.e. 35/392/15
- [53] Şerh-i Nehc'ül-Belağa-i İbn-i Ebi'l-Hadid, 2/287
- [54] Bihar, 35/393/18
- [55] a.g.e. s. 388/7
- [56] Bihar, 35/388/8
- [57] a.g.e.
- [58] Bihar, 35/391/13
- [59] a.g.e. s. 388/6
- [60] Tefsir-i Kummi, 2/312

- [61] Bihar, 20/335
- [62] İrşad, 1/120
- [63] el-Heraic ve'l-Ceraih, 1/116/192
- [64] Saf, 6-7
- [65] A'raf, 157
- [66] İhticac, 2/414/307
- [67] Dur'ul-Mensur, 1/225
- [68] a.g.e. s. 334
- [69] Nehc'ül-Belağa, 1. hutbe
- [70] et-Tabakat'il-Kubra, 1/163
- [71] a.g.e.
- [72] et-Tabakat'il-Kubra, 1/360
- [73] a.g.e. s. 159
- [74] a.g.e. s. 160
- [75] a.g.e. s. 164
- [76] Şuara, 197
- [77] Maide, 83, 84
- [78] Ahkaf, 10
- [79] Bihar, 15/180/2
- [80] Tabakat'il-Kubra, 1/165
- [81] Bakara suresi, 89. ayet
- [82] Tefsir'ul-Mizan, 15/320
- [83] Tefsir'ul Mizan, 18/194
- [84] Mekarim'ul-Ahlak, 1/51/19
- [85] Kenz'ul-Ummal, 31995
- [86] et-Tabakat'il-Kubra, 1/192
- [87] Kenz'ul-Ummal, 31833
- [88] a.g.e. 31889
- [89] a.g.e. 31887
- [90] Bihar, 8/48/51
- [91] Kenz'ul-Ummal, 31882
- [92] a.g.e. 31879
- [93] a.g.e. 31878
- [94] a.g.e. 31877
- [95] a.g.e. 31883
- [96] a.g.e. 31886
- [97] el-Kafi, 2/600/4

- [98] Zamanın cumhuru bu hadisin anlamı hususunda şöyle demişlerdir: “Yani imanlarının esası birdir, ama şeriatleri farklıdır. Zira onların tümü tevhit aslında görüş birliği içindedir. Benimle Meryem oğlunun arasında başka bir Peygamber mevcut değildir.
- [99] Sahih-i Müslim, 2365
- [100] Kenz'ul-Ummal, 32346
- [101] et-Tabakat'il-Kubra, 1/105
- [102] a.g.e. s. 113
- [103] Kenz'ul-Ummal, 31964
- [104] a.g.e. 31991
- [105] el-Hisal, 201/14
- [106] ed-Durr'ul-Mensur, 2/343
- [107] Nur'us-Sakaleyn, 1/402/397
- [108] Bihar, 16/313/1 ve s. 322/12
- [109] Uyun-u Ahbar'ir-Rıza, 1/210/1
- [110] el-Ihticac, 1/110/29
- [111] Kenz'ul-Ummal, 32147
- [112] Uyun-u Ahbar'ir-Rıza, 1/262/22
- [113] el-Kafi, 2/10/1
- [114] et-Tabakat'il-Kubra, 1/149
- [115] Emali'et-Tusi, 484/1059
- [116] Kenz'ul-Ummal, 44087
- [117] a.g.e. 35439
- [118] Kenz'ul-Ummal, 32181
- [119] a.g.e. 32180
- [120] et-Tabakat'il-Kubra, 1/410
- [121] Nehc'ül-Belağa, 192. hutbe
- [122] Şerh-i Nehc'ül-Belağa-i İbn-i Ebi'l-Hadid, 13/209
- [123] a.g.e.
- [124] a.g.e. 13/214
- [125] Kenz'ul-Ummal, 35370
- [126] a.g.e. 35436
- [127] Nehc'ül-Belağa, 105. hutbe; Şerh-i Nehc'ül-Belağa-i İbn-i Ebi'l-Hadid, 7/117
- [128] Nehc'ül-Belağa, 108. hutbe; Şerh-i Nehc'ül-Belağa-i İbn-i Ebi'l-Hadid, 7/182
- [129] Nehc'ül-Belağa, 106. hutbe; Şerh-i Nehc'ül-Belağa-i İbn-i Ebi'l-Hadid, 7/173
- [130] Nehc'ül-Belağa, 72. hutbe
- [131] Şerh-i Nehc'ül-Belağa-i İbn-i Ebi'l-Hadid, 1/309
- [132] Mekarim'ul-Ahlak, 1/61/55
- [133] el-Kafi, 1/440/2
- [134]

Nehc'ül-Belağa, 161. hutbe

[135]

a.g.e. 94

[136]

a.g.e. 108

[137]

a.g.e. 190

[138]

a.g.e. 62. mektup

[139]

a.g.e. 116. hutbe

[140]

a.g.e. 185

[141]

a.g.e. 161

[142]

Nehc'ül-Belağa, 213. hutbe

[143]

a.g.e. 100

[144]

a.g.e. 2

[145]

a.g.e. 235

[146]

a.g.e. 72

[147]

et-Tevhid, 174/3

[148]

Nehc'ül-Belağa, 95. hutbe; Şerh-i Nehc'ül-Belağa-i İbn-i Ebi'l-Hadid, 7/66

[149]

Nehc'ül-Belağa, 151. hutbe; Şerh-i Nehc'ül-Belağa-i İbn-i Ebi'l-Hadid, 9/137

[150]

Nehc'ül-Belağa, 196. hutbe; Şerh-i Nehc'ül-Belağa-i İbn-i Ebi'l-Hadid, 10/176

[151]

Nehc'ül-Belağa, a.g.e.191. hutbe; Şerh-i Nehc'ül-Belağa-i İbn-i Ebi'l-Hadid, 13/115

[152]

Nehc'ül-Belağa, 195. hutbe

[153]

a.g.e. 33

[154]

a.g.e. 104

[155]

a.g.e. 1

[156]

Nehc'ül-Belağa, 158. hutbe; Şerh-i Nehc'ül-Belağa-i İbn-i Ebi'l-Hadid, 9/217

[157]

Nehc'ül-Belağa, 94. hutbe; Şerh-i Nehc'ül-Belağa-i İbn-i Ebi'l-Hadid, 7/62

[158]

Nehc'ül-Belağa, 133. hutbe; Şerh-i Nehc'ül-Belağa-i İbn-i Ebi'l-Hadid, 8/274

[159]

Nehc'ül-Belağa, 89. hutbe

[160]

Nehc'ül-Belağa, 26. hutbe

[161]

a.g.e. 198

[162]

En'am, 19

[163]

Sebe, 28

[164]

A'raf, 158

[165]

Enbiya, 107

[166]

Tevbe, 33

[167]

Dur'ul-Mensur, 3/257

[168]

et-Tabakat'il-Kubra, 1/191

[169]

a.g.e. s. 192

[170]

Bihar, 16/316/6

[171]

Emali'et-Tusi, 484/1059

[172]

el-Mehasin, 1/448/1035

[173]

et-Tabakat'il-Kubra, 1/258

[174]

a.g.e. 1/259

[175]

a.g.e.

[176]

a.g.e. 1/260

[177]

a.g.e. 1/261

[178]

a.g.e. 1/262

[179]

a.g.e.

[180]

Al-i İmran suresi, 64. ayet

[181]

Sahih-i Müslim, 1773

[182]

el-Heraic ve'l-Ceraih, 1/131/217

[183]

Bihar, 20/386/8

[184]

a.g.e. s. 381/7

[185]

Bihar, 20/389/8

[186]

el-Heraic ve'l-Ceraih, 1/64/111

[187]

et-Tabakat'il-Kubra, 1/278

[188]

Sahih-i Müslim, 1774

[189]

Dur'ul-Mensur, 2/234

[190]

Nehc'ül-Belağa, 94. hutbe

[191]

a.g.e. 161

[192]

Kenz'ul-Ummal, 31950

[193]

a.g.e. 31949

[194]

Nehc'ül-Belağa, 214. hutbe

[195]

Duha, 6

[196]

Mecme'ul-Beyan, 10/765

[197]

İlel'uş-Şerayi', 130/1

[198]

Tefsir-i Kummi, 2/427

[199]

Bihar, 16/142/5

[200]

a.g.e. h. 6

[201]

Duha, 8

[202]

Nehc'ül-Belağa, 192. hutbe

[203]

el-Menakıb-i İbn-i Şehraşub, 1/123

[204]

Cami'ul-Ahbar, 302/828

[205]

Ankebut, 48

[206]

Şura, 52

[207]

Uyun-u Ahbar'ir-Rıza, 1/167

[208]

Kalem, 4

- [209] Menakıb-i İbn-i Şehraşub, 1/123
- [210] et-Tabakat'il-Kubra, 1/364
- [211] a.g.e. s. 365
- [212] a.g.e. 1/360
- [213] a.g.e.
- [214] a.g.e. 1/364
- [215] el-Garat, 1/167
- [216] et-Tabakat'il-Kubra, 1/366
- [217] Mekarim'ul-Ahlak, 1/61/55
- [218] et-Tabakat'il-Kubra- 1/368
- [219] a.g.e. s. 365
- [220] Menakıb-i İbn-i Şehraşub, 1/147
- [221] et-Tabakat'il-Kubra, 1/372
- [222] a.g.e. s. 379
- [223] a.g.e.s. 380
- [224] el-Kafi, 6/272/8
- [225] Mekarim'ul-Ahlak, 1/51/20
- [226] el-Hisal, 490/69
- [227] Tekvir, 21
- [228] Kenz'ul-Ummal, 32147
- [229] Keşf'ul-Gumme, 1/11
- [230] Sire-i İbn-i Hişam, 1/210
- [231] a.g.e. s. 209
- [232] et-Tabakat'il-Kubra, 1/146
- [233] a.g.e. s. 121
- [234] Sire-i İbn-i Hişam, 1/199
- [235] et-Tabakat'il-Kubra, 1/200
- [236] Bihar, 18/197/30
- [237] Bihar, 18/197/30
- [238] Menakıb-i İbn-i Şehraşub, 1/257
- [239] a.g.e. 1/257
- [240] et-Tabakat'il-Kubra, 1/115
- [241] Kenz'ul-Ummal, 18379
- [242] a.g.e. 18381
- [243] et-Terğib ve't-Terhib, 3/597/31
- [244] et-Tabakat'il-Kubra, 1/378
- [245]

a.g.e. s. 235

[246]

Şura, 15

[247]

el-Kafi, 8/268/293

[248]

Nehc'ül-Belağa, 46. mektup

[249]

a.g.e. 27

[250]

Bihar, 16/216/5

[251]

Mekarim'ul-Ahlak, 1/53/25

[252]

a.g.e. h. 26

[253]

Kenz'ul-Ummal, 35463

[254]

a.g.e. 35347

[255]

Bihar, 16/340/31

[256]

Sahih-i Müslim, 2307

[257]

Tevbe, 128

[258]

Al-i İmran, 159

[259]

Mekarim'ul-Ahlak, 1/55/34

[260]

et-Terğib ve't-Terhib, 3/418/20

[261]

Kenz'ul-Ummal, 17817

[262]

et-Tabakat'il-Kubra, 1/368

[263]

Mekarim'ul-Ahlak, 1/50/15

[264]

Kenz'ul-Ummal, 5722

[265]

el-Kafi, 8/131/101

[266]

a.g.e. s. 130/100

[267]

Kenz'ul-Ummal, 32027

[268]

et-Tabakat'il-Kubra, 1/371

[269]

a.g.e. s. 370

[270]

et-Tabakat'il-Kubra, 1/371

[271]

el-Mehasin, 2/244/1759

[272]

a.g.e. s. 245/1760

[273]

Emali'es-Seduk, 68/2

[274]

Menakıb-i İbn-i Şehraşub, 1/145

[275]

a.g.e. 146

[276]

Kurb'ul-Esnad, 148/536

[277]

et-Tabakat'il-Kubra, 1/255

[278]

Mekarim'ul-Ahlak, 1/48/8

[279]

a.g.e. h. 7

[280]

Sünen-i İbn-i Mace, 3312

[281]

Mekarim'ul-Ahlak, 1/78/122

[282]

Sahih-i Müslim, 2309

[283]

a.g.e.

[284]

a.g.e. 4/1786/843

[285]

el-Kafi, 8/127/97

[286]

Kenz'ul-Ummal, 5818

[287]

a.g.e. 5817

[288]

a.g.e. 16678

[289]

et-Tabakat'il-Kubra, 1/378

[290]

Kenz'ul-Ummal, 35538

[291]

a.g.e. 35541

[292]

et-Terğib ve't-Terhib, 3/419/21

[293]

Mekarim'ul-Ahlak, 1/64/65

[294]

Bihar, 16/257/37

[295]

et-Terğib ve't-Terhib, 4/199/120

[296]

et-Terğib ve't-Terhib, 4/200/120

[297]

a.g.e. s. 201/121

[298]

et-Tabakat'il-Kubra, 1/466

[299]

Mekarim'ul-Ahlak, 1/79/124

[300]

et-Tabakat'il-Kubra, 1/395

[301]

a.g.e.

[302]

el-Kafi, 8/129/99

[303]

a.g.e. 2/129/7

[304]

Kurb'ul-Esnad, 91/304

[305]

Mekarim'ul-Ahlak, 1/65/66

[306]

et-Terğib ve't-Terhib, 4/204/132

[307]

el-Kafi, 5/93/2

[308]

Nehc'ül-Belağa, 9. mektup

[309]

et-Terğib ve't-Terhib, 4/188/86

[310]

el-Müheccet'ül-Beyza, 6/79

[311]

et-Terğib ve't-Terhib, 4/187/82

[312]

a.g.e. h. 83

[313]

a.g.e. s. 188/87

[314]

a.g.e. s. 192/100

[315]

et-Tabakat'il-Kubra, 1/401

[316]

a.g.e. s. 402

[317]

el-Kafi, 8/130/100

[318]

Menakıb-i İbn-i Şehr-i Şehraşub, 1/145 ve 146

[319]

Mekarim'ul-Ahlak, 1/61/55

[320]

Sahih-i Müslim, 2328

[321]

et-Tabakat'il-Kubra, 1/366

[322]

Hint b. Ebi Hale Temimi Allah Resulü'nün üvey oğlu idi. Annesi de Ümmü'l-Müminin Hatice'nin (r.a) idi. Bedir savaşına ve bir görüşe göre de Uhud savaşına katılmıştır. O Peygamberin fiziksel, ahlaki ve davranışlarını nitelendirme hususunda büyük bir uzmanlık sahibiydi.

[323]

a.g.e. 1/422 ve 423

[324]

el-Kafi, 8/110/90

[325]

Bihar, 16/12/12

[326]

Ta-Ha, 1, 2

[327]

Tefsir'ul Mizan, 14/126

[328]

Bihar, 16/217/6 ve bak. 14/384-387

[329]

el-Kafi, 2/95/6

[330]

Yedi uzun süre şunlardan ibarettir: Bakara, Al-i İmran, Nisa, Maide, En'am, A'raf ve Tevbe

[331]

Emali'et-Tusi, 403/903

[332]

Bihar, 46/78/75

[333]

Nahl, 103, 104

[334]

Duhan, 14

[335]

Tur, 29, 34

[336]

Hakka, 40, 47

[337]

Hicr, 6, 8

[338]

Saffat, 36, 37

[339]

Sad, 6

[340]

Kamer, 1, 2

[341]

Müddessir, 23, 24

[342]

Zariyat, 52

[343]

Bihar, 18/199/31

[344]

Tefsir'ul-Mizan, 12/347

[345]

Tefsir'ul-Mizan, 1/63

[346]

el-Kafi, 2/649/5

[347]

Bihar, 18/182/12

[348]

Müddessir suresi, 11-30

[349]

Nahl suresi, 90. ayet

[350]

Kıses'ul-Enbiya, 319/397 ve h. 398

[351]

el-Bihar, 18/198/31

[352]

Bihar, 16/175/19

[353]

Ahzap suresi, 28-29. ayetler

[354]

Sire-i Halebi, c.3, s. 473

[355]

Tefsir'ul Mizan 4/195

- [356] Saffat, 88, 89
- [357] Vakia, 75
- [358] Şuara, 80
- [359] Tefsir'ul Mizan, 17/148
- [360] Bihar, 58/249/30
- [361] a.g.e. s. 235/15
- [362] En'am suresi, 75. ayet
- [363] Saffat suresi, 89. ayet
- [364] Bihar, 58/252/36
- [365] Mekasib kitabının, "tencim" bahsinde şöyle yer almıştır: "Yıldızların durumundan ve hareketlerinin şeklinden bir takım öngörülerde bulunmanın sakıncası yoktur. Yani bir kimse yıldızlarda özel bir durum müşahade ederek, örneğin iki yıldız arasındaki yakınlığı, uzaklığı, karşılaşmayı ve beraberliğini ölçerek, zan ve tahmin suretinde falan hadisenin vuku bulacağına hükmedebilir. Zahren bu şekilde kesin bir öngöründe bulunmanın sakıncası yoktur. Elbette bu öngörüler, kesin bir tecrübeye de dayanmalıdır. Örneğin bir kimse her zamanki tecrübelerine dayanarak köpeğinin evinden içeri girdiği her gece yağmur yağdığını gördüğünde, yine köpeğinin girdiğini gördüğünde kesin bir şekilde bu gece yağmur yağacak diyebilir. Nitekim nakledildiği üzere bu konu nücum ilminin ihya edicisi (Nesir'ul Millet ve'd-Din (Muhakkik-i Tusi) hakkında da nakledilmiştir. O şehir dışında bulunan bir değirmeni yaptığı seferlerinden birinde değermencinin odasına girdiğinde havanın sıcaklığı sebebiyle geceyi damda geçirmeyi kararlaştırdı. Ev sahibi ona şöyle dedi: "Gel içeri ve içerde odada yat ki yağmurdan korunasın." Muhakkik ise yıldızların durumuna baktı. Ama yağmurun yağacağı hususunda bir nişane göremedi. Ev sahibi şöyle dedi: "Benim bir köpeğim var, akşamları yağmur yağacağını hissedince odaya girmektedir." Muhakkik onun sözünü dinlemedi, geceyi damda geçirdi. Ama gece yağmur yağdı ve muhakik şaşırıldı." (Mekasib, 25)
- [366] a.g.e. s. 254/41
- [367] el-Kafi, 8/195/233
- [368] Bihar, 58/223/3
- [369] el-Kafi, 4/6/9
- [370] Bihar, 58/229/12
- [371] el-Fakih, 2/267/2402
- [372] Nehc'ül-Belağa, 79. hutbe
- [373] Bihar, 58/226/7
- [374] Vesail'uş-Şia, 8/272/10
- [375] Tevbe, 78
- [376] Kenz'ul-Ummal, 24766
- [377] a.g.e. 24767
- [378] el-Kafi, 2/660/1
- [379] Gurer'ul-Hikem, 355
- [380] a.g.e. 3301
- [381] a.g.e. 10835
- [382] Kises'ul-Enbiya, 199/254
- [383] Tenbih'ul-Havahir, 2/154
- [384] a.g.e.
- [385] Bihar, 94/147/21
- [386] a.g.e.

- [387] Sahifet'us-Seccadiye, 197, 47. dua
- [388] Nehc'ül-Belağa, 222. hutbe
- [389] Tuhuf'ul-Ukul, 285-286
- [390] Mişkat'ul-Envar, 257
- [391] Tenbih'ul-Havatir, 2/156
- [392] ed-Deavat lil Ravendi, 180/497
- [393] Bihar, 94/99/14
- [394] a.g.e. s. 109/15
- [395] a.g.e. 44/193/5
- [396] a.g.e. 44/193/5
- [397] Mekke yolunda bir yerin adıdır. (Mecme'ul-Bahreyn)
- [398] Feth'ul-Ebvab, 246
- [399] Bihar, 94/127/19
- [400] Bihar, 46/80/75; Bu beyitleri İmam Zeyn'ül-Abidin (a.s) söylememiştir, sadece onu okumuştur. Çünkü birinci, ikinci ve dördüncü beyitler aynen Menazil şiirinde de yer almıştır. Menazil ise babasının bedduasının sebebiyle Ka'be'de bedeninin yarısı felc olan bir kimsedir. Ama o babasına yalvarıp yakararak kendini bağışlamasını istedi. Onu Allah'ın evine gidip kendisi için mağfiret dilemesi hususunda ikna etti. Babası da kabul etti, Ka'be'ye doğru hareket etti. Ama yol esnasında devesi ürktü, Menazil'in babası yere düştü ve öldü. Menazil Ka'be'ye geldi, Allah'ın dergahına yalvarıp yakardı, gecenin bağrında söylediği sözlerden biri de şuydu: “Ey haremde çaresizlerin duasını kabul eden! Ey her türlü sıkıntı ve belayı hastadan gideren! Senin misafirlerin evinde (Ka'be'de) uyudular ve uyandılar. Seni istiyorlar ve senin gözlerin ey Kayyum, uyumamıştır. Bağışın ve ikramınla günahlarımı bağışlama yüceliğinde bulun! Ey yaratıkların haremde kendisine işaret ettiği kimse! Eğer günahkarlara senin affın ulaşmazsa, o halde günahkarlara kim ikramda bulunup bağışlar” Emir'ül-Müminin (a.s) da Menazil'in sesini işitti, ona yardım etti ve ona “dua-i meşlul” diye meşhur olan bir dua öğretti. Bütün bu hadis, beyitler ve duayı Allame Meclisi Bihar'ul-Envar adlı kitapta, Kumpani baskısında, c. 9, s. 562 de nakletmiştir ve bu dua İran 1323 yılı baskısında, 151. sayfada yer almıştır. (Bihar'ul-Envar'ın dipnotu)
- [401] Bihar, 46/81/75
- [402] a.g.e. s. 101/89
- [403] Emali'es-Seduk, 182
- [404] Bihar, 94/90/2
- [405] a.g.e. 94/138/21
- [406] Sahifet'us-Seccadiye, 70, 16. dua
- [407] Bihar, 94/121/19
- [408] Saf, 10-13
- [409] Fussilet, 18
- [410] Nehc'ül-Belağa, 76. hutbe
- [411] a.g.e. 31. mektup
- [412] a.g.e. 222. hutbe
- [413] a.g.e. 5
- [414] Kemaluddin, 265/11
- [415] Mekarim'ul-Ahlak, 2/325/2656

[416] Kenz'ul-Ummal, 43867

[417] Tuhuf'ul-Ukul, 8

[418] el-Mehasin, 1/62/3

[419] Bihar, 77/55/3

[420] Gurer'ul-Hikem, 2485

[421] a.g.e. 891

[422] a.g.e. 4661

[423] Nehc'ül-Belağa, 103. hutbe

[424] a.g.e. 147. hikmet

[425] a.g.e. 106. hutbe

[426] a.g.e. 156

[427] Gurer'ul-Hikem, 2433

[428] Bihar, 78/111/6

[429] Gurer'ul-Hikem, 3741

[430] el-Hisal, 85/13

[431] Bihar, 78/140/30

[432] el-Mehasin, 2/141/1365

[433] Gurer'ul-Hikem, 799

[434] a.g.e. 6630

[435] el-Kafi, 8/69/24

[436] Kenz'ul-Ummal, 5940

[437] et-Terğib ve't-Terhib, 4/232/20

[438] Nehc'ül-Belağa, 223. hutbe

[439] el-Hisal, 119/107

[440] Gurer'ul-Hikem, 7430

[441] Gurer'ul-Hikem, 8761

[442] Nehc'ül-Belağa, 189. hikmet

[443] Gurer'ul-Hikem, 4091

[444] el-Kafi, 8/275/415

[445] Bihar, 78/153/17

[446] O, Zalim b. Amr b. Süfyan'dır. Bazıları ise adının Amr b. Osman olduğunu söylemişlerdir. Güvenilir bir kismedir ve de nahiv ilmi veya arapça dil kaideleri hakkında söz eden ilk kimsedir. Tabiinin büyüklerinden yüce bir kimsedir. H. 69 yılında vefat etmiştir. İbn-i Hebban es-Sekat adlı kitabında onun adını zikretmiştir. (Tehzib'ut-Tehzib li İbn-i Hacer, 6/284/9293

[447] Kenz'ul-Ummal, 29456

[448] a.g.e. 29457

[449] İ'rab lügat açısından aşıkâr kılmak anlamındadır ve kavram olarak da kelimelerin harekelerini zahir etmek anlamındadır. İmam'ın maksadı ise, hayırlı işlere önem vermek, onları aşıkâr kılmak, amelleri düzeltmektedir. Zira insanlar sözün fesahat, belagat, doğruluğu ve yanlışsızlığından daha çok buna muhtaçtır.

[450] Gurer'ul-Hikem, 3828

- [451] el-Kafi, 2/422/1
- [452] Tenbih'ul-Havatir, 2/102
- [453] el-Kafi, 2/619/1
- [454] Bihar, 1/218/37
- [455] Kenz'ul-Ummal, 7922
- [456] Gurer'ul-Hikem, 1417
- [457] a.g.e. 7774-7775
- [458] Tuhuf'ul-Ukul, 304
- [459] Gurer'ul-Hikem, 3506
- [460] Tuhuf'ul-Ukul, 319
- [461] Bihar, 78/373/19
- [462] Nehc'ül-Belağa, 181. hikmet
- [463] Tuhuf'ul-Ukul, 320
- [464] Gurer'ul Hikem, 2308
- [465] Nehc'ül-Belağa, 35. hutbe
- [466] Gurer'ul-Hikem, 3308
- [467] Nehc'ül-Belağa, 109. hutbe
- [468] a.g.e. 64
- [469] Yunus, 45
- [470] Mekarim'ul-Ahlak, 2/353/2660
- [471] Kenz'ul-Ummal, 42716
- [472] Emali'es-Seduk, 395/1
- [473] Gurer'ul-Hikem, 6220
- [474] Al-i İmran, 35
- [475] Bakara, 270
- [476] Dehr, 7
- [477] Vesail'uş-Şia, 16/190/5
- [478] Mecme'ul-Beyan, 10/611
- [479] Tefsir-i el-Mizan, 20/132
- [480] el-Kafi, 4/33/3
- [481] Vesail'uş-Şia, 16/189/1
- [482] Sahih-i Müslim, 1639
- [483] a.g.e.
- [484] a.g.e. 1640
- [485] a.g.e. 1639
- [486] a.g.e 3/1261, 1. dipnot
- [487] A'raf, 62

- [488] a.g.s, 68
- [489] el-kafi, 8/146/123
- [490] et-Terğib ve't-Terhib, 2/577/16
- [491] a.g.e. h. 17
- [492] Sahih-i Müslim, 55
- [493] el-Kafi, 2/208/5
- [494] Mişkat'ul-Envar, 310
- [495] el-Kafi, 2/208/2
- [496] Gurer'ul-Hikem, 9580
- [497] el-Kafi, 2/208/6
- [498] el-Kafi, 2/163/2
- [499] Nehc'ül-Belağa, 31. mektup
- [500] Gurer'ul-Hikem, 2466
- [501] a.g.e. 614
- [502] a.g.e. 844
- [503] el-Kafi, 2/208/4
- [504] Gurer'ul-Hikem, 1298
- [505] Müstedrek'ül-Vesail, 12/430/14529
- [506] a.g.e. 9/41/10148
- [507] Nehc'ül-Belağa, 34. hutbe
- [508] Nehc'ül-Belağa, 105. hutbe
- [509] a.g.e. 216
- [510] a.g.e. 118
- [511] el-Hisal, 570/1
- [512] Gurer'ul-Hikem, 9839
- [513] Nehc'ül-Belağa, 29. mektup
- [514] Tuhuf'ul-Ukul, 20
- [515] Keşf'ul-Gumme, 3/137, 138
- [516] Bihar, 78/194/9
- [517] Gurer'ul-Hikem, 10910
- [518] Nehc'ül-Belağa, 31. mektup
- [519] ed-Derret'ul-Bahire, 26
- [520] Nehc'ül-Belağa, 53. mektup
- [521] Gurer'ul-Hikem, 3515
- [522] Nehc'ül-Belağa, 86. hutbe
- [523] Emali'el-Müfid, 206/38
- [524] Gurer'ul-Hikem, 9043, 9044

- [525] el-Hisal, 46/47
- [526] Gurer'ul-Hikem, 8566
- [527] Nehc'ül-Belağa, 120. hikmet
- [528] Hud, 34
- [529] Gurer'ul-Hikem, 7008
- [530] a.g.e. 10399
- [531] Nehc'ül-Belağa, 176. hutbe
- [532] a.g.e. 147
- [533] a.g.e. 69. mektup
- [534] Gurer'ul-Hikem, 2494
- [535] a.g.e. 3373
- [536] a.g.e. 5944
- [537] a.g.e. 6683
- [538] a.g.e. 7386
- [539] a.g.e. 7743
- [540] a.g.e. 8355
- [541] a.g.e. 7767
- [542] a.g.e.8344
- [543] a.g.e. 9305
- [544] a.g.e.8566
- [545] a.g.e. 8683-8684
- [546] a.g.e. 8697
- [547] a.g.e. 9799
- [548] a.g.e. 10279
- [549] a.g.e. 10884
- [550] el-Mehasin, 2/440/2526
- [551] Gurer'ul-Hikem, 805
- [552] a.g.e. 9983
- [553] a.g.e. 971
- [554] a.g.e. 3387
- [555] a.g.e. 923
- [556] a.g.e. 1076
- [557] Gurer'ul-Hikem, 1130
- [558] a.g.e. 1702
- [559] a.g.e. 570
- [560] a.g.e. 16
- [561] a.g.e. 4495

- [\[562\]](#) a.g.e. 4190
- [\[563\]](#) a.g.e. 8394
- [\[564\]](#) a.g.e. 8408
- [\[565\]](#) Nehc'ül-Belağa, 224. hikmet
- [\[566\]](#) Gurer'ul-Hikem, 2116
- [\[567\]](#) a.g.e. 54
- [\[568\]](#) a.g.e. 6724
- [\[569\]](#) a.g.e. 5448
- [\[570\]](#) a.g.e.6342
- [\[571\]](#) Bihar, 78/165/1
- [\[572\]](#) Gurer'ul-Hikem, 3441
- [\[573\]](#) - Nahl/90
- [\[574\]](#) Nehc'ül-Belağa, 231. hikmet
- [\[575\]](#) Emali'et-Tusi, 280/537
- [\[576\]](#) Gurer'ul-Hikem, 1410
- [\[577\]](#) a.g.e. 3186
- [\[578\]](#) a.g.e. 3481
- [\[579\]](#) a.g.e.3171
- [\[580\]](#) a.g.e. 6367
- [\[581\]](#) a.g.e. 3439
- [\[582\]](#) a.g.e. 3345
- [\[583\]](#) Bihar, 75/27/11
- [\[584\]](#) Gurer'ul-Hikem, 1951
- [\[585\]](#) a.g.e. 3803
- [\[586\]](#) Bihar, 75/25/4
- [\[587\]](#) Mekarim'ul-Ahlak, 2/360/2660
- [\[588\]](#) el-Hisal, 47/48
- [\[589\]](#) el-Kafi, 2/144/4
- [\[590\]](#) Keşf'ul-Gumme, 3/137, 138
- [\[591\]](#) el-Kafi, 2/148/19
- [\[592\]](#) Gurer'ul-Hikem, 2403
- [\[593\]](#) a.g.e. 2456
- [\[594\]](#) Nehc'ül-Belağa, 51. mektup
- [\[595\]](#) a.g.e. 53
- [\[596\]](#) Gurer'ul-Hikem, 4674
- [\[597\]](#) a.g.e. 10732-10733
- [\[598\]](#) Gurer'ul-Hikem, 405

- [599] a.g.e. 368
- [600] a.g.e. 1047
- [601] a.g.e. 366
- [602] Bihar, 104/41/52
- [603] Gurer'ul-Hikem, 7626
- [604] Yani gözün gördüğü şey kalpte korunur, adeta ona yazılmış gibi olur. (Nehc'ül-Belağa, Süphi Salih nüshasının dipnotunda yer aldığı esasınca)
- [605] Nehc'ül-Belağa, 409. hikmet
- [606] Gurer'ul-Hikem, 950
- [607] Bihar, 72/199/29
- [608] el-Hisal, 629/10
- [609] Tuhuf'ul-Ukul, 95
- [610] Gurer'ul-Hikem, 4063
- [611] Tuhuf'ul-Ukul, 305
- [612] Bihar, 104/42/52
- [613] Bihar, 104/38/33
- [614] Tuhuf'ul-Ukul, 97
- [615] Gurer'ul-Hikem, 9124
- [616] Bihar, 71/293/63
- [617] Gurer'ul-Hikem, 5314
- [618] a.g.e. 6939
- [619] el-Kafi, 5/559/12
- [620] Gurer'ul-Hikem, 9122
- [621] a.g.e. 9125
- [622] a.g.e. 9924
- [623] a.g.e. 9050
- [624] Bihar, 104/41/52
- [625] a.g.e. 78/92/101
- [626] Tuhuf'ul-Ukul, 212
- [627] Bihar, 104/42/52
- [628] a.g.e. 74/73/59
- [629] Sahifet-u İmam Rıza, 90/19
- [630] Nur, 30
- [631] a.g.e. 30
- [632] Tefsir-i Kummi, 2/101
- [633] el-Kafi, 5/521/5
- [634] a.g.e. s. 559/14
- [635]

Uyun-u Ahbar'ir-Rıza, 2/97

- [\[636\]](#) el-Fakih, 4/19/4974
- [\[637\]](#) Bihar, 13/29/2
- [\[638\]](#) Cami'ul-Ahbar, 408/1129
- [\[639\]](#) Gafir, 19
- [\[640\]](#) Nehc'ül-Belağa, 90. hutbe
- [\[641\]](#) Mean'il-Ahbar, 147
- [\[642\]](#) Nur'us-Sakaleyn, 4/517/35
- [\[643\]](#) el-Kafi, 5/524/1
- [\[644\]](#) a.g.e.
- [\[645\]](#) Bihar, 76/334/1
- [\[646\]](#) Sevak'ul-A'mal, 338/1
- [\[647\]](#) Kenz'ul-Ummal, 13059
- [\[648\]](#) Bihar, 104/38/34
- [\[649\]](#) el-Fakih, 4/18/4969
- [\[650\]](#) et-Terğib ve't-Terhib, 3/34/1
- [\[651\]](#) a.g.e. h. 2
- [\[652\]](#) Mekarim'ul-Ahlak, 1/505/1747
- [\[653\]](#) el-Fakih, 4/19/4971
- [\[654\]](#) et-Terğib ve't-Terhib, 3/35/6
- [\[655\]](#) Kenz'ul-Ummal, 13072
- [\[656\]](#) a.g.e. 13073
- [\[657\]](#) el-Fakih, 3/474/4658
- [\[658\]](#) Kenz'ul-Ummal, 13639
- [\[659\]](#) a.g.e. 13641
- [\[660\]](#) el-Fakih, 4/18/4970
- [\[661\]](#) el-Hisal, 632/10
- [\[662\]](#) el-Fakih, 4/19/4975
- [\[663\]](#) Bihar, 10/115/1
- [\[664\]](#) Nehc'ül-Belağa, 420. hikmet
- [\[665\]](#) Bihar, 104/41/52
- [\[666\]](#) Nehc'ül-Belağa, 33. hutbe
- [\[667\]](#) a.g.e.193
- [\[668\]](#) el-Mehasin, 22/461/2596
- [\[669\]](#) Nehc'ül-Belağa, 400. hikmet
- [\[670\]](#) Mean'il-Ahbar, 212/1
- [\[671\]](#) Bihar, 2/136/39
- [\[672\]](#)

- a.g.e. h. 38
- [673] a.g.e. h. 41
- [674] Beşaret'ul-Mustafa, 26
- [675] el-Mehasin, 1/432/1001
- [676] el-Kafi, 8/349/548
- [677] Tefsir-i Kummi, 2/212
- [678] Bihar, 2/135/32
- [679] Sünen-i Tirmizi, 2799
- [680] el-Hisal, 620/10
- [681] Kenz'ul-Ummal, 26003
- [682] el-Kafi, 6/439/6
- [683] Kenz'ul-Ummal, 7422
- [684] Sünen-i Ebi Davud, 4062
- [685] el-Kafi, 6/439/5
- [686] Vesail'uş-Şia, 3/571/2
- [687] el-Hisal, 54/73
- [688] Vesail'uş-Şia, 3/572/3
- [689] el-Fakih, 4/5/4968
- [690] el-Kafi, 6/532/11
- [691] Vesail'uş-Şia, 3/575/2
- [692] Kenz'ul-Ummal, 26002
- [693] a.g.e. 26007
- [694] a.g.e. 26000
- [695] Bihar, 78/335/4
- [696] el-Kafi, 6/444/14
- [697] a.g.e. s. 441/3
- [698] Kenz'ul-Ummal, 26009
- [699] Nehc'ül-Belağa, 47. mektup
- [700] Tenbih'ul-Havatir, 2/267
- [701] Nehc'ül-Belağa, 158. hutbe
- [702] İbrahim, 34
- [703] Nahl, 18
- [704] Nehc'ül-Belağa, 1. hutbe
- [705] el-Kafi, 8/394/592
- [706] Beşaret'ul-Mustafa, 28
- [707] Nehc'ül-Belağa, 223. hutbe
- [708] a.g.e. 45
- [709]

- a.g.e. 109
- [710] a.g.e. 185
- [711] Lokman, 20
- [712] İnsan vasiyetinde malının en fazla üçte birini bağışta bulunabilir.
- [713] Mecme'ul-Beyan, 8/501
- [714] ed-Dur'ul-Mensur, 6/525
- [715] Kenz'ul-Ummal, 3024
- [716] Kemaluddin, 368/6
- [717] Nehc'ül-Belağa, 106. hutbe
- [718] a.g.e. 160
- [719] a.g.e. 229. hikmet
- [720] Gurer'ul-Hikem, 3395
- [721] a.g.e. 3529
- [722] Nur'us-Sakaleyn, 4/213/85
- [723] Tenbih'ul-Havatir, 2/108
- [724] Şerh-i Nehc'ül-Belağa-i İbn-i Ebi'l-Hadid, 19/337
- [725] Tuhuf'ul-Ukul, 286
- [726] Nehc'ül-Belağa, 192. hutbe
- [727] FAtır, 3
- [728] Bakara, 231
- [729] Al-i İmran, 103
- [730] A'raf, 69
- [731] a.g.s, 74
- [732] Nehc'ül-Belağa, 1. hutbe
- [733] ed-Dur'ul-Mensur, 5/6
- [734] Tefsir-i el-Mizan, 12/19
- [735] Tefsir-i Ayyaşi, 2/222/2
- [736] Fatiha, 1-7
- [737] Meryem, 58
- [738] Nisa, 69
- [739] Hadid, 19
- [740] Emali'et-Tusi, 621/1280
- [741] Bihar, 24/32/7
- [742] a.g.e. 78/12/70
- [743] a.g.e. s. 115/12
- [744] el-Hisal, 35/7
- [745] Bihar, 81/170/2
- [746]

- a.g.e. 77/168/4
- [747] a.g.e. 81/170/1
- [748] el-Hisal, 223/51
- [749] Gurer'ul-Hikem, 3879
- [750] Kenz'ul-Fevaid, Keraceki, 2/1652
- [751] İl'el'uş-Şerayi', 464/12
- [752] Emali'et-Tusi, 246/4331
- [753] Bihar, 78/341/41
- [754] A'lam'ud-Din, 312
- [755] Nehc'ül-Belağa, 246. hikmet
- [756] A'raf, 96
- [757] Maide, 66
- [758] Enfal, 53
- [759] Nehc'ül-Belağa, 198. hutbe
- [760] Nehc'ül-Belağa, 152. hutbe
- [761] Gurer'ul-Hikem, 3282
- [762] Nehc'ül-Belağa, 13. hikmet; Şerh-i Nehc'ül-Belağa-i İbn-i Ebi'l-Hadid, 18/116
- [763] Uyun-u Ahbar'ir-Rıza, 2/24/52
- [764] Tuhuf'ul-Ukul, 318
- [765] Bihar, 78/327/4
- [766] Gurer'ul-Hikem, 8659
- [767] Bihar, 75/353/62
- [768] Metalib'us-Suul, 57
- [769] Nehc'ül-Belağa, 372. hikmet
- [770] Bihar, 78/43/36
- [771] Nehc'ül-Belağa, 216. hutbe
- [772] el-Kafi, 4/37/1
- [773] Nehc'ül-Belağa, 381. hikmet
- [774] Nehc'ül-Belağa, 53. mektup
- [775] a.g.e.
- [776] Gurer'ul-Hikem, 9710
- [777] Nehc'ül-Belağa, 178. hutbe
- [778] a.g.e. 30. mektup
- [779] Gurer'ul-Hikem, 4125
- [780] Bihar, 77/19/2
- [781] Bihar, 73/365/98
- [782] Uyun-u Ahbar'ir-Rıza, 2/4/8
- [783]

- Nehc'ül-Belağa, 330. hikmet
- [784] a.g.e. 147
- [785] el-Kafi, 2/316/5
- [786] Zühhd lil Hüseyin b. Said, 47/125
- [787] Bihar, 70/19/16
- [788] Al-i İmran, 178
- [789] Nehc'ül-Belağa, 25. hikmet
- [790] Gurer'ul-Hikem, 6951
- [791] Nehc'ül-Belağa, 116. hikmet
- [792] el-Kafi, 2/452/4
- [793] Nehc'ül-Belağa, 358. hikmet
- [794] Bihar, 77/408/38
- [795] Nehc'ül-Belağa, 273. hikmet
- [796] Emali'el-Müfid, 184/8
- [797] Bihar, 78/117/7
- [798] el-Kafi, 2/97/17
- [799] a.g.e. s. 452/3
- [800] a.g.e. h. 2
- [801] Nehc'ül-Belağa, 31. mektup
- [802] a.g.e. 151. hutbe
- [803] a.g.e. 187
- [804] Kenz'ul-Ummal, 6111, 6308
- [805] Nehc'ül-Belağa, 64. hutbe
- [806] Duha, 11
- [807] Sünen-i Tirmizi, 2819
- [808] Sünen-i Ebi Davud, 4063
- [809] Sünen-i en-Nisai, 8/196
- [810] Nehc'ül-Belağa, 69. mektup
- [811] Rahman suresi, 10 ila 11 ve 19-22. ayetler
- [812] Zuha suresi, 11. ayet
- [813] el-Kafi, 1/410/3
- [814] a.g.e. 6/440/15
- [815] a.g.e. s. 438/1
- [816] a.g.e. h. 2
- [817] a.g.e. s. 439/9
- [818] Emali'et-Tusi, 275/526
- [819] el-Kafi, 2/94/5
- [820]

Mecme'ul-Beyan, 10/768

[821]

Bihar, 78/118/11

[822]

Nehc'ül-Belağa, 28. mektup

[823]

Tuhuf'ul-Ukul, 36

[824]

Gurer'ul-Hikem, 9300

[825]

Mean'il-Ahbar, 408/87

[826]

Kenz'ul-Ummal, 2964

[827]

a.g.e. 2965

[828]

Nehc'ül-Belağa, 387. hikmet

[829]

Sahih-i Tirmizi, 3527

[830]

Nehc'ül-Belağa, 224. hikmet

[831]

a.g.e. 173. hutbe

[832]

a.g.e. 188

[833]

a.g.e. 2

[834]

Yunus, 12

[835]

Tefsir-i Ayyaşi, 2/273/78

[836]

el-Kafi, 8/395/596

[837]

el-Kafi, 3/502/19

[838]

Nehc'ül-Belağa, 129. hutbe

[839]

Şems, 7, 8

[840]

Gurer'ul-Hikem, 3494

[841]

a.g.e. 7530

[842]

Tefsir-i Kummi, 2/424

[843]

Mecme'ul-Beyan, 10/755

[844]

Bihar, 24/72/6

[845]

Tuhuf'ul-Ukul, 208

[846]

Gurer'ul-Hikem, 2048

[847]

Nehc'ül-Belağa, 72. hutbe

[848]

Zümer, 42

[849]

32-10-11

[850]

32/9

[851]

17/85

[852]

36/82-83

[853]

54/50

[854]

20/55

[855]

55/14

[856]

32/7-8

[857]

23/12-14

[\[858\]](#)

el-Mizan, 1/350

[\[859\]](#)

Kenz'ul-Ummal, 5671

[\[860\]](#)

Tenbih'ul-Havatir, 1/278

[\[861\]](#)

Sünen-i İbn-i Mace, 4233

[\[862\]](#)

a.g.e. 4234

[\[863\]](#)

Yusuf, 53

[\[864\]](#)

Gurer'ul-Hikem, 2106

[\[865\]](#)

a.g.e. 3491

[\[866\]](#)

a.g.e. 3489

[\[867\]](#)

a.g.e. 3490

[\[868\]](#)

a.g.e. 7170

[\[869\]](#)

Nehc'ül-Belağa, 323. hikmet

[\[870\]](#)

a.g.e. 176. hutbe

[\[871\]](#)

Nehc'ül-Belağa, 53. mektup

[\[872\]](#)

Nehc'ül-Belağa, 30. mektup

[\[873\]](#)

Bihar, 94/143

[\[874\]](#)

Sahifet'us-Seccadiye, 47, 9. dua

[\[875\]](#)

el-Kafi, 3/345/26

[\[876\]](#)

Kıyamet, 2

[\[877\]](#)

Dur'ul-Mensur, 8/343

[\[878\]](#)

a.g.e.

[\[879\]](#)

Mekarim'ul-Ahlak, 2/353/2660

[\[880\]](#)

Tefsir'ul Mizan, 20/103

[\[881\]](#)

Gurer'ul-Hikem, 3643

[\[882\]](#)

a.g.e. 3603

[\[883\]](#)

Şems, 7-10

[\[884\]](#)

Nehc'ül-Belağa, 73. hikmet

[\[885\]](#)

a.g.e. 359

[\[886\]](#)

Gurer'ul-Hikem, 1319

[\[887\]](#)

a.g.e. 4980

[\[888\]](#)

a.g.e. 5190

[\[889\]](#)

a.g.e. 5589

[\[890\]](#)

a.g.e. 7204

[\[891\]](#)

a.g.e. 1905

[\[892\]](#)

a.g.e. 1906

[\[893\]](#)

a.g.e. 6777

[\[894\]](#)

a.g.e. 1434
[895] el-Kafi, 2/454/5
[896] Gurer'ul-Hikem, 1483
[897] 2/150
[898] 8/46
[899] 42/43
[900] 9/111
[901] 39/10
[902] 14/22
[903] 2/257
[904] 57/22
[905] 64/11
[906] 7/28
[907] 24/33
[908] 2/3
[909] 18/6-7
[910] 10/65
[911] 2/165
[912] 20/8
[913][913] 6/102
[914] 20/111
[915] 2/116
[916] 17/23
[917] 41/53
[918] 41/54
[919] 53/42
[920] Tefsir-i el-Mizan, 1/354
[921] Gurer'ul-Hikem, 1480
[922] a.g.e. 7809
[923] a.g.e. 1218
[924] a.g.e. 4867
[925] a.g.e. 9488
[926] a.g.e. 4572
[927] a.g.e. 5528
[928] a.g.e. 2489
[929] a.g.e. 5805
[930] a.g.e. 10365
[931]

- a.g.e. 3191
- [\[932\]](#) a.g.e. 6979
- [\[933\]](#) a.g.e. 4172
- [\[934\]](#) a.g.e. 4107
- [\[935\]](#) Bihar, 78/82/78
- [\[936\]](#) Nehc'ül-Belağa, 198. hutbe
- [\[937\]](#) Nehc'ül-Belağa, 56. mektup
- [\[938\]](#) Gurer'ul-Hikem, 5547
- [\[939\]](#) a.g.e. 2434
- [\[940\]](#) a.g.e. 10951
- [\[941\]](#) a.g.e.3344
- [\[942\]](#) Gurer'ul-Hikem, 9103-9104
- [\[943\]](#) a.g.e. 5153
- [\[944\]](#) Sahifet'us-Seccadiye, 86, 20. dua
- [\[945\]](#) Bihar, 70/72/23
- [\[946\]](#) Nehc'ül-Belağa, 114. hutbe
- [\[947\]](#) a.g.e. 133
- [\[948\]](#) a.g.e. 183
- [\[949\]](#) Gurer'ul-Hikem, 8972
- [\[950\]](#) a.g.e. 9025
- [\[951\]](#) a.g.e. 9170
- [\[952\]](#) a.g.e. 8193
- [\[953\]](#) a.g.e. 3189
- [\[954\]](#) a.g.e. 3177
- [\[955\]](#) a.g.e. 7781-7782
- [\[956\]](#) Emali'es-Seduk, 322/4
- [\[957\]](#) Gurer'ul-Hikem, 8554
- [\[958\]](#) Gurer'ul-Hikem, 8782
- [\[959\]](#) a.g.e. 6995
- [\[960\]](#) a.g.e. 6997
- [\[961\]](#) a.g.e. 6999
- [\[962\]](#) a.g.e. 6996
- [\[963\]](#) a.g.e. 10326
- [\[964\]](#) Nehc'ül-Belağa, 86. hutbe; Şerh-i Nehc'ül-Belağa-i İbn-i Ebi'l-Hadid, 6/353
- [\[965\]](#) Gurer'ul-Hikem, 10400
- [\[966\]](#) a.g.e. 8730
- [\[967\]](#) a.g.e. 8771
- [\[968\]](#)

a.g.e. 9130
[\[969\]](#) a.g.e. 9051
[\[970\]](#) a.g.e. 1555
[\[971\]](#) a.g.e. 1556
[\[972\]](#) a.g.e. 3926
[\[973\]](#) a.g.e. 5244
[\[974\]](#) a.g.e. 5097
[\[975\]](#) el-Kafi, 2/336/4
[\[976\]](#) Tevbe, 77
[\[977\]](#) Gurer'ul-Hikem, 741
[\[978\]](#) a.g.e. 483
[\[979\]](#) a.g.e. 739
[\[980\]](#) Kenz'ul-Ummal, 1734
[\[981\]](#) Gurer'ul-Hikem, 735
[\[982\]](#) a.g.e. 9559
[\[983\]](#) a.g.e. 9663
[\[984\]](#) a.g.e. 969
[\[985\]](#) a.g.e. 9988
[\[986\]](#) a.g.e. 1196
[\[987\]](#) a.g.e. 1181
[\[988\]](#) a.g.e. 2008
[\[989\]](#) a.g.e. 1578
[\[990\]](#) a.g.e. 1576
[\[991\]](#) a.g.e. 1853
[\[992\]](#) a.g.e.1289
[\[993\]](#) el-Kafi, 8/151/132
[\[994\]](#) Bihar, 72/207/8
[\[995\]](#) Emali'es-Seduk, 399/12
[\[996\]](#) Tuhuf'ul-Ukul, 212
[\[997\]](#) Kenz'ul-Ummal, 854
[\[998\]](#) a.g.e. 850
[\[999\]](#) a.g.e.28972
[\[1000\]](#) el-Ihtisas, 228
[\[1001\]](#) et-Tergib ve't-Terhib, 4/9/13
[\[1002\]](#) el-Hisal, 254/129
[\[1003\]](#) Kenz'ul-Ummal, 849
[\[1004\]](#) el-Kafi, 2/290/8
[\[1005\]](#)

- Kurb'ul-Esnad, 28/92
- [1006] Kenz'ul-Ummal, 842
- [1007] el-İhtisas, 121/113
- [1008] Kenz'ul-Ummal, 862
- [1009] Nisa, 142, 143
- [1010] Nehc'ül-Belağa, 194. hutbe
- [1011] Gurer'ul-Hikem, 4222
- [1012] a.g.e. 6244
- [1013] a.g.e.6288-6289
- [1014] a.g.e. 7083-7084
- [1015] a.g.e. 10130
- [1016] a.g.e. 10405
- [1017] Nehc'ül-Belağa, 176. hutbe
- [1018] Bihar, 72/207/8
- [1019] el-Kafi, 2/396/6
- [1020] Nehc'ül-Belağa, 45. hikmet
- [1021] Gurer'ul-Hikem, 3214
- [1022] a.g.e. 3309
- [1023] Kenz'ul-Ummal, 29046
- [1024] et-Terğib ve't-Terhib, 1/127/18
- [1025] Nehc'ül-Belağa, 27. mektup
- [1026] Arapça metninden geçen “el-Huveyne” kelimesi “huna” kelimesinin küçültülmüşüdür ve “ehven”in te’nisidir ve o da “hevn” kökünden türemiştir. Uyuşma, yumuşaklık anlamındadır. Buradaki maksadı ise, din işinde gevşeklik göstermek ve dine önem vermemektir. Hakeza metinde geçen “hefize” kelimesi ise gazap ve bağnazlık anlamındadır. (Kaynağın dipnotundan naklen)
- [1027] Bazı nüshada ise “ve nesere aleyhi” şeklinde yer almıştır. (Kaynağın dipnotundan naklen)
- [1028] Bazı nüshasında ise “ala amelin” şeklinde yer almıştır. (Kaynağın dipnotundan naklen)
- [1029] el-Heseb, miktar ve adet anlamındadır. Hufat ise ani ölüm anlamındadır. (kaynağın dipnotunda yer aldığı esasınca)
- [1030] Rağib şöyle diyor: Gazap kuvvetinden tahrik olduğu ve çoğaldığı zaman hamiyet olarak ifade edilmiştir. “Hemitu ala fulanın” dendiği zaman “ona gazaplandı” anlamındadır. Nitekim Allah şöyle buyurmuştur: “Hamiyet’el-Cahiliye” (cahiliye taassubu) Usbe baba tarafından akrabalar anlamındadır. Asebiyye ise akrabaların himayeti ve savunmasıdır. Tasssub ise müdafaa anlamındadır. Bu ve hamiyet ise kibrin sonuçlarındandır. Aralarındaki fark ise hamiyet nefis içindir, asabiyet ise akrabalar için veya hamiyet ehli için, asabiyet ise akrabaları içindir. (kaynağın dipnotundan naklen)
- [1031] el-Kafi, 2/393
- [1032] a.g.e. s. 343/3
- [1033] Emali’es-Seduk, 277/18
- [1034] Tuhuf’ul-Ukul, 395
- [1035] Bihar, 75/203/2
- [1036] Tefsir-i Ayyaşi, 1/179/69
- [1037] Emali’es-Seduk, 466/21
- [1038] et-Terğib ve't-Terhib, 3/602/1

- [1039] Hadid, 13
- [1040] Tevbe, 68
- [1041] Nisa, 145
- [1042] el-Hisal, 38/16
- [1043] Emali'es-Seduk, 277/19
- [1044] et-Terğib ve't-Terhib, 3/603/3
- [1045] a.g.e. s. 604/5
- [1046] Kenz'ul-Ummal, 776
- [1047] Tuhuf'ul-Ukul, 367
- [1048] a.g.e.370
- [1049] Mean'il-Ahbar, 142/1
- [1050] el-Kafi, 2/492/8
- [1051] el-Kafi, 2/493/13
- [1052] Münafikun suresi, 4. ayet
- [1053] Ahzap suresi, 60-61. ayetler
- [1054] Maide suresi, 54. ayet
- [1055] Tefsir'ul-Mizan, 19/287
- [1056] Ahzab suresi, 60 ayet
- [1057] Ankebut suresi, 10-11. ayetler
- [1058] Hac suresi, 11. ayet
- [1059] Tefsir'ul Mizan, 20/90
- [1060] Bakara, 254
- [1061] Hadid, 7
- [1062] Gurer'ul-Hikem, 3392
- [1063] Bihar, 96/117/9
- [1064] Nehc'ül-Belağa, 123. hikmet
- [1065] Gurer'ul-Hikem, 3827
- [1066] a.g.e. 3833
- [1067] a.g.e. 3834
- [1068] Bihar, 96/133/67
- [1069] el-Kafi, 4/3/6, Sevab'ul Amal, 169/9
- [1070] Emali'et-Tusi, 183/306
- [1071] Beşaret'ul-Mustafa, 25; Tuhuf'ul-Ukul, 172
- [1072] Bihar, 96/144/13
- [1073] Bakara suresi, 29. ayet
- [1074] Nisa suresi, 5. ayet
- [1075] Tefsir'ul-Mizan, 9/386

- [1076] Bakara, 172
- [1077] Gurer'ul-Hikem, 7516
- [1078] a.g.e. 9615
- [1079] a.g.e. 3904
- [1080] Tuhuf'ul-Ukul, 83
- [1081] Nehc'ül-Belağa, 31. mektup
- [1082] Bihar, 96/115/3
- [1083] Nevadir'ur-Ravendi, 3
- [1084] et-Terğib ve't-Terhib, 2/50/8
- [1085] Sebe, 39
- [1086] Bihar, 96/130/57
- [1087] Nehc'ül-Belağa, 138. hikmet
- [1088] Bihar, 96/131/62
- [1089] et-Terğib ve't-Terhib, 4/118/3
- [1090] Bihar, 96/117/10
- [1091] Mekarim'ul-Ahlak, 2/21/2053
- [1092] el-Kafi, 4/9/1
- [1093] Gurer'ul-Hikem, 5299
- [1094] a.g.e. 4136
- [1095] İddet'ud-Dai, 61
- [1096] Nahl, 96
- [1097] Kenz'ul-Ummal, 16150
- [1098] Mekarim'ul-Ahlak, 2/357/2660
- [1099] Nehc'ül-Belağa, 196. hikmet
- [1100] Gurer'ul-Hikem, 7544
- [1101] a.g.e. 3391
- [1102] a.g.e. 4732
- [1103] Bakara, 267
- [1104] Al-i İmran, 92
- [1105] Vesail'uş-Şia, 6/329/1
- [1106] el-Kafi, 4/61/3
- [1107] Mecme'ul-Beyan, 2/792
- [1108] Emali'es-Seduk, 363/9
- [1109] Bir bağın ağaçlarının miktarını tayin eden uzman kimse
- [1110] Tefsir-i Ayyaşi, 1/150/493
- [1111] Cami'ul-Ahbar, 505/1395
- [1112] Bihar, 96/130/57

- [1113] a.g.e. 78/173/12
- [1114] Tuhuf'ul-Ukul, 408
- [1115] el-Kafi, 3/504/7
- [1116] a.g.e. s. 506/21
- [1117] el-Kafi, 2/103/2
- [1118] Tuhuf'ul-Ukul, 282
- [1119] Bihar, 77/52/3
- [1120] Tevbe, 34, 35
- [1121] et-Terğib ve't-Terhib, 2/56/18
- [1122] a.g.e. s. 51/9
- [1123] a.g.e. s. 56/19
- [1124] Tevbe, 53, 54
- [1125] el-Fakih, 2/57/1694
- [1126] el-Kafi, 4/48/10
- [1127] Tefsir-i Ayyaşı, 1/149/492
- [1128] Enfal, 1
- [1129] Haşr, 6, 7
- [1130] Tefsir'ul-Mizan, 9/5
- [1131] el-Kafi, 1/539/3
- [1132] Tefsir-i Ayyaşı, 2/47/7
- [1133] Tefsir-i Ayyaşı, 2/48/11
- [1134] a.g.e. h. 12
- [1135] Enfal suresi, 7. ayet
- [1136] Haşr suresi, 6. ayet
- [1137] Vesail'uş-Şia, 6/367/11
- [1138] İsra, 79
- [1139] Enbiya, 72
- [1140] el-Kafi, 3/269/12
- [1141] a.g.e. s. 454/16
- [1142] Beşaret'ul-Mustafa, 28
- [1143] Nehc'ül-Belağa, 279. hikmet; Şerh-i Nehc'ül-Belağa-i İbn-i Ebi'l-Hadid, 19/170
- [1144] Nehc'ül-Belağa, 39. hikmet; Şerh-i Nehc'ül-Belağa-i İbn-i Ebi'l-Hadid, 18/158
- [1145] Cami'ul-Ahadis, 89
- [1146] Kenz'ul-Ummal, 8846
- [1147] el-Hisal, 108/73
- [1148] Kenz'ul-Ummal, 7545
- [1149] el-İhtisas, 142

[1150] Gurer'ul-Hikem, 1833

[1151] a.g.e. 2442

[1152] a.g.e.5713

[1153] a.g.e. 900

[1154] a.g.e. 2939

[1155] a.g.e. 8781

[1156] a.g.e. 4412

[1157] Kalem, 10, 11

[1158] Nisa, 85

[1159] Kenz'ul-Ummal, 8354

[1160] a.g.e. 8348

[1161] İbn-i Esir, Nihaye adlı kitabında şöyle diyor: “Biat hadisinde şöyle yer almıştır: “La ye’zuhu be’zuna be’zen” Yani onu ezihe ile suçlamasın ve ezihe ise iftira ve yalan anlamındadır. “ve ket ezehehu ye’zehuhu ezhen”

Bir hadiste de şöyle yer almıştır: “Sizlere “ezhe”nin ne olduğunu haber vermeyeyim mi? Şüphesiz “Ezhe” insanlar arasında laf taşıyan kimsedir.” Hakeza bu hadis kitaplarında da şöyle nakledilmiştir. Diğer kitaplarda ise “ela unebbiukum mel izen.” Yani, ayn kesre ile, zad harfi ise fethe ile nakledilmiştir. Başka bir hadiste ise şöyle yer almıştır: “İyyakum vel izzeh” Hitabi ise şöyle diyor: “Zemahşeri şöyle demiştir: “Bunun aslı izhedir ve izzeh kökünden türemiştir. Bu da bühitan ve iftira anlamındadır. Lam harfi sünnet ve şefeh kelimelerinden hazfedildiği gibi hazfedilmiştir. Çoğulu ise “izin”dir ve şöyle denilmektedir: “Beynehum izetun kabihetun minel ezihe” Bir hadiste de şöyle yer almıştır: “Ennehu luinel azihe ve’l-muste’zihe” Bir görüşe göre de o sihir anlamındadır. Sihirin “ezhen” olarak adlandırılmasının sebebi de yalan ve hayali bir şey olması ve gerçeğinin bulunmaması sebebiyledir. (en-Nihaye, 3/254)

[1162] Sahih-i Müslim, 2606

[1163] Kenz'ul-Ummal, 8353

[1164] Gurer'ul-Hikem, 2663

[1165] Bihar, 71/293/63

[1166] a.g.e. 78/204/42

[1167] a.g.e. 77/190/11

[1168] el-Hisal, 183/249

[1169] Bihar, 77/67/6

[1170] Kenz'ul-Ummal, 8351

[1171] Bihar, 63/21/14

[1172] a.g.e. 75/264/7

[1173] Kenz'ul-Ummal, 8355

[1174] Gurer'ul-Hikem, 10327

[1175] Kenz'ul-Ummal, 8356

[1176] et-Terğib ve't- Terhib, 3/495/1

[1177] a.g.e. s. 498/5

[1178] Nahl, 90, 95

[1179] A'raf, 33

[1180] Bakara, 195, 60

[1181] Şuara, 183

- [1182] A'raf, 56
- [1183] En'am, 151, 153
- [1184] Bihar, 76/340/9
- [1185] el-Hisal, 237/80
- [1186] Mean'il-Ahbar, 277
- [1187] a.g.e.
- [1188] a.g.e. 278
- [1189] a.g.e.
- [1190] a.g.e.
- [1191] a.g.e.
- [1192] a.g.e.
- [1193] a.g.e.
- [1194] a.g.e.
- [1195] a.g.e. 279
- [1196] Nisa, 6
- [1197] Maide, 101
- [1198] a.g.e. 279
- [1199] a.g.e. 280
- [1200] İbrahim, 43
- [1201] a.g.e. 280
- [1202] a.g.e. 281
- [1203] a.g.e.
- [1204] Hicr suresi, 91. ayet
- [1205] a.g.e. 281
- [1206] Hadisin metninde "yecteba" kelimesi yer almıştır. Bu kelimenin masdarı ise "ictiba"dır. Anlamı ise erkeğin iki bacağına göğsüne yapıştıracak, mendille onu sırtına bağlayacak veya ellerini birbirine kenetleyerek iki bacağı tutacak şekilde oturmasıdır.
- [1207] Mean'il Ahbar, 281
- [1208] a.g.e. 282
- [1209] a.g.e.
- [1210] a.g.e.
- [1211] a.g.e.
- [1212] a.g.e. 283
- [1213] a.g.e. 283
- [1214] Mean'il Ehbar, 284
- [1215] a.g.e. 284
- [1216] Sen'alı şahıstan maksat, nübuven iddiasında bulunan Esved b. Ka'b Enfi'dir ki peygamberlik iddiasında bulunmuştur. Yemama'lı şahıstan maksat ise Cübeyr b. Met'em'in kölesi ve Hamza'nın (a.s) katili olan, Vahşi'nin eliyle öldürülen Müseylemet'ul-Kezzab'dır. (Sevab'ul-A'mal kitabının dipnotundan naklen)
- [1217]

[\[1218\]](#) a.g.e. 331/1

[\[1219\]](#) a.g.e.

[\[1220\]](#) a.g.e.

[\[1221\]](#) a.g.e. 331/1

[\[1222\]](#) a.g.e.

[\[1223\]](#) a.g.e.

[\[1224\]](#) a.g.e.

[\[1225\]](#) a.g.e. 332/1

[\[1226\]](#) a.g.e.

[\[1227\]](#) a.g.e.

[\[1228\]](#) a.g.e.

[\[1229\]](#) a.g.e.

[\[1230\]](#) a.g.e.

[\[1231\]](#) a.g.e. 333/1

[\[1232\]](#) a.g.e.

[\[1233\]](#) a.g.e.

[\[1234\]](#) a.g.e.

[\[1235\]](#) a.g.e. 333/1

[\[1236\]](#) a.g.e. 334/1

[\[1237\]](#) a.g.e.

[\[1238\]](#) a.g.e.

[\[1239\]](#) a.g.e.

[\[1240\]](#) a.g.e. 334/1

[\[1241\]](#) a.g.e.

[\[1242\]](#) Hadisin metninde maun kelimesi yer almıştır ve bu da kullanılan ve menfaati olan bir mal anlamındadır veya insanların birbirine ödünç verdiği kova, balta, kazan vb. vesileler anlamındadır.

[\[1243\]](#) a.g.e.

[\[1244\]](#) a.g.e. 335/1

[\[1245\]](#) a.g.e.

[\[1246\]](#) a.g.e.

[\[1247\]](#) a.g.e.

[\[1248\]](#) a.g.e.

[\[1249\]](#) a.g.e.

[\[1250\]](#) a.g.e.

[\[1251\]](#) a.g.e.

[\[1252\]](#) a.g.e. 335/1

[\[1253\]](#) a.g.e.

[\[1254\]](#) a.g.e.
[\[1255\]](#) a.g.e. 336/1
[\[1256\]](#) a.g.e.
[\[1257\]](#) a.g.e.
[\[1258\]](#) a.g.e.
[\[1259\]](#) a.g.e.
[\[1260\]](#) a.g.e. 336/1
[\[1261\]](#) a.g.e. 337/1
[\[1262\]](#) a.g.e.
[\[1263\]](#) a.g.e.
[\[1264\]](#) a.g.e.
[\[1265\]](#) a.g.e.
[\[1266\]](#) a.g.e.
[\[1267\]](#) a.g.e.
[\[1268\]](#) a.g.e.
[\[1269\]](#) a.g.e.
[\[1270\]](#) a.g.e.
[\[1271\]](#) a.g.e. 338/1
[\[1272\]](#) a.g.e.
[\[1273\]](#) a.g.e. 338/1
[\[1274\]](#) Bihar, 76/366/30
[\[1275\]](#) Sevaḥ'ul-A'mal, 338/1
[\[1276\]](#) a.g.e.
[\[1277\]](#) a.g.e. 338/1
[\[1278\]](#) a.g.e. 339/1
[\[1279\]](#) a.g.e. 339/1
[\[1280\]](#) a.g.e.
[\[1281\]](#) a.g.e. 339/1
[\[1282\]](#) a.g.e.
[\[1283\]](#) a.g.e.
[\[1284\]](#) a.g.e.
[\[1285\]](#) a.g.e.
[\[1286\]](#) a.g.e.
[\[1287\]](#) Bihar, 76/328/1
[\[1288\]](#) a.g.e. s. 337/2
[\[1289\]](#) a.g.e. s. 357/25
[\[1290\]](#) Nur, 35

- [1291] Bihar, 94/390
- [1292] el-Kafi, 8/124/95
- [1293] Nisa, 174
- [1294] Maide, 16
- [1295] et-Terğib ve't-Terhib, 2/354/25
- [1296] Bihar, 78/112/6
- [1297] Nehc'ül-Belağa, 110. hutbe
- [1298] a.g.e. 157
- [1299] a.g.e. 156
- [1300] a.g.e. 192
- [1301] a.g.e. 2
- [1302] a.g.e. 72
- [1303] a.g.e. 94. hutbe
- [1304] a.g.e. 106. hutbe
- [1305] a.g.e. 45. mektup
- [1306] a.g.e. 187. hutbe
- [1307] En'am, 122
- [1308] Enfal, 29
- [1309] Hadid, 28
- [1310] Bihar, 1/225/17
- [1311] Nehc'ül-Belağa, 220. hutbe
- [1312] ed-Durr'ul-Mensur, 1/548
- [1313] et-Terğib ve't-Terhib, 4/589/71
- [1314] Sahifet'us-Seccadiye, 95, 22. dua
- [1315] Tuhuf'ul-Ukul, 306
- [1316] Nehc'ül-Belağa, 37. hutbe
- [1317] Tenbih'ul-Havatir, 1/154
- [1318] el-Müheccet'ül-Beyza, 7/351
- [1319] el-Kafi, 2/53/2
- [1320] Müstedrek'ül-Vesail, 12/173/13810
- [1321] İlel'uş-Şerayi', 366/1
- [1322] Hz. Ali'nin Muaviye ile yaptığı şiddetli savaşın olduğu gece
- [1323] Bihar, 41/17/10
- [1324] Tuhuf'ul-Ukul, 510
- [1325] Gurer'ul-Hikem, 3725
- [1326] el-Kafi, 2/54/4
- [1327] et-Terğib ve't-Terhib, 1/156/22

- [1328] a.g.e. 2/207/3
- [1329] a.g.e. s. 281/18
- [1330] a.g.e. s. 349/10
- [1331] el-Fakih, 1/470/1355
- [1332] Bihar, 104/311/9
- [1333] a.g.e. h. 12
- [1334] Bihar, 82/145/30
- [1335] Hadid, 12, 13
- [1336] Nur'us-Sakaleyn, 3/612/199
- [1337] Bihar, 94/126/19
- [1338] Kenz'ul-Ummal, 44154
- [1339] et-Terğib ve't-Terhib, 4/503/17
- [1340] Sünen-i Ebi Davud, 3666
- [1341] Gurer'ul-Hikem, 1882
- [1342] a.g.e. 2097
- [1343] a.g.e. 5067
- [1344] Tuhuf'ul-Ukul, 320
- [1345] Sahih-i Müslim, 2526
- [1346] el-Kafi, 8/177/197
- [1347] Müstedrek'ül-Vesail, 12/310/14167
- [1348] Nehc'üs-Saade, 2/97
- [1349] Kenz'ul-Ummal, 24822
- [1350] Bihar, 78/57/119
- [1351] Şerh-i Nehc'ül-Belağa-i İbn-i Ebi'l-Hadid, 2/200, 201
- [1352] el-Kafi, 8/69/26
- [1353] a.g.e. s. 230/296
- [1354] Bihar, 78/325/30
- [1355] el-Hisal, 339/43
- [1356] Tuhuf'ul-Ukul, 393
- [1357] Bihar, 78/4/54
- [1358] a.g.e. s. 316/1
- [1359] - “Biz Allah’tan geldik ve yine O’na döneceğiz!” Bakara/156
- [1360] - “Biz Allah’tan geldik ve yine O’na döneceğiz!” Bakara/156
- [1361] Nehc'ul Belağa, 129. hutbe
- [1362] el-Hisal, 262/139
- [1363] Bihar, 70/10/8
- [1364] Kenz'ul-Ummal, 44401

- [1365] Bihar, 1/195/15
- [1366] a.g.e. 78/76/46
- [1367] a.g.e. 70/9/6
- [1368] Tuhuf'ul-Ukul, 323
- [1369] Tuhuf'ul-Ukul, 486
- [1370] Mişkat'ul-Envar, 63
- [1371] Bihar, 78/235/55
- [1372] Tuhuf'ul-Ukul, 324
- [1373] el-Hisal, 116/95
- [1374] et-Terğib ve't-Terhib, 3/448/10
- [1375] Nehc'ül-Belağa, 269. hikmet
- [1376] a.g.e. 176. hutbe
- [1377] Bihar, 78/349/7
- [1378] el-Kafi, 2/412/4
- [1379] el-Hisal, 409/9
- [1380] et-Tehzib, 10/150/603
- [1381] el-Kafi, 8/244/339
- [1382] Nehc'ül-Belağa, 27. hutbe
- [1383] a.g.e. 17
- [1384] Tevbe, 97, 99
- [1385] Şuara, 198, 199
- [1386] Muhammed, 38
- [1387] Tevbe suresi, 102. ayet
- [1388] Maksat, sahabi olan Vahşi b. Harb'dır. Küfür zamanında Seyyid'uş-Şuheda Hamza'yı şehit etmiştir. Müslüman olduğunda ise Müseylemet'ul-Kezzab'ı öldürmüştür.
- [1389] Tövbe suresi, 106. ayet
- [1390] Nisa, 98
- [1391] Nisa suresi, 99. ayet
- [1392] el-Kafi, 2/381/1
- [1393] el-Hisal, 333/34
- [1394] Mean'il-Ahbar, 403/70
- [1395] a.g.e. 404/71
- [1396] Bihar, 67/181/21
- [1397] Mean'il-Ahbar, 404/72
- [1398] a.g.e. 405/78
- [1399] a.g.e. 404/74
- [1400] a.g.e. 3/239
- [1401]

- Tefsir-i Ayyaşı, 1/327/136
- [1402] Bihar, 67/174/5
- [1403] a.g.e. s. 171/3
- [1404] Tuhuf'ul-Ukul, 413
- [1405] Bihar, 2/21/62
- [1406] Nebe, 9
- [1407] Ayette geçen “subat” kelimesi, rahatlık ve huzur anlamındadır. Zira bedensel güçlerin, uyanırken nefsin bedendeki tasarrufundan ortaya çıkan sıkıntı ve yorgunluktan huzura ve rahatlığa kavuşma sebebidir. (el-Mizan, c. 20, s. 162)
- [1408] Gurer'ul-Hikem, 1461
- [1409] Fakih, 4/402/5865
- [1410] Bihar, 62/316
- [1411] A'lam'ud-Din, 311
- [1412] Gurer'ul-Hikem, 1371
- [1413] el-Hisal, 338/84
- [1414] a.g.e. 296/64
- [1415] Zümer, 42
- [1416] Kenz'ul-Ummal, 39321
- [1417] el-İhtisas, 218
- [1418] el-Hisal, 28/99
- [1419] Tuhuf'ul-Ukul, 302
- [1420] Kises'ul-Enbiya, 163/185
- [1421] Emali'es-Seduk, 322/4
- [1422] Tefsir-i Ayyaşı, 2/115/149
- [1423] el-Kafi, 5/84/2
- [1424] a.g.e. h. 3
- [1425] a.g.e. 1
- [1426] Nehc'ül-Belağa, 440. hikmet; 241. hutbe
- [1427] Gurer'ul-Hikem, 4416
- [1428] a.g.e. 8827
- [1429] ed-Derret'ul-Bahire, 43
- [1430] Bihar, 81/153/8
- [1431] el-Kafi, 8/213/259
- [1432] Emali'es-Seduk, 452/2
- [1433] Emali'es-Seduk, 345/1
- [1434] Uyun-u Ahbar'ir-Rıza, 2/69/320
- [1435] Sevak'ul-A'mal, 35/1
- [1436] Bihar, 76/183/7
- [1437] a.g.e. s. 182/6

- [1438] Mean'il-Ahbar, 234/1
- [1439] el-Hisal, 229/67
- [1440] Bihar, 76/190/21
- [1441] Emali'es-Seduk, 22/3
- [1442] el-Hisal, 631/10
- [1443] Bihar, 76/196/12
- [1444] İlel'uş-Şerayi', 589/34
- [1445] Fatır suresi, 41. ayet
- [1446] Sevak'ul-A'mal, 183/1
- [1447] el-Hisal, 263/140
- [1448] a.g.e. 613/10
- [1449] Al-i İmran, 190-200
- [1450] a.g.e. 625/10
- [1451] Bihar, 76/218/25
- [1452] İsra, 84
- [1453] Gurer'ul-Hikem, 1040
- [1454] a.g.e. 292
- [1455] el-Fakih, 4/400/5859
- [1456] el-Kafi, 2/85/5
- [1457] Tefsir-i Kummi, 2/26
- [1458] İmamın niyet amelin kendisidir sözü unvan ile unvan sahibinin bir olduğuna işaret etmektedir. (Tefsir'ul-Mizan, c. 13, s. 212)
- [1459] Vesail'uş-Şia, 1/36/5
- [1460] Kenz'ul-Ummal, 7245
- [1461] a.g.e. 7242
- [1462] el-Mehasin, 1/409/929
- [1463] Kenz'ul-Ummal, 7258
- [1464] Gurer'ul-Hikem, 6743
- [1465] el-Kafi, 2/84/1
- [1466] Gurer'ul-Hikem, 10771
- [1467] Nehc'ül-Belağa, 31. mektup
- [1468] A'raf suresi, 58. ayet
- [1469] En'am suresi, 19. ayet
- [1470] Rum suresi, 30. ayet
- [1471] Abese suresi, 20. ayet
- [1472] Necm suresi, 39-41. ayetler
- [1473] Bakara suresi, 6-7. ayetler
- [1474] Fatır suresi, 19-22. ayetler

- [1475] Nur suresi, 26. ayet
- [1476] Tefsir'ul-Mizan, 13/189
- [1477] Kenz'ul-Ummal, 7272
- [1478] et-Terğib ve't-Terhib, 1/56/15
- [1479] Emali'et-Tusi, 618/1274
- [1480] Kenz'ul-Ummal, 10777
- [1481] a.g.e. 10778
- [1482] Müstedrek'ül-Vesail, 11/18/12315
- [1483] et-Terğib ve't-Terhib, 3/63/10
- [1484] Gurer'ul-Hikem, 1624
- [1485] a.g.e. 1265
- [1486] et-Terğib ve't-Terhib, 1/57/18
- [1487] Kenz'ul-Ummal, 7261
- [1488] Nehc'ül-Belağa, 12. hutbe
- [1489] Şerh-i Nehc'ül-Belağa-i İbn-i Ebi'l-Hadid, 1/250
- [1490] Bihar, 102/167/6
- [1491] İl'el'uş-Şerayi', 524/1
- [1492] Mekarim'ul-Ahlak, 2/378/2661
- [1493] et-Terğib ve't-Terhib, 1/60/27
- [1494] el-Kafi, 2/85/3
- [1495] a.g.e. s. 196/14
- [1496] Nehc'ül-Belağa, 190. hutbe
- [1497] et-Terğib ve't-Terhib, 1/60/25
- [1498] Gurer'ul-Hikem, 6193
- [1499] a.g.e. 9186
- [1500] A'lam'ud-Din, 301
- [1501] Bihar, 70/211/34
- [1502] Nehc'ül-Belağa, 31. mektup
- [1503] Kenz'ul-Ummal, 7236
- [1504] a.g.e. 7237
- [1505] a.g.e. 7271
- [1506] el-Kafi, 2/84/2
- [1507] Kenz'ul-Ummal, 7269
- [1508] Emali'et-Tusi, 454/1013
- [1509] Kenz'ul-Ummal, 7270
- [1510] İl'el'uş-Şerayi', 524/1
- [1511] a.g.e. 524/2

- [1512] Tuhuf'ul-Ukul, 212
- [1513] Bihar, 70/210/31
- [1514] Gurer'ul-Hikem, 5297
- [1515] el-Kafi, 2/343/3
- [1516] Ahzap suresi, 4. ayet
- [1517] el-bihar, 70/193
- [1518] Mekarim'ul-Ahlak, 2/370/2661
- [1519] Bihar, 70/210/32
- [1520] Sahifet'us-Seccadiye, s. 48, 9. dua
- [1521] a.g.e. s. 81, 20. dua
- [1522] Nehc'ül-Belağa, 53. mektup
- [1523] Gurer'ul-Hikem, 4806
- [1524] a.g.e. 3254
- [1525] a.g.e. 4766
- [1526] a.g.e. 10141
- [1527] a.g.e. 6236
- [1528] a.g.e. 1265
- [1529] a.g.e. 9094
- [1530] el-Mehasin, 1/406/922
- [1531] Gurer'ul-Hikem, 3703
- [1532] a.g.e. 4349
- [1533] a.g.e. 3289
- [1534] a.g.e. 3544
- [1535] a.g.e. 4817
- [1536] a.g.e. 4758
- [1537] A'lam'ud-Din, 309
- [1538] Gurer'ul-Hikem, 2408
- [1539] el-Kafi, 2/85/4
- [1540] el-Mehasin, 1/407/925
- [1541] Gurer'ul-Hikem, 10799
- [1542] a.g.e. 5792
- [1543] Kenz'ul-Ummal, 7238
- [1544] Tuhuf'ul-Ukul, 396
- [1545] Bihar, 70/210/32
- [1546] Nehc'ül-Belağa, 178. hutbe
- [1547] Gurer'ul-Hikem, 5568
- [1548] a.g.e. 2729

- [1549] a.g.e. 5295
- [1550] a.g.e. 8311
- [1551] Yani halk onun ölümüne sevinir.
- [1552] a.g.e. 8314
- [1553] a.g.e. 8315
- [1554] a.g.e. 8313
- [1555] a.g.e.6228
- [1556] a.g.e. 9402
- [1557] a.g.e. 4021
- [1558] Bihar, 71/247/6; Sevaḥ'ul-A'mal, 288/1
- [1559] Neḥc'ül-Belaḡa, 78. hutbe
- [1560] Al-i İmran, 199
- [1561] Mecme'ul-Beyan, 2/916
- [1562] Ümmü Habibe Ebu Süfyan'ın kızıydı ve eşi Abdullah b. Caḥş ile Habeşistan'a hicret etmişti. Abdullah Habeşistan'da Hristiyan oldu ve bu din üzere Habeşistan'da vefat etti. Ama Ümmü Habibe İslam dininde baki kaldı. Resulullah (s.a.a) onunla evlendi. (A'lam'un-Nisa, Ali b. İbrahim'in tefsirinin dipnotundan naklen)
- [1563] Tefsir-i Kummi, 1/176
- [1564] et-Tabakat'il-Kubra, 1/203
- [1565] a.g.e. s. 207
- [1566] Müzzemmil, 10
- [1567] Hirekl veya Hirkil olarak bilinen hükümdar Rum imparatoruydu. Dinarı basan ve biatı çıkaran ilk kimseydi.
- [1568] Kurezi, Kurze'ye mensuptur ve Muhammed b. Ka'b b. Selim b. Esed, Ebu Hamza Kurezi Medeni'dir ve Medine'nin şahsiyetlerinden biri olup bir müddet Kufe'de yaşamıştır. O kırkıncı yılda dünyaya gelmiş ve yüzirmi yılda da Medine'de vefat etmiştir. Bir görüşe göre de bu tarihten daha önce vefat etmiştir. O İbn-i Abbas, İbn-i Ömer ve diğerlerinden rivayet etmiştir. (Bihar'ul-Envar'ın dipnotundan naklen)
- [1569] Bihar, 19/38/6
- [1570] Bakara suresi, 207. ayet
- [1571] a.g.e. 19/39/6
- [1572] Bureyde b. Hatib, Sehl-i Eslemi'nin babasıdır. (Bihar'ın dipnotundan naklen)
- [1573] Bihar, 19/40/6
- [1574] Kenz'ul-Ummal, 46301
- [1575] a.g.e. 46324
- [1576] a.g.e. 46278
- [1577] a.g.e. 46251
- [1578] a.g.e. 46252
- [1579] Kenz'ul-Ummal, 46277
- [1580] a.g.e. 46250
- [1581] a.g.e. 46260
- [1582] a.g.e. 46248
- [1583] a.g.e.46274

[1584] Nehc'ül-Belağa, 189. hutbe

[1585] el-Kafi, 8/148/126

[1586] Mean'il-Ahbar, 239/3

[1587] Kenz'ul-Ummal, 46262

[1588] a.g.e. 46298

[1589] Mecme'ul-Beyan, 3/153

[1590] Müddessir, 5

[1591] Kenz'ul-Ummal, 46263

[1592] a.g.e. 46264

[1593] a.g.e. 3935

[1594] a.g.e. 65

[1595] a.g.e. 46261

[1596] a.g.e. 676

[1597] a.g.e. 17

[1598] a.g.e. 46265

[1599] a.g.e. 46266

[1600] a.g.e. 46265

[1601] a.g.e. 5589

[1602] Nisa, 97

[1603] Ankebut, 56

[1604] Zümer, 10

[1605] Tefsir-i Kummi, 2/151

[1606] Mecme'ul-Beyan, 8/455

[1607] a.g.e. 3/153

[1608] Nahl suresi, 28. ayet

[1609] Nahl suresi, 28-30. ayetler

[1610] Tefsir'ul Mizan, 5/48

[1611] a.g.e 16/144

[1612] İslam'ın ilk yıllarında hicretten sonra taarrub, Müslümanların Mekke'den ve diğer küfür beldelerinden islami beldere hicret ettikten sonra küfür diyarlarına yeniden geri dönüşlerine denmektedir. Bu büyük günahlardan biri olup, irtidat mesabesindedir. Ama İmamların (a.s) asrında ve gaybet döneminde tarrub ise küfür diyarında olan bir Müslümanın İslam'ın hükümlerini öğrenmekten mazur olması ve onun böylesi topraklarda yaşaması büyük günahlardan sayılmaktadır. Bazı alimler ise taarrubu daha geniş bir anlamda tutmuş ve hatta bir ilmi tahsil etmekle meşgul olan, sonra onu terk eden kimseye de şamil kılmışlardır. (Usul-i Kafi, c. 3, dipnottan naklen)

[1613] Vesail'uş-Şia, 11/75/1

[1614] a.g.e. 11/77/7

[1615] Nevadir'ur-Ravendi, 23

[1616] Nihaye, c. 3, s. 280'de şöyle denilmiştir: "Peygamberin (s.a.a) bunların müslüman olduğunu duyunca onlara diyetin yarısını ödemelerini emretti. Bunun sebebi de onların kafirlerin arasında yaşamakla canları aleyhine yardım etmeleri idi ve onlar kendi cinayetleri ve diğer bir şahsın vasıtasıyla öldürülen kimse gibidir. Bu yüzden de kendi cinayetlerinin diyet payı düşmektedir.

[1617]

el-Kafi, 5/43/1
[1618] Kenz'ul-Ummal, 46296
[1619] a.g.e. 46253
[1620] Müstedrek'ül-Vesail, 11/89/12489
[1621] Vesail'uş-Şia, 11/76/5
[1622] a.g.e. s. 75/2
[1623] Mean'il-Ahbar, 265
[1624] Emali'et-Tusi, 45/54
[1625] Nehc'ül-Belağa, 192. hutbe
[1626] Meryem, 46
[1627] Kenz'ul-Ummal, 24789
[1628] et-Terğib ve't-Terhib, 3/457/10
[1629] Gurer'ul-Hikem, 6152
[1630] Bihar, 77/89/3
[1631] el-Kafi, 2/346/7
[1632] et-Terğib ve't-Terhib, 3/457/11
[1633] el-Kafi, 2/345/6
[1634] el-Kafi, 2/344/1
[1635] et-Terğib ve't-Terhib, 3/458/17
[1636] a.g.e. s. 459/18
[1637] a.g.e. s. 460/20
[1638] Bihar, 75/188/11
[1639] el-Kafi, 2/344/2
[1640] Kenz'ul-Ummal, 24791
[1641] a.g.e. 24793
[1642] et-Terğib ve't-Terhib, 3/454/1
[1643] et-Terğib ve't-Terhib, 3/455/4
[1644] a.g.e. s. 457/7
[1645] et-Terğib ve't-Terhib, 3/457/8
[1646] a.g.e. h. 12
[1647] a.g.e. h. 13
[1648] Bihar, 75/188/10
[1649] el-Kafi, 2/345/5
[1650] et-Terğib ve't-Terhib, 3/455/2
[1651] a.g.e. s. 456/6
[1652] Ta-Ha, 50
[1653] Nur, 35
[1654]

- Tefsir'ul-Mizan, 14/166
- [1655] Bihar, 4/15/1
- [1656] Nehc'ül-Belağa, 163. hutbe
- [1657] İnsan, 3
- [1658] Beled, 10
- [1659] Gurer'ul-Hikem, 2891
- [1660] Gurer'ul-Hikem, 10010
- [1661] a.g.e. 4186
- [1662] a.g.e. 7388
- [1663] Bihar, 5/196/4
- [1664] a.g.e. s. 302/8
- [1665] a.g.e.s. 196/6
- [1666] el-Mehasin, 1/370/805
- [1667] Nehc'ül-Belağa, 20. hutbe
- [1668] a.g.e. 110
- [1669] a.g.e. 76
- [1670] a.g.e. 94
- [1671] a.g.e. 4
- [1672] a.g.e. 164
- [1673] a.g.e. 87
- [1674] Nehc'ül-Belağa, 201. hutbe
- [1675] a.g.e. 215
- [1676] Maide, 32
- [1677] el-Kafi, 2/210/1
- [1678] a.g.e. s. 211/3
- [1679] a.g.e. h. 2
- [1680] Yani öldürülenin yerine kısas olarak onu öldürmez. (Bihar'ın dipnotundan naklen)
- [1681] Bihar, 2/21/60
- [1682] a.g.e. h. 61
- [1683] el-Kafi, 5/28/4
- [1684] Şerh-i Nehc'ül-Belağa-i İbn-i Ebi'l-Hadid, 4/13
- [1685] Kenz'ul-Ummal, 362
- [1686] a.g.e. 28713
- [1687] Bihar, 14/40/26
- [1688] Vesail'uş-Şia, 11/448/5
- [1689] Bihar, 2/19/52
- [1690] a.g.e. s. 24/76
- [1691]

Kasas, 56
[\[1692\]](#) Kenz'ul-Ummal, 546
[\[1693\]](#) Emali'es-Seduk, 90/1
[\[1694\]](#) Teğabün, 11
[\[1695\]](#) Bakara, 2
[\[1696\]](#) Ra'd, 27
[\[1697\]](#) Al-i İmran, 101
[\[1698\]](#) Ankebut, 69
[\[1699\]](#) Bihar, 69/399/92
[\[1700\]](#) Gurer'ul-Hikem, 8071
[\[1701\]](#) a.g.e. 10011
[\[1702\]](#) a.g.e. 10012
[\[1703\]](#) a.g.e. 10013
[\[1704\]](#) a.g.e. 10015
[\[1705\]](#) a.g.e. 10016
[\[1706\]](#) Nehc'ül-Belağa, 211. hikmet
[\[1707\]](#) Gurer'ul-Hikem, 10460
[\[1708\]](#) a.g.e. 7672, 7735, 7736
[\[1709\]](#) Bihar, 5/204/33
[\[1710\]](#) Nehc'ül-Belağa, 176. hutbe
[\[1711\]](#) a.g.e. 222
[\[1712\]](#) a.g.e. 373. hikmet
[\[1713\]](#) a.g.e. 227. hutbe
[\[1714\]](#) Kasas, 50
[\[1715\]](#) Maide, 67
[\[1716\]](#) Münafikun, 6
[\[1717\]](#) Gafir, 28
[\[1718\]](#) Zümer, 3
[\[1719\]](#) Gurer'ul-Hikem, 7001
[\[1720\]](#) Nehc'ül-Belağa, 7. mektup
[\[1721\]](#) Nehc'ül-Belağa, 70. mektup
[\[1722\]](#) a.g.e. 87. hutbe
[\[1723\]](#) İbrahim, 27
[\[1724\]](#) Gafir, 74
[\[1725\]](#) a.g.s, 34
[\[1726\]](#) Bakara, 26
[\[1727\]](#) Bihar, 5/199/21
[\[1728\]](#)

el-Kafi, 8/52/16

[\[1729\]](#) Nehc'ül-Belağa, 28. hutbe

[\[1730\]](#) İsra, 9

[\[1731\]](#) Gurer'ul-Hikem, 1664

[\[1732\]](#) a.g.e. 10010

[\[1733\]](#) Nehc'ül-Belağa, 176. hutbe

[\[1734\]](#) Bihar, 77/368/34

[\[1735\]](#) Nehc'ül-Belağa, 147. hutbe